Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem

Odpowiedzialność rodzicielska (władza rodzicielska) to ogół praw i obowiązków wobec dziecka i jego majątku. Pojęcie odpowiedzialności rodzicielskiej różni się w poszczególnych państwach członkowskich, jednak zazwyczaj obejmuje prawo do pieczy i prawo do kontaktów z dzieckiem. Pary międzynarodowe, które mają co najmniej jedno dziecko i właśnie się rozstają, muszą porozumieć się w kwestii opieki nad nim.

Od czego zacząć?

Czym jest prawo do kontaktów? Czym jest piecza nad dzieckiem?

Jeżeli rodzice mieszkają razem, wspólnie sprawują pieczę nad dzieckiem. W przypadku rozwodu lub rozstania muszą jednak zdecydować, w jaki sposób będą wykonywać swoją odpowiedzialność rodzicielską w przyszłości.

Rodzice mogą zdecydować, że dziecko będzie mieszkać z nimi naprzemiennie lub na stałe z jednym z nich. W tym drugim przypadku rodzicowi, z którym dziecko nie mieszka, przysługuje zazwyczaj prawo do odwiedzin i do kontaktów z dzieckiem w ustalonych terminach.

Prawo do pieczy nad dzieckiem obejmuje inne prawa i obowiązki związane z wychowaniem dziecka i opieką nad nim, w tym prawo do zajmowania się dzieckiem i do zarządzania jego majątkiem. Odpowiedzialność rodzicielska przysługuje zazwyczaj rodzicom, ale istnieją przypadki, w których przejmuje ją instytucja, której powierza się dziecko.

Kto decyduje o prawie do pieczy nad dzieckiem i do kontaktów z dzieckiem?

Rodzice mogą podjąć taką decyzję wspólnie, a jeżeli nie dojdą do porozumienia – poprosić o pomoc mediatora, adwokata lub radcę prawnego. Mediatora można znaleźć, korzystając z linku u dołu strony.

Jeżeli porozumienie okaże się niemożliwe, można zwrócić się do sądu, który to postanawia o sprawowaniu pieczy nad dzieckiem lub dziećmi przez oboje rodziców (piecza wspólna lub naprzemienna) lub tylko przez jedno z nich (piecza wyłączna). Jeżeli pieczę sprawuje tylko jedno z rodziców, sąd może orzec o prawie drugiego z nich do kontaktów z dzieckiem.

W przypadku pary międzynarodowej właściwość sądu określają przepisy unijne. Sąd właściwy do rozpoznania sprawy można znaleźć, korzystając z linku u dołu strony.

Głównym celem wspólnych przepisów UE jest uniknięcie sytuacji, w której każde z rodziców zwróciłoby się do sądu w swoim kraju, w wyniku czego w tej samej sprawie zapadłyby dwa równoległe orzeczenia. Co do zasady sądem właściwym do orzekania w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, pieczy nad dzieckiem i prawa do odwiedzin jest sąd w państwie, w którym dziecko ma miejsce zwykłego pobytu.

Czy orzeczenie sądu będzie wykonane w innym państwie UE?

Mechanizm uznawania i wykonywania orzeczeń gwarantuje stosowanie orzeczeń sądu w innych państwach UE, gdy właściwy sąd UE wyda stosowne zaświadczenie dotyczące takiego orzeczenia. Ułatwia to wykonywanie władzy rodzicielskiej osobom lub instytucjom, którym ona przysługuje.

W przypadku postępowań w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej wszczętych 1 sierpnia 2022 r. lub później, orzeczenie staje się wykonalne w innym państwie członkowskim bez potrzeby przeprowadzenia jakiejkolwiek specjalnej procedury. Takie rozwiązanie sprzyja relacjom między dzieckiem a obojgiem rodziców. Stwierdzenie wykonalności może być jednak nadal konieczne w przypadku orzeczeń wydanych w postępowaniach wszczętych przed 1 sierpnia 2022 roku.

Jakie przepisy unijne mają zastosowanie?

Przepisy regulujące transgraniczne kwestie stosunków między dziećmi a ich rodzicami są zawarte w rozporządzeniu Rady (UE) 2019/1111 – Bruksela II ter z dnia 25 czerwca 2019 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz w sprawie uprowadzenia dziecka za granicę. Rozporządzenie to zastępuje rozporządzenie (UE) 2201/2003 – rozporządzenie Bruksela II bis, które jednak nadal ma zastosowanie do postępowań wszczętych przed 1 sierpnia 2022 r.,

czyli przed dniem wejścia w życie rozporządzenia (UE) 2019/1111. Przepisy te stosuje się zarówno do dzieci ze związku małżeńskiego, jak i do dzieci pozamałżeńskich. Rozporządzenie Bruksela II ter stanowi podstawę unijnej współpracy sądowej w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej. Stosowane jest we wszystkich państwach członkowskich UE z wyjątkiem Danii.
Praktyczny przewodnik dotyczący stosowania rozporządzenia Bruksela II ter znajduje się na stronie: Publikacje Europejskiej Sieci Sądowej
Aby uzyskać szczegółowe informacje o konkretnym państwie, należy wybrać jego flagę.

Powiązane strony

Jak znaleźć mediatora?
Jak znaleźć właściwy sąd?
Przeczytaj ulotkę
Osoby wymagające szczególnego traktowania
Podręcznik prawa europejskiego dotyczącego praw dziecka (tylko po angielsku)
Narzędzie dla prawników praktyków: Transgraniczne uznawanie i wykonywanie umów zawartych w sprawach rodzinnych dotyczących dzieci (tylko po angielsku)

Ostatnia aktualizacja: 14/06/2023

Stroną zarządza Komisja Europejska. Informacje na tej stronie nie muszą odzwierciedlać oficjalnego stanowiska Komisji Europejskiej, nie ponosi ona również odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane czy odniesienia na niej zawarte. Więcej informacji na temat praw autorskich odnoszących się do stron UE znajduje się na stronie „Informacje prawne”.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Belgia

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska”? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

Odpowiedzialność rodzicielska (inaczej władza rodzicielska) to mechanizm prawny ustanowiony w celu ochrony dzieci i należytego reprezentowania ich interesów do chwili osiągnięcia przez nie pełnoletności lub uwolnienia spod władzy rodzicielskiej (*émancipation*). Obejmuje ona zarówno prawa osobiste, jak i prawa majątkowe dziecka. Kwestie związane z władzą rodzicielską regulują przepisy art. 371–387*ter* i art. 203 kodeksu cywilnego (Code civil).
Władzę rodzicielską wykonują z mocy prawa rodzice prawni (*parents juridiques*) dziecka, tj. osoby uznawane za rodziców w świetle prawa z uwagi na związki ojcostwa, macierzyństwa lub współmacierzyństwa wynikające z więzów krwi, ze stosunku przysposobienia lub z przepisów prawa. Jeżeli rodzice biologiczni nie są uznawani za rodziców prawnych w świetle przepisów prawa, nie są uprawnieni do wykonywania władzy rodzicielskiej.
Ojciec i matka wykonują władzę rodzicielską wobec dzieci do chwili osiągnięcia przez nie pełnoletniości (ukończenia 18. roku życia) lub do chwili uwolnienia spod władzy rodzicielskiej. Rodzice są odpowiedzialni za podejmowanie decyzji dotyczących miejsca zamieszkania dziecka, jego utrzymania, stanu zdrowia, sprawowania nad nim nadzoru, jego kształcenia, szkolenia lub rozwoju (art. 203 kodeksu cywilnego).
Analizując poszczególne uprawnienia związane z wykonywaniem władzy rodzicielskiej, należy dokonać rozróżnienia między władzą wykonywaną wobec osoby dziecka, zarządem majątkiem dziecka oraz określonymi uprawnieniami wynikającymi z wykonywania władzy rodzicielskiej. Wykonywanie władzy wobec osoby dziecka można podzielić na sprawowanie nad nim „pieczy”, co oznacza „życie” z dzieckiem (tj. opiekowanie się dzieckiem, sprawowanie nad nim nadzoru i podejmowanie decyzji w kwestii jego kształcenia w związku z tym, że dziecko przebywa z rodzicami), a także zapewnianie dziecku możliwości korzystania z przysługującego mu prawa do nauki, co wiąże się z podejmowaniem decyzji dotyczących utrzymania dziecka oraz jego kształcenia i szkolenia.
Jeżeli chodzi o zarząd majątkiem dziecka, należy dokonać rozróżnienia między prawem do zarządzania majątkiem dziecka (*droit d'administration des biens*) a ustawowym prawem do korzystania z tego majątku (*droit de jouissance légale des biens*). Rodzice mają szczególne uprawnienia w kwestii zawierania przez dziecko związku małżeńskiego, przysposobienia dziecka i jego uwolnienia spod władzy rodzicielskiej.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Władzę rodzicielską wobec osoby małoletniego dziecka wykonują co do zasady wspólnie obydwoje rodzice dziecka. Niezależnie od tego, czy rodzice dziecka zamieszkują wspólnie i czy pozostają w związku małżeńskim, jeżeli potwierdzono istnienie stosunku prawnego między dzieckiem a każdym z rodziców, rodzice wspólnie korzystają z uprawnień wynikających z wykonywania władzy rodzicielskiej (art. 373 i 374 kodeksu cywilnego).
Jeżeli nie potwierdzono istnienia stosunku prawnego między dzieckiem a jego ojcem albo matką lub jeżeli jedno z rodziców nie żyje, jest nieobecne lub nie jest w stanie składać oświadczeń woli, drugie z rodziców wykonuje władzę rodzicielską samodzielnie.
W kontaktach z osobami trzecimi (działającymi w dobrej wierze) uznaje się, że każde z rodziców działa w porozumieniu z drugim z rodziców, kiedy samodzielnie dokonuje czynności w ramach przysługującej mu władzy rodzicielskiej (art. 373 kodeksu cywilnego).
Jeżeli rodzice nie są w stanie osiągnąć porozumienia w kwestii miejsca zamieszkania dziecka, nie są w stanie wspólnie podjąć istotnych decyzji dotyczących zdrowia dziecka, jego edukacji, szkolenia i sposobu spędzania wolnego czasu lub wspólnie rozstrzygnąć kwestii natury religijnej lub filozoficznej, bądź jeżeli jakiekolwiek porozumienie wypracowane w tym zakresie wydaje się sprzeczne z dobrem dziecka, sąd rodzinny (*tribunal de la famille*) może powierzyć jednemu z rodziców wykonywanie wyłącznej władzy rodzicielskiej.
W takim przypadku zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa drugie z rodziców zachowuje: 1) prawo nadzoru nad dzieckiem, tj. prawo do uzyskiwania informacji na temat sytuacji dziecka i prawo do zwrócenia się do właściwego sądu rodzinnego w sytuacjach, w których jego zdaniem drugie z rodziców nie kieruje się dobrem dziecka, oraz 2) prawo do kontaktów z dzieckiem. Sąd może zakazać utrzymywania przez jednego z rodziców kontaktów z dzieckiem wyłącznie w szczególnie uzasadnionych przypadkach (art. 374 kodeksu cywilnego).

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Jeżeli dziecko nie ma ojca ani matki, którzy mogliby wykonywać władzę rodzicielską, ustanawia się dla dziecka opiekuna (art. 375 kodeksu cywilnego).

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

Co do zasady separacja lub rozwód rodziców pozostają bez uszczerbku dla zasad regulujących kwestie związane z wykonywaniem władzy rodzicielskiej. W takim przypadku obowiązuje zasada prawna, zgodnie z którą obydwoje rodzice dziecka wspólnie wykonują władzę rodzicielską (zob. pkt 2). Oznacza to, że każde z rodziców korzysta i będzie korzystało w przyszłości z uprawnień wynikających z wykonywania władzy rodzicielskiej oraz że żadne z rodziców nie może samodzielnie podjąć decyzji uniemożliwiającej drugiemu z rodziców korzystania z przysługujących mu uprawnień. Każde z rodziców może zatem podejmować działania wyłącznie za zgodą drugiego z rodziców. Jeżeli chodzi jednak na przykład o kwestie związane z miejscem zamieszkania dziecka, to z rodziców, z którym dziecko zamieszkuje, będzie miało obowiązek podejmować odpowiednie decyzje w kwestii jego życia codziennego, uczenia go dobrych manier itp.
Rodzice mogą przyjąć określone ustalenia w kwestii wykonywania władzy rodzicielskiej, o ile będą one służyły dobru dziecka.
W przeciwnym razie sprawa będzie podlegała rozpoznaniu przez sąd rodzinny, który może powierzyć jednemu z rodziców wyłączną władzę rodzicielską (zob. pkt 2).
Należy rozstrzygnąć wszelkie kwestie związane z miejscem zamieszkania dziecka, miejscem zameldowania dziecka oraz łożenia przez rodziców na utrzymanie dziecka, a także kształcenia i szkolenia dziecka.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Rodzice nie mają obowiązku zwracać się w tej sprawie do sądu rodzinnego – mogą zawrzeć porozumienie w formie dokumentu prywatnego (*convention sous seing privé*) regulujące kwestie związane z wykonywaniem władzy rodzicielskiej wobec dziecka. Aby ułatwić rodzicom zawarcie takiego porozumienia, mogą oni – na każdym etapie postępowania – skorzystać z usług akredytowanego i odpowiednio wyszkolonego mediatora (adwokata, notariusza lub innego akredytowanego mediatora) (art. 1730 kodeksu postępowania sądowego (Code judiciaire)).
Jeżeli rodzice będą chcieli wyegzekwować przyjęte ustalenia, w stosownych przypadkach pozostanie im wystąpienie z tym porozumieniem do właściwego sądu rodzinnego, który zbada je pod kątem tego, czy służy ono dobru dziecka.
W razie rozwodu ze względu na trwały i zupełny rozkład pożycia małżeńskiego (zob. informacje na temat „Rozwodu – Belgia") rodzice mogą – na każdym etapie postępowania – zwrócić się do sądu rodzinnego o zatwierdzenie porozumienia dotyczącego środków tymczasowych (*mesures provisoires*) odnoszących się do dzieci. Sąd może odmówić zatwierdzenia takiego porozumienia, jeżeli nie będzie ono służyło dobru dziecka.
W razie rozwodu na zgodny wniosek małżonków (zob. informacje na temat „Rozwodu – Belgia") strony mają obowiązek rozstrzygnąć kwestie związane z władzą rodzicielską (wykonywanie władzy rodzicielskiej, prawo do kontaktów z dzieckiem, zarząd majątkiem dziecka) w porozumieniu zawartym przed rozwodem (*conventions préalables à divorce*) oraz przyjąć ustalenia określające wkład każdego z rodziców w pokrycie kosztów utrzymania, kształcenia i szkolenia dziecka oraz stopień, w jakim każde z rodziców ma przyczyniać się do dbania o odpowiedni stan zdrowia i rozwój dziecka – zarówno w toku postępowania rozwodowego, jak i po zakończeniu tego postępowania. Prokurator królewski (*procureur du Roi*) wydaje opinię na temat tych porozumień, a sąd rodzinny może usunąć lub zmienić wszelkie postanowienia, które w jego ocenie nie będą służyły dobru małoletnich dzieci. Sąd rodzinny orzeka rozwód i zatwierdza porozumienia dotyczące małoletnich dzieci.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Po wniesieniu pozwu przez stronę sekretarz (*greffier*) pouczy strony o możliwości wzięcia udziału w postępowaniu mediacyjnym, pojednawczym lub innym postępowaniu mającym na celu polubowne rozwiązanie sporu (art. 1253*ter*/1 kodeksu postępowania sądowego (Code judiciaire)). Ponadto sędzia może na każdym etapie postępowania zaproponować stronom rozważenie możliwości wzięcia udziału w postępowaniu pojednawczym lub mediacyjnym. Jeżeli strony wyrażą wolę udziału w takim postępowaniu, sędzia może odroczyć rozpatrzenie sprawy, aby umożliwić stronom rozważenie możliwości zawarcia ugody lub wypracowania rozwiązania, bądź skierować sprawę do rozpoznania przez wydział ds. polubownego rozstrzygania sporów (*chambre de règlement à l'amiable*) (art. 1253*ter*/3 kodeksu postępowania sądowego).
Jeżeli strony zawrą ugodę, sąd zatwierdzi tę ugodę, o ile nie będzie ona w oczywisty sposób sprzeczna z dobrem dziecka (art. 1253*ter*/2 kodeksu postępowania sądowego).
Każda ze stron może również wystąpić z wnioskiem o przeprowadzenie mediacji niezależnie od toczącego się postępowania sądowego (art. 1730 kodeksu postępowania sądowego). Każda ugoda wypracowana przy wsparciu akredytowanego mediatora może również zostać zatwierdzona na warunkach określonych powyżej.
Ponadto strony mogą zawsze zwrócić się do specjalistów (pracowników socjalnych, psychologów, psychiatrów dziecięcych) o wydanie fachowej opinii lub wystąpić o powołanie biegłego w toku postępowania sądowego. W postępowaniu tym prokurator królewski może zwrócić się do służb społecznych o udzielenie mu informacji na temat dzieci, a sąd rodzinny weźmie pod uwagę opinie dzieci (art. 1253*ter*/6 kodeksu postępowania sądowego).

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Jeżeli rodzice nie osiągnęli porozumienia lub osiągnęli tylko częściowe porozumienie bądź jeżeli wypracowane porozumienie nie służy dobru dziecka, sąd rodzinny wyda orzeczenie w przedmiocie wykonywania władzy rodzicielskiej, biorąc pod uwagę życzenia rodziców i dziecka, jeżeli jest ono dostatecznie dojrzałe, oraz uwzględniając aktualną sytuację i okoliczności sprawy. Strony mogą zwrócić się do sądu o:
– powierzenie rodzicom wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej lub powierzenie jednemu z rodziców wyłącznego wykonywania władzy rodzicielskiej (zob. pkt 2);
– ustalenie miejsca zameldowania dziecka (domicylu);
– ustalenie miejsca zamieszkania dziecka (w braku porozumienia i w przypadku, gdy rodzice wspólnie wykonują władzę rodzicielską, zaleca się zapewnienie obojgu rodzicom możliwości równorzędnego podejmowania decyzji w kwestii miejsca zamieszkania dziecka, o ile przynajmniej jedno z rodziców o to wystąpi. Jeżeli takie rozwiązanie w danej sprawie zostanie uznane za nieodpowiednie, dopuszcza się możliwość wprowadzenia dodatkowych ustaleń w zakresie miejsca zamieszkania (np. wydłużenie czasu zamieszkiwania dziecka z danym z rodziców) lub skorzystania z innych rozwiązań w tym zakresie. Sąd rodzinny weźmie pod uwagę szczególne okoliczności sprawy i będzie kierował się dobrem dziecka oraz interesem rodziców);
– rozstrzygnięcie kwestii związanych z łożeniem na utrzymanie dziecka (każde z rodziców ma obowiązek – stosownie do swoich możliwości – przyczyniać się do pokrywania kosztów zakwaterowania dziecka, kosztów jego utrzymania, sprawowania nad nim pieczy oraz jego kształcenia i szkolenia, a także przyczyniać się do dbania o odpowiedni stan zdrowia dziecka i jego rozwój).
Strony mogą również zwrócić się do sądu rodzinnego o rozstrzygnięcie kwestii związanych z kształceniem i szkoleniem dziecka. Mogą one także zwrócić się do sądu z określonymi pytaniami, np. w kwestii podziału okresów wakacyjnych między rodzicami, dzielenia się określonymi kosztami, zapisywania dzieci do szkoły itp. Będzie to każdorazowo uzależnione od okoliczności danej sprawy.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Okoliczność, że jedno z rodziców wykonuje wyłączną władzę rodzicielską, nie daje mu pełnej swobody uznania przy podejmowaniu decyzji dotyczących dziecka. W tym kontekście należy wziąć pod uwagę wszelkie porozumienia zawarte między rodzicami. Ponadto (zob. pkt 2) drugie z rodziców zachowuje prawo do sprawowania nadzoru nad kształceniem dziecka.
Zmiana miejsca zamieszkania dziecka bez poinformowania o tym drugiego z rodziców może wywrzeć wpływ na warunki bytowe dziecka, jego prawo do kontaktów z rodzicami itp. W takim przypadku strona, która nie została powiadomiona o zmianie miejsca zamieszkania dziecka lub która nie zgadza się na taką zmianę, może zwrócić się do sądu rodzinnego (art. 374 i 387*bis* kodeksu cywilnego) lub – w sytuacjach niecierpiących zwłoki i jeżeli jest to bezwzględnie konieczne – do sędziego właściwego do orzekania w przedmiocie środków tymczasowych (*juge des référés*) (art. 584 ust. 4 kodeksu postępowania sądowego).

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

(Zob. pkt 2). Oznacza to, że każde z rodziców korzysta i nadal będzie korzystało z uprawnień wynikających z wykonywania władzy rodzicielskiej (sprawowanie „pieczy" nad dzieckiem, zapewnienie dziecku możliwości korzystania z przysługującego mu prawa do nauki, wykonywanie ustawowego prawa do sprawowania zarządu majątkiem dziecka oraz do korzystania z tego majątku) oraz że żadne z rodziców nie może samodzielnie podjąć decyzji uniemożliwiającej drugiemu z rodziców korzystania z przysługujących mu uprawnień. Każde z rodziców może zatem podejmować działania wyłącznie za zgodą drugiego z rodziców. Jeżeli chodzi jednak na przykład o sprawowanie „pieczy" nad dzieckiem, to z rodziców, z którym dziecko zamieszkuje, będzie

zobowiązane do podejmowania decyzji w kwestii jego życia codziennego, uczenia go dobrych manier itp. W kontaktach z osobami trzecimi (działającymi w dobrej wierze) uznaje się, że każde z rodziców działa w porozumieniu z drugim z rodziców, kiedy samodzielnie dokonuje czynności w ramach przysługującej mu władzy rodzicielskiej (art. 373 kodeksu cywilnego).

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

Zgodnie z art. 572*bis* pkt 4 kodeksu postępowania sądowego powództwa dotyczące władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi, miejsca zamieszkania małoletnich dzieci lub praw do kontaktów z małoletnimi dziećmi rozpoznaje sąd rodzinny. To, jakie dokumenty należy załączyć do pozwu, zależy od charakteru wytaczanego powództwa.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

Niektóre sprawy, w zakresie których właściwy jest sąd rodzinny – takie jak sprawy dotyczące władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka lub prawa do kontaktów z dzieckiem – uznaje się w świetle obowiązujących przepisów prawa za pilne, dlatego też postępowanie w tych sprawach może zostać wszczęte na podstawie pisma składanego zgodnie z zasadą *inter partes* (*requête contradictoire*), wezwania do stawienia się przed sądem (*citation*) lub na wspólny wniosek (*requête conjointe*). Spory w takich sprawach sąd rozstrzyga w drodze postanowienia tymczasowego. Jeżeli postępowanie wszczęto na podstawie wezwania do stawienia się przed sądem, termin, w którym osoba wzywana jest obowiązana stawić się przed sądem, nie może przypadać wcześniej niż dwa dni po dacie doręczenia wezwania (zob. art. 1035 zdanie drugie kodeksu postępowania sądowego). W innych przypadkach rozprawa wstępna odbywa się najpóźniej w ciągu 15 dni od daty wpłynięcia pozwu do sekretariatu sądu (art. 1253*ter*/4 § 2 kodeksu postępowania sądowego).
We wszystkich sprawach dotyczących małoletnich dzieci strony mają obowiązek stawić się przed sądem osobiście nie tylko na rozprawie wstępnej, ale również na rozprawach, na których omawia się kwestie dotyczące dzieci, oraz rozprawach przeprowadzanych w celu ustnego przedstawienia stanowisk stron (*audiences de plaidoiries*) (art. 1253*ter*/2 zdanie pierwsze i drugie kodeksu postępowania sądowego). Ponadto każdemu małoletniemu przysługuje prawo do bycia wysłuchanym w istotnych kwestiach związanych z władzą rodzicielską, miejscem zamieszkania i prawem do kontaktów (art. 1004/1 § 1 kodeksu postępowania sądowego).

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

W tym zakresie zastosowanie mają przepisy ogólne (zob. informacje na temat „Pomocy prawnej – Belgia”).

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Jeżeli chodzi o rozwód na zgodny wniosek małżonków, w przypadku którego strony zawarły porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej, jeżeli prokurator królewski wydał stosowną opinię, a sąd rodzinny zawarte porozumienie zatwierdził i orzekł rozwód, strony co do zasady nie mogą zaskarżyć orzeczenia w sprawie władzy rodzicielskiej.
W innych przypadkach orzeczenie o władzy rodzicielskiej można zaskarżyć w terminie wynoszącym co do zasady jeden miesiąc. Ów termin zaczyna biec od doręczenia orzeczenia lub od jego ogłoszenia (zażalenie na postanowienie wydane na jednostronne żądanie (*appel contre une ordonnance rendue sur requête unilatérale*)). Aby przedłużyć ten termin, sąd niekiedy wydaje orzeczenie z opóźnieniem (na przykład na wniosek oskarżyciela publicznego / prokuratora (Ministère public)).

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Sąd rodzinny, który wydał orzeczenie regulujące terminy, w których dziecko ma zamieszkiwać z każdym z rodziców, lub sąd rodzinny, który potwierdził prawo jednego z rodziców lub nawet osoby trzeciej do kontaktów z dzieckiem, może następnie przyjąć środki egzekucyjne służące wykonaniu tego orzeczenia (art. 387*ter* § 1 zdanie piąte kodeksu cywilnego). Sąd określa charakter tych środków i sposób ich wdrażania, biorąc pod uwagę dobro dziecka, oraz – jeżeli to konieczne – wyznacza osoby upoważnione do pomocy komornikom sądowym (*huissiers de justice*) w wykonaniu orzeczenia. Sąd rodzinny może ustanowić okresową karę pieniężną (*astreinte*), aby zabezpieczyć wykonanie orzeczenia.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Od dnia 1 marca 2005 r. na mocy rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003, określanego jako „rozporządzenie Bruksela II bis”, wszystkie orzeczenia dotyczące władzy rodzicielskiej wydawane w państwach członkowskich (z wyjątkiem Danii) są co do zasady automatycznie uznawane. Poza orzeczeniami dotyczącymi praw do kontaktów z dzieckiem oraz orzeczeniami zobowiązującymi jednego z rodziców do zwrócenia uprowadzonego dziecka wykonanie orzeczenia wiąże się jednak z koniecznością wcześniejszego złożenia stosownego wniosku do sądu rodzinnego, który rozpatrzy ten wniosek, wydając postanowienie tymczasowe.
Tego trybu uproszczonego nie stosuje się jednak w odniesieniu do orzeczeń wydanych przed tym dniem poza postępowaniem rozwodowym. W takim przypadku zaleca się przeprowadzenie postępowania zwykłego dotyczącego uznawania i wykonywania orzeczeń.

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Każda zainteresowana osoba może wystąpić do sądu rodzinnego o nieuznanie orzeczenia wydanego za granicą. Sąd rodzinny może zawiesić postępowanie, jeżeli orzeczenie jest przedmiotem postępowania odwoławczego w państwie, w którym je wydano.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Co do zasady sądy belgijskie stosują prawo miejsca zwykłego pobytu dziecka.
Jeżeli jednak prawo państwa, w którym dziecko ma swoje miejsce zwykłego pobytu, nie zapewnia należytej ochrony osoby lub majątku dziecka, stosuje się prawo państwa, którego dziecko jest obywatelem. Jeżeli zastosowanie środków przewidzianych w przedmiotowym prawie obcym nie jest możliwe ze względów faktycznych lub prawnych, stosuje się prawo belgijskie.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 15/12/2020

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Bułgaria

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

Terminy prawne stosowane w ustawodawstwie bułgarskim w odniesieniu do władzy rodzicielskiej i prawa pieczy nad dzieckiem to „prawa i obowiązki rodzicielskie" oraz „wykonywanie praw rodzicielskich". Pojęcie to obejmuje wszystkie prawa i obowiązki rodzica wobec dzieci, które nie osiągnęły pełnoletności.

W prawie bułgarskim rozróżnia się małoletnich poniżej 14 roku życia i małoletnich w wieku od 14 do 18 lat. Prawa rodzicielskie są wykonywane w odniesieniu do obu grup wiekowych.

W przypadku przysposobienia prawa i obowiązki, które mają zastosowanie do przysposobionego i jego zstępnych, z jednej strony, oraz przysposabiającego i jego krewnych, z drugiej strony, są takie same jak między bliskimi krewnymi, podczas gdy prawa i obowiązki między przysposobionym i jego zstępnymi oraz ich bliskimi krewnymi wygasają.

W wyroku orzekającym rozwód sąd jest również zobowiązany do rozstrzygnięcia spraw dotyczących wykonywania praw rodzicielskich, osobistej styczności rodziców z dzieckiem i kosztów utrzymania dziecka zrodzonego z małżeństwa oraz korzystania z domu rodzinnego, z uwzględnieniem dobra dziecka.

Sąd orzeka o tym, któremu z małżonków zostaną przyznane prawa rodzicielskie, oraz zarządza środki dotyczące ich wykonywania, a także dotyczące osobistej styczności rodziców z dzieckiem oraz kosztów jego utrzymania. Wskazując rodzica, który będzie wykonywał prawa rodzicielskie, sąd ocenia wszystkie okoliczności, mając na względzie dobro dziecka, oraz wysłuchuje rodziców i dzieci, pod warunkiem że są one w wieku powyżej 10 lat.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Zgodnie z ogólną zasadą oboje rodzice wykonują prawa rodzicielskie solidarnie.

Prawo zawiera wyraźne przepisy dotyczące praw dziadków do utrzymywania kontaktów z dzieckiem.

Dzieci, które nie osiągnęły pełnoletności, mają obowiązek mieszkać z rodzicami, chyba że istnieją ważne powody uzasadniające inne rozwiązanie. W przypadku uchylania się od tego obowiązku sąd zarządza powrót dziecka do rodziców, na wniosek rodziców i po wysłuchaniu dziecka, jeżeli jest ono w wieku powyżej 10 lat.

Każdy rodzic może reprezentować dziecko w wieku poniżej 14 lat i wyrazić zgodę na udział w postępowaniu dzieci w wieku od 14 do 18 lat wyłącznie dla ich dobra.

Nieruchomości i ruchomości dzieci, które nie osiągnęły pełnoletności, z wyjątkiem łatwo psujących się towarów, mogą być zbywane, obciążane zastawami lub co do zasady sprzedawane za zgodą sądu rejonowego właściwego dla miejsca zwykłego pobytu dzieci jedynie w razie konieczności lub oczywistego działania na korzyść dzieci. Czynności prawne – takie jak przekazanie darowizny, zrzeczenie się prawa, udzielenie pożyczki i zabezpieczenie długu innej osoby zastawem, hipoteką lub poręczeniem – dokonywane przez dzieci, które nie osiągnęły pełnoletności, nie mają mocy prawnej.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Jeżeli zachowanie rodzica stwarza zagrożenie dla dziecka, jego wychowania, zdrowia lub majątku, sąd rejonowy podejmuje odpowiednie środki dla dobra dziecka z urzędu lub na wniosek drugiego rodzica lub prokuratora, w razie konieczności zmieniając miejsce zamieszkania dziecka.

Tego rodzaju środki są również podejmowane, jeżeli rodzic nie jest w stanie wykonywać praw rodzicielskich ze względu na przewlekłą chorobę fizyczną lub psychiczną, długotrwałą nieobecność lub z innych obiektywnych powodów. Rodzic może zostać pozbawiony praw rodzicielskich w następujących, szczególnie poważnych przypadkach: nie opiekuje się dzieckiem, nie wypłaca świadczeń alimentacyjnych przez dłuższy okres i bez ważnej przyczyny lub umieścił dziecko w specjalistycznej placówce i nie odebrał go w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym miał to zrobić.

Postępowanie sądowe w sprawie pozbawienia praw rodzicielskich jest wszczynane w sądzie rejonowym z urzędu lub na wniosek drugiego rodzica lub prokuratora. We wszystkich sprawach, w których doszło do ograniczenia lub pozbawienia praw rodzicielskich, sąd orzeka również o środkach dotyczących osobistej styczności rodzica z dzieckiem.

Sąd może przywrócić prawa rodzicielskie w przypadku pojawienia się nowych okoliczności lub na wniosek rodzica.

Sąd z urzędu powiadamia gminę w miejscu zamieszkania rodziców o pozbawieniu praw rodzicielskich lub ich późniejszym przywróceniu w celu ustanowienia kuratora dla małoletnich w wieku 14–18 lat lub opiekuna dla małoletnich w wieku poniżej 14 lat.

Na wniosek Dyrekcji ds. Opieki Społecznej sąd może wydać orzeczenie o umieszczeniu dziecka poza rodziną, jeżeli rodzice nie żyją, są nieznani, zostali pozbawieni praw rodzicielskich, mają ograniczoną władzę rodzicielską lub nie są w stanie opiekować się dzieckiem przez dłuższy czas z przyczyn obiektywnych lub bez ważnej przyczyny, gdy dziecko jest ofiarą przemocy w rodzinie i istnieje poważne zagrożenie dla jego rozwoju fizycznego, psychicznego, moralnego, intelektualnego i społecznego. Dziecko umieszcza się w placówce socjalnej lub rodzinie zastępczej m.in. w sprawach, w których ma zastosowanie art. 11 konwencji haskiej z 1996 r. o ochronie dzieci.

Sąd może nakazać umieszczenie dziecka u krewnych lub w rodzinie zastępczej bądź w specjalistycznej placówce. Do czasu wydania orzeczenia przez sąd Dyrekcja ds. Opieki Społecznej właściwa dla aktualnego miejsca zamieszkania dziecka wszczyna procedurę administracyjną w celu zapewnienia dziecku tymczasowego miejsca pobytu.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

Jeżeli rodzice mieszkający razem nie zgadzają się co do sposobu wykonywania praw rodzicielskich, spór zostanie skierowany do sędziego sądu rejonowego, który wysłucha rodziców i, w razie konieczności, dziecka. Zgodnie z ogólnymi przepisami od wydanego wyroku sądu przysługuje środek zaskarżenia.

Jeżeli rodzice nie mieszkają razem i nie mogą dojść do porozumienia w kwestii tego, kto będzie sprawował opiekę nad dzieckiem, spór zostanie rozstrzygnięty przez sąd rejonowy właściwy dla miejsca zwykłego pobytu dziecka po wysłuchaniu dziecka, pod warunkiem że ma ono co najmniej 10 lat. Zgodnie z ogólnymi przepisami od wydanego wyroku sądu przysługuje środek zaskarżenia.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Rodzice mogą zawrzeć ugodę pozasądową w sprawie przyznania i wykonywania praw rodzicielskich oraz osobistej styczności dziecka z rodzicem, któremu nie przysługują prawa rodzicielskie. Takie ugody nie są jednak prawnie wiążące. Niezależnie od zawarcia ugody pozasądowej rodzic może wszcząć w sądzie postępowanie dotyczące praw rodzicielskich lub osobistej styczności z dzieckiem; w takiej sytuacji sąd rozstrzygnie, w jaki sposób będą odtąd wykonywane prawa rodzicielskie, niezależnie od ugody pozasądowej. Te same regulacje prawne mają zastosowanie w postępowaniu dotyczącym osobistej styczności dziecka z rodzicem, który nie sprawuje nad nim opieki ani z nim nie zamieszkuje.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Zgodnie z ustawą o mediacji spory rodzinne mogą być przedmiotem mediacji, ale porozumienie osiągnięte w kwestii praw rodzicielskich stanie się prawnie wiążące dopiero po jego wyraźnym zatwierdzeniu przez sąd, na podstawie kodeksu postępowania cywilnego.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

W toku postępowania sędzia może orzekać na temat wszystkich zagadnień, w tym o miejscu zwykłego pobytu dziecka, o tym, który z rodziców będzie wykonywał prawa rodzicielskie, jak będą uregulowane kontakty dziecka z drugim rodzicem, o prawach rodzica do osobistej styczności z dzieckiem, obowiązku wypłacania świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka, wyborze szkoły, wyborze nazwiska dziecka itd. Zobacz odpowiedzi na pytania 3 i 4.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Na ogół rodzic wykonujący prawa rodzicielskie podejmuje decyzje dotyczące zwykłych spraw życia codziennego dziecka, w tym np. wyboru szkoły, do której będzie uczęszczało dziecko. Istnieją przypadki, w których wymagana jest zgoda obojga rodziców, np. gdy wydawane są dokumenty tożsamości dla dziecka lub gdy wyjeżdża ono z kraju niezależnie od czasu trwania i celu podróży, dotyczy to także wakacji.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Jeżeli rodzice nie zamieszkują razem, sąd ma obowiązek wskazać w orzeczeniu rodzica wykonującego prawa rodzicielskie i określić sposób kontaktowania się drugiego rodzica z dzieckiem. Bez uszczerbku dla powyższych zasad, rodzice mogą ustalić na drodze sądowej, że dziecko będzie się widywało z drugim rodzicem częściej, niż się to zazwyczaj przyjmuje. Zgodnie z orzecznictwem i powszechnie akceptowaną praktyką w tego rodzaju sprawach, dziecko spędza zwykle z drugim rodzicem co najmniej dwa dni wolne od pracy na miesiąc i stałą liczbę tygodni w okresie wakacji szkolnych.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

Sądem właściwym jest sąd rejonowy właściwy dla miejsca zwykłego pobytu pozwanego. Jeżeli wniosek jest związany z wierzytelnością alimentacyjną, można go wnieść do sądu właściwego dla miejsca zwykłego pobytu powoda.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

Przebieg spraw dotyczących praw rodzicielskich regulują ogólne przepisy procesowe.

Jeżeli kwestia ta jest badana w toku sprawy rozwodowej, rodzice mogą zwrócić się do sądu o zastosowanie środków tymczasowych w sprawie wykonywania praw rodzicielskich nad dzieckiem i uregulowania styczności osobistej z drugim rodzicem.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Strony postępowania mogą uzyskać pomoc prawną na ogólnych warunkach przyznawania takiej pomocy zgodnie z ustawą o pomocy prawnej.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Orzeczenie wydane przez sąd rejonowy można zaskarżyć do sądu okręgowego – zgodnie z ogólnymi zasadami – w terminie dwóch tygodni od dnia otrzymania odpisu orzeczenia.

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Wyroki sądu wykonuje się na podstawie przepisów kodeksu postępowania cywilnego. Kodeks ten zawiera wyraźne przepisy dotyczące obowiązku dokonania pewnych czynności lub powstrzymania się od tych czynności oraz obowiązku wydania dziecka. Wyrok jest wykonywany przez komornika publicznego lub prywatnego wybranego przez wnioskodawcę.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Prawem właściwym jest rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz art. 621 kodeksu postępowania cywilnego (obowiązującego od dnia 24 lipca 2007 r.).

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Prawem właściwym jest rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz art. 622 kodeksu postępowania cywilnego (obowiązującego od dnia 24 lipca 2007 r.).

Jurysdykcja ogólna przysługuje sądowi rejonowemu właściwemu dla miejsca zwykłego pobytu strony przeciwnej. Jeżeli strona ta nie posiada miejsca stałego zamieszkania w Bułgarii, sądem właściwym jest sąd rejonowy właściwy dla miejsca zwykłego pobytu zainteresowanej strony, lub jeżeli zainteresowana strona nie ma miejsca zwykłego pobytu w Bułgarii – Sąd dla miasta Sofii (Sofiyski Gradski Sad).

Wniosek o uznanie i wykonanie wyroku wydanego przez zagraniczny sąd lub decyzji innego zagranicznego organu w sprawie wykonywania praw rodzicielskich lub ich przywrócenia w przypadku bezprawnego uprowadzenia dziecka zgodnie z Europejską konwencją o uznawaniu i wykonywaniu orzeczeń dotyczących pieczy nad dzieckiem oraz o przywracaniu pieczy nad dzieckiem z 1980 r., która została sporządzona w Luksemburgu dnia 20 maja 1980 r. – ratyfikowana ustawą, bułgarski dziennik urzędowy (SG) nr 21 z 2003 r. (SG nr 104 z 2003 r.) – wnosi się do Sądu dla miasta Sofii. Sąd prowadzi posiedzenie jawne z udziałem Ministerstwa Sprawiedliwości lub wnioskodawcy, stron wyroku zagranicznego sądu lub decyzji zagranicznego organu i prokuratora. Sąd wysłuchuje dziecko na wniosek Dyrekcji ds. Opieki Społecznej właściwej dla gminy będącej aktualnym miejscem zamieszkania dziecka. Procedurę uznawania i wykonywania wyroku zagranicznego sądu lub decyzji zagranicznego organu zawiesza się w następujących okolicznościach: gdy w sądzie toczy się już sprawa co do istoty sporu, przy czym sprawa ta została wszczęta po rozpoczęciu procedury w państwie, w którym wydano odnośny wyrok lub

odnośną decyzję. Ta sama procedura ma zastosowanie, jeżeli w sądach bułgarskich toczy się postępowanie w sprawie uznania lub wykonania innego wyroku lub innej decyzji w sprawie wykonywania praw rodzicielskich. Właściwy sąd jest o tym niezwłocznie powiadamiany, a sędzia ma obowiązek wydać orzeczenie w terminie miesiąca od dnia powiadomienia.
Sąd ma obowiązek wydania wyroku w terminie miesiąca od daty wniesienia wniosku. Od wyroku przysługuje apelacja do Sądu Apelacyjnego w Sofii, którego wyrok jest uznawany za ostateczny.
Procedura ma również zastosowanie do wniosków o uznanie i wykonanie orzeczeń wydanych po uprowadzeniu dziecka, jeżeli w orzeczeniu uznano, że dziecko uprowadzono niezgodnie z prawem. Wniosek o uznanie i wykonanie orzeczenia wydanego w innym państwie, które jest stroną konwencji luksemburskiej, zostaje odrzucony na mocy art. 8 i 9, jeżeli wymogi określone w art. 10 ust. 1 konwencji są spełnione oraz jest uwzględniany tylko w zakresie, w jakim jest to wykonalne w państwie, w którym wniosek ten został zatwierdzony. Ta sama procedura ma zastosowanie do spraw objętych Konwencją o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Stosunki między rodzicami a dzieckiem są regulowane przepisami kraju, w którym osoby te mają miejsce zwykłego pobytu. Jeżeli rodzice i dziecko nie mają wspólnego miejsca zwykłego pobytu, ich stosunki są regulowane przepisami kraju, w którym dziecko ma miejsce zwykłego pobytu, lub kraju, którego dziecko jest obywatelem, w zależności od tego, które są dla niego korzystniejsze. Sprawy dotyczące opieki i kurateli są regulowane prawem kraju, w którym dana osoba objęta opieką lub kuratelą ma miejsce zwykłego pobytu. Stosunki między osobą objętą opieką lub kuratelą a opiekunem lub kuratorem są regulowane przepisami, które miały zastosowanie, gdy dana osoba została objęta opieką bądź kuratelą.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 15/12/2020

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Czechy

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska”? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

Termin „władza rodzicielska” zdefiniowano w kodeksie cywilnym (ustawa nr 89/2012). Termin ten obejmuje zbiór praw i obowiązków rodziców w zakresie:
sprawowania pieczy nad dzieckiem, uwzględniając w szczególności dbanie o zdrowie dziecka oraz jego rozwój fizyczny, emocjonalny, intelektualny i moralny, ochrony dziecka,
utrzymywania osobistego kontaktu z dzieckiem,
wychowania dziecka i zapewnienia mu odpowiedniego wykształcenia,
ustalenia miejsca zamieszkania dziecka oraz
reprezentowania dziecka i zarządzania jego majątkiem.
Władza rodzicielska rozpoczyna się z chwilą narodzin dziecka i ustaje w momencie uzyskania przez dziecko pełnej zdolności do czynności prawnych. Okres obowiązywania i zakres władzy rodzicielskiej może zostać zmieniony wyłącznie przez sąd. Rodzice wykonują władzę rodzicielską, mając na względzie dobro dziecka. Przed podjęciem decyzji wywierającej wpływ na dobro dziecka rodzice informują dziecko o wszelkich kwestiach, które mogą ułatwić mu wyrobienie sobie własnej opinii na dany temat i jej swobodne wyrażenie; nie dotyczy to przypadku, gdy dziecko nie jest w stanie w odpowiedni sposób przyswoić przekazywanych mu informacji, nie jest w stanie wyrobić sobie własnej opinii na dany temat lub nie jest w stanie takiej opinii wyrazić. Rodzice przywiązują szczególną wagę do opinii dziecka i biorą tę opinię pod uwagę przy podejmowaniu decyzji. Rodzice wykonują władzę rodzicielską względem dziecka w sposób i w zakresie odpowiadającym poziomowi rozwoju dziecka. Podejmując decyzję w kwestii kształcenia lub przyszłej ścieżki zawodowej dziecka, rodzice mają obowiązek wziąć pod uwagę jego opinię, a także jego umiejętności i talenty.
Do chwili nabycia przez dziecko zdolności do czynności prawnych jego rodzice mają prawo do kierowania jego rozwojem za pomocą środków edukacyjnych odpowiednich do jego rozwijających się zdolności, uwzględniając prawo do ustanawiania ograniczeń w celu ochrony moralności, zdrowia i praw dziecka, a także praw innych osób i porządku publicznego. Dziecko ma obowiązek poddać się tego rodzaju środkom. Z metod wychowawczych można korzystać wyłącznie w formie i w zakresie odpowiednim do danych okoliczności i pod warunkiem, że skorzystanie z nich nie zagraża zdrowiu dziecka ani jego rozwojowi i nie narusza godności dziecka.
Uznaje się, że wszyscy małoletni, którzy nie mają pełnej zdolności do czynności prawnych, są uprawnieni do dokonywania czynności prawnych odpowiednich do poziomu dojrzałości intelektualnej i wolicjonalnej małoletnich w ich wieku. Rodzice mają obowiązek i prawo do reprezentowania dziecka w tych czynnościach prawnych, do udziału w których dziecko nie ma zdolności. Rodzice reprezentują dziecko wspólnie, choć każde z nich może występować samodzielnie; jeżeli jedno z rodziców samodzielnie i w dobrej wierze występuje w sprawie dotyczącej dziecka w stosunku do osoby trzeciej, przyjmuje się, że rodzic taki działa za zgodą drugiego z rodziców. Rodzic nie może reprezentować dziecka, jeżeli doprowadziłoby to do konfliktu interesów między nim a dzieckiem lub między dziećmi tych samych rodziców. W takim przypadku sąd ustanowi kuratora dla dziecka. Jeżeli rodzice nie zgadzają się co do tego, które z nich powinno reprezentować dziecko w czynnościach prawnych, sąd wskaże – na wniosek jednego z rodziców – rodzica uprawnionego do dokonywania czynności prawnych w imieniu dziecka i określi zakres takiego uprawnienia.
Rodzice mają obowiązek i prawo do zarządzania majątkiem dziecka, w szczególności do administrowania nim z należytą starannością. Rodzice mają obowiązek bezpiecznie zarządzać środkami finansowymi, w przypadku których można uznać, że nie są konieczne do pokrycia kosztów związanych z

majątkiem dziecka. W przypadku czynności prawnych dotyczących konkretnych składników majątku dziecka rodzice występują jako jego pełnomocnicy; rodzic nie może reprezentować dziecka, jeżeli doprowadziłoby to do konfliktu interesów między nim a dzieckiem lub między dziećmi tych samych rodziców. W takim przypadku sąd ustanowi kuratora dla dziecka. Jeżeli rodzice nie wywiążą się z obowiązku zarządzania majątkiem dziecka z należytą starannością, będą solidarnie zobowiązani do zrekompensowania dziecku poniesionych szkód. Jeżeli rodzice nie zgadzają się co do spraw mających kluczowe znaczenie dla zarządzania majątkiem dziecka, sąd rozstrzygnie zaistniały spór na wniosek jednego z rodziców. Aby dokonywać czynności prawnych dotyczących istniejącego lub przyszłego majątku dziecka lub poszczególnych składników takiego majątku, rodzice potrzebują zgody sądu, chyba że jest to czynność zwykłego zarządu lub – w wyjątkowych przypadkach – czynność ta dotyczy składników majątku o znikomej wartości.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Obowiązek wykonywania władzy rodzicielskiej spoczywa na obojgu rodzicach, chyba że jedno z nich zostało jej pozbawione. W tym kontekście nie ma znaczenia, czy rodzice dziecka pozostają w związku małżeńskim ani czy dziecko zostało zrodzone z małżeństwa.

Rodzice wykonują władzę rodzicielską wspólnie. Jeżeli zachodzi ryzyko zwłoki w podejmowaniu decyzji w kwestii dotyczącej dziecka, jedno z rodziców może podjąć taką decyzję lub udzielić zgody samodzielnie; rodzic taki ma jednak obowiązek niezwłocznie poinformować drugiego z rodziców o zaistniałej sytuacji. Jeżeli jedno z rodziców samodzielnie i w dobrej wierze występuje w sprawie dotyczącej dziecka w stosunku do osoby trzeciej, przyjmuje się, że rodzic taki działa za zgodą drugiego z rodziców. Jeżeli rodzice nie zgadzają się co do kwestii mającej istotne znaczenie dla dziecka, w szczególności mającej wpływ na dobro dziecka, sąd podejmie decyzję na wniosek jednego z rodziców; dotyczy to również sytuacji, w której jedno z rodziców zostało odsunięte od podejmowania decyzji w kwestiach mających istotne znaczenie dla dziecka przez drugiego z rodziców. Za kwestie mające istotne znaczenie dla dziecka uznaje się w szczególności ustalenie jego miejsca zamieszkania i wybór jego ścieżki kształcenia lub ścieżki zawodowej oraz niestandardowe zabiegi medyczne i inne podobne procedury.

Sąd może podjąć decyzję o zawieszeniu władzy rodzicielskiej, jeżeli rodzice nie są w stanie wykonywać władzy rodzicielskiej wskutek wystąpienia nadzwyczajnych okoliczności i jeżeli uzna, że wymaga tego dobro dziecka. Jeżeli rodzic nie wykonuje władzy rodzicielskiej w odpowiedni sposób i jeżeli wymaga tego dobro dziecka, sąd może częściowo pozbawić takiego rodzica władzy rodzicielskiej lub ją ograniczyć, określając jednocześnie zakres takiego ograniczenia. Jeżeli rodzic nadużywa władzy rodzicielskiej lub przekracza jej zakres lub jeżeli poważnie zaniedbuje wykonywanie władzy rodzicielskiej, sąd może pozbawić go władzy rodzicielskiej. Jeżeli rodzic popełni umyślne przestępstwo przeciwko swojemu dziecku lub jeżeli wykorzysta swoje dziecko – które nie może zostać pociągnięte do odpowiedzialności karnej – do popełnienia przestępstwa, sąd oceni w szczególności, czy zachodzą przesłanki przemawiające za tym, by pozbawić takiego rodzica władzy rodzicielskiej.

Jeżeli jedno z rodziców nie żyje lub jego tożsamość nie jest znana lub jeżeli jedno z rodziców zostało pozbawione władzy rodzicielskiej lub przysługujące mu prawo do wykonywania władzy rodzicielskiej zostało zawieszone, władzę rodzicielską wykonuje drugie z rodziców; dotyczy to również przypadku, w którym doszło do ograniczenia władzy rodzicielskiej jednego z rodziców lub prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej przez jedno z rodziców. Jeżeli żadne z rodziców nie ma pełnej władzy rodzicielskiej, jeżeli władza rodzicielska obojga rodziców została zawieszona lub jeżeli władza rodzicielska rodziców została ograniczona w jeden ze sposobów określonych powyżej, ale w różnym stopniu dla każdego z rodziców, sąd ustanowi dla dziecka opiekuna, na którym będą spoczywały obowiązki i prawa rodziców lub który będzie zobowiązany do wywiązywania się z tych obowiązków i wykonywania tych praw w zastępstwie rodziców. Jeżeli doszło do pozbawienia lub ograniczenia władzy rodzicielskiej, sąd ustanowi kuratora dla dziecka.

Jeżeli dziecko zostało przysposobione, prawa i obowiązki wynikające z władzy rodzicielskiej przechodzą na przysposabiającego w chwili uprawomocnienia się orzeczenia w sprawie przysposobienia.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Podejmując decyzję o ograniczeniu zdolności do czynności prawnych rodzica, sąd orzeka również w kwestii jego władzy rodzicielskiej. Wykonywanie władzy rodzicielskiej przez małoletniego, który jest rodzicem, ale który nie nabył jeszcze pełnej zdolności do czynności prawnych w wyniku jej przyznania lub zawarcia związku małżeńskiego, zostaje zawieszone do chwili uzyskania pełnej zdolności do czynności prawnych; powyższe nie dotyczy praw i obowiązków związanych ze sprawowaniem opieki nad dzieckiem, chyba że sąd uzna, iż w odniesieniu do danego rodzica wypełnianie tego obowiązku i wspomniane prawo powinny zostać zawieszone do chwili nabycia pełnej zdolności do czynności prawnych. Wykonywanie władzy rodzicielskiej przez rodzica, którego zdolność do czynności prawnych została ograniczona w tym zakresie, podlega zawieszeniu na czas trwania ograniczenia zdolności do czynności prawnych, chyba że sąd uzna, iż dany rodzic powinien zachować prawa i obowiązki związane ze sprawowaniem opieki nad dzieckiem i prawo do utrzymywania osobistego kontaktu z dzieckiem.

W przypadku braku obojga rodziców, którzy powinni wykonywać pełną władzę rodzicielską względem dziecka, sąd ustanowi opiekuna dla dziecka. Opiekun ma względem dziecka takie same prawa i obowiązki jak jego rodzic, ale nie spoczywa na nim obowiązek alimentacyjny wobec dziecka. W wyjątkowych przypadkach zakres praw i obowiązków może zostać zmieniony z uwagi na osobę opiekuna lub sytuację dziecka, jak również z uwagi na powód, dla którego rodzice nie mają wszystkich przysługujących im praw i obowiązków. Opiekun musi mieć pełną zdolność do czynności prawnych, a jego styl życia musi świadczyć o tym, że będzie zdolny do właściwego wywiązywania się z powierzonych mu obowiązków. Sąd może również wyznaczyć na opiekuna dwie osoby, które co do zasady muszą pozostawać w związku małżeńskim. Jeżeli nie będzie to sprzeczne z dobrem dziecka, sąd wyznaczy na opiekuna osobę wskazaną przez rodzica dziecka. W przeciwnym wypadku sąd wyznaczy krewnego dziecka, osobę bliską dziecku lub członka rodziny dziecka na jego opiekuna, chyba że rodzic wyraźnie wykluczy taką osobę jako opiekuna dziecka. Jeżeli rodzic nie wskaże żadnej osoby, sąd wyznaczy inną odpowiednią osobę na opiekuna dziecka. Jeżeli znalezienie osoby fizycznej, która mogłaby zostać ustanowiona opiekunem dziecka, okaże się niemożliwe, sąd powierzy odpowiedzialność za sprawowanie opieki nad dzieckiem odpowiedniemu organowi ds. ochrony socjalno-prawnej dzieci do chwili ustanowienia innego opiekuna dla dziecka lub do chwili przyjęcia tej funkcji przez opiekuna. Opiekun podlega nadzorowi sądowemu. Opiekun przygotowuje wykaz składników majątku dziecka w chwili objęcia swojej funkcji i w chwili zakończenia jej pełnienia. Opiekun regularnie przekazuje sądowi sprawozdania zawierające informacje o dziecku i jego rozwoju, a także rachunki dotyczące zarządzania majątkiem dziecka. Wszelkie decyzje podejmowane przez opiekuna w kwestiach innych niż czynności zwykłego zarządu muszą zostać zatwierdzone przez sąd.

Alternatywnym rozwiązaniem jest umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej. Sprawowanie pieczy zastępczej oznacza sprawowanie osobistej opieki nad dzieckiem innej osoby, jednak w odróżnieniu od przysposobienia nie jest równoważne z uznaniem dziecka innej osoby za własne dziecko. Wychowując dziecko, opiekun zastępczy w odpowiedni sposób korzysta z praw przysługujących jego rodzicom i wykonuje obowiązki spoczywające na jego rodzicach. Opiekun zastępczy jest zobowiązany i upoważniony wyłącznie do podejmowania decyzji dotyczących codziennych spraw dziecka, do reprezentowania dziecka w tych sprawach oraz do zarządu majątkiem dziecka. Opiekun zastępczy ma obowiązek informować rodziców dziecka o istotnych kwestiach wywierających wpływ na dziecko. Jeżeli będą tego wymagały okoliczności danej sprawy, sąd nałoży na rodzica zastępczego dodatkowe obowiązki i przyzna mu dodatkowe prawa. Rodzice dziecka zachowują obowiązki i prawa wynikające z władzy rodzicielskiej, w tym prawo do utrzymywania osobistych i regularnych kontaktów z dzieckiem i prawo do uzyskiwania informacji o dziecku; nie dotyczy to jednak obowiązków i praw, które z mocy prawa przysługują rodzicowi zastępczemu, chyba że sąd – kierując się szczególnymi względami – postanowi inaczej. Na rodzicu zastępczym nie spoczywa obowiązek alimentacyjny względem dziecka.

Rodzic zastępczy musi zapewnić dziecku odpowiednią opiekę, musi zamieszkiwać w Republice Czeskiej i musi wyrazić zgodę na objęcie dziecka pieczą zastępczą. Rodzic zastępczy jest z reguły krewnym dziecka, ale może być również inną osobą, której organ ds. ochrony socjalno-prawnej dzieci powierzył odpowiedzialność za sprawowanie pieczy zastępczej nad dzieckiem (w tym celu sądy regionalne prowadzą ewidencję osób, które mogą potencjalnie pełnić funkcję rodziców zastępczych). Sąd może umieścić dziecko w rodzinie zastępczej tymczasowo (na przykład na czas pobytu rodzica w placówce opieki zdrowotnej) lub na czas nieokreślony. Z pieczy zastępczej można zatem korzystać w celu zażegnania kryzysu rodzinnego lub w celu zapewnienia dziecku opieki w zastępczym środowisku rodzinnym. Aby zmniejszyć liczbę dzieci umieszczanych w instytucjach opieki lub placówkach pełniących funkcje zbliżone do takich instytucji, w pierwszej kolejności podejmuje się próbę umieszczenia dziecka w rodzinie zastępczej. Rodzic zastępczy otrzymuje świadczenia z tytułu sprawowania pieczy zastępczej wypłacane przez państwo (na przykład dodatek na pokrycie potrzeb dziecka, dodatek wypłacany po zakończeniu okresu sprawowania pieczy zastępczej, wynagrodzenie z tytułu pełnienia funkcji rodzica zastępczego itp.).
Ponadto w kodeksie cywilnym uregulowano kwestie związane z powierzaniem prawa do pieczy nad dzieckiem innej osobie, w przypadku gdy żadne z rodziców ani opiekun nie są w stanie sprawować osobistej opieki nad dzieckiem. Tego rodzaju opieka nie stanowi rozwiązania alternatywnego wobec pieczy zastępczej ani opieki, która musi poprzedzać przysposobienie. Objęcie dziecka tego rodzaju opieką ma pierwszeństwo przed umieszczeniem dziecka w placówce opiekuńczej. Osoba sprawująca opiekę nad dzieckiem musi zapewnić mu odpowiednią opiekę, musi zamieszkiwać w Republice Czeskiej i musi wyrazić zgodę na objęcie dziecka swoją osobistą opieką. Prawa i obowiązki osoby sprawującej opiekę nad dzieckiem określa sąd; w przeciwnym wypadku stosuje się przepisy prawa w zakresie pieczy zastępczej.
W celu zarządzania sprawami dziecka, z wyjątkiem spraw dotyczących jego statusu osobistego, rodzice jako przedstawiciele ustawowi dziecka mogą zawrzeć umowę o reprezentację z osobą mającą wiedzę specjalistyczną lub z dowolną inną odpowiednią osobą. Jeżeli umowa o reprezentację została podpisana przez dziecko, fakt ten nie wywiera wpływu na prawo rodziców do występowania w charakterze przedstawicieli ustawowych dziecka. Jeżeli przedstawiciele ustawowi dziecka i jego pełnomocnicy ustanowieni na mocy umowy nie będą w stanie dojść do porozumienia, sąd rozstrzygnie sporną kwestię, kierując się dobrem dziecka.
Jeżeli proces wychowywania dziecka, jego stan fizyczny, intelektualny lub mentalny lub jego prawidłowy rozwój jest zagrożony lub zaburzony w stopniu sprzecznym z dobrem dziecka lub jeżeli zachodzą poważne przesłanki świadczące o tym, że rodzice nie są w stanie zapewnić właściwego wychowania dziecka, sąd może nakazać umieszczenie dziecka w placówce opiekuńczej. Sąd podejmie taką decyzję w szczególności w przypadku, gdy wcześniej zasądzone środki nie doprowadziły do poprawy sytuacji. Podejmując taką decyzję, sąd zawsze rozważa, czy w danym przypadku możliwe jest oddanie dziecka pod opiekę osoby fizycznej. Sąd może zarządzić umieszczenie dziecka w placówce opiekuńczej maksymalnie na okres trzech lat, przy czym okres ten może zostać (wielokrotnie) przedłużony (każdorazowo na okres do trzech lat), jeżeli sąd uzna, że przesłanki przemawiające za umieszczeniem dziecka w placówce opiekuńczej mają w dalszym ciągu zastosowanie. Jeżeli przesłanki przemawiające za umieszczeniem dziecka w placówce opiekuńczej nie będą miały już zastosowania lub jeżeli pojawi się możliwość objęcia dziecka opieką inną niż opieka zapewniana w placówce opiekuńczej, sąd niezwłocznie cofnie nakaz umieszczenia dziecka w placówce opiekuńczej i wskaże osobę właściwą do sprawowania opieki nad dzieckiem w danych okolicznościach.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

Wydanie postanowienia w kwestii prawa do opieki nad dzieckiem stanowi konieczny warunek orzeczenia rozwodu rodziców dziecka. Wydając takie postanowienie, sąd bierze pod uwagę dobro dziecka; sąd zastosuje odstępstwo od zasady uzyskania zgody obojga rodziców wyłącznie w przypadku, gdy będzie wymagało tego dobro dziecka. Sąd może również przyznać prawo do opieki nad dzieckiem jednemu z rodziców lub przyznać rodzicom prawo do sprawowania naprzemiennej lub wspólnej pieczy nad dzieckiem; sąd może również oddać dziecko pod opiekę osoby innej niż jego rodzice, jeżeli uzna, że wymaga tego dobro dziecka. Sąd bierze pod uwagę osobowość dziecka, w szczególności jego talenty i zdolności pod względem potencjału rozwoju, styl życia jego rodziców, a także jego usposobienie i stan emocjonalny, zdolność każdego z rodziców do wychowania dziecka, aktualną i oczekiwaną stabilność otoczenia edukacyjnego, w którym dziecko powinno funkcjonować, oraz więzi emocjonalne między dzieckiem a jego rodzeństwem, dziadkami lub innymi krewnymi i osobami niespokrewnionymi. Sąd zawsze bierze pod uwagę kwestie związane z tym, które z rodziców do tej pory sprawowało właściwą opiekę nad dzieckiem i dbało o jego rozwój emocjonalny, intelektualny i moralny oraz które z rodziców zapewni dziecku lepsze warunki do prawidłowego i zadowalającego rozwoju w przyszłości. Sąd skupia się również na prawie dziecka do opieki obojga rodziców i utrzymywania regularnych kontaktów z rodzicami oraz na prawie rodzica, który nie będzie zamieszkiwał wspólnie z dzieckiem, do regularnego otrzymywania informacji o dziecku; ponadto sąd weźmie również pod uwagę gotowość rodzica do zawarcia porozumienia z drugim rodzicem w kwestii wychowania dziecka. Sąd może również zatwierdzić porozumienie zawarte między rodzicami, chyba że uzna, że przyjęta forma wykonywania władzy rodzicielskiej nad dzieckiem jest sprzeczna z jego dobrem.
Jeżeli rodzice małoletniego, który nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych, nie mieszkają razem i nie zgadzają się co do sprawowania pieczy nad dzieckiem, sąd rozstrzygnie tę kwestię z urzędu. W tym celu sąd będzie się kierował podobnymi zasadami jak w przypadku orzekania o pieczy nad dzieckiem w sprawie o rozwód rodziców.
Rodzic, który ma prawo pieczy nad dzieckiem, uzgadnia z drugim z rodziców, który nie sprawuje opieki nad dzieckiem, kwestie związane z prawem do kontaktów z dzieckiem. W razie braku zgody lub jeżeli będzie to podyktowane względami związanymi z wychowaniem dziecka i relacjami rodzinnymi, sąd ureguluje kwestie związane z kontaktami między rodzicem a dzieckiem. W uzasadnionych przypadkach sąd może ustalić miejsce kontaktów rodzica z dzieckiem. Jeżeli będzie tego wymagało dobro dziecka, sąd ograniczy prawo rodzica do utrzymywania osobistego kontaktu z dzieckiem lub zakaże rodzicowi utrzymywania takich kontaktów.
Jeżeli okoliczności danej sprawy ulegną zmianie, sąd może z urzędu zmienić postanowienie dotyczące korzystania z praw i obowiązków wynikających z władzy rodzicielskiej.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

W przypadku rozwodu rodzice mają obowiązek zawrzeć porozumienie w sprawie sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej, w którym uregulują sposób sprawowania opieki nad dzieckiem po rozwodzie przez każde z rodziców. W tego rodzaju porozumieniu rodzice mogą również uregulować kwestie dotyczące kontaktów z dzieckiem. Wspomniane porozumienie podlega zatwierdzeniu przez sąd. Sąd zatwierdza porozumienie zawarte między rodzicami, chyba że uzna, że przyjęta forma wykonywania władzy rodzicielskiej nad dzieckiem jest sprzeczna z jego dobrem. Te same zasady dotyczą porozumienia między rodzicami dziecka, którzy nie mieszkają razem.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Mając na względzie dobro dziecka, sąd – w toku postępowania w przedmiocie opieki nad małoletnim – nakłania rodziców do zawarcia ugody. Sąd może nakazać rodzicom udział w pozasądowym postępowaniu pojednawczym, postępowaniu mediacyjnym lub terapii rodzinnej przez okres nieprzekraczający trzech miesięcy lub może skierować ich do udziału w cyklu sesji ze specjalistą z zakresu psychologii dziecięcej.
Przewidziano również możliwość skorzystania z usług ośrodków terapii małżeńskiej i rodzinnej, które zapewniają pomoc wykwalifikowanych psychologów i pracowników socjalnych.
Ponadto organ ds. ochrony socjalno-prawnej dzieci może pouczyć lub poinformować rodzica, który nie przestrzega praw dziecka lub praw drugiego rodzica (np. do opieki, do utrzymywania regularnych kontaktów), o obowiązujących przepisach i konsekwencjach jego zachowania. Organ ds. ochrony socjalno-

prawnej dzieci może również zobowiązać rodziców do skorzystania z usług specjalisty, jeżeli nie są w stanie samodzielnie rozwiązać problemów związanych z wychowaniem dziecka, w szczególności w przypadku wystąpienia sporów dotyczących zmiany modelu wychowania dziecka lub praw do odwiedzin.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Jeżeli określone warunki zostaną spełnione, sąd może – na wniosek rodziców – orzec w szczególności o następujących kwestiach dotyczących relacji między rodzicami a dziećmi:
prawach o charakterze osobistym (np. prawie do ustalenia imienia i nazwiska dziecka lub prawie do wyrażenia zgody na przysposobienie dziecka);
opiece nad dzieckiem i kontaktach z dzieckiem;
alternatywnych formach opieki nad dzieckiem (np. ustanowieniu kuratora, sprawowaniu opieki przez inną osobę, pieczy zastępczej, umieszczeniu dziecka w placówce opiekuńczej);
obowiązkach alimentacyjnych;
reprezentowaniu dziecka i zarządzaniu jego majątkiem, zatwierdzaniu czynności prawnych dokonywanych przez dziecko;
kwestiach mających istotne znaczenie dla dziecka, co do których rodzice nie są w stanie osiągnąć porozumienia (za kwestie mające istotne znaczenie dla dziecka uznaje się w szczególności ustalenie jego miejsca zamieszkania i wybór jego ścieżki kształcenia lub ścieżki zawodowej oraz niestandardowe zabiegi medyczne i inne podobne procedury).
Sąd najczęściej wyznacza osobę, której powierzy sprawowanie opieki nad dzieckiem, oraz orzeka o prawie do kontaktów z dzieckiem oraz o świadczeniach alimentacyjnych.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Opieka nad dzieckiem stanowi tylko jeden aspekt praw i obowiązków związanych z władzą rodzicielską. Jeżeli rodzic, któremu nie powierzono sprawowania opieki nad dzieckiem, nie został pozbawiony władzy rodzicielskiej, a jego władza rodzicielska nie została ograniczona ani zawieszona, rodzic taki może w dalszym ciągu wykonywać inne elementy władzy rodzicielskiej i nie traci prawa do decydowania o kwestiach mających istotne znaczenie dla dziecka.
Rodzice wykonują władzę rodzicielską wspólnie, kierując się dobrem dziecka. Jeżeli zachodzi ryzyko zwłoki w podejmowaniu decyzji w kwestii dotyczącej dziecka, jedno z rodziców może podjąć taką decyzję lub udzielić zgody samodzielnie; rodzic taki ma jednak obowiązek niezwłocznie poinformować drugiego z rodziców o zaistniałej sytuacji.
Jeżeli rodzice nie zgadzają się co do kwestii mającej istotne znaczenie dla dziecka, w szczególności mającej wpływ na dobro dziecka, sąd podejmie decyzję na wniosek jednego z rodziców; dotyczy to również sytuacji, w której jedno z rodziców zostało odsunięte od podejmowania decyzji w kwestiach mających istotne znaczenie dla dziecka przez drugiego z rodziców. Na wniosek rodzica sąd rozstrzygnie również spór między rodzicami dotyczący tego, które z nich powinno reprezentować dziecko w czynnościach prawnych, lub spór dotyczący istotnych kwestii związanych z zarządzaniem majątkiem dziecka.
Rodzice mają obowiązek przekazywać sobie wzajemnie wszelkie istotne informacje dotyczące dziecka i jego dobra.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

W kodeksie cywilnym rozróżnia się wyłączną opiekę nad dzieckiem sprawowaną przez jedno z rodziców, naprzemienną lub wspólną pieczę nad dzieckiem sprawowaną przez oboje rodziców oraz alternatywną opiekę nad dzieckiem sprawowaną przez osobę inną niż rodzice dziecka. Orzekając w sprawie powierzenia opieki nad dzieckiem, sąd kieruje się dobrem dziecka. Sąd może uchylić postanowienie o ustanowieniu naprzemiennej lub wspólnej pieczy nad dzieckiem, jeżeli uzna, że rodzice są w stanie się porozumieć i współpracować ze sobą.

Wspólna piecza (*společná péče*) (wspólne wychowywanie dziecka)

W przypadku wspólnej pieczy sąd nie wydaje żadnego konkretnego postanowienia o powierzeniu pieczy nad dzieckiem jednemu z rodziców. W praktyce oznacza to, że w ramach wspólnej pieczy jedno z rodziców może np. zaspokajać edukacyjne potrzeby dziecka, a drugie z rodziców może dbać o jego aktywność fizyczną, lub jedno z rodziców może dbać o edukację językową dziecka, podczas gdy drugie może być odpowiedzialne za inne dodatkowe zajęcia pozaszkolne. Obydwoje rodzice ponoszą wspólną odpowiedzialność za zapewnienie dziecku opieki zdrowotnej oraz za zaspokajanie jego podstawowych potrzeb (np. gotowanie, sprzątanie, odzież itp.). W celu ustanowienia wspólnej pieczy nad dzieckiem obydwoje rodzice muszą wyrazić na to zgodę.

Piecza naprzemienna (*střídavá péče*) (naprzemienne wychowywanie dziecka)

Piecza naprzemienna oznacza, że rodzice naprzemiennie sprawują pieczę nad dzieckiem przez ściśle określony czas. W takim przypadku sąd określa również prawa i obowiązki rodziców w takich okresach sprawowania pieczy nad dzieckiem.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

Wniosek dotyczący praw i obowiązków rodzicielskich składa się w sądzie powiatowym [w Pradze w sądzie obwodowym (*obvodní soud*), w Brnie w sądzie miejskim (*městský soud*)] właściwym dla miejsca zamieszkania małoletniego, a w przypadku gdy małoletni nie ma miejsca stałego zamieszkania – w sądzie powiatowym właściwym dla miejsca jego pobytu. W sprawach dotyczących małoletnich sąd może również podejmować czynności z urzędu.
Wymogi, które powinien spełniać wniosek, zależą od jego rodzaju. Wniosek powinien jednak zawsze zawierać następujące informacje: imię, nazwisko i adres zamieszkania stron lub numery identyfikacyjne (*rodné číslo*) stron i ich pełnomocników, opis faktów mających kluczowe znaczenie dla sprawy oraz informacje o dowodach, na które powołuje się wnioskodawca; we wniosku należy również jednoznacznie określić jego żądanie oraz wskazać sąd, do którego wniosek jest skierowany.
Do wniosku należy załączyć wszelkie istotne dokumenty mające znaczenie dla przedmiotowej sprawy, np. akt urodzenia, akt małżeństwa, wszelkie wcześniejsze orzeczenia sądu dotyczące dziecka itp. Wniosek powinien zostać złożony na piśmie w wymaganej liczbie egzemplarzy, po jednym dla każdej ze stron, w stosownych przypadkach, oraz dla sądu.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

Sąd może wszcząć postępowanie w sprawie opieki nad małoletnim nawet w przypadku braku uprzedniego wniosku.
Korzystając ze środka tymczasowego, sąd może – nawet przed wydaniem orzeczenia rozstrzygającego co do istoty sprawy, jeżeli będzie to konieczne w celu tymczasowego uregulowania relacji między uczestnikami postępowania lub jeżeli pojawią się przesłanki świadczące o tym, że wykonanie orzeczenia sądu może być zagrożone – nałożyć na uczestnika postępowania obowiązek wypłaty świadczeń alimentacyjnych lub przyznać jednemu z rodziców lub osobie wskazanej przez sąd prawo pieczy nad dzieckiem. Co do zasady sąd orzeka o zastosowaniu środka tymczasowego na wniosek, jednak w przypadku gdy dopuszcza się możliwość wszczęcia postępowania co do istoty sprawy (tj. także postępowania sądowego w przedmiocie opieki nad małoletnim) z urzędu, środek tymczasowy może również zostać zastosowany z urzędu. O ile przepisy prawa nie stanowią inaczej, sądem właściwym do orzeczenia o zastosowaniu środka tymczasowego jest sąd właściwy do przeprowadzenia postępowania w danej sprawie. Wniosek o zastosowanie środka tymczasowego musi zawierać elementy, o których mowa w § 42 ust. 4 i w § 75 kodeksu postępowania cywilnego (ustawa nr 99/1963, z późniejszymi zmianami), tj. w szczególności: oznaczenie sądu, do którego skierowany jest wniosek; informacje o wnioskodawcy i przedmiocie sprawy, tj. opis okoliczności faktycznych uzasadniających zastosowanie środka tymczasowego; żądanie wniosku, tj. wskazanie środka tymczasowego, o którego zastosowanie wnosi wnioskodawca; opis okoliczności faktycznych potwierdzających konieczność tymczasowego uregulowania relacji między uczestnikami postępowania lub uzasadniających

obawy, że wykonanie orzeczenia sądu jest zagrożone; a także datę sporządzenia wniosku i podpis wnioskodawcy lub jego pełnomocnika. Wnioskodawca ma obowiązek załączyć do wniosku wszelkie dokumenty, na które się w nim powołuje. Co do zasady w przypadku środków tymczasowych wnioskodawca ma obowiązek wpłacić najpóźniej w dniu złożenia wniosku o zastosowanie środka tymczasowego w sądzie ustaloną kwotę tytułem zabezpieczenia na poczet wypłaty odszkodowania lub na pokrycie innego rodzaju strat, które mogą zostać poniesione w rezultacie zastosowania środka tymczasowego. Niemniej w przypadku zastosowania środka tymczasowego w sprawie o świadczenia alimentacyjne lub środka tymczasowego, który sąd może zastosować z urzędu, wniesienie zabezpieczenia nie jest wymagane. Sąd orzeka o zastosowaniu środka tymczasowego bez zbędnej zwłoki. Jeżeli nie zachodzi ryzyko, że zwłoka pociągnie za sobą szkodę dla dobra dziecka, sąd może orzec o zastosowaniu środka tymczasowego w terminie siedmiu dni od dnia jego złożenia. Sąd wyda postanowienie na posiedzeniu niejawnym. Wydając postanowienie o zastosowaniu środka tymczasowego, sąd nakazuje wnioskodawcy złożenie w sądzie pisma o wszczęcie postępowania w wyznaczonym terminie. Sąd może również postanowić, że środek tymczasowy będzie obowiązywał wyłącznie przez określony czas.

W ustawie o szczególnych postępowaniach sądowych (ustawa nr 292/2013, z późniejszymi zmianami) przewidziano szczególny środek tymczasowy w sytuacji braku odpowiedniej opieki nad małoletnim niezależnie od tego, czy istnieje jakakolwiek osoba uprawniona do sprawowania opieki nad dzieckiem, oraz w sytuacji gdy życie dziecka, jego prawidłowy rozwój lub inne istotne interesy są poważnie zagrożone lub zostały w istotny sposób naruszone. W takim przypadku i wyłącznie na wniosek organu ds. ochrony socjalno-prawnej dzieci sąd może – w drodze środka tymczasowego – uregulować sytuację dziecka na okres niezbędny do tego, aby umieścić dziecko w odpowiednim środowisku wskazanym w orzeczeniu. W ramach takiego środka tymczasowego możliwe jest umieszczenie dziecka w rodzinie zastępczej na okres, przez który rodzic nie jest w stanie opiekować się dzieckiem z uzasadnionych względów; ewentualnie po upływie tego okresu dziecko może zostać objęte pieczą poprzedzającą przysposobienie, o ile rodzice wyrazili zgodę na przysposobienie dziecka. Sąd może również postanowić, że zgoda rodziców na przysposobienie dziecka nie jest wymagana. Sąd orzeka o zastosowaniu środka tymczasowego bez zbędnej zwłoki, nie później jednak niż w terminie 24 godzin od złożenia wniosku. Wydane postanowienie podlega natychmiastowemu wykonaniu i sąd współpracuje w tym zakresie z odpowiednimi organami publicznymi.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Na mocy ustawy o opłatach sądowych (ustawa nr 549/1991, z późniejszymi zmianami) postępowania sądowe w sprawach dotyczących opieki i kurateli sądowej nad małoletnimi są zwolnione z opłat sądowych. Oznacza to, że powód wnoszący pozew dotyczący praw i obowiązków rodzicielskich nie jest zobowiązany do uiszczenia opłat sądowych.

W pewnych okolicznościach dopuszcza się możliwość wyznaczenia pełnomocnika procesowego nieodpłatnie lub po obniżonej stawce. Na wniosek sąd wyznaczy pełnomocnika uczestnikowi postępowania, w przypadku którego można oczekiwać, iż taki uczestnik zostanie w całości lub częściowo zwolniony przez sąd z opłat sądowych, i jeżeli będzie to niezbędne np. do zapewnienia właściwej ochrony jego interesów. Jeżeli będzie to konieczne do zapewnienia ochrony interesów uczestnika postępowania, sąd wyznaczy mu adwokata z urzędu. Wyznaczenie pełnomocnika musi być uzasadnione sytuacją uczestnika postępowania (w praktyce może to być niekorzystna sytuacja finansowa lub socjalna, choć sąd każdorazowo bierze pod uwagę specyficzne okoliczności danej sprawy), przy czym strona nie może wykonywać ani bronić praw w sposób arbitralny lub prowadzić postępowania, które w sposób oczywisty nie daje szans na powodzenie.

W ustawie o przyznawaniu pomocy prawnej w sporach transgranicznych na terytorium Unii Europejskiej (ustawa nr 629/2004, z późniejszymi zmianami) uregulowano kwestie dostępu do pomocy prawnej w postępowaniu sądowym prowadzonym w państwie członkowskim Unii Europejskiej, w którym bierze udział osoba fizyczna mająca miejsce zamieszkania w innym państwie członkowskim. Tego rodzaju pomoc dotyczy etapu postępowania sądowego i etapu wykonywania wydanego orzeczenia.

W ustawie o zawodach prawniczych (ustawa nr 85/1996, z późniejszymi zmianami) określono warunki, które należy spełnić, aby móc skorzystać z nieodpłatnej pomocy doradcy prawnego wyznaczonego bezpośrednio przez Czeską Izbę Adwokacką.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Tak, można odwołać się od orzeczenia dotyczącego władzy rodzicielskiej. Sądy powiatowe to sądy pierwszej instancji właściwe do rozpoznawania spraw związanych z prawami i obowiązkami wynikającymi z władzy rodzicielskiej. Sądy regionalne (lub Sąd Miejski w Pradze) rozpoznają apelacje od orzeczeń sądów pierwszej instancji. Apelację od orzeczenia sądu można wnieść w terminie 15 dni od dnia otrzymania pisemnego orzeczenia sądu będącego przedmiotem apelacji, o ile prawo tego nie zabrania (np. od orzeczenia sądu zatwierdzającego porozumienie między rodzicami w przedmiocie opieki nad dzieckiem nie można wnieść apelacji). Apelację uznaje się również za wniesioną w terminie nawet po upływie piętnastu dni, jeżeli osoba wnosząca apelację stosowała się do nieprawidłowych informacji uzyskanych od sądu apelacyjnego.

Należy podkreślić, że niektóre orzeczenia mogą podlegać tymczasowemu wykonaniu – oznacza to, że mogą one zostać wykonane pomimo wniesienia apelacji. Orzeczenia nakładające obowiązek wypłacania świadczeń alimentacyjnych i orzeczenia w przedmiocie przedłużenia środka wychowawczego, w ramach którego dziecko zostało tymczasowo odebrane spod pieczy rodziców lub innej osoby, podlegają tymczasowemu wykonaniu.

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

W Republice Czeskiej konieczne jest złożenie do sądu wniosku o wykonanie orzeczenia dotyczącego opieki nad małoletnim. Procedurę stosowaną w celu wykonania orzeczenia sądu określono w ustawie o szczególnych postępowaniach sądowych (ustawa nr 292/2013, z późniejszymi zmianami).

Sądem właściwym do przeprowadzenia takiego postępowania jest sąd powszechny właściwy dla miejsca zamieszkania małoletniego, tj. sąd powiatowy (sąd obwodowy w Pradze, Sąd Miejski w Brnie) właściwy dla miejsca zamieszkania małoletniego ustalonego w drodze porozumienia między rodzicami, na mocy orzeczenia sądu lub ze względu na inne istotne okoliczności faktyczne. Wniosek musi zawierać wszystkie wymagane informacje (oznaczenie uprawnionego i zobowiązanego, zakres i treść zobowiązania spoczywającego na zobowiązanym, termin na wywiązanie się z obowiązku oraz wskazanie tytułu egzekucyjnego – orzeczenia, które ma zostać wykonane).

Przed nakazaniem wykonania orzeczenia sąd może, jeżeli uzna, że przemawiają za tym szczególne względy lub jeżeli zobowiązany nie został poinformowany o konsekwencjach niewywiązania się z obowiązku, wezwać zobowiązanego do zastosowania się do treści orzeczenia lub porozumienia i poinformować go o możliwości wykonania orzeczenia przez nałożenie grzywny lub odebranie dziecka. Sąd może również zwrócić się do właściwego organu ds. ochrony socjalno-prawnej dzieci o nakłonienie zobowiązanego do wywiązania się ze spoczywających na nim obowiązków bez konieczności wydawania nakazu wykonania orzeczenia.

Jeżeli zobowiązany nie wywiąże się ze spoczywającego na nim obowiązku pomimo pouczenia przez sąd, sąd wydaje nakaz wykonania orzeczenia i nakłada grzywnę – należy podkreślić, że sąd może wymierzyć tę karę wielokrotnie. Kwota jednorazowej grzywny nie może przekraczać 50 000 koron czeskich. Inne środki, które może orzec sąd, obejmują skierowanie na sesję z mediatorem lub specjalistą psychologii dziecięcej lub opracowanie planu przystosowawczego, który ma ułatwić stopniowe nawiązywanie kontaktów między dzieckiem a osobą uprawnioną do utrzymywania z nim kontaktów.

Jeżeli pomimo zastosowania wspomnianych środków zobowiązany nadal nie wywiązuje się ze spoczywających na nim obowiązków lub jeżeli okoliczności wyraźnie wskazują, że zastosowane podejście nie doprowadziło do wypełnienia tych obowiązków, sąd wyda w wyjątkowych przypadkach nakaz wykonania orzeczenia nakazującego odebranie dziecka od osoby, z którą dziecko nie powinno przebywać, zgodnie z treścią porozumienia lub orzeczenia. Orzeczenie nakazujące odebranie dziecka doręcza się zobowiązanemu dopiero na etapie jego wykonywania.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Orzeczenia dotyczące władzy rodzicielskiej wydawane przez sądy w państwach członkowskich UE są uznawane w Republice Czeskiej – bez konieczności wszczynania szczególnego postępowania – zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącym jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającym rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 („rozporządzenie nr 2201/2003") i zgodnie z rozporządzeniem Rady (UE) 2019/1111 z dnia 25 czerwca 2019 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz w sprawie uprowadzenia dziecka za granicę („rozporządzenie 2019/1111"). Zgodnie z rozporządzeniem nr 2201/2003 każda osoba mająca interes prawny w danej sprawie może zwrócić się do sądu z wnioskiem o wydanie postanowienia w sprawie uznania lub nieuznania danego orzeczenia. W Republice Czeskiej właściwość w takich sprawach w pierwszej instancji mają sądy powiatowe (sądy obwodowe w Pradze, Sąd Miejski w Brnie). Sądem właściwym jest sąd powiatowy będący sądem powszechnym właściwym dla miejsca zamieszkania wnioskodawcy albo sąd powiatowy właściwy dla miejsca, w którym doszło lub może dojść do zaistnienia sytuacji, dla której uznanie orzeczenia ma istotne znaczenie. Zgodnie z rozporządzeniem 2019/1111 każda zainteresowana strona może wystąpić o wydanie orzeczenia stwierdzającego brak przesłanek odmowy uznania. W Republice Czeskiej właściwość w takich sprawach w pierwszej instancji mają sądy powiatowe (sądy obwodowe w Pradze, Sąd Miejski w Brnie).

Zanim orzeczenie w sprawie władzy rodzicielskiej wydane w innym państwie członkowskim będzie mogło zostać wykonane w Republice Czeskiej, musi zostać uznane za wykonalne w ramach specjalnego postępowania przewidzianego w rozporządzeniu nr 2201/2003, o którym mowa powyżej. W Republice Czeskiej wniosek o stwierdzenie wykonalności należy złożyć do właściwego miejscowo sądu powiatowego (sąd obwodowy w Pradze, Sąd Miejski w Brnie). Właściwość miejscową ustala się zgodnie z rozporządzeniem nr 2201/2003 na podstawie miejsca zwykłego pobytu osoby, przeciwko której orzeczenie ma zostać wykonane, lub miejsca zwykłego pobytu dziecka; jeżeli żadne z tych dwóch miejsc nie znajduje się w państwie członkowskim, w którym orzeczenie zostanie wykonane, właściwość miejscową ustala się na podstawie miejsca wykonania orzeczenia.

Zgodnie z art. 41 i 42 rozporządzenia nr 2201/2003 orzeczenie dotyczące prawa do kontaktów z dzieckiem oraz orzeczenie zarządzające powrót dziecka wydane na podstawie art. 11 ust. 8 rozporządzenia nr 2201/2003 są wykonalne w innym państwie członkowskim bez konieczności stwierdzenia ich wykonalności i bez możliwości wniesienia sprzeciwu wobec ich uznania, jeżeli w państwie członkowskim pochodzenia wydano zaświadczenie sporządzone na standardowym formularzu zawartym w załączniku do rozporządzenia nr 2201/2003.

Do wniosku o uznanie lub nieuznanie orzeczenia oraz o stwierdzenie wykonalności orzeczenia należy załączyć jeden odpis orzeczenia spełniający warunki niezbędne do ustalenia jego autentyczności (np. odpis lub kopię poświadczoną za zgodność z oryginałem) oraz zaświadczenie wydane zgodnie z art. 39 przez właściwy organ państwa członkowskiego, w którym dane orzeczenie zostało wydane, sporządzone na standardowym formularzu zawartym w załączniku do rozporządzenia nr 2201/2003. W przypadku wyroku zaocznego konieczne jest również przedłożenie oryginału lub uwierzytelnionego odpisu dokumentu potwierdzającego niestawiennictwo strony na procesie, wniosku o wszczęcie postępowania lub innego podobnego dokumentu, który został doręczony pozwanemu, lub dowolnego innego dokumentu świadczącego o tym, że pozwany przyjął wyrok bez zastrzeżeń. Jeżeli zaświadczenie lub wymagany dokument w przypadku wyroku zaocznego nie zostaną przedłożone, zastosowanie będzie miała procedura określona w art. 38 ust. 1 rozporządzenia nr 2201/2003.

Zgodnie z rozporządzeniem 2019/1111 orzeczenia w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej wydane w państwie członkowskim i wykonalne w tym państwie członkowskim podlegają wykonaniu w Republice Czeskiej bez konieczności uzyskania stwierdzenia wykonalności.

Orzeczenia przyznające prawo do osobistej styczności z dziećmi i orzeczenia wydane zgodnie z art. 29 ust. 6 w zakresie, w jakim przewidują one powrót dziecka, o ile w państwie członkowskim pochodzenia wydano w odniesieniu do nich zaświadczenie przy użyciu formularza znajdującego się w załączniku do rozporządzenia 2019/1111, są uznawane w innych państwach członkowskich zgodnie z art. 43 rozporządzenia 2019/1111 bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania i bez możliwości sprzeciwienia się ich uznaniu, chyba że stwierdzi się, że orzeczenia nie da się pogodzić z [późniejszym] orzeczeniem, o którym mowa w art. 50, i wyłącznie w zakresie, w jakim stwierdzono niemożność pogodzenia tego orzeczenia z późniejszym orzeczeniem.

Orzeczenia przyznające prawo do osobistej styczności z dziećmi i orzeczenia wydane zgodnie z art. 29 ust. 6 w zakresie, w jakim przewidują one powrót dziecka, o ile w państwie członkowskim pochodzenia wydano w odniesieniu do nich zaświadczenie przy użyciu formularza znajdującego się w załączniku do rozporządzenia 2019/1111, są uznawane w innych państwach członkowskich zgodnie z art. 43 rozporządzenia 2019/1111 bez konieczności uzyskania stwierdzenia wykonalności.

Na potrzeby uznawania i wykonywania orzeczeń na podstawie rozporządzenia 2019/1111 należy przedłożyć odpis orzeczenia, który spełnia warunki niezbędne do ustalenia jego autentyczności, oraz odpowiednie zaświadczenie, o którym mowa w art. 36 lub 47, wydane przez właściwy organ państwa członkowskiego, w którym wydano orzeczenie, przy użyciu formularza zamieszczonego w załączniku do rozporządzenia 2019/1111. W przypadku nieprzedłożenia dokumentów, o których mowa w art. 31 ust. 1, zastosowanie ma procedura przewidziana w art. 32 rozporządzenia 2019/1111.

Jeżeli spełniono warunki określone we wspomnianych rozporządzeniach, procedura wykonania orzeczenia w sprawie władzy rodzicielskiej wydanego w innym państwie członkowskim UE pokrywa się z procedurą stosowaną w odniesieniu do orzeczeń krajowych. W celu uzyskania dalszych informacji zob. poprzednie pytanie.

16 Do którego sądu w tym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby zaskarżyć postanowienie o uznaniu i wykonaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Środek zaskarżenia (apelację) od orzeczenia wnosi się do sądu, który wydał dane orzeczenie. Środek zaskarżenia rozpoznaje następnie sąd wyższej instancji.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

W postępowaniach dotyczących kwestii związanych z władzą rodzicielską prawo właściwe ustala się zgodnie z postanowieniami Konwencji z dnia 19 października 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci. Wszelkie dwustronne umowy międzynarodowe między Republiką Czeską i innymi państwami są nadrzędne w stosunku do konwencji z 1996 r., chyba że złożono deklarację zgodnie z art. 52 ust. 1 konwencji z 1996 r. (deklaracja taka została złożona w odniesieniu do dwustronnej umowy wzajemnej między Republiką Czeską a Polską, dzięki czemu zagwarantowano nadrzędność postanowień konwencji z 1996 r.).

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 06/04/2023

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Niemcy

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

Termin „odpowiedzialność rodzicielska" odnosi się do wszystkich praw i obowiązków rodziców wobec dziecka. Istotnym elementem odpowiedzialności rodzicielskiej jest piecza nad dzieckiem (opieka rodzicielska) (*elterliche Sorge*). Rodzice mają obowiązek i prawo sprawowania pieczy nad swoim małoletnim dzieckiem. Obejmuje to opiekę nad dzieckiem i jego majątkiem oraz reprezentowanie dziecka. W związku z tym ze sprawowaniem **pieczy nad dzieckiem** co do zasady związane jest prawo do podejmowania decyzji w imieniu dziecka. Odpowiedzialność rodzicielska obejmuje również utrzymywanie kontaktów z dzieckiem i obowiązek łożenia na jego utrzymanie.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Jak wspomniano w odpowiedzi na pytanie 1, termin „odpowiedzialność rodzicielska" obejmuje wszystkie prawa i obowiązki rodziców wobec dziecka. Istotnym elementem odpowiedzialności rodzicielskiej jest piecza (*elterliche Sorge*). Odpowiedzialność rodzicielska obejmuje również utrzymywanie kontaktów z dzieckiem i obowiązek łożenia na jego utrzymanie.

Co do zasady wspólne sprawowanie pieczy nad dzieckiem jest możliwe, jeżeli:

dziecko urodziło się w związku małżeńskim;

rodzice zawarli związek małżeński po urodzeniu się dziecka;

rodzice złożyli oświadczenia o tym, że chcą wspólnie sprawować pieczę nad dzieckiem (*Sorgeerklärungen*);

sąd rodzinny (*Familiengericht*) powierzy rodzicom wspólne sprawowanie pieczy nad dzieckiem.

Oświadczenia o wspólnym sprawowaniu pieczy należy złożyć we właściwej formie prawnej i uwierzytelnić. Uwierzytelnienia może dokonać Urząd ds. Dzieci i Młodzieży (*Jugendamt*) lub notariusz, a w pewnych okolicznościach także misja dyplomatyczna za granicą. Jeżeli rodzice nie złożą takich oświadczeń i nie są małżeństwem, wyłączną pieczę nad dzieckiem sprawuje matka. Sąd rodzinny może jednak, na wniosek jednego z rodziców, powierzyć wspólne sprawowanie pieczy nad dzieckiem obojgu rodzicom, pod warunkiem że służy to dobru dziecka. Zakłada się przy tym, że wspólne sprawowanie pieczy nad dzieckiem przez rodziców służy dobru dziecka, o ile drugie z rodziców nie przestawi żadnych powodów, dla których tak nie jest, i żadne takie powody nie ujawnią się w inny sposób.

W prawie niemieckim zasadniczo domniemywa się, że dobru dziecka najlepiej służy kontakt z obojgiem rodziców, w związku z czym dziecku przysługuje prawo do kontaktów z obojgiem rodziców. Ponadto oboje rodzice mają prawo i obowiązek utrzymywania kontaktów z dzieckiem.

Prawo do kontaktów przede wszystkim daje rodzicom prawo do spotykania się i rozmawiania z dzieckiem w regularnych odstępach czasu. Prawo do kontaktów obejmuje kontakt mailowy i telefoniczny, a także kontakt osobisty.

Ogólnie rzecz biorąc, obowiązkiem obojga rodziców jest zagwarantowanie swoim dzieciom utrzymania. Rodzice mogą sami wybrać sposób, w jaki chcą zapewnić swoim dzieciom utrzymanie. Mogą na przykład zdecydować się na dostarczanie środków utrzymania w naturze, głównie w domu rodzinnym (zakwaterowanie, wyżywienie, ubranie itp.).

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Termin „odpowiedzialność rodzicielska" obejmuje wszystkie prawa i obowiązki rodziców wobec dziecka. Istotnym elementem odpowiedzialności rodzicielskiej jest piecza nad dzieckiem (opieka rodzicielska). Odpowiedzialność rodzicielska obejmuje również utrzymywanie kontaktów z dzieckiem i obowiązek łożenia na jego utrzymanie (zob. uwagi w odpowiedzi na pytanie 1). Poniższe uwagi odnoszą się do **pieczy nad dzieckiem** (*elterliche Sorge*).

Jeżeli rodzice nie sprawują pieczy nad dzieckiem, na przykład z tego względu, że nie żyją lub nie są uprawnieni do reprezentowania dziecka w sprawach związanych z jego osobą lub majątkiem, ponieważ, na przykład, zostali pozbawieni pieczy nad nim, sąd rodzinny wyznacza dziecku opiekuna (*Vormund*). Jeżeli rodzice nie są w stanie zapewnić pewnych aspektów pieczy, sąd rodzinny wyznacza kuratora (*Pfleger*) (§ 1909 kodeksu cywilnego – Bürgerliches Gesetzbuch, BGB) w odniesieniu do tych aspektów.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

Termin „odpowiedzialność rodzicielska" obejmuje wszystkie prawa i obowiązki rodziców wobec dziecka. Istotnym elementem odpowiedzialności rodzicielskiej jest piecza nad dzieckiem (opieka rodzicielska). Odpowiedzialność rodzicielska obejmuje również utrzymywanie kontaktów z dzieckiem i obowiązek łożenia na jego utrzymanie (zob. uwagi w odpowiedzi na pytanie 1). Poniższe uwagi odnoszą się do **pieczy nad dzieckiem** (*elterliche Sorge*).

Jeżeli rodzice wspólnie wykonujący pieczę nad dzieckiem rozstali się, będą ją nadal wykonywać wspólnie, niezależnie od tego, czy pozostają w związku małżeńskim. Sąd rodzinny może jednak na wniosek jednego z rodziców powierzyć pieczę jednemu z nich. Wniosek taki zostanie uwzględniony, jeżeli drugie z rodziców wyrazi na to zgodę, chyba że dziecko ma co najmniej 14 lat i zgłosi sprzeciw albo jeżeli sąd uzna, że zniesienie wspólnego sprawowania pieczy i powierzenie jej jednemu z rodziców służy dobru dziecka. Nawet w przypadku rozwodu rozstrzygnięcie takie podejmuje się wyłącznie na wniosek jednego z rodziców, chyba że dobro dziecka jest zagrożone.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Termin „odpowiedzialność rodzicielska" obejmuje wszystkie prawa i obowiązki rodziców wobec dziecka. Istotnym elementem odpowiedzialności rodzicielskiej jest piecza nad dzieckiem (opieka rodzicielska). Odpowiedzialność rodzicielska obejmuje również utrzymywanie kontaktów z dzieckiem i obowiązek łożenia na jego utrzymanie (zob. uwagi w odpowiedzi na pytanie 1). Poniższe uwagi odnoszą się do **pieczy nad dzieckiem** (*elterliche Sorge*) i **prawa do kontaktów** (*Umgang*).

Zasadniczo to rodzice decydują, w jaki sposób będą wspólnie sprawować pieczę nad swoim dzieckiem. Prawo nie ustanawia wymogów co do formy. Wiążąca prawnie zmiana w ustaleniach dotyczących sprawowania pieczy nie jest jednak możliwa w drodze umowy – wymaga orzeczenia sądu rodzinnego. Jeżeli rodzice mieszkają osobno, Urząd ds. Dzieci i Młodzieży może pomóc im w opracowaniu rodzicielskiego planu wychowawczego, które jest dla obu stron akceptowalny. Plan ten może być podstawą dla rozstrzygnięć sądu w sprawie pieczy. Jeżeli rodzice zgadzają się, że wyłączną pieczę należy powierzyć jednemu z nich, mogą zwrócić się z takim wnioskiem do sądu rodzinnego.
Rodzice mogą również uzgodnić sposób wykonywania prawa do kontaktów, ponieważ nie ma wymogów w tym zakresie. Jeżeli ustalenia zostaną uwzględnione w ugodzie zawartej przed sądem i zatwierdzonej przez sąd, ugoda taka jest równoznaczna z wiążącym orzeczeniem sądu i może zostać, w razie konieczności, wyegzekwowana.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Jeżeli rodzice nie są w stanie rozwiązać konfliktu samodzielnie, mogą skontaktować się z Urzędem ds. Dzieci i Młodzieży lub organizacją wolontariacką ds. młodzieży (*Freie Jugendhilfe*). Podmioty te udzielają porad rodzicom i pomagają im w rozwiązaniu problemów. Baza danych wszystkich ośrodków udzielających porad znajduje się pod adresem http://www.dajeb.de. Rodzice mogą również skorzystać z mediacji, aby osiągnąć ugodę. Więcej informacji na temat mediacji rodzinnej można znaleźć na stronie internetowej http://www.bafm-mediation.de/.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

W zależności od wniosku sędzia może rozstrzygać, w ramach postępowania, wszystkie kwestie dotyczące pieczy nad dzieckiem (w tym kwestię wydania dziecka), kontaktów z dzieckiem i jego utrzymania. Na wszystkich etapach postępowania sąd dąży do rozwiązywania konfliktów w sposób akceptowalny dla obu stron. Jeżeli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w istotnej dla dziecka kwestii związanej z pieczą nad nim, sąd może również przyznać jednemu z rodziców uprawnienia do samodzielnego podejmowania decyzji w tym względzie (*Alleinentscheidungsbefugnis*).
Ponadto, jeżeli zagrożone jest dobro dziecka, sąd może w dowolnej chwili z urzędu zarządzić wszelkie środki niezbędne do przeciwdziałania takiemu zagrożeniu.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Termin „odpowiedzialność rodzicielska” obejmuje wszystkie prawa i obowiązki rodziców wobec dziecka. Istotnym elementem odpowiedzialności rodzicielskiej jest piecza nad dzieckiem (opieka rodzicielska). Odpowiedzialność rodzicielska obejmuje również utrzymywanie kontaktów z dzieckiem i obowiązek łożenia na jego utrzymanie (zob. uwagi w odpowiedzi na pytanie 1). Poniższe uwagi odnoszą się do **pieczy nad dzieckiem** (*elterliche Sorge*) i **prawa do kontaktów** (*Umgang*).
W odniesieniu do pieczy nad dzieckiem odpowiedź na powyższe pytanie jest zasadniczo twierdząca. To z rodziców, które nie wykonuje władzy rodzicielskiej, nie ma prawa udziału w podejmowaniu decyzji. Ma jednak prawo do utrzymywania kontaktów z dzieckiem i może żądać od drugiego z rodziców informacji o sytuacji osobistej dziecka, o ile żądanie takie jest uzasadnione. Na podstawie zgody tego z rodziców, które sprawuje pieczę nad dzieckiem, albo na podstawie orzeczenia sądowego (np. w kontekście wykonywania prawa do kontaktów z dzieckiem) drugie z rodziców może jednak samodzielnie decydować w kwestiach dotyczących opieki nad dzieckiem podczas pobytu dziecka u niego (np. żywienie).

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Termin „odpowiedzialność rodzicielska” obejmuje wszystkie prawa i obowiązki rodziców wobec dziecka. Istotnym elementem odpowiedzialności rodzicielskiej jest piecza nad dzieckiem (opieka rodzicielska). Odpowiedzialność rodzicielska obejmuje również utrzymywanie kontaktów z dzieckiem i obowiązek łożenia na jego utrzymanie (zob. uwagi w odpowiedzi na pytanie 1). Poniższe uwagi odnoszą się do **pieczy nad dzieckiem** (*elterliche Sorge*).
Jeżeli rodzice wspólnie wykonują władzę rodzicielską i mieszkają razem, powinni wypracowywać rozwiązania akceptowalne dla obu stron we wszystkich kwestiach związanych ze sprawowaniem pieczy nad dzieckiem. Jeżeli z kolei rodzice mieszkają osobno, obowiązek ten ma zastosowanie wyłącznie w odniesieniu do spraw o istotnym znaczeniu dla dziecka. W sprawach życia codziennego to z rodziców, z którym dziecko mieszka, ma prawo do samodzielnego podejmowania decyzji.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

Termin „odpowiedzialność rodzicielska” obejmuje wszystkie prawa i obowiązki rodziców wobec dziecka. Istotnym elementem odpowiedzialności rodzicielskiej jest piecza nad dzieckiem (opieka rodzicielska). Odpowiedzialność rodzicielska obejmuje również utrzymywanie kontaktów z dzieckiem i obowiązek łożenia na jego utrzymanie (zob. uwagi w odpowiedzi na pytanie 1). Poniższe uwagi odnoszą się do **pieczy nad dzieckiem** (*elterliche Sorge*) i **prawa do kontaktów** (*Umgang*).
W większości przypadków właściwe do prowadzenia postępowań w sprawie pieczy nad dzieckiem i kontaktów z dzieckiem są sądy rodzinne (wydziały rodzinne sądów rejonowych). Jeżeli postępowanie wszczyna się wyłącznie na wniosek, na przykład w przypadku postępowania o udzielenie prawa do wyłącznej pieczy nad dzieckiem w przypadku gdy rodzice mieszkają osobno, wniosek musi zawierać uzasadnienie. We wniosku należy przedstawić fakty i dowody na ich potwierdzenie, załączając stosowne dokumenty. Należy również wskazać, czy strony podjęły już próbę skorzystania z mediacji lub innej pozasądowej metody rozwiązywania sporów. Korzystanie z przedstawiciela prawnego jest wymagane wyłącznie w wyjątkowych okolicznościach, np. w odniesieniu do wniosków złożonych w postępowaniu rozwodowym. Jeżeli w danej sprawie nie obowiązuje przymus adwokacki, wniosek można złożyć bezpośrednio we właściwym sądzie. Do tego celu służą biura podawcze (*Rechtsantragstellen*) w sądach rejonowych, w których można składać wnioski i oświadczenia.
Jeżeli rodzice w chwili urodzenia się dziecka nie pozostają ze sobą w związku małżeńskim, oświadczenia w sprawie wspólnego sprawowania pieczy (*Sorgeerklärungen*) mogą zostać poświadczone przez właściwego urzędnika w Urzędzie ds. Dzieci i Młodzieży (*Jugendamt*), notariusza lub, w określonych przypadkach, misje dyplomatyczne za granicą.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

W postępowaniach dotyczących pieczy nad dzieckiem i prawa do kontaktów z dzieckiem zastosowanie ma zasada „badania z urzędu” (*Amtsermittlungsgrundsatz*). Zgodnie z tą zasadą sąd z urzędu bada wszystkie istotne fakty i nie jest związany argumentami stron.
W przypadkach niecierpiących zwłoki sąd może wydać zarządzenie tymczasowe (*einstweilige Anordnung*), o ile jest to uzasadnione i pilnie potrzebne. Jeżeli dobro dziecka jest zagrożone, sąd rozważa wydanie zarządzenia tymczasowego nawet w braku wniosku jednej ze stron. Jeżeli osiągnięcie porozumienia akceptowalnego dla obu stron w postępowaniu w sprawie kontaktów z dzieckiem nie jest możliwe w odpowiednim czasie, sąd omawia z rodzicami i Urzędem ds. Dzieci i Młodzieży kwestię zarządzenia tymczasowego.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Obywatele, którzy ze względu na swoją sytuację osobistą i finansową nie są w stanie pokryć kosztów postępowania, są w stanie pokryć jedynie część kosztów lub mogą pokryć je tylko w ratach, mogą uzyskać pomoc prawną w postępowaniu, w tym w postępowaniu przed sądem rodzinnym. Warunkiem uzyskania pomocy prawnej jest to, aby przewidywane wszczęcie powództwa lub wdanie się w spór miały wystarczające szanse na powodzenie i nie wydawały się bezzasadne. Umożliwia to dostęp do wymiaru sprawiedliwości również osobom o mniejszych zasobach finansowych. W ramach pomocy

prawnej państwo pokrywa udział uprawnionej strony w kosztach sądowych i ewentualnych honorariach adwokatów w całości lub w części, w zależności od uzyskiwanych przez nią dochodów.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Termin „odpowiedzialność rodzicielska" obejmuje wszystkie prawa i obowiązki rodziców wobec dziecka. Istotnym elementem odpowiedzialności rodzicielskiej jest piecza nad dzieckiem (opieka rodzicielska). Odpowiedzialność rodzicielska obejmuje również utrzymywanie kontaktów z dzieckiem i obowiązek łożenia na jego utrzymanie (zob. uwagi w odpowiedzi na pytanie 1). Poniższe uwagi odnoszą się do **pieczy nad dzieckiem** (*elterliche Sorge*) i **prawa do kontaktów** (*Umgang*).

Orzeczenia dotyczące pieczy nad dzieckiem i prawa do kontaktów z dzieckiem podlegają zaskarżeniu. Nie ma przy tym znaczenia, czy orzeczenie zostało wydane w odrębnym postępowaniu, czy też w postępowaniu rozwodowym. W obu przypadkach środek zaskarżenia przysługuje.

Środek zaskarżenia należy wnieść w terminie jednego miesiąca od ogłoszenia orzeczenia na piśmie. Zarządzenia tymczasowe dotyczące pieczy nad dzieckiem można zaskarżyć tylko wówczas, gdy zostały one wydane na podstawie ustnej wymiany stanowisk. Taki środek zaskarżenia należy wnieść w terminie dwóch tygodni. Zarządzenia wydane bez ustnej wymiany stanowisk są prawomocne. Niezależnie od kwestii ustnej wymiany stanowisk zarządzenia tymczasowe w sprawie prawa do kontaktów z dzieckiem również nie podlegają zaskarżeniu. W takich przypadkach jest jednak możliwe wszczęcie postępowania co do istoty sprawy. Warto zauważyć, że wraz z uprawomocnieniem się innych orzeczeń dotyczących tej samej sprawy zarządzenia tymczasowe stają się nieważne.

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Termin „odpowiedzialność rodzicielska" obejmuje wszystkie prawa i obowiązki rodziców wobec dziecka. Istotnym elementem odpowiedzialności rodzicielskiej jest piecza nad dzieckiem (opieka rodzicielska). Odpowiedzialność rodzicielska obejmuje również utrzymywanie kontaktów z dzieckiem i obowiązek łożenia na jego utrzymanie (zob. uwagi w odpowiedzi na pytanie 1). Poniższe uwagi odnoszą się do **pieczy nad dzieckiem** (*elterliche Sorge*) i **prawa do kontaktów** (*Umgang*).

W razie niezastosowania się do tytułu wykonawczego w sprawie wydania osób oraz w sprawie kontaktów sąd może nałożyć na zobowiązanego grzywnę, a jeżeli nie można jej wyegzekwować, może orzec karę pozbawienia wolności. W pewnych okolicznościach może również bezpośrednio orzec karę pozbawienia wolności. W orzeczeniu nakazującym wydanie osoby lub regulującym kontakty zostaną określone skutki niezastosowania się do tytułu wykonawczego. Maksymalna grzywna dla jednej osoby wynosi 25 000 euro, a maksymalna długość kary pozbawienia wolności – 6 miesięcy. Innym potencjalnym środkiem egzekucyjnym jest zarządzenie zastosowania przymusu bezpośredniego wobec zobowiązanego. Niedopuszczalne jest stosowanie wobec dziecka siły, jeżeli ma ono zostać wydane w celu umożliwienia wykonania prawa do kontaktów. Użycie wobec dziecka siły jest dozwolone tylko wtedy, gdy służy to jego dobru i wykonanie tego obowiązku przy użyciu mniej surowych środków jest niemożliwe.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Termin „odpowiedzialność rodzicielska" obejmuje wszystkie prawa i obowiązki rodziców wobec dziecka. Istotnym elementem odpowiedzialności rodzicielskiej jest piecza nad dzieckiem (opieka rodzicielska). Odpowiedzialność rodzicielska obejmuje również utrzymywanie kontaktów z dzieckiem i obowiązek łożenia na jego utrzymanie (zob. uwagi w odpowiedzi na pytanie 1). Poniższe uwagi odnoszą się do **pieczy nad dzieckiem** (*elterliche Sorge*) i **prawa do kontaktów** (*Umgang*).

Orzeczenia dotyczące pieczy nad dzieckiem i prawa do kontaktów wydane w innych państwach członkowskich UE (z wyjątkiem Danii) są uznawane w Niemczech na podstawie rozporządzenia (WE) nr 2201/2003 (rozporządzenie Bruksela II bis), bez potrzeby przeprowadzania postępowania szczególnego. Można jednak również wystąpić o uznanie orzeczenia do właściwego sądu rodzinnego w Niemczech. Uznanie odnosi skutek w odniesieniu do wszystkich stron.

Aby orzeczenie dotyczące pieczy nad dzieckiem (władzy rodzicielskiej) z innego państwa członkowskiego mogło zostać wykonane w Niemczech, należy złożyć wniosek o stwierdzenie wykonalności, jak określono w rozporządzeniu Bruksela II bis, tzn. orzeczenie wymaga zatwierdzenia do wykonania w Niemczech. Wniosek należy złożyć do właściwego miejscowo sądu rodzinnego w siedzibie wyższego sądu krajowego (*Oberlandesgericht*). Do wniosku o wykonanie należy dołączyć odpis orzeczenia oraz zaświadczenie wydane przez sąd w pierwotnym państwie członkowskim na standardowym formularzu określonym w załączniku II do rozporządzenia. Przymus adwokacki w tym zakresie nie obowiązuje. Wnioskodawcy mieszkający w innym państwie członkowskim powinni jednak wyznaczyć w Niemczech pełnomocnika do doręczeń. Sąd rodzinny wydaje orzeczenie bez przeprowadzania rozprawy. Na podstawie tego orzeczenia sekretarz sądowy wydaje klauzulę wykonalności. Od orzeczenia sądu rodzinnego można się odwołać do wyższego sądu krajowego. Środek zaskarżenia od orzeczenia wyższego sądu krajowego można wnieść do Trybunału Federalnego (*Bundesgerichtshof*), jeżeli wyższy sąd krajowy uzna ten środek za dopuszczalny. W Niemczech z ponad 650 sądów rodzinnych tylko 22 sądy są właściwe do rozpoznawania wniosków o uznanie i wydawanie stwierdzeń wykonalności. Ich adresy można znaleźć na stronie http://www.bundesjustizamt.de/sorgerecht „Zuständige Gerichte" (w języku niemieckim) i http://www.bundesjustizamt.de/custody-conflicts „Competent German courts" (w języku angielskim).

Należy zauważyć, że niektóre orzeczenia państw członkowskich dotyczące prawa do kontaktów i powrotu dzieci, które zostały bezprawnie uprowadzone lub zatrzymane, mogą być uznawane i wykonywane w Niemczech bez potrzeby stwierdzania wykonalności i bez możliwości zaskarżenia uznania. Niemniej w takich przypadkach osoby sprawujące pieczę nad dzieckiem mogą również oficjalnie wystąpić o stwierdzenie wykonalności orzeczenia za pośrednictwem sądów niemieckich.

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Termin „odpowiedzialność rodzicielska" obejmuje wszystkie prawa i obowiązki rodziców wobec dziecka. Istotnym elementem odpowiedzialności rodzicielskiej jest piecza nad dzieckiem (opieka rodzicielska). Odpowiedzialność rodzicielska obejmuje również utrzymywanie kontaktów z dzieckiem i obowiązek łożenia na jego utrzymanie (zob. uwagi w odpowiedzi na pytanie 1). Poniższe uwagi odnoszą się do **pieczy nad dzieckiem** (*elterliche Sorge*) i **prawa do kontaktów** (*Umgang*).

Właściwość szczególną w tym zakresie mają też 22 sądy wymienione w odpowiedzi na pyt. 15. O nieuznanie orzeczenia dotyczącego pieczy wnosi się do sądu rodzinnego w siedzibie wyższego sądu krajowego, w którego okręgu pozwany lub dziecko, którego dotyczy orzeczenie, mają miejsce zwykłego pobytu. W braku takiego miejsca właściwy jest sąd rodzinny, w którego okręgu powstał interes prawny w takim rozstrzygnięciu lub pojawiła się potrzeba opieki; w pozostałych przypadkach właściwy jest Sąd Rodzinny w Pankow/Weißensee. Wszczęcie tego postępowania zasadniczo doprowadzi do sytuacji, w której właściwość we wszystkich sprawach dotyczących danego dziecka będzie skoncentrowana w jednym miejscu, tzn. jeden sąd będzie mógł orzekać we wszystkich sprawach dotyczących dziecka. Orzeczenia (dotyczące uznania lub nieuznania) mają jednak zastosowanie wyłącznie w państwie członkowskim, w którym zostały wydane. W Niemczech nadal można jednak przeprowadzić postępowanie w celu stwierdzenia nieuznania orzeczenia, nawet jako środek służący zabezpieczeniu interesu prawnego.

W odniesieniu do tego postępowania przepisy regulujące zezwolenie na wykonanie stosuje się odpowiednio w pierwszej instancji oraz we wszelkich postępowaniach w sprawie środków zaskarżenia.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Termin „odpowiedzialność rodzicielska" obejmuje wszystkie prawa i obowiązki rodziców wobec dziecka. Istotnym elementem odpowiedzialności rodzicielskiej jest piecza nad dzieckiem (opieka rodzicielska). Odpowiedzialność rodzicielska obejmuje również utrzymywanie kontaktów z dzieckiem i obowiązek łożenia na jego utrzymanie (zob. uwagi w odpowiedzi na pytanie 1). Poniższe uwagi odnoszą się do **pieczy nad dzieckiem** (*elterliche Sorge*) i **prawa do kontaktów** (*Umgang*).

Należy rozróżnić między kwestiami prawa właściwego a kwestiami jurysdykcji. Jurysdykcję w kwestiach pieczy nad dzieckiem i kontaktów z dzieckiem mają zwykle organy sądowe i administracyjne państwa zwykłego pobytu dziecka (art. 8 rozporządzenia (WE) nr 2201/2003 i art. 5 konwencji haskiej o ochronie dzieci). Obywatelstwo nie ma natomiast znaczenia. Prawo właściwe również reguluje konwencja haska o ochronie dzieci. Zgodnie z tą konwencją co do zasady do kwestii przyznania, pozbawienia i sprawowania pieczy nad dzieckiem i prawa do kontaktów z mocy prawa stosuje się prawo państwa, w którym dziecko ma miejsce zwykłego pobytu. Zasadniczo odpowiedzialność rodzicielska powstała na podstawie prawa państwa miejsca zwykłego pobytu dziecka trwa także po zmianie miejsca pobytu dziecka. Jeżeli niemieckie organy sądowe i administracyjne mające jurysdykcję ze względu na miejsce pobytu dziecka wydadzą postanowienia dotyczące prawa pieczy i prawa do kontaktów, kwestie te będzie regulować prawo niemieckie.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 29/12/2023

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Uwaga: niedawno wprowadzono na tej stronie zmiany w oryginalnej wersji językowej et. Strona w wybranej przez Ciebie wersji językowej jest obecnie tłumaczona przez nasze służby tłumaczeniowe.

Do tej pory przetłumaczono ją na następujące języki: en

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Estonia

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

Odpowiedzialność rodzicielska (inaczej władza rodzicielska) oznacza pieczę nad małoletnim dzieckiem, która obejmuje obowiązek i prawo rodzica do sprawowania opieki nad dzieckiem. Władza rodzicielska obejmuje prawo do sprawowania opieki nad osobą małoletniego (piecza nad osobą), prawo do zarządzania majątkiem dziecka (piecza nad majątkiem) oraz prawo do decydowania w kwestiach związanych z dzieckiem. Piecza nad majątkiem obejmuje prawo i obowiązek zarządzania majątkiem dziecka, a także reprezentowania dziecka. Nie wyklucza to prawa dziecka do samodzielnego zarządzania swoim majątkiem w przypadkach przewidzianych przez prawo.

Z rodzicielstwa wynika prawo podejmowania decyzji w odniesieniu do swojego małoletniego dziecka, polegające na decydowaniu w sprawach życia codziennego (zwykłych, związanych z pieczą) dotyczących dziecka. Podejmowanie decyzji w sprawach życia codziennego oznacza co do zasady podejmowanie zwykłych decyzji, które trzeba podejmować często i które nie mają trwałego wpływu na rozwój dziecka. Oprócz prawa podejmowania decyzji to z rodziców, które wykonuje władzę rodzicielską, ma również prawo reprezentowania swojego małoletniego dziecka. Rodzice, którzy wspólnie wykonują władzę rodzicielską nad dzieckiem, mają wspólne prawo do jego reprezentowania.

Oboje rodzice mają prawo utrzymywania kontaktów ze swoimi dziećmi, na które składa się prawo i obowiązek obojga rodziców utrzymywania bezpośredniego kontaktu ze swoimi dziećmi. Prawo rodziców do kontaktów z dziećmi nie zależy od sprawowania nad nimi pieczy. Rodzice mają również obowiązek alimentacyjny w stosunku do swoich małoletnich dzieci.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Wzajemne prawa i obowiązki rodziców i dzieci wynikają ze stosunku prawnego między rodzicami a dziećmi, który ustala się zgodnie z procedurą przewidzianą przez prawo. Matką dziecka jest kobieta, która je urodziła. Mężczyzna, od którego dziecko pochodzi, jest jego ojcem. Domniemywa się, że dziecko zostało poczęte przez mężczyznę będącego mężem matki dziecka w chwili jego narodzin, który uznał ojcostwo lub którego ojcostwo zostało ustalone przez sąd.

Rodzice pozostający ze sobą w związku małżeńskim wykonują władzę rodzicielską wspólnie, tj. wspólnie sprawują pieczę nad swoimi dziećmi. Jeżeli rodzice dziecka nie pozostają ze sobą w związku małżeńskim w chwili narodzin dziecka, wspólnie wykonują władzę rodzicielską, chyba że składając oświadczenia woli dotyczące uznania ojcostwa lub macierzyństwa, wyrazili wolę jej powierzenia jednemu z nich.

Jeżeli żadne z rodziców małoletniego nie ma prawa jego reprezentowania lub jeżeli ustalenie pochodzenia dziecka nie jest możliwe, dziecku wyznacza się opiekuna prawnego. Wówczas prawo pieczy będzie miał opiekun prawny. Obowiązkiem opiekuna prawnego jest dbanie o wychowanie i rozwój dziecka oraz ochrona jego praw osobistych i majątkowych.

Opiekunem prawnym może być dorosła osoba fizyczna posiadająca pełną zdolność do czynności prawnych (na przykład krewny dziecka lub osoba trzecia) lub osoba prawna (spółka lub samorząd terytorialny). Na opiekuna prawnego wyznacza się osobę prawną, jeżeli nie znaleziono odpowiedniej osoby fizycznej

lub jeżeli któreś z rodziców określiło w testamencie lub umowie o dziedziczenie, że na opiekuna prawnego należy wyznaczyć osobę prawną. Do osoby prawnej należy systematyczne poszukiwanie opiekuna będącego osobą fizyczną dla osoby pozostającej pod jej opieką oraz do udzielania porad takiemu opiekunowi i organizowania dla niego szkoleń.
Do czasu ustanowienia opiekuna prawnego obowiązki opiekuna czasowo wykonuje samorząd gminny właściwy dla miejsca zamieszkania dziecka wpisanego do rejestru mieszkańców, o ile spełnione są przesłanki ustanowienia opieki nad dzieckiem. Przy wykonywaniu obowiązków opiekuna samorząd gminny ma prawa i obowiązki opiekuna prawnego.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Jeżeli rodzice nie mogą lub nie chcą wykonywać władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, mogą wyrazić zgodę na jego przysposobienie. Zgoda rodziców na przysposobienie stanie się skuteczna po upływie ośmiu tygodni od urodzenia się dziecka i dopiero po tym terminie można złożyć wniosek o przysposobienie. Za zgodą rodziców dziecko może zostać oddane pod opiekę osobie, która chce je przysposobić, zanim udzielona zgoda na przysposobienie stanie się skuteczna.
Jeżeli żadne z rodziców małoletniego nie ma prawa do jego reprezentowania lub jeżeli nie jest możliwe ustalenie pochodzenia dziecka, sąd orzeka o ustanowieniu opiekuna prawnego z urzędu lub na wniosek samorządu gminnego lub osoby zainteresowanej.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

Jeżeli rodzice są rozwiedzeni lub zamieszkują osobno, mają obowiązek zdecydować o sposobie dalszego wykonywania władzy rodzicielskiej nad dzieckiem. Rodzice, którzy wykonują władzę rodzicielską nad dzieckiem, mogą uzgodnić warunki korzystania ze wspólnego prawa reprezentowania. Ustalenia dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, w tym zakończenie wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej, wymagają jednak zgody sądu.
Każde z rodziców ma prawo wnieść do sądu – w postępowaniu nieprocesowym – o powierzenie mu częściowej lub pełnej pieczy nad dzieckiem. Sąd może również orzec o wykonywaniu władzy rodzicielskiej nad dzieckiem w procesie, jeżeli w sprawie rozwodowej lub alimentacyjnej o to wniesiono.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Rodzice wykonujący władzę rodzicielską mogą swobodnie dokonać ustaleń dotyczących wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej. Zmiana ustaleń dotyczących wykonywania władzy rodzicielskiej, w tym zakończenie jej wspólnego wykonywania, jest możliwa wyłącznie za zgodą sądu. W sprawach dotyczących władzy rodzicielskiej nad dzieckiem w sposób prawnie wiążący decyduje i rozstrzyga sąd. Rozpoznając jakąkolwiek sprawę dotyczącą dziecka, sąd kieruje się przede wszystkim jego dobrem, biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności i prawnie uzasadniony interes zaangażowanych osób. Spory dotyczące władzy rodzicielskiej nad dzieckiem należą do spraw z zakresu prawa rodzinnego, które sąd rozpoznaje w postępowaniu nieprocesowym i rozstrzyga w drodze postanowienia. Aby ustalić swoje prawa w odniesieniu do dziecka, każde z rodziców powinno zwrócić się do sądu.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Rodzice wykonujący władzę rodzicielską mogą swobodnie dokonać ustaleń dotyczących wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej. Zmiana ustaleń dotyczących wykonywania władzy rodzicielskiej, w tym zakończenie jej wspólnego wykonywania, jest możliwa wyłącznie za zgodą sądu. Aby dojść do porozumienia, rodzice mogą skorzystać z mediacji rodzinnej. Jednostka samorządu terytorialnego może skierować ich do odpowiedniego mediatora. Rodzice mogą na przykład uzgodnić sposób utrzymywania kontaktów z dzieckiem samodzielnie lub z pomocą mediatora rodzinnego, ale jeżeli umowa zostanie naruszona, pozostaje im zwrócić się do sądu w celu uzyskania tytułu wykonawczego (tj. postanowienia).
Ustalając sposób utrzymywania kontaktów z dzieckiem, sądy działają również w postępowaniu sądowym jako organy pojednawcze, dążąc do nakłonienia rodziców do osiągnięcia porozumienia w sprawie kontaktów z dzieckiem. Sąd wysłucha stron tak szybko, jak to możliwe, i pouczy je o możliwości skorzystania z pomocy doradcy rodzinnego, w szczególności w celu osiągnięcia wspólnego stanowiska w sprawie wykonywania opieki nad dzieckiem i ponoszenia odpowiedzialności za nie. Sąd może zawiesić postępowanie dotyczące dziecka, pod warunkiem że zawieszenie nie doprowadzi do opóźnienia ze szkodą dla dobra dziecka i jeżeli zainteresowane strony są gotowe do skorzystania z porady pozasądowej lub jeżeli spór mógłby – zdaniem sądu – z innych względów zostać rozwiązany w drodze porozumienia stron.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Właściwość sądu obejmuje sprawy dotyczące prawa rodziców do utrzymywania kontaktów z dziećmi, zmiany ustaleń w zakresie wykonywania władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, przywrócenia władzy rodzicielskiej, obowiązku alimentacyjnego oraz zmiany wysokości świadczenia alimentacyjnego na wniosek rodzica.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Wzajemne prawa i obowiązki rodziców i dzieci wynikają ze stosunku prawnego między nimi, co oznacza, że to z rodziców, którego dziecko jest zstępnym, ma obowiązek opieki nad dzieckiem. Wzajemne prawa i obowiązki rodziców i dziecka zależą od tego, kto sprawuje pieczę nad dzieckiem, tzn. jeżeli tylko jedno z rodziców sprawuje pieczę nad dzieckiem, to to z rodziców może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez uprzedniej konsultacji z drugim z rodziców.
Rodzice mogą sprawować wyłączną władzę rodzicielską nad dzieckiem od chwili urodzenia się dziecka, na przykład w przypadkach, gdy rodzice, składając oświadczenia woli dotyczące uznania ojcostwa, wyrazili wolę powierzenia władzy rodzicielskiej jednemu z nich. Jedno z rodziców może również uzyskać wyłączną władzę rodzicielską na przykład w trzech omówionych dalej przypadkach.
Jedno z rodziców uzyskuje wyłączną władzę rodzicielską nad dzieckiem, jeżeli wniosło do sądu – w postępowaniu nieprocesowym – o powierzenie mu częściowej lub pełnej pieczy nad dzieckiem. Co do zasady jedno z rodziców wnosi o wyłączną władzę rodzicielską, jeżeli rodzice, którzy wspólnie wykonują władzę rodzicielską nad dzieckiem, zamieszkują na stałe oddzielnie lub z jakiegoś innego powodu nie chcą już wspólnie wykonywać tej władzy.
Jedno z rodziców może również wykonywać władzę rodzicielską samodzielnie w przypadkach, w których rodzice wspólnie wykonują władzę rodzicielską, ale władza rodzicielska jednego z nich uległa zawieszeniu. Jeżeli wyłączna władza rodzicielska nad dzieckiem powierzona jednemu z rodziców na podstawie przepisów prawa lub orzeczenia sądowego uległa zawieszeniu i nie ma powodu, by oczekiwać, że podstawy do zawieszenia ustaną, sąd powierza wykonywanie władzy rodzicielskiej drugiemu z rodziców, jeśli służy to dobru dziecka.
Sąd powierzy również wykonywanie władzy rodzicielskiej drugiemu z rodziców, jeżeli to z rodziców, które wykonuje wyłączną władzę rodzicielską, zmarło lub zostało jej pozbawione, chyba że jest to sprzeczne z dobrem dziecka.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Jeżeli rodzice wykonują władzę rodzicielską nad dzieckiem wspólnie, sprawują wspólną pieczę nad dzieckiem i wykonują obowiązek opieki nad dzieckiem na własną odpowiedzialność i jednomyślnie, kierując się ogólnym dobrem dziecka. Rodzice, którzy wspólnie wykonują władzę rodzicielską nad dzieckiem, mają również wspólne prawo jego reprezentowania.
Jeżeli rodzice wspólnie wykonujący władzę rodzicielską nie dojdą do porozumienia w sprawie istotnej dla dziecka, sąd może, na wniosek jednego z rodziców, przyznać mu prawo podjęcia decyzji w tej sprawie. W razie przyznania prawa podjęcia decyzji sąd może ograniczyć wykonywanie tego prawa lub nałożyć dodatkowe obowiązki na tego z rodziców, które wykonuje to prawo.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

Sprawy z zakresu władzy rodzicielskiej należą do właściwości sądów rejonowych. W razie sporu dotyczącego władzy rodzicielskiej powód powinien złożyć wniosek do sądu rejonowego o rozpoznanie sprawy w postępowaniu nieprocesowym. Wniosek należy złożyć do sądu rejonowego właściwego dla miejsca zamieszkania dziecka.

Wniosek powinien zawierać oznaczenie sądu, dane osobowe powoda, osoby, której dotyczy wniosek, oraz ich dzieci, a także wyraźne żądanie powoda. Ponadto we wniosku należy wskazać okoliczności faktyczne, a powód powinien wymienić i przedstawić dowody, którymi dysponuje. Wniosek wymaga podpisania przez powoda lub jego pełnomocnika. Jeżeli powoda reprezentuje pełnomocnik, do wniosku należy dołączyć pełnomocnictwo lub inny dokument potwierdzający umocowanie.

Wniosek i dowody z dokumentów wymagają złożenia w sądzie na piśmie w języku estońskim. Jeżeli wniosek, zażalenie, sprzeciw lub zarzuty wniesione do sądu przez uczestnika postępowania nie zostały sporządzone w języku estońskim, sąd zażąda od osoby składającej dokumenty dostarczenia tłumaczenia w terminie wyznaczonym przez sąd.

Sprawy dotyczące ustalenia praw rodziców w odniesieniu do dziecka oraz ustalenia prawa do kontaktów z dzieckiem, tj. sprawy z zakresu władzy rodzicielskiej, mogą być również rozpoznawane w procesie, jeżeli w sprawie rozwodowej lub alimentacyjnej o to wniesiono.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

Sądy rozpoznają sprawy z zakresu władzy rodzicielskiej w trybie nieprocesowym zgodnie z przepisami prawa procesowego, z odpowiednim uwzględnieniem różnic dotyczących postępowania nieprocesowego (zob. kodeks postępowania cywilnego [1]).

W postępowaniu przyspieszonym sąd może rozpoznać jedynie pozew o świadczenie alimentacyjne od tego z rodziców, które nie zamieszkuje wspólnie z małoletnim dzieckiem. Sprawy z zakresu władzy rodzicielskiej nie mogą być rozpoznawane w postępowaniu uproszczonym. Sprawy z zakresu władzy rodzicielskiej rozpatruje się na wniosek i dlatego wykazują różnice względów różnią się od powództw zwyczajnych. W postępowaniu nieprocesowym sąd sam ustala fakty i gromadzi niezbędne dowody, chyba że prawo stanowi inaczej. Sąd nie jest związany wnioskami ani faktami przedstawionymi przez strony postępowania ani dokonaną przez nich oceną stanu faktycznego, chyba że prawo stanowi inaczej. Wymagania dotyczące protokołów z przesłuchań i doręczania dokumentów są również mniej rygorystyczne. W sprawach z zakresu władzy rodzicielskiej sądy mogą również stosować środki służące regulowaniu wykonywania władzy rodzicielskiej nad dzieckiem lub kontaktów z dzieckiem w toku postępowania lub w celu zagwarantowania przestrzegania ustaleń w przyszłości.

Sąd może zastosować środki służące zabezpieczeniu interesu prawnego lub środki tymczasowe, jeżeli istnieje powód, by sądzić, że niezastosowanie tych środków mogłoby utrudnić lub uniemożliwić wykonanie orzeczenia. W sprawach z zakresu prawa rodzinnego rozpoznawanych w postępowaniu nieprocesowym środki służące zabezpieczeniu interesu prawnego może nałożyć każdy sąd, w którego okręgu środki te należy zastosować. Środki takie obejmują na przykład powrót dziecka do drugiego z rodziców lub wykonanie obowiązku alimentacyjnego. Sąd może między innymi nakazać pozwanemu wypłatę świadczenia alimentacyjnego w toku postępowania lub wniesienie zabezpieczenia na poczet wypełnienia obowiązku alimentacyjnego.

[1] Kodeks postępowania cywilnego (RT I 2005, 26, 197; RT I, 21.06.2014, 58). Dostęp online: https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513122013001/consolide.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Jeżeli sąd uzna, że osoba fizyczna nie jest w stanie ponieść kosztów postępowania ze względu na jej sytuację finansową, może zwolnić ją całkowicie lub częściowo z kosztów pomocy prawnej i opłaty skarbowej.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Orzeczeniem wydawanym w postępowaniu nieprocesowym jest postanowienie, do którego stosuje się przepisy dotyczące postanowień wydanych w postępowaniu, chyba że prawo stanowi inaczej. Od postanowienia w sprawie władzy rodzicielskiej można się odwołać zgodnie z przepisami ogólnymi regulującymi postępowanie odwoławcze, jeżeli strona wnosząca środek zaskarżenia uzna, że sąd pierwszej instancji wydał postanowienie z naruszeniem przepisów prawa (np. jeżeli sąd pierwszej instancji nieprawidłowo zastosował przepis prawa materialnego lub procesowego). Z powyższych względów można również wnieść skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego.

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Sąd rozpoznaje sprawy z zakresu władzy rodzicielskiej w postępowaniu nieprocesowym. W sprawie z zakresu prawa rodzinnego rozpoznawanej w postępowaniu nieprocesowym sąd wydaje postanowienie, które jest wykonalne z chwilą jego uprawomocnienia się, chyba że prawo stanowi inaczej. Postanowienie wydane w postępowaniu procesowym stanowi tytuł wykonawczy. W przypadku gdy dłużnik nie zastosuje się dobrowolnie do postanowienia w sprawie władzy rodzicielskiej, postanowienie zostanie wyegzekwowane w postępowaniu egzekucyjnym na podstawie wniosku powoda. W tym celu powód powinien złożyć wniosek do komornika sądowego, w którego okręgu dłużnik ma miejsce zamieszkania lub siedzibę bądź w którym znajduje się majątek dłużnika. W sprawie dotyczącej kontaktów z dzieckiem komornik sądowy będzie współpracował w postępowaniu egzekucyjnym z wyspecjalizowanym w sprawach kontaktów z dziećmi przedstawicielem jednostki samorządu terytorialnego właściwej dla miejsca zamieszkania dziecka lub, wyjątkowo, miejsca zamieszkania zobowiązanego. W stosownych przypadkach komornik sądowy może zasugerować samorządowi terytorialnemu tymczasowe umieszczenie dziecka w placówce pomocy społecznej. Jeżeli zobowiązany będzie utrudniał egzekucję przymusową, może zostać ukarany grzywną.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 2201/2003 dotyczącym jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej orzeczenie wydane w jednym państwie członkowskim jest uznawane w innych państwach członkowskich bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania. Rozporządzenie to stosuje się do wszystkich państw członkowskich Unii Europejskiej, z wyjątkiem Danii.

Orzeczenie w sprawie wykonywania odpowiedzialności rodzicielskiej wobec dziecka, które zostało wydane w jednym państwie członkowskim i podlega wykonaniu w tym państwie oraz które zostało doręczone, zostanie wykonane w innym państwie członkowskim, jeżeli jego wykonalność w tym państwie została stwierdzona na wniosek którejkolwiek zainteresowanej strony. W tym celu należy złożyć do sądu wniosek o stwierdzenie wykonalności.

Sąd, do którego należy złożyć wniosek, można znaleźć tutaj.

Strona, która występuje o uznanie albo nieuznanie orzeczenia lub stwierdzenie wykonalności, powinna przedstawić:

a) odpis orzeczenia, który spełnia warunki niezbędne do ustalenia jego autentyczności; oraz

b) zaświadczenie dotyczące orzeczeń w sprawach z zakresu odpowiedzialności rodzicielskiej.

Formularz jest dostępny tutaj.

Orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej nie uznaje się:

a) jeżeli takie uznanie jest oczywiście sprzeczne z porządkiem publicznym państwa członkowskiego, w którym wystąpiono o uznanie, biorąc pod uwagę dobro dziecka;

b) jeżeli orzeczenie, z wyjątkiem przypadków niecierpiących zwłoki, zostało wydane bez zapewnienia dziecku możliwości bycia wysłuchanym, z naruszeniem podstawowych zasad postępowania w państwie członkowskim, w którym wystąpiono o uznanie;
c) jeżeli zostało wydane zaocznie, o ile stronie przeciwnej nie doręczono pisma wszczynającego postępowanie lub pisma równorzędnego w czasie i w sposób umożliwiający jej przygotowanie obrony, chyba że zostanie ustalone, że strona przeciwna jednoznacznie zgadza się z orzeczeniem;
d) na wniosek każdej osoby podnoszącej zarzut, że orzeczenie narusza jej odpowiedzialność rodzicielską, jeżeli orzeczenie zostało wydane bez zapewnienia tej osobie możliwości bycia wysłuchaną;
e) jeżeli orzeczenia nie da się pogodzić z późniejszym orzeczeniem dotyczącym odpowiedzialności rodzicielskiej, wydanym w państwie członkowskim, w którym wystąpiono o uznanie;
f) jeżeli orzeczenia nie da się pogodzić z późniejszym orzeczeniem dotyczącym odpowiedzialności rodzicielskiej, wydanym w innym państwie członkowskim lub w państwie trzecim, w którym dziecko ma miejsce zwykłego pobytu, o ile to późniejsze orzeczenie spełnia przesłanki niezbędne do jego uznania w państwie członkowskim, w którym wystąpiono o uznanie;
lub
g) jeżeli nie przestrzegano procedury określonej w art. 56 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003.

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Sąd, do którego należy złożyć wniosek, można znaleźć tutaj.
Strona, która występuje o uznanie albo nieuznanie orzeczenia lub stwierdzenie wykonalności, powinna przedstawić:
a) odpis orzeczenia, który spełnia warunki niezbędne do ustalenia jego autentyczności; oraz
b) zaświadczenie dotyczące orzeczeń w sprawach z zakresu odpowiedzialności rodzicielskiej, o którym mowa w art. 39 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003.
Formularz jest dostępny tutaj.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Zgodnie z estońską ustawą o prawie prywatnym międzynarodowym [1] stosunki między rodzicami a dzieckiem reguluje prawo państwa miejsca zamieszkania dziecka.
Ponadto konwencja haska z 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci ma zastosowanie między państwami będącymi sygnatariuszami konwencji.
Wskazanie prawa właściwego może również wynikać z postanowień umów w sprawie pomocy prawnej. Republika Estońska zawarła umowy o pomocy prawnej z następującymi państwami:
Umowę między Republiką Estońską, Republiką Litewską a Republiką Łotewską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych (1993 r.);
Umowę między Republiką Estońską a Federacją Rosyjską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych (1993 r.);
Umowę między Republiką Estońską a Ukrainą o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych i karnych (1995 r.);
Umowę między Republiką Estońską a Rzecząpospolitą Polską o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, pracowniczych i karnych (1999 r.).
W związku z tym, że wszystkie strony umów o pomocy prawnej zawartych z Litwą, Łotwą i Polską są również stronami konwencji haskiej z 1996 r., strony postanowiły stosować postanowienia konwencji przy wskazywaniu prawa właściwego.
[1] Ustawa o prawie prywatnym międzynarodowym (RT I 2002, 35, 217). Dostęp online: https://www.riigiteataja.ee/en/eli/513112013009/consolide.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 04/01/2022
Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Irlandia

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

Termin prawny „władza rodzicielska" (w Irlandii: *guardianship*) oznacza wszelkie prawa i obowiązki z tytułu sprawowania pieczy nad dzieckiem, które zostały ustanowione w przepisach, określone przez sąd lub przewidziane w wiążącej umowie. Osoba wykonująca władzę rodzicielską posiada prawo do pieczy nad dzieckiem i prawo do kontaktów z dzieckiem m.in. w kwestiach odnoszących się do dobra dziecka.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Co do zasady rodzice dziecka pozostający w związku małżeńskim wspólnie wykonują władzę rodzicielską wobec dziecka. Jeżeli rodzice nie pozostają w związku małżeńskim, osobą wykonującą władzę rodzicielską jest zasadniczo matka dziecka, ale biologicznemu ojcu dziecka można powierzyć prawo do wykonywania władzy rodzicielskiej na podstawie porozumienia zawartego między rodzicami lub na mocy orzeczenia sądu.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Tak. Health Service Executive (Organ Wykonawczy ds. Służby Zdrowia) może – za pośrednictwem swojej Agencji ds. Dzieci i Rodziny (TUSLA) – zwrócić się do sądu rejonowego (*District Court*) o wydanie orzeczenia o obowiązkowym ustanowieniu opiekuna dla dzieci, które nie ukończyły osiemnastego roku życia. W wyjątkowych okolicznościach sąd może ustanowić opiekuna odpowiedzialnego za wykonywanie władzy rodzicielskiej, jeżeli rodzic nie chce lub nie jest w stanie wykonywać władzy rodzicielskiej. Po śmierci rodzica można ustanowić opiekuna testamentowego dla dziecka (*Testamentary Guardian*), jeżeli został on wskazany w testamencie lub w kodycylu; opiekun taki może również zostać ustanowiony przez sąd. Jeżeli nie wskazano takiego opiekuna, Health Service Executive – działając za pośrednictwem swojej Agencji ds. Dzieci i Rodziny (TUSLA) – może wystąpić do sądu rejonowego o wydanie orzeczenia o obowiązkowym ustanowieniu opiekuna dla dzieci, które nie ukończyły osiemnastego roku życia, jeżeli ich rodzice zmarli lub nie są w stanie sprawować nad nimi pieczy.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

W przypadku rozwodu lub separacji rodzice mogą uregulować kwestie związane ze sprawowaniem pieczy nad dzieckiem i prawem do kontaktów z dzieckiem w drodze porozumienia. Jeżeli rodzice nie osiągną porozumienia, mogą zwrócić się do sądu – w takiej sytuacji sędzia może wydać orzeczenie w sprawie sprawowania pieczy nad dzieckiem lub korzystania z prawa do kontaktów z dzieckiem. Jeżeli oboje rodzice wykonują władzę rodzicielską wobec dziecka, rozwód lub separacja rodziców pozostają bez uszczerbku dla prawa rodziców do wykonywania władzy rodzicielskiej, choć – w ściśle określonych przypadkach i wyłącznie jeżeli wymaga tego dobro dziecka – sąd może pozbawić prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej ojca dziecka, który nie pozostaje w związku małżeńskim z matką dziecka.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Rodzice, którzy zawarli porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej, są zobowiązani do przedstawienia tego porozumienia sądowi, który wydaje postanowienie nadające porozumieniu charakter prawnie wiążący. Sąd musi mieć pewność, że porozumienie zapewnia należytą ochronę praw dziecka, i może odmówić wydania postanowienia nadającego porozumieniu charakter prawnie wiążący, jeżeli nie będzie przekonany, że każde z rodziców z osobna lub oboje rodzice razem należycie wywiązują się ze swoich obowiązków wobec dziecka. Takie porozumienie nie może skutkować pozbawieniem któregokolwiek z rodziców prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Rodzice mogą skorzystać z pozasądowych mechanizmów rozstrzygania sporów – takich jak mediacja lub poradnictwo rodzinne.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Sędzia może rozstrzygać wszystkie kwestie odnoszące się do dobra dziecka, w tym m.in. kwestie związane z wykonywaniem władzy rodzicielskiej, sprawowaniem pieczy nad dzieckiem oraz utrzymywaniem z nim kontaktów. Zob. również odpowiedzi na pytania 4 i 5 powyżej – sąd nie może pozbawić władzy rodzicielskiej rodziców pozostających w związku małżeńskim ani matki biologicznej dziecka, ale może określić warunki korzystania przez rodzica z przysługującego mu prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Nie. Chociaż osoba sprawująca wyłączną pieczę nad dzieckiem może podejmować bieżące decyzje związane ze sprawowaniem nad nim opieki i nadzoru, osoba, która nie sprawuje pieczy nad dzieckiem, ale której przysługuje prawo do wykonywania władzy rodzicielskiej, ma prawo do wyrażania opinii we wszystkich sprawach dotyczących dobra dziecka, w tym m.in. w kwestiach związanych z edukacją dziecka i jego miejscem zamieszkania.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Sąd przyznaje rodzicom prawo do sprawowania wspólnej pieczy nad dzieckiem, jeżeli nie ma między nimi głębokiej wrogości i jeżeli są w stanie wspólnie podejmować decyzje istotne z punktu widzenia dobra dziecka oraz decyzje związane ze sprawowaniem bieżącej pieczy nad dzieckiem. Nie oznacza to, że każde z rodziców ma prawo do spędzania z dzieckiem takiej samej ilości czasu; pozwala to jednak zagwarantować obojgu rodzicom takie same prawa i obowiązki względem dziecka.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

Co do zasady osoby, które chcą wystąpić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej, składają taki wniosek do sądu rejonowego; w przypadku niektórych wniosków drugorzędnych względem postępowania w sprawach małżeńskich może pojawić się jednak konieczność wystąpienia do sądu okręgowego lub Wysokiego Trybunału. Wysoki Trybunał (High Court) ma wyłączną właściwość w sprawach dotyczących uprowadzenia dziecka.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

Tak. W przypadku wystąpienia okoliczności, w których konieczność powiadomienia strony przeciwnej w trybie standardowym mogłaby skutkować narażeniem dziecka na niebezpieczeństwo, dopuszcza się możliwość wystąpienia do sądu o wszczęcie postępowania w trybie *ex parte*, tj. bez powiadamiania strony przeciwnej o jego wszczęciu.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Tak. Pomoc prawną przyznaje się w ramach systemu prawa pomocy w sprawach cywilnych. System ten opiera się na kryterium dochodowym.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Tak. Można zaskarżyć orzeczenie sądu pierwszej instancji, tj. sądu, przed którym wszczęto postępowanie; z reguły nie można jednak zaskarżyć wyroku wydanego przez sąd apelacyjny.

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Osoby zwracające się o wykonanie orzeczenia w przedmiocie władzy rodzicielskiej powinny zapoznać się z przepisami regulującymi tryb postępowania przed odpowiednimi sądami lub organami. Stronę przeciwną należy każdorazowo poinformować o zamiarze wszczęcia postępowania w celu wykonania orzeczenia, z wyjątkiem postępowań wszczynanych w trybie *ex parte*.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Zobacz odpowiedź na pytanie 14.

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Należy zwrócić się do Wysokiego Trybunału, który ma właściwość ogólną w pierwszej instancji.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Ustawa o ochronie dzieci (konwencji haskiej) z 2000 r. nadaje moc prawną konwencji haskiej z 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci, która ma zastosowanie w tej dziedzinie. Zastosowanie

w tym zakresie mają również przepisy rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej (Bruksela II bis).

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 12/04/2023
Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Grecja

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

Władza rodzicielska stanowi zarazem prawo i obowiązek rodziców. Obejmuje ona opiekę nad małoletnim dzieckiem, zarządzanie majątkiem dziecka oraz reprezentowanie dziecka we wszelkich sprawach, czynnościach lub postępowaniach sądowych dotyczących dziecka lub jego majątku. Władza rodzicielska zapewnia zatem ochronę praw osobistych i majątkowych małoletniego.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Obydwoje rodzice wykonują władzę rodzicielską wspólnie. Podejmując jakąkolwiek decyzję dotyczącą wykonywania władzy rodzicielskiej, rodzice muszą mieć zawsze na względzie dobro dziecka.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Jeżeli którekolwiek z rodziców nie jest w stanie wykonywać władzy rodzicielskiej ze względów praktycznych (np. hospitalizacja, odbywanie kary pozbawienia wolności) lub ze względów prawnych (brak zdolności do czynności prawnych), rodzic taki pozostanie wyłącznie posiadaczem przedmiotowego prawa, podczas gdy drugie z rodziców będzie wykonywało pełną władzę rodzicielską.
Jeżeli żadne z rodziców nie jest w stanie wykonywać władzy rodzicielskiej, małoletnie dziecko zostanie oddane pod opiekę innej osoby; rodzice dziecka zachowują władzę rodzicielską jako zwykli posiadacze prawa, nie mogą jednak tego prawa wykonywać.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

W przypadku rozwodu lub separacji rodziców, jeżeli obydwoje rodzice pozostają przy życiu, kwestie związane z wykonywaniem władzy rodzicielskiej rozstrzyga sąd. Sąd może powierzyć władzę rodzicielską jednemu z rodziców lub, jeżeli rodzice dojdą do porozumienia i wspólnie ustalą miejsce zamieszkania dziecka, obojgu rodzicom. Sąd może jednak postanowić inaczej, w szczególności może podzielić prawo do wykonywania władzy rodzicielskiej między rodziców lub powierzyć je osobie trzeciej.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

W przypadku konieczności orzeczenia o wykonywaniu władzy rodzicielskiej, jak w przypadku rozwodu lub separacji, sąd weźmie pod uwagę wszelkie porozumienia między rodzicami, chociaż takie porozumienia nie są dla sądu wiążące. Porozumienia tego rodzaju nie muszą spełniać żadnych określonych wymogów formalnych, pod warunkiem że sąd zostanie poinformowany o ich zawarciu w należyty sposób. Najczęstszym sposobem powiadomienia sądu jest przedłożenie dokumentu sporządzonego przez strony, zawierającego treść zawartego porozumienia. W przypadku rozwodu na zgodny wniosek rodziców małoletniego dziecka w obowiązujących przepisach przewidziano wyraźny wymóg sporządzenia przez rodziców pisemnego porozumienia w kwestii prawa pieczy nad dzieckiem oraz prawa do kontaktów z dzieckiem, które musi zostać następnie przekazane sądowi.
We wszystkich innych przypadkach rodzice mogą zawrzeć nieformalne porozumienie w sprawie wykonywania władzy rodzicielskiej bez konieczności spełniania jakichkolwiek wymogów formalnych lub stosowania jakiejkolwiek formalnej procedury, aby dokonać podziału władzy rodzicielskiej pomiędzy rodziców w praktyce w taki sposób, aby rodzice byli odpowiedzialni za poszczególne aspekty wykonywania władzy rodzicielskiej. Na przykład jedno z rodziców może sprawować pieczę nad dzieckiem, a drugie może być odpowiedzialne za zarządzanie majątkiem małoletniego i reprezentowanie jego interesów.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Jeżeli rodzice nie zgadzają się co do wykonywania władzy rodzicielskiej i jeżeli będzie tego wymagało dobro dziecka, sprawę rozstrzygnie sąd. Alternatywną metodą rozwiązywania sporów jest mediacja.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Jeżeli rodzice nie zgadzają się co do konkretnej kwestii dotyczącej wykonywania władzy rodzicielskiej i wniosą sprawę do sądu, sąd może orzec wyłącznie w takiej kwestii. Może to być dowolna kwestia powstała w związku z wykonywaniem władzy rodzicielskiej, która stanowi źródło sporu między rodzicami, z których każdy pozostaje przy własnym zdaniu, i której rozwiązanie byłoby korzystne z punktu widzenia dobra dziecka. Kwestia ta może mieć obiektywnie istotny charakter, np. wybór imienia, wyrażenie zgody na przeprowadzenie operacji itp., lub może być obiektywnie mało ważna, ale uznawana za wystarczająco istotną przez rodziców, aby wnieść sprawę do sądu.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Co do zasady tak, o ile dana kwestia wchodzi w zakres prawa pieczy nad dzieckiem przysługującego temu rodzicowi. Rodzice mogą zawsze odrzucić zaproponowane przez sąd rozwiązanie polegające na przyznaniu wyłącznej pieczy nad dzieckiem jednemu z rodziców: nawet po wydaniu wyroku przez sąd rodzice mogą uzgodnić zastosowanie innego rozwiązania, w ramach którego drugie z rodziców będzie pełniło pewną rolę w sprawowaniu opieki nad dzieckiem, pod warunkiem oczywiście, że takie porozumienie nie będzie sprzeczne z dobrem dziecka.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Oznacza to, że wszystkie decyzje dotyczące opieki nad dzieckiem muszą być podejmowane przez rodziców wspólnie.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

Sądem właściwym w tych sprawach jest zawsze sąd pierwszej instancji orzekający w składzie jednoosobowym (*μονομελές πρωτοδικείο*). Pozwy muszą zostać wniesione do właściwego miejscowo sądu oraz doręczone pozwanemu; należy również przekazać sądowi dokumenty, które stanowią podstawę pozwu.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

Sąd pierwszej instancji orzekający w składzie jednoosobowym orzeka zgodnie ze specjalną procedurą, o której mowa w art. 681 lit. B i C kodeksu postępowania cywilnego. Procedurę tę opracowano na wzór procedury wykorzystywanej w przypadku sporów pracowniczych, aby przyspieszyć rozpoznawanie spraw. Z uwagi na fakt, że spory dotyczące władzy rodzicielskiej mają głównie osobisty charakter, zastosowanie mają również niektóre elementy procedury stosowanej w sprawach małżeńskich oraz zasady prowadzenia postępowania nieprocesowego przez organ sądowy i przeprowadzania dowodu przez sąd z urzędu. Jeżeli jednak spory dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej są powiązane z jedną ze spraw małżeńskich, o których mowa w art. 592 ust. 1 kodeksu postępowania cywilnego (np. sprawą o rozwód lub unieważnienie małżeństwa), lub spraw, o których mowa w art. 614 ust. 1 tego kodeksu (np. sprawa o ustalenie ojcostwa), sąd musi zastosować procedurę przewidzianą w art. 598–612 i 616–622 kodeksu. W sprawach pilnych sąd może zastosować środki tymczasowe (*ασφαλιστικά μέτρα*), a w sytuacjach nadzwyczajnych może wydać nakaz tymczasowy (*προσωρινή διαταγή*).

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Tak, zgodnie z ogólnymi warunkami dotyczącymi pomocy prawnej.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Wyrok sądu w sprawie władzy rodzicielskiej może zostać uchylony lub zmieniony, jeżeli doszło do zmiany okoliczności, które stanowiły podstawę jego wydania. Wyrok w sprawie władzy rodzicielskiej można również zaskarżyć, wnosząc dowolny zwykły środek zaskarżenia (apelację (*έφεση*), skargę kasacyjną (*αναίρεση*), wniosek o uchylenie (*ανακοπή ερημοδικίας*), wniosek o rewizję nadzwyczajną (*αναψηλάφηση*)) zgodnie ze standardowymi wymogami.

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Wyrok w sprawie władzy rodzicielskiej podlega wykonaniu na mocy art. 950 kodeksu postępowania cywilnego, jeżeli nakłada również określone obowiązki, tj. jeżeli nie tylko rozstrzyga kwestie związane z władzą rodzicielską, prawem pieczy nad małoletnim dzieckiem lub prawem do kontaktów z dzieckiem, ale ustanawia również nakaz wydania lub zwrócenia dziecka, ustala tryb kontaktów z dzieckiem lub nakłada na strony zakaz podejmowania wszelkich działań niezgodnych z treścią wyroku. W szczególności: a) wyrok nakazujący wydanie lub zwrócenie dziecka oznacza, że rodzic, z którym dziecko przebywa, ma obowiązek zastosowania się do orzeczenia sądu, przy czym w przypadku niewywiązania się z tego obowiązku w tym samym wyroku może być przewidziana możliwość automatycznego wymierzenia pozwanemu grzywny w wysokości do 50 000 EUR płatnej na rzecz uprawnionego występującego o wydanie lub zwrócenie dziecka, kary tymczasowego pozbawienia wolności do roku lub obydwu tych kar łącznie (wykonanie pośrednie (*έμμεση εκτέλεση*)); oraz b) w przypadku gdy wykonywanie prawa do osobistych kontaktów rodzica z dzieckiem jest utrudnione, w wyroku w sprawie kontaktów z dzieckiem może być przewidziana możliwość wymierzenia osobie utrudniającej takie kontakty grzywny lub kary pozbawienia wolności (wykonanie uzupełniające (*αναπληρωματική εκτέλεση*)).

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Wyroki sądu w sprawie władzy rodzicielskiej wydane w innych państwach członkowskich są uznawane automatycznie bez konieczności dopełnienia jakichkolwiek dalszych formalności przez greckie organy administracyjne. Sądy greckie są właściwe do orzekania w kwestii ważności wyroków sądów zagranicznych lub do rozpatrywania wniosków o uznanie wyroku sądu zagranicznego bez wcześniejszego badania jurysdykcji sądu w państwie członkowskim pochodzenia. We wniosku o uznanie wyroku w Grecji sądy greckie mogą odmówić uznania wyroku w sprawie władzy rodzicielskiej, jeżeli: a) jest on sprzeczny z krajowym porządkiem publicznym – w takim przypadku należy każdorazowo wziąć pod uwagę dobro dziecka; lub b) jest on niemożliwy do pogodzenia z późniejszym wyrokiem w sprawie władzy rodzicielskiej wydanym przez sąd grecki. Ponadto w przypadku gdy zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 2201/2003 sądy greckie posiadają jurysdykcję jako sądy państwa członkowskiego, w którym wystąpiono o uznanie wyroku z uwagi na miejsce zamieszkania dziecka, sądy greckie mogą rozstrzygnąć kwestię władzy rodzicielskiej nad dzieckiem w inny sposób, wydając własne orzeczenie w sprawie w późniejszym terminie, bez konieczności wcześniejszego zbadania jurysdykcji sądu w państwie członkowskim pochodzenia oraz wiążącego charakteru wyroku wydanego przez ten sąd (czy np. przysługuje od niego apelacja).

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

W takich przypadkach sądem właściwym jest sąd pierwszej instancji orzekający w składzie jednoosobowym, który rozpoznaje sprawę zgodnie z procedurą przewidzianą dla danego rodzaju sporu.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Stosunki między rodzicami a dzieckiem są regulowane następującymi przepisami prawa w podanej kolejności: 1) prawo państwa ostatniego wspólnego obywatelstwa rodziców i dziecka; 2) prawo państwa ostatniego wspólnego miejsca zwykłego pobytu rodziców i dziecka; 3) prawo państwa, którego dziecko jest obywatelem.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 15/12/2020

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Uwaga: niedawno wprowadzono na tej stronie zmiany w oryginalnej wersji językowej es. Strona w wybranej przez Ciebie wersji językowej jest obecnie tłumaczona przez nasze służby tłumaczeniowe.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Hiszpania

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

W prawie hiszpańskim władzę rodzicielską określa się zazwyczaj terminem *patria potestad*. Władza rodzicielska obejmuje prawa i obowiązki osób fizycznych, zazwyczaj rodziców, lub osób prawnych, którym powierzono ochronę osoby i majątku małoletniego na mocy ustawy lub orzeczenia sądowego. Władza rodzicielska musi być zawsze wykonywana dla dobra dzieci, z poszanowaniem ich osobowości oraz integralności fizycznej i psychicznej. Obejmuje ona następujące prawa i obowiązki:

opiekę nad dziećmi, przebywanie z nimi, zapewnienie im wyżywienia, wychowywanie oraz dbanie o to, aby otrzymały kompleksowe wykształcenie;

reprezentowanie dzieci i sprawowanie zarządu ich majątkiem.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Władzę rodzicielską nad małoletnimi wykonują rodzice.

W przypadku separacji, rozwodu lub rozstania rodziców lub też jeżeli nie mieszkają oni razem, wszystkie prawa i obowiązki związane z małoletnimi dotyczące ich osoby i majątku powierza się obojgu rodzicom, chyba że zachodzą wyjątkowe okoliczności.

Jeżeli rodzice mieszkają osobno, władzę rodzicielską wykonuje to z rodziców, z którym dziecko zamieszkuje. Na uzasadniony wniosek drugiego z rodziców sąd może jednak, jeżeli wymaga tego dobro dziecka, powierzyć obojgu rodzicom wspólne wykonywanie władzy rodzicielskiej lub też podzielić zadania nieodłącznie powiązane z wykonywaniem władzy rodzicielskiej między matkę i ojca.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Zgodnie z prawem hiszpańskim można wyznaczyć innych bliskich, inne osoby lub instytucje do wykonywania władzy rodzicielskiej nad małoletnimi pod nadzorem sądu, jeżeli rodzice nie wypełniają obowiązków ochrony określonych w ustawie o opiece nad małoletnimi lub jeżeli nie wypełniają ich w zadowalający sposób.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

W przypadku rozwodu lub separacji rodziców władza rodzicielska może zostać ustalona:

na wniosek obojga rodziców w umowie regulacyjnej (*Convenio Regulador*), którą muszą zatwierdzić sądy;

na podstawie orzeczenia sądu wydanego w postępowaniu procesowym.

Władza rodzicielska jako instytucja ochrony małoletnich przysługuje obojgu rodzicom.

Ustalenia dotyczące opieki i prawa pieczy nad małoletnimi można podsumować następująco:

przyznanie opieki i pieczy tylko jednemu z rodziców; w przypadku osoby pozbawionej prawa pieczy nad dzieckiem ustala się szczegóły dotyczące odwiedzin;

przyznanie prawa do wspólnej opieki polegające na wyznaczeniu naprzemiennych okresów, w których małoletni przebywają z jednym lub z drugim z rodziców;

w sytuacjach wyjątkowych, kierując się okolicznościami i dobrem małoletniego, sąd może wydać orzeczenie, w którym opieka i piecza nad dzieckiem zostaną przyznane innej osobie albo na wniosek samych rodziców, albo bezpośrednio na mocy orzeczenia sądu.

W przypadkach, w których opiekę nad małoletnim sprawuje organ administracji, sytuacja ta pozostaje bez zmian i opieki nad dzieckiem nie przyznaje się żadnemu z rodziców.

Decyzję o konkretnym systemie opieki podejmuje się indywidualnie zgodnie z dobrem małoletniego.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Rodzice, którzy zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, mają obowiązek przedłożyć podpisaną umowę regulacyjną zawierającą wszystkie uzgodnione kwestie. Oprócz innych ustaleń musi ona wyraźnie regulować:

opiekę i pieczę nad dzieckiem,

tryb odwiedzin przez rodziców,

wykonywanie władzy rodzicielskiej,

sposób korzystania z domu rodzinnego,

świadczenia alimentacyjne na rzecz małoletniego.

Umowę regulacyjną składa się wraz z wnioskiem we właściwym sądzie pierwszej instancji. Rodzice muszą potwierdzić tę umowę w sądzie. Małoletni zostaną wysłuchani, jeżeli zostanie to uznane za konieczne, z urzędu lub na wniosek prokuratora, stron, członków zespołu technicznego sądu lub samego małoletniego. Sędzia ocenia postanowienia umowy po zasięgnięciu opinii prokuratora.

Sędzia zatwierdzi porozumienie małżonków przyjęte w celu uregulowania skutków unieważnienia małżeństwa, separacji lub rozwodu, chyba że uzna je za sprzeczne z dobrem dzieci. Jeżeli strony przedstawią ustalenia dotyczące odwiedzin wnuków przez dziadków i kontaktów między nimi, sędzia może zatwierdzić je po wysłuchaniu dziadków i uzyskaniu ich zgody.

Jeżeli porozumienie zostanie odrzucone, musi się to odbyć na podstawie uzasadnionego orzeczenia. W takiej sytuacji małżonkowie muszą, w stosownych przypadkach, przedstawić nowe porozumienie do zatwierdzenia przez sędziego.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Mediacja rodzinna stanowi najlepszy alternatywny środek wobec orzeczenia sądu mający na celu osiągnięcie porozumienia między stronami.
Aby jakiekolwiek osiągnięte porozumienie było wykonalne, musi ono zawsze zostać zatwierdzone orzeczeniem sądu.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

W orzeczeniu sędzia – kierując się dobrem małoletnich dzieci i unikając w miarę możliwości rozdzielania rodzeństwa oraz po wysłuchaniu dzieci, jeżeli mają one zdolność oceny sytuacji – musi zawsze orzec o następujących kwestiach:
środkach prawnych w zakresie pieczy i opieki nad dzieckiem powierzonej jednemu z rodziców lub obojgu rodzicom oraz w zakresie wykształcenia;
uzgodnionym między rodzicami trybie odwiedzin ze wskazaniem czasu, sposobu i miejsca, w którym rodzice mogą kontaktować się z dziećmi i spędzać z nimi czas;
w drodze wyjątku może zaistnieć konieczność ograniczenia lub zawieszenia prawa do odwiedzin, jeżeli zachodzą poważne okoliczności lub jeżeli jedno z rodziców w stopniu poważnym i powtarzalnie nie wypełnia swoich obowiązków;
przyznaniu władzy rodzicielskiej oraz, w razie konieczności i jeżeli jest to uzasadnione dobrem dzieci, o powierzeniu całkowitej lub częściowej władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców, w tym pozbawieniu takiej władzy w uzasadnionym przypadku;
świadczeniach alimentacyjnych wypłacanych przez każde z rodziców w celu zaspokojenia potrzeb dziecka, z uwzględnieniem sytuacji materialnej, oraz o zastosowaniu środków niezbędnych do zapewnienia skutecznej wypłaty takich świadczeń;
przyznaniu prawa do korzystania z domu rodzinnego i przedmiotów codziennego użytku w przypadkach, w których rodzice nie zawarli porozumienia; pierwszeństwo daje się małżonkowi sprawującemu pieczę nad małoletnimi dziećmi.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Co do zasady władzę rodzicielską wykonują oboje rodzice. Obojgu rodzicom przysługuje zatem prawo do podejmowania decyzji we wszystkich sprawach dotyczących małoletniego i do ich rozwiązywania, nawet jeżeli prawo pieczy nad dzieckiem przyznano tylko jednemu z nich.
W przypadku braku porozumienia między rodzicami w zakresie decyzji dotyczących małoletnich dzieci, które mogą lub powinny być przez nich podejmowane, np. w odniesieniu do kwestii związanych ze szkołą i wykształceniem, takich jak wybór szkoły lub zajęć pozalekcyjnych, kwestii związanych z opieką zdrowotną, takich jak wybór lekarza, spraw osobistych, takich jak wybór imienia czy edukacja religijna, lub wybór miejsca lub kraju zamieszkania itp. oraz gdy wzajemne porozumienie okazało się niemożliwe, każde z rodziców może zwrócić się do sądu o rozstrzygnięcie sporu.
Po wysłuchaniu obojga rodziców oraz dziecka (jeżeli jest ono zdolne do oceny sytuacji) sędzia powierza prawo do podejmowania decyzji matce lub ojcu. W przypadku gdyby nieporozumienia powtarzały się lub zaistniała inna przyczyna, która w stopniu poważnym utrudnia wykonywanie władzy rodzicielskiej, sędzia może przyznać prawo do podejmowania decyzji w całości lub częściowo jednemu z rodziców lub może rozdzielić te funkcje rodzicielskie pomiędzy rodziców. Wszystkie te środki mogą być stosowane przez maksymalny okres dwóch lat.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

W razie przyznania prawa pieczy nad małoletnim wspólnie obojgu rodzicom w praktyce codzienna opieka nad małoletnim jest sprawowana przez każdego z rodziców naprzemiennie we wcześniej ustalonych przedziałach czasowych. Ustalenia dotyczące pieczy naprzemiennej mogą być różne; powszechną praktyką jest naprzemienne sprawowanie opieki w przedziałach tygodniowych lub podział opieki w dni powszednie i jej naprzemienne sprawowanie przez każdego z rodziców w weekendy.
Opieka we wszystkich okresach wakacyjnych jest dzielona przez oboje rodziców.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

W postępowaniu w sprawach małżeńskich o separację lub rozwód na zgodny wniosek stron sądem właściwym jest sąd pierwszej instancji, w którego okręgu znajduje się ostatni, wspólny dom małżeński lub dom jednego z wnioskodawców.
W postępowaniu procesowym w sprawie małżeńskiej sądem właściwym jest sąd pierwszej instancji, w którego okręgu znajduje się dom małżeński, a jeżeli małżonkowie zamieszkują w różnych okręgach sądowych, powód może wybrać sąd właściwy dla miejsca, w którym znajduje się ostatni dom małżeński, lub dla miejsca, w którym zamieszkuje pozwany.
Przeciwko małżonkom nieposiadającym stałego adresu lub miejsca pobytu postępowanie przed sądem może być prowadzone w aktualnym lub ostatnim miejscu pobytu, według uznania powoda; jeżeli określenie właściwości nadal nie jest możliwe, obejmie ją sąd właściwy dla adresu zamieszkania powoda.
W postępowaniu dotyczącym wyłącznie opieki, pieczy i świadczeń alimentacyjnych na rzecz małoletnich dzieci, w przypadku gdy rodzice nie są małżeństwem, sądem właściwym jest sąd pierwszej instancji, w którego okręgu znajduje się ostatnie wspólne miejsce zamieszkania rodziców. Jeżeli zamieszkują oni w różnych okręgach sądowych, powód może wybrać sąd właściwy dla miejsca zamieszkania pozwanego lub dla miejsca zamieszkania małoletniego.
Do wniosku dołącza się akt małżeństwa zarejestrowany w urzędzie stanu cywilnego oraz, w stosownych przypadkach, akty urodzenia każdego z dzieci wraz z dokumentem lub dokumentami, na których małżonek może oprzeć przysługujące mu prawa. W przypadku wystąpienia o podział majątku powód przedstawia posiadane dokumenty umożliwiające ocenę sytuacji finansowej małżonków oraz, w stosownych przypadkach, dzieci, w tym deklaracje podatkowe, paski wynagrodzenia, wyciągi bankowe, akty własności nieruchomości lub zaświadczenia rejestrowe.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

W tych sprawach zastosowanie mają następujące procedury:
W sprawach, w których strony zawarły porozumienie – procedura wzajemnego porozumienia ustanowiona w art. 777 ustawy o postępowaniu cywilnym w przypadku separacji, rozwodu i przyjęcia ostatecznych środków w kwestii opieki, pieczy i świadczeń alimentacyjnych na rzecz małoletnich dzieci, jeżeli rodzice nie są małżeństwem.
W przypadku braku porozumienia między stronami – postępowanie procesowe określone w art. 770 i art. 774 ustawy o postępowaniu cywilnym, które ma również zastosowanie do postępowania w sprawach rodzinnych i w sprawach dotyczących małoletnich, jeżeli rodzice nie są małżeństwem.
W sytuacjach nagłych można zwrócić się o zastosowanie środków w ramach poniżej opisanych procedur:
środków tymczasowych poprzedzających wytoczenie powództwa o unieważnienie małżeństwa, separację, rozwód lub w postępowaniu dotyczącym opieki i pieczy nad małoletnimi dziećmi oraz alimentów. Regulują to przepisy art. 771 i art. 772 ustawy o postępowaniu cywilnym.
Wyraźnie wskazano, że w przypadku zaistnienia nagłych przyczyn w pierwszym wydanym orzeczeniu można zastosować środki wywołujące skutek natychmiastowy;
środków tymczasowych wynikających z przyjęcia powództwa o wszczęcie postępowania w sprawie małżeńskiej lub związanego z małoletnimi, podobnie jak w sytuacjach opisanych powyżej. Jest to przewidziane w art. 773 ustawy o postępowaniu cywilnym.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Można uzyskać pełną lub częściową pomoc prawną, pod warunkiem że przedstawi się dowód potwierdzający spełnienie wymagań uprawniających do jej uzyskania zgodnie z ustawą o pomocy prawnej. (Zob. „Pomoc prawna – Hiszpania").

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

W celu ustalenia, od których orzeczeń można się odwołać, należy dokonać rozróżnienia pomiędzy różnymi orzeczeniami wydawanymi w odniesieniu do kwestii władzy rodzicielskiej, mianowicie:

można zaskarżyć wszystkie orzeczenia wydane w postępowaniu procesowym do sądu prowincji (*Audiencia Provincial*);

orzeczenia wydane w postępowaniu wszczętym na zgodny wniosek stron można zaskarżyć do sądu prowincji, ale wyłącznie w przypadku przyjęcia środka odmiennego od postanowień umowy regulacyjnej;

w prawie nie przewidziano żadnych możliwości zaskarżenia orzeczeń w sprawie środków tymczasowych lub służących zabezpieczeniu interesu prawnego ani orzeczeń w sprawie wykonywania władzy rodzicielskiej.

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

W sytuacjach, w których orzeczenia w sprawie władzy rodzicielskiej nie są wykonywane dobrowolnie, można zwrócić się do sądu pierwszej instancji, który takie orzeczenia wydał, z wnioskiem o nakazanie wykonania środka lub środków, których nie wykonano.

Należy wskazać wyrok lub postanowienie, których wykonania się dochodzi, oraz osobę, przeciwko której ma zostać skierowany nakaz wykonania środków.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Orzeczenia w sprawie wykonywania władzy rodzicielskiej wydane w państwie członkowskim w postępowaniu w sprawie małżeńskiej dotyczącym wspólnego dziecka, którym nadano klauzulę wykonalności we wspomnianym państwie członkowskim i które zgłoszono, są uznawane w Hiszpanii na wniosek którejkolwiek z zainteresowanych stron bez konieczności wszczynania postępowania zgodnie z przepisami rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej. Rozporządzenie to ma zastosowanie wyłącznie do orzeczeń wydanych w postępowaniach wszczętych, dokumentów urzędowych formalnie sporządzonych lub zarejestrowanych oraz porozumień, które stały się wykonalne w państwie członkowskim, w którym zostały zawarte, przed dniem 1 sierpnia 2022 r. Po tej dacie zastosowanie ma rozporządzenie 2019/1111 z dnia 25 czerwca 2019 r.

Aby dochodzić wykonania orzeczenia, należy złożyć wniosek o jego wykonanie do sądu właściwego dla miejsca pobytu małoletniego i miejsca wykonania orzeczenia. Wniosek musi zostać złożony na standardowym formularzu określonym w załączniku V wraz z odpisem orzeczenia, którego wykonania się dochodzi, spełniającym wszystkie wymogi niezbędne do stwierdzenia jego autentyczności. Wymagane jest skorzystanie z usług adwokata i pełnomocnika procesowego.

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Aby wnieść w Hiszpanii sprzeciw wobec uznania orzeczenia w sprawie władzy rodzicielskiej wydanego w innym państwie członkowskim, zainteresowana strona musi zwrócić się do sądu pierwszej instancji, do którego złożono wniosek o uznanie orzeczenia, powołując się na jedną z przyczyn nieuznania, o których mowa w rozporządzeniu nr 2201/2003, a w odpowiednim czasie, w rozporządzeniu nr 2019/1111.

Przyczyny, na które można się obecnie powołać, są następujące:

orzeczenie jest w sposób oczywisty sprzeczne z porządkiem publicznym, biorąc pod uwagę dobro dziecka,

nie umożliwiono dziecku bycia wysłuchanym (nie można się powołać na tę przesłankę w wypadkach niecierpiących zwłoki),

orzeczenie zostało wydane pod nieobecność strony, której ono dotyczy, i nie przekazano jej w należyty sposób pisma wszczynającego postępowanie, chyba że zostanie udowodnione, iż taka strona przyjęła orzeczenie,

strona sprzeciwiająca się uznaniu i twierdząca, że orzeczenie stanowi przeszkodę w wykonywaniu władzy rodzicielskiej, nie miała możliwości wypowiedzenia się

lub orzeczenie jest niezgodne z późniejszym orzeczeniem w sprawie władzy rodzicielskiej.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Prawem właściwym jest prawo miejsca zwykłego pobytu małoletniego zgodnie z Konwencją haską z 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

Your Europe
This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 30/03/2022

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Francja

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

We Francji władza rodzicielska oznacza zbiór obowiązków i praw mających na celu dobro dziecka.

Władza rodzicielska przysługuje rodzicom do chwili osiągnięcia przez dziecko pełnoletności lub do chwili uwolnienia dziecka spod władzy rodzicielskiej (*émancipation*).
Rodzice mają obowiązek chronić bezpieczeństwo swoich dzieci, ich zdrowie i moralność, zagwarantować im wychowanie i umożliwić rozwój, zapewniając przy tym należny im szacunek.
Mają również obowiązek ustalić miejsce zwykłego pobytu dziecka, w szczególności w przypadku separacji. Są zobowiązani zapewnić dziecku mieszkanie lub, jeżeli nie są w stanie go zapewnić, umieścić je w pieczy zastępczej.
Ojciec i matka mają prawo i obowiązek nadzoru nad dzieckiem oraz otoczenia go opieką i codzienną troską. Rodzice mogą uregulować stosunki dziecka z osobami trzecimi, a nawet ich zakazać, uwzględniając przy tym wiek dziecka. Są zobowiązani przestrzegać przysługującego dziecku prawa do kontaktu z dziadkami.
Mają też obowiązek zapewnienia dziecku wychowania: dostępu do szkolnictwa, szkolenia zawodowego, edukacji moralnej, obywatelskiej itp. Rodzice decydują o jego wyznaniu religijnym, przy jednoczesnym poszanowaniu dziecka jako osoby. Podejmują oni również decyzje dotyczące leczenia dziecka.
Z chwilą rozpoczęcia wykonywania władzy rodzicielskiej ojciec i matka stają się także przedstawicielami ustawowymi dziecka i z tego tytułu mają obowiązek reprezentowania go we wszystkich czynnościach cywilnoprawnych oraz zarządu jego majątkiem.
Niezależnie od tego, które z rodziców wykonuje władzę rodzicielską, oboje rodzice mają obowiązek łożyć na utrzymanie i uczestniczyć w wychowaniu dzieci proporcjonalnie do swoich możliwości zarobkowych oraz potrzeb dziecka.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Władza rodzicielska przysługuje na równi obojgu rodzicom. W 1970 r. zniesiono we Francji instytucję „władzy ojcowskiej" (*puissance paternelle*).
Wprowadza się rozróżnienie między sytuacją, w której danej osobie przysługuje władza rodzicielska, a sytuacją, w której dana osoba faktycznie wykonuje władzę rodzicielską. Możliwa jest sytuacja, w której jednemu z rodziców przysługuje władza rodzicielska, lecz jej nie wykonuje.
Co do zasady władzę rodzicielską wykonują wspólnie oboje rodzice, z wyjątkiem sytuacji późnego uznania ojcostwa – po upływie roku po narodzinach dziecka (w takim wypadku wspólne wykonywanie władzy rodzicielskiej jest możliwe wyłącznie w przypadku złożenia zgodnego oświadczenia stron przed sądem lub wydania odpowiedniego orzeczenia przez sędziego ds. rodzinnych). Zdarza się zatem, że władzę rodzicielską wykonuje samodzielnie matka, lecz co do zasady wykonują ją wspólnie oboje rodzice.
Ojciec i matka wspólnie wykonujący władzę rodzicielską nad dzieckiem wspólnie podejmują wszystkie ważne decyzje dotyczące dziecka (w sprawie przeprowadzki, zmiany szkoły, operacji chirurgicznej itp.).
Jeżeli jednemu z rodziców przysługuje władza rodzicielska, której jednak nie wykonuje, należy je informować o ważnych decyzjach podejmowanych przez drugie z rodziców, tak aby umożliwić mu wykonywanie prawa i obowiązku sprawowania nadzoru nad dzieckiem. Dzięki uzyskiwaniu takich informacji matka lub ojciec, którzy nie wykonują władzy rodzicielskiej, mogą w stosownych przypadkach, tj. w razie poważnych trudności, zawiadomić placówkę pomocy społecznej lub sąd. Są oni w dalszym ciągu zobowiązani do łożenia na utrzymanie i uczestnictwa w wychowaniu dziecka, w związku z czym może na nich ciążyć obowiązek alimentacyjny. Sędzia może orzec o wspólnym wykonywaniu władzy rodzicielskiej przez rodziców lub powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej wyłącznie jednemu z nich.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Jeżeli rodzice tymczasowo nie są w stanie zajmować się swoimi dziećmi, mogą umieścić je w pieczy zastępczej. Mogą również złożyć do sądu wniosek o przekazanie władzy rodzicielskiej takiej osobie trzeciej sprawującej pieczę nad dzieckiem. W takim przypadku dochodzi do dobrowolnego przekazania władzy rodzicielskiej.
Jeżeli rodzice narażają dziecko na niebezpieczeństwo, sędzia do spraw małoletnich (*juge des enfants*) na wniosek obojga rodziców lub jednego z nich, osoby sprawującej pieczę nad dzieckiem, kuratora małoletniego lub samego małoletniego bądź prokuratora Republiki może orzec o umieszczeniu dziecka w pieczy zastępczej i powierzeniu go albo osobie trzeciej, albo Urzędowi ds. Dzieci i Młodzieży podlegającemu przewodniczącemu rady departamentu.
Co do zasady w przypadku wyraźnego zaniedbywania przez rodziców obowiązków względem dziecka lub braku możliwości wykonywania przez nich władzy rodzicielskiej w całości lub części osoba fizyczna, placówka lub departamentalny Urząd ds. Dzieci i Młodzieży sprawująca lub sprawujący pieczę nad dzieckiem bądź członek rodziny mogą wnieść do sądu o całkowite lub częściowe przekazanie władzy rodzicielskiej. Czasami taką sytuację określa się mianem przymusowego przekazania władzy rodzicielskiej.
Rodzice, w odniesieniu do których zastosowano środki ochrony (np. opiekę lub kuratelę), co do zasady nie są pozbawieni prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej. W niektórych sytuacjach, w przypadku spełnienia przesłanek, może jednak dojść do przekazania władzy rodzicielskiej lub ustanowienia opieki dla dobra dziecka.
Jeżeli rodzice dziecka nie żyją lub jeżeli zostali pozbawieni prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej (w szczególności w przypadku rodziców nieobecnych lub niebędących w stanie złożyć oświadczenia woli), ustanawia się opiekę i powołuje tzw. radę rodzinną (*conseil de famille*). Rada rodzinna składa się z co najmniej czterech osób wybranych z uwzględnieniem dobra dziecka, spośród których wybiera się opiekuna i opiekuna przydanego (*subrogé tuteur*). Instytucja opieki podlega kontroli sędziego ds. rodzinnych, który pełni funkcję sędziego ds. kurateli i opieki w sprawach dotyczących małoletnich.
Władza rodzicielska stanowi instytucję służącą ochronie porządku publicznego. Jest ona zatem prawem niezbywalnym. Rodzice nie mogą się jej zrzec.
Jeżeli chodzi o wykonywanie władzy rodzicielskiej, rodzice mogą składać do sądu określone wnioski lub podjąć decyzję o wyłącznym wykonywaniu władzy rodzicielskiej przez jedno z rodziców, lecz musi to służyć dobru dziecka.
Kwestie dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej rozstrzyga sąd, chyba że rodzice uzgodnią inaczej w drodze porozumienia. Przekazanie władzy rodzicielskiej osobie trzeciej zawsze podlega kontroli sądowej.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

Separacja rodziców nie ma wpływu na zasady dotyczące przyznawania władzy rodzicielskiej. Oboje rodzice w dalszym ciągu mają obowiązek opiekować się dziećmi i wspólnie podejmować wszystkie decyzje, kierując się jego dobrem.
W przypadku braku porozumienia między nimi sędzia ds. rodzinnych – w toku postępowania rozwodowego lub dotyczącego wykonywania władzy rodzicielskiej – ustala warunki wykonywania władzy rodzicielskiej, uwzględniając przy tym:
1) praktykę stosowaną uprzednio przez rodziców lub ewentualne zawarte przez nich wcześniej porozumienia;
2) odczucia wyrażone przez małoletnie dziecko w trakcie jego przesłuchania przez sędziego;
3) zdolność każdego z rodziców do wypełnienia swoich obowiązków i poszanowania praw drugiego z rodziców;
4) wynik ewentualnie sporządzonej opinii biegłego, z uwzględnieniem w szczególności wieku dziecka;
5) informacje zgromadzone w ramach ewentualnych wywiadów środowiskowych (*enquêtes sociales*) i wywiadów środowiskowych przeprowadzonych na wniosek drugiej strony (*contre-enquêtes sociales*);
6) naciski wywierane przez jedno z rodziców na drugie z rodziców lub przemoc stosowaną przez jedno z rodziców wobec drugiego z rodziców, o charakterze fizycznym lub psychicznym.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Rodzice mogą porozumieć się w sprawie wszystkich środków, jakie należy zastosować dla dobra dziecka, oraz sporządzić – samodzielnie lub przy pomocy mediatora lub adwokatów – porozumienie małżonków o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej (*convention parentale*).
Rodzice mogą następnie złożyć wniosek do sędziego ds. rodzinnych o zatwierdzenie porozumienia, w którym przewidzieli oni warunki wykonywania władzy rodzicielskiej oraz ustalili sposób łożenia na utrzymanie i uczestnictwa w wychowaniu dziecka, w celu nadania mu klauzuli wykonalności.
Sędzia nie może zmienić porozumienia. Sędzia zatwierdza porozumienie, chyba że stwierdzi, że nie służy ono w wystarczający sposób dobru dziecka lub że wyrażona przez rodziców zgoda nie była dobrowolna. Sędzia może wydać orzeczenie bez przeprowadzenia rozprawy.
W przypadku rozwodu za porozumieniem stron oboje rodzice i ich adwokaci mogą również określić warunki wykonywania władzy rodzicielskiej w umowie rozwodowej. Umowę tę podpisują oboje małżonkowie oraz ich adwokaci po okresie do namysłu wynoszącym co najmniej dwa tygodnie, a następnie jej oryginał składa się u notariusza, który nadaje jej klauzulę wykonalności.
Wobec tego – z wyjątkiem rozwodu za porozumieniem stron w formie sporządzonego przez adwokata aktu, którego oryginał zostaje złożony u notariusza – do nadania klauzuli wykonalności porozumieniu małżonków o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej konieczne jest orzeczenie sądu.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Jeżeli rodzice nie dojdą do porozumienia i nie chcą skorzystać z drogi sądowej, mogą z własnej inicjatywy skorzystać z mediacji rodzinnej.
Celem mediacji rodzinnej jest przywrócenie komunikacji między rodzicami, aby mogli oni wspólnie dojść do porozumienia uwzględniającego ich obopólne potrzeby, a w szczególności dobro dziecka. Mediacja rodzinna jest przestrzenią dialogu, która ma umożliwić załagodzenie konfliktu, zbudowanie wzajemnego zrozumienia i zaufania, a tym samym wypracowanie konkretnych rozwiązań zarówno w zakresie organizacji życia rodzinnego, jak i w zakresie finansowym. W przypadku braku porozumienia rodzice mogą skorzystać z drogi sądowej, a w przypadku dojścia do porozumienia mogą złożyć do sądu wniosek o zatwierdzenie ich porozumienia przez sędziego lub – w przypadku rozwodu za porozumieniem stron – zawrzeć je w umowie rozwodowej.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Kwestie dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej rozstrzyga właściwy sędzia ds. rodzinnych.
Sędzia może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej wyłącznie jednemu z rodziców lub orzec, że oboje rodzice będą ją wykonywać wspólnie.
W przypadku braku porozumienia między rodzicami sędzia może upoważnić jedno z rodziców do podjęcia jednorazowej decyzji, która co do zasady wymagałaby zgody obojga rodziców, np. dotyczącej przeprowadzki dziecka, zmiany szkoły lub operacji chirurgicznej.
Sędzia ds. rodzinnych może również zakazać opuszczania terytorium kraju przez małoletnie dziecko w przypadku braku zgody obojga rodziców, w szczególności gdy zachodzi ryzyko, że jedno z rodziców wyjedzie z dzieckiem za granicę bez zamiaru powrotu, naruszając przy tym prawa drugiego z rodziców.
Sprawy o ustalenie miejsca zwykłego pobytu dziecka – albo u jednego z rodziców, albo naprzemiennie u obojga rodziców – zazwyczaj rozpoznaje sędzia.
Jeżeli sędzia ustali, że miejsce zwykłego pobytu dziecka znajduje się u jednego z rodziców, rozstrzyga również kwestię przysługującego drugiemu z rodziców prawa do kontaktów z dzieckiem i do odwiedzin przez dziecko lub prawa do kontaktów z dzieckiem wyłącznie w ciągu dnia.
W przypadku narażenia dziecka na niebezpieczeństwo sędzia może orzec, że ojciec lub matka, któremu lub której przysługuje prawo do kontaktów z dzieckiem, będzie się z nim spotykać w wyznaczonej w tym celu przestrzeni, tj. w neutralnym miejscu spotkań, w którym zapewnia się wsparcie ze strony specjalistów. Zazwyczaj jest to specjalnie przygotowane miejsce, w którym obecni są pracownicy socjalni i psychologowie.
Sędzia ds. rodzinnych jest również właściwy do ustalenia sposobu łożenia na utrzymanie i uczestnictwa w wychowaniu dziecka przez ojca lub matkę, który lub która nie sprawuje nad nim codziennej pieczy. Najczęściej sędzia zasądza świadczenie alimentacyjne wypłacane co miesiąc przez jednego z rodziców na rzecz drugiego.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Jeżeli sędzia ustalił, że miejsce zwykłego pobytu dziecka znajduje się u jednego z rodziców, drugie z rodziców – chyba że sędzia orzekł inaczej – w dalszym ciągu wykonuje władzę rodzicielską wspólnie z drugim z rodziców sprawującym pieczę nad dzieckiem, nawet jeżeli dziecko nie odwiedza drugiego z rodziców w jego miejscu zamieszkania. Oboje rodzice mają obowiązek w dalszym ciągu wspólnie podejmować wszystkie ważne decyzje. W razie braku porozumienia rodzice są zobowiązani skorzystać z drogi sądowej. Jeżeli wymaga tego dobro dziecka, sędzia może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców. Sąd może wydać takie orzeczenie w przypadku niezdolności jednego z rodziców do sprawowania pieczy nad dzieckiem, braku zainteresowania z jego strony, braku możliwości nawiązania z nim kontaktu lub jego systematycznej odmowy współpracy, w sytuacji gdy dobro dziecka wymaga szybkiego podejmowania decyzji.
Ojciec lub matka pozbawiony lub pozbawiona prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej zachowuje prawo do nadzorowania sposobu wychowania dziecka i uzyskiwania informacji na temat ważnych decyzji dotyczących dziecka.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

W 1987 r. z francuskiego prawa rodzinnego usunięto instytucję „pieczy nad dzieckiem”.
Na gruncie prawa francuskiego instytucję „wspólnej pieczy” (*garde conjointe*) można rozumieć albo w sposób szerszy jako wspólne wykonywanie władzy rodzicielskiej, albo w sposób węższy jako ustalenie miejsca pobytu dziecka naprzemiennie u obojga rodziców (czasami stosuje się termin „piecza naprzemienna” (*garde alternée*), jednak nie jest on poprawny z prawnego punktu widzenia i należy stosować określenie „naprzemienne miejsce pobytu” (*résidence fixée en alternance*)).
Co do zasady rodzice wspólnie wykonują władzę rodzicielską bez konieczności rozstrzygania tej kwestii przez sąd. W prawie francuskim funkcjonuje zasada wspólnego rodzicielstwa. Oznacza to, że oboje rodzice w równym stopniu uczestniczą w życiu dziecka i w jego wychowaniu, a także otaczają je codzienną troską.
Wspólne wykonywanie władzy rodzicielskiej oznacza, że rodzice wspólnie podejmują wszystkie ważne decyzje dotyczące dziecka.
Dziecko może również odwiedzać rodziców w sposób naprzemienny, tj. przebywać w miejscach zamieszkania obojga rodziców co drugi tydzień. Takie rozwiązanie wymaga, aby miejsca zamieszkania rodziców znajdowały się blisko siebie i aby komunikacja między rodzicami była płynna. Naprzemienny pobyt dziecka u obojga rodziców nie musi oznaczać, że czas takiego pobytu jest podzielony po równo między rodziców.
Często się zdarza, że rodzice wspólnie wykonują władzę rodzicielską, lecz sąd ustala miejsce zwykłego pobytu dziecka u jednego z rodziców, a drugiemu z rodziców przyznaje prawo do kontaktów z dzieckiem i odwiedzin przez dziecko.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

Kwestie dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej rozstrzyga właściwy sędzia ds. rodzinnych. Wszczęcie postępowania przed sędzią ds. rodzinnych następuje poprzez złożenie pozwu w sekretariacie sądu – wspólnie przez obie strony lub samodzielnie przez jedną stronę – lub poprzez wezwanie do stawienia się przed sądem doręczone przez komornika.
Jest to postępowanie ustne nieobjęte przymusem adwokackim. Strony mogą zdecydować o tym, czy chcą skorzystać z usług adwokata.

Pozew powinien zawierać oznaczenie oraz adres stron lub, w stosownych przypadkach, ostatni znany adres pozwanego. Pozew składa się z żądania oraz zwięzłego uzasadnienia. Pozew należy opatrzyć datą i podpisem powoda lub jego adwokata.
Wnoszący pozew ojciec lub wnosząca pozew matka mają obowiązek przedstawić:
– odpis zupełny aktu urodzenia każdego dziecka, którego dotyczy pozew,
– wcześniejsze orzeczenia sądu (w stosownych przypadkach),
– kopię dowodu tożsamości,
– dokument poświadczający miejsce zamieszkania (potwierdzenie uiszczenia czynszu, rachunek za energię elektryczną itp.)
oraz w zależności od charakteru pozwu: kopię ostatniego zawiadomienia o wymiarze podatkowym, ostatniej deklaracji podatkowej, trzech odcinków wypłaty, dokumentów poświadczających pobrane świadczenia społeczne itp.
Sąd może również orzec o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej w toku postępowania rozwodowego. W przypadku rozwodu za porozumieniem stron oboje rodzice muszą wyrazić zgodę na takie ustalenia. Obowiązuje wówczas przymus adwokacki. Po okresie do namysłu oryginał umowy rozwodowej składa się u notariusza, który nadaje jej klauzulę wykonalności. Jeżeli dziecko domaga się wysłuchania, rozwód odbywa się w trybie postępowania sądowego, w toku którego dziecko wysłuchuje sędzia lub wyznaczona przez niego osoba.
W przypadku pozostałych rodzajów rozwodów o rozwodzie orzeka sąd. Obowiązuje wówczas przymus adwokacki.
W każdym wypadku można wysłuchać zdolnego do samodzielnego osądu małoletniego.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

W przypadku wniesienia pozwu sekretariat w terminie dwóch tygodni wzywa pozwanego do stawienia się przed sądem listem poleconym za potwierdzeniem odbioru.
Niemniej jeżeli w pozwie wskazano, że pozwany zamieszkuje pod ostatnim znanym adresem, sekretariat wzywa powoda do skorzystania z procedury doręczenia przez komornika.
Za pomocą wszelkich możliwych środków sekretariat powiadamia powoda o miejscu, terminie i godzinie rozprawy.
Sędzia ds. rodzinnych może również rozstrzygnąć kwestie dotyczące władzy rodzicielskiej w toku postępowania rozwodowego (zob. sekcja „Rozwód").
Sędzia ds. rodzinnych pełni funkcję sędziego właściwego do orzekania w przedmiocie środków tymczasowych w sprawach pilnych. Wniesienie sprawy pilnej w toku postępowania w przedmiocie zastosowania środka tymczasowego może nastąpić poprzez doręczenie wezwania do stawienia się przed sądem.
Sędzia rozpoznaje sprawę w trybie kontradyktoryjnym, przeprowadzając rozprawę, oraz wydaje orzeczenie w postaci postanowienia niemającego powagi rzeczy osądzonej co do istoty sprawy. Postępowanie w przedmiocie zastosowania środka tymczasowego pozwala na złożenie do sądu wniosku o szybkie zarządzenie środków tymczasowych w oczekiwaniu na orzeczenie co do istoty sprawy. Wniosek o wszczęcie postępowania w przedmiocie zastosowania środka tymczasowego umożliwia zatem wnioskodawcy ochronę przysługujących mu praw.
Sędzia ds. rodzinnych w toku postępowania w przedmiocie zastosowania środka tymczasowego może zarządzić wszystkie środki tymczasowe, na które nie wniesiono zasadnego zażalenia lub które są uzasadnione ze względu na zaistniały spór. Ponieważ tego rodzaju postępowanie dotyczy wyłącznie środków tymczasowych, w praktyce rzadko się je wszczyna.
W przypadku postępowań o należycie uzasadnionym pilnym charakterze, które wszczęto poprzez wniesienie pozwu, sędzia ds. rodzinnych może zezwolić na doręczenie wezwania do stawiennictwa na rozprawie wyznaczonej w krótkim terminie. W takim wypadku sędzia orzeka co do istoty sprawy, lecz terminy ulegają skróceniu. Jest to bardzo często stosowane rozwiązanie.
W przewidzianych prawem przypadkach sprawę można skierować do sędziego ds. rodzinnych również w trybie przyspieszonym umożliwiającym wydanie orzeczenia co do istoty sprawy (*procédure accélérée au fond*) – w sprawach rodzinnych jest to możliwe w przypadku bezprawnego uprowadzenia dziecka. Wszczęcie postępowania następuje wówczas poprzez doręczenie wezwania do stawienia się przed sądem, a następnie sędzia wydaje orzeczenie co do istoty sprawy w krótkim terminie. W takim wypadku nie ma konieczności uzasadniania pilnego charakteru sprawy. Sam charakter tego postępowania wymaga szybkiego wyznaczenia terminu rozprawy.
W przypadku przemocy ze strony partnera w art. 515-9 i nast. kodeksu cywilnego przewidziano również możliwość skierowania sprawy w trybie pilnym do sędziego ds. rodzinnych w celu wydania nakazu ochrony. Sędzia wydaje wówczas orzeczenie w terminie sześciu dni od wyznaczenia daty rozprawy (ustawa z dnia 28 grudnia 2019 r.). Ten środek ochrony ma na celu objęcie ochroną małżonków i byłych małżonków, którzy padli ofiarami przemocy fizycznej lub psychicznej, umożliwiając nałożenie zakazu jakichkolwiek kontaktów między nimi, a w razie konieczności również między stosującym przemoc małżonkiem lub byłym małżonkiem a dziećmi. Wydając nakaz ochrony, sędzia rozstrzyga również kwestię środków regulujących sposób wykonywania władzy rodzicielskiej nad dziećmi. W szczególności sędzia może powierzyć temu z rodziców, który padł ofiarą pomocy, samodzielne wykonywanie władzy rodzicielskiej, pozbawić stosującego przemoc ojca lub stosującą przemoc matkę prawa do kontaktów z dzieckiem i odwiedzin przez dziecko lub przyznać takiemu ojcu lub takiej matce prawo do kontaktów z dzieckiem ograniczone do wyznaczonego miejsca spotkań.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Koszty sądowe (wynagrodzenie adwokata, koszty komornika, koszty wywiadu środowiskowego itp.) może pokryć państwo francuskie. Pomoc prawną przyznaje się wnioskodawcy w zależności od jego sytuacji finansowej. Może ona obejmować wszystkie koszty sądowe lub jedynie ich część w zależności od przychodów wnioskodawcy oraz liczby osób pozostających na jego utrzymaniu. Wniosek należy złożyć w biurze pomocy prawnej przy sądzie właściwym w danej sprawie.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Od wyroków sędziego ds. rodzinnych można wnieść apelację w terminie jednego miesiąca, z wyjątkiem wyroków wydanych na podstawie art. 481-1 kodeksu postępowania cywilnego (postępowanie w trybie przyspieszonym umożliwiające wydanie orzeczenia co do istoty sprawy dotyczące bezprawnego uprowadzenia dziecka), od których można wnieść apelację w terminie dwóch tygodni.
Od postanowień sędziego ds. rodzinnych można wnieść zażalenie w terminie dwóch tygodni (np. zastosowanie środka tymczasowego, nakaz ochrony). Postępowanie w drugiej instancji odbywa się w trybie pisemnym i jest objęte przymusem adwokackim. Toczy się ono przed sądem apelacyjnym.

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Orzeczenia sędziego ds. rodzinnych dotyczące władzy rodzicielskiej są wykonalne z mocy prawa.
W przypadku niewykonania orzeczenia sędziego ds. rodzinnych dotyczącego władzy rodzicielskiej – np. w sytuacji, gdy jednemu z rodziców przysługuje prawo do kontaktów z dzieckiem i do odwiedzin przez dziecko, a drugie z rodziców uniemożliwia pierwszemu korzystanie z tego prawa – pierwsze z nich może wnieść skargę do prokuratora Republiki przy sądzie właściwym dla miejsca zamieszkania dziecka. Uniemożliwianie drugiemu z rodziców korzystania z przysługującego mu prawa do kontaktów z dzieckiem i do odwiedzin przez dziecko stanowi występek polegający na nielegalnym zatrzymaniu małoletniego dziecka (*non représentation d'enfant mineur*), za który grozi kara jednego roku pozbawienia wolności i 15 000 euro grzywny.
Sędzia ds. rodzinnych może obwarować grzywną zarządzone środki na wypadek ich niewykonania. W niektórych przypadkach w celu zabezpieczenia wykonania orzeczenia sędzia może nałożyć grzywnę nawet z urzędu. Jeżeli jest to konieczne ze względu na okoliczności sprawy, sędzia może również

obwarować grzywną orzeczenie wydane przez innego sędziego, a także porozumienie małżonków o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej zawarte w umowie rozwodowej w przypadku rozwodu za porozumieniem stron.
W sytuacji gdy jedno z rodziców umyślnie uniemożliwia w znaczny lub uporczywy sposób wykonanie orzeczenia, umowy rozwodowej w przypadku rozwodu za porozumieniem stron sporządzonej w postaci dokumentu prywatnego kontrasygnowanego przez adwokatów, którego oryginał złożono u notariusza, lub zatwierdzonego przez sąd porozumienia o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej, sędzia ds. rodzinnych może również nałożyć na to z rodziców grzywnę na podstawie prawa cywilnego, której wysokość nie może przekraczać 10 000 euro.
Ponadto na wniosek sędziego ds. rodzinnych lub zainteresowanego ojca lub zainteresowanej matki prokurator Republiki może skorzystać w trybie nadzwyczajnym z pomocy organów ścigania w celu zapewnienia wykonania orzeczenia sądu, umowy rozwodowej w przypadku rozwodu za porozumieniem stron lub zatwierdzonego przez sąd porozumienia o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej, na przykład wykonania prawa do kontaktów z dzieckiem i do odwiedzin przez dziecko.
Wobec tego w zależności od przypadku należy zwrócić się do prokuratora Republiki lub sędziego ds. rodzinnych, który wydał orzeczenie.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Orzeczenia dotyczące władzy rodzicielskiej wydane przez sąd państwa członkowskiego są uznawane i wykonalne we Francji bez konieczności przeprowadzania postępowania w sprawie *exequatur*.
Nie wszystkie orzeczenia dotyczące władzy rodzicielskiej są jednak objęte rygorem natychmiastowej wykonalności, lecz wyłącznie orzeczenia dotyczące prawa do kontaktów z dzieckiem oraz powrotu dziecka. Należy przedstawić świadectwa przewidziane w rozporządzeniu Bruksela II bis. W przypadku pozostałych orzeczeń dotyczących władzy rodzicielskiej wymagana jest klauzula wykonalności nadana na podstawie odpowiedniego świadectwa.
We Francji wnioski o uznanie lub stwierdzenie wykonalności na terytorium Republiki Francuskiej zagranicznych tytułów egzekucyjnych na podstawie rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej składa się do prezesa sądu powszechnego (*tribunal judiciaire*) lub jego zastępcy (art. 509-2 kodeksu postępowania cywilnego). Wnioski skierowane do sędziego nie są objęte przymusem adwokackim.

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Zgodnie z art. 21 ust. 3 rozporządzenia każda ze stron może „składać wniosek o uznanie lub nieuznanie orzeczenia”.
We Francji wnioski o wydanie orzeczenia o nieuznaniu orzeczenia dotyczącego władzy rodzicielskiej wydanego przez sąd innego państwa Unii Europejskiej należy kierować do prezesa sądu powszechnego (*tribunal judiciaire*) lub jego zastępcy.
Sąd może uwzględnić taki wniosek wyłącznie z następujących względów:
• sprzeczność z porządkiem publicznym państwa członkowskiego, w którym wystąpiono o uznanie, uwzględniając interes dziecka;
• brak wysłuchania dziecka, w przypadku gdy stanowi to pogwałcenie podstawowych zasad obowiązujących w postępowaniu sądowym w państwie członkowskim, w którym wystąpiono o uznanie;
• naruszenie prawa do obrony;
• uniemożliwienie wykonywania władzy rodzicielskiej;
• niezgodność z orzeczeniem wydanym później albo w państwie członkowskim, w którym wystąpiono o uznanie, albo w innym państwie członkowskim lub państwie trzecim, pod warunkiem że takie orzeczenie spełnia warunki niezbędne do jego uznania w państwie, w którym wystąpiono o uznanie;
• naruszenie zasad postępowania dotyczącego opieki nad dzieckiem.
Orzeczenie prezesa sądu powszechnego można zaskarżyć.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

W sprawach z elementem obcym (miejsce zamieszkania jednej ze stron lub dziecka znajdujące się za granicą, zagraniczne obywatelstwo) należy przede wszystkim ustalić, czy sądy francuskie są właściwe do ich rozpoznawania.
Właściwość sądów francuskich
Zgodnie z art. 8 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. jeżeli miejsce zwykłego pobytu dziecka znajduje się we Francji, właściwe do orzekania w sprawach dotyczących władzy rodzicielskiej są sądy francuskie.
Zgodnie z art. 12 ust. 1 tego rozporządzenia jeżeli sądy francuskie są właściwe do rozpoznania pozwu rozwodowego wniesionego przez małżonków, są również właściwe do rozpoznawania pozwów dotyczących władzy rodzicielskiej, pod warunkiem że rodzice wspólnie wykonują władzę rodzicielską i wyraźnie zaakceptowali właściwość sądów francuskich oraz że leży to w najlepszym interesie dziecka.
Zgodnie z art. 12 ust. 3 wyżej wymienionego rozporządzenia sądy państwa członkowskiego są również właściwe do rozpoznawania spraw dotyczących władzy rodzicielskiej w postępowaniach innych niż określone w ust. 1, gdy dziecko ma istotne związki z tym państwem członkowskim, zwłaszcza z tego tytułu, że jedna z osób wykonujących władzę rodzicielską zwykle zamieszkuje w tym państwie członkowskim lub dziecko jest obywatelem tego państwa członkowskiego, wszystkie strony postępowania zaakceptowały właściwość sądów wyraźnie lub w inny bezsprzeczny sposób w chwili wytoczenia powództwa oraz leży to w najlepszym interesie dziecka.
Może również dojść do rozszerzenia właściwości sędziego właściwego dla wcześniejszego miejsca zwykłego pobytu dziecka w przypadku, gdy dziecko przeprowadziło się do innego państwa członkowskiego mniej niż trzy miesiące wcześniej i gdy sprawa dotyczy zmiany zasad wykonywania prawa do kontaktów z dzieckiem.
Ponadto zgodnie z art. 13 rozporządzenia Rady nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. jeżeli nie można ustalić miejsca stałego zamieszkania dziecka i nie można ustalić właściwości na podstawie art. 12, do orzekania właściwe są sądy francuskie, pod warunkiem że dziecko jest obecne na terytorium Francji i że nie można ustalić jego miejsca stałego zamieszkania (małoletni uchodźcy lub wysiedleńcy).
W niektórych przypadkach właściwość sądów francuskich może również wynikać z innej umowy międzynarodowej lub z zasad francuskiego prawa prywatnego międzynarodowego.
Prawo właściwe
W tym zakresie Francja stosuje art. 15 konwencji haskiej z dnia 19 października 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci. Wobec tego – z wyjątkami przewidzianymi w konwencji – w celu rozstrzygnięcia kwestii dotyczących władzy rodzicielskiej sędzia właściwy stosuje prawo swojego państwa.
W rezultacie jeżeli sędzia francuski jest właściwy do orzekania w sprawach dotyczących władzy rodzicielskiej, stosuje prawo francuskie (prawo państwa sądu orzekającego).

W wyjątkowych sytuacjach sędzia stosuje prawo państwa, z którym sprawa jest najściślej związana, jeżeli jest to wymagane przez wzgląd na ochronę małoletniego.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 10/08/2021
Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.
Uwaga: niedawno wprowadzono na tej stronie zmiany w oryginalnej wersji językowej hr. Strona w wybranej przez Ciebie wersji językowej jest obecnie tłumaczona przez nasze służby tłumaczeniowe.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Chorwacja

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

Odpowiedzialność rodzicielska (inaczej władza rodzicielska) oznacza obowiązki, powinności i prawa rodziców w zakresie ochrony praw osobistych oraz majątkowych dziecka, a także zobowiązanie do dbania o dobro dziecka. Rodzice są zobowiązani do wykonywania władzy rodzicielskiej stosownie do potrzeb i możliwości rozwojowych dziecka. Żadne z rodziców nie może zrzec się prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej. Rodzice są zobowiązani do omawiania i uzgadniania poszczególnych aspektów wykonywania władzy rodzicielskiej z dzieckiem stosownie do jego wieku i stopnia dojrzałości.
Władza rodzicielska obejmuje prawo i obowiązek ochrony praw osobistych dziecka do zdrowia, rozwoju, opieki i ochrony, wychowania i kształcenia, kontaktów z rodzicami i wyboru miejsca zamieszkania, a także prawo i obowiązek sprawowania zarządu majątkiem dziecka. Władza rodzicielska obejmuje również prawo i obowiązek zapewnienia poszanowania praw osobistych i majątkowych dziecka oraz reprezentowania jego interesów.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Rodzice są uprawnieni i zobowiązani do wspólnego i zgodnego wykonywania władzy rodzicielskiej na równych zasadach. Jeżeli rodzice nie zamieszkują wspólnie na stałe, są zobowiązani do uzgodnienia kwestii związanych z wykonywaniem władzy rodzicielskiej poprzez sporządzenie planu wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej. Kwestie związane ze wspólnym wykonywaniem władzy rodzicielskiej mogą zostać uregulowane również przez sąd, który wyda orzeczenie w tej kwestii na podstawie uzgodnień przyjętych przez rodziców w planie wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej. Wykonując władzę rodzicielską wspólnie, rodzice mają obowiązek dążyć do rozwiązywania wszelkich kwestii w drodze porozumienia.
Każde z rodziców może wykonywać władzę rodzicielską samodzielnie w pełnym zakresie, częściowo lub w zakresie niezbędnym do rozstrzygnięcia określonej kwestii o istotnym znaczeniu dla dziecka. W powyższych sytuacjach prawo drugiego z rodziców do wykonywania władzy rodzicielskiej może zostać ograniczone wyłącznie na mocy orzeczenia sądu – wydając takie orzeczenie, sąd kieruje się dobrem dziecka. Jeżeli rodzice wspólnie wykonywali władzę rodzicielską przed śmiercią któregokolwiek z nich, jedno z rodziców pozostające przy życiu obowiązane jest wykonywać władzę rodzicielską samodzielnie, przy czym jeżeli drugie z rodziców zmarło lub zostało uznane za zmarłego, prawo do wykonywania władzy rodzicielskiej przez tego z rodziców pozostającego przy życiu, nie wymaga potwierdzenia na mocy orzeczenia sądu. Jeżeli rodzicom nie udało się osiągnąć porozumienia w kwestii planu wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej ani przyjąć alternatywnego rozwiązania w postępowaniu sądowym, każde z rodziców może samodzielnie wykonywać władzę rodzicielską, o ile sąd potwierdzi ich prawo do wykonywania takiej władzy, wydając orzeczenie w tym zakresie. W takim przypadku sąd jest zobowiązany do szczególnego uwzględnienia postawy tego z rodziców, które wyraziło gotowość do współpracy i było skłonne zawrzeć porozumienie w kwestii wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Jeżeli któreś z rodziców jest osobą małoletnią lub ubezwłasnowolnioną w określonym zakresie wykonywania władzy rodzicielskiej, przysługujące mu prawo do wykonywania władzy rodzicielskiej ulega zawieszeniu z uwagi na wystąpienie przeszkód prawnych. W okresie obowiązywania zawieszenia praw to jedno z rodziców może sprawować codzienną opiekę nad dzieckiem samodzielnie, wspólnie z drugim z rodziców dziecka lub wspólnie z opiekunem ustanowionym zgodnie z przepisami ustawy o rodzinie (Obiteljski zakon), regulującymi kwestie związane z ustanawianiem opiekuna. To jedno z rodziców nie jest uprawnione do reprezentowania dziecka, a jeżeli zostało ubezwłasnowolnione, nie może reprezentować dziecka w zakresie, w jakim zostało ubezwłasnowolnione. W takiej sytuacji dziecko będzie reprezentowane przez drugie z rodziców lub opiekuna, przy czym opiekun będzie zobowiązany do wykonywania woli drugiego z rodziców.
Jeżeli rodzice dziecka lub jedno z rodziców dziecka i opiekun nie będą w stanie osiągnąć porozumienia co do reprezentowania dziecka w kwestiach mających dla niego istotne znaczenie, na wniosek dziecka, któregokolwiek z rodziców lub opiekuna sąd wyda postanowienie w postępowaniu nieprocesowym, w którym wskaże osobę do reprezentowania dziecka w danej sprawie.
Na wniosek dziecka, któregokolwiek z rodziców lub ośrodka pomocy społecznej sąd wyda postanowienie w postępowaniu nieprocesowym zawieszające wykonywanie władzy rodzicielskiej (z uwagi na wystąpienie przeszkód faktycznych), jeżeli którekolwiek z rodziców jest nieobecne lub zamieszkuje pod nieznanym adresem bądź jeżeli którekolwiek z rodziców nie może – ze względów obiektywnych – przez dłuższy czas wykonywać władzy rodzicielskiej. To jedno z rodziców nie może wykonywać władzy rodzicielskiej w okresie, na jaki sąd z powyższych powodów zawiesił przysługujące mu prawo do wykonywania władzy rodzicielskiej. W okresie zawieszenia prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej władzę rodzicielską wykonuje samodzielnie drugie z rodziców albo ustanawia się opiekuna dla dziecka zgodnie z przepisami ustawy o rodzinie. W odpowiedzi na wniosek złożony przez dziecko, jednego z rodziców, którego prawo do wykonywania władzy rodzicielskiej zostało zawieszone, lub ośrodek opieki nad dziećmi sąd wyda postanowienie w postępowaniu nieprocesowym uchylające zawieszenie władzy rodzicielskiej z uwagi na ustanie przesłanek faktycznych uzasadniających to zawieszenie.

Jeżeli rodzice wspólnie wykonywali władzę rodzicielską, a następnie jedno z nich zmarło, drugie z rodziców pozostające przy życiu kontynuuje wykonywanie władzy rodzicielskiej samodzielnie. W razie śmierci jednego z rodziców samodzielnie wykonującego władzę rodzicielską sąd – na wniosek dziecka, drugiego z rodziców pozostającego przy życiu lub ośrodka opieki nad dziećmi – wyda postanowienie w postępowaniu nieprocesowym, na mocy którego powierzy wykonywanie władzy rodzicielskiej drugiemu z rodziców pozostającemu przy życiu, jeżeli stwierdzi, że będzie to służyło dobru dziecka. W razie śmierci obojga rodziców opiekuna dla dziecka wyznaczy ośrodek opieki nad dziećmi. W okresie, w którym jedno z rodziców wykonujące władzę rodzicielską pozostaje przy życiu, może ono wyznaczyć osobę, którą uznaje za najodpowiedniejszą do sprawowania opieki nad dzieckiem na wypadek jego śmierci, na mocy testamentu lub aktu notarialnego [akt ten określa się w języku chorwackim mianem *anticipirana naredba* („decyzja podjęta z wyprzedzeniem / polecenie dokonane z wyprzedzeniem”)]. W razie wyznaczenia opiekuna dziecka na wypadek śmierci jednego z jego rodziców bierze się pod uwagę opinię dziecka i wolę jednego z rodziców pozostającego przy życiu, chyba że wystąpią przesłanki pozwalające przypuszczać, iż uwzględnienie opinii dziecka / woli tego z rodziców nie będzie służyło dobru dziecka.
Zgodnie z art. 224 ustawy o rodzinie należy ustanowić opiekuna dla dziecka w razie śmierci jego rodziców lub ich zaginięcia, jeżeli rodzice dziecka są nieznani lub w gdy zamieszkiwali oni pod nieznanym adresem przez co najmniej jeden miesiąc; w razie pozbawienia rodziców dziecka prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej; w przypadku gdy rodzice dziecka, ubezwłasnowolnieni w zakresie uniemożliwiającym im wykonywanie władzy rodzicielskiej, nie wywiązali się z obowiązku wyznaczenia opiekuna spełniającego odpowiednie kryteria lub wyrazili zgodę na przysposobienie dziecka.
Zgodnie z art. 225 ustawy o rodzinie ośrodek opieki nad dziećmi jest właściwy w zakresie podjęcia decyzji o umieszczeniu dziecka pod opieką i wyznaczenie jego opiekuna. O ile przepisy ustawy o rodzinie nie stanowią inaczej, ośrodek opieki nad dziećmi może powierzyć dziecko opiekunowi, innej osobie, rodzinie zastępczej, domowi dziecka lub podmiotowi prawnemu prowadzącemu działalność społeczną, które będą sprawowały nad nim codzienną opiekę.
Środki służące ochronie praw osobistych dziecka i jego dobra zostaną zastosowane na podstawie opinii biegłego w razie stwierdzenia, że doszło do naruszenia praw osobistych i dobra dziecka, lub w razie podejrzenia, że doszło do zagrożenia praw, rozwoju i dobra dziecka. Uznaje się, że doszło do zagrożenia praw dziecka, jeżeli opieka nad dzieckiem jest sprawowana w nieodpowiedni sposób, jeżeli dziecko boryka się z trudnościami o charakterze psychospołecznym (co znajduje odzwierciedlenie w jego zachowaniu, problemach emocjonalnych, problemach w szkole lub innych problemach związanych z procesem jego dorastania) lub jeżeli zaistnienie powyższych okoliczności można uznać za prawdopodobne.
Aby zapewnić należytą ochronę praw i dobra dziecka, ośrodek pomocy społecznej może:
1. wdrożyć środek nadzwyczajny w celu odseparowania dziecka i zapewnić mu zakwaterowanie poza domem rodzinnym;
2. wydać ostrzeżenie w związku z popełnieniem błędu lub dopuszczeniem się zaniedbania przy wykonywaniu władzy rodzicielskiej;
3. zapewnić rodzicom możliwość skorzystania ze specjalistycznej pomocy oraz ze wsparcia w zakresie wykonywania władzy rodzicielskiej; oraz
4. umożliwić rodzicom skorzystanie z szeroko zakrojonego wsparcia specjalistycznego oraz objęcie nadzorem działań wykonywanych przez nich w ramach władzy rodzicielskiej.
Aby zapewnić należytą ochronę praw osobistych i dobra dziecka, sąd może:
1. tymczasowo powierzyć obowiązek sprawowania opieki nad dzieckiem innej osobie, rodzinie zastępczej lub instytucji opieki społecznej;
2. wydać zakaz zbliżania się do dziecka (*zabrani približavanja djetetu*);
3. pozbawić rodziców prawa do zamieszkiwania we wspólnym gospodarstwie domowym z dzieckiem i powierzyć obowiązek sprawowania codziennej pieczy nad dzieckiem innej osobie, rodzinie zastępczej lub instytucji opieki społecznej;
4. udzielić wsparcia w wychowywaniu dziecka, jeżeli boryka się ono z problemami behawioralnymi, umieszczając je w rodzinie zastępczej lub w instytucji opieki społecznej; lub
5. pozbawić rodziców prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej.
W ustawie o rodzinie, w rozdziale poświęconym ochronie praw i dobra dziecka ustanowiono przepisy regulujące kwestie związane z zapewnianiem dziecku tymczasowego zakwaterowania lub tymczasowym umieszczeniem dziecka pod opieką innej osoby, pozbawianiem rodziców prawa do zamieszkiwania we wspólnym gospodarstwie domowym z dzieckiem itp.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

Kwestie związane z władzą rodzicielską mogą zostać uregulowane w planie wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej lub orzeczeniem sądu.
Plan wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej jest porozumieniem pisemnym pomiędzy rodzicami, określającym sposób wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej w sytuacji gdy rodzice dziecka nie zamieszkują na stałe w tym samym gospodarstwie domowym jako rodzina. W planie wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej należy wskazać:
1. miejsce i adres, pod którym zamieszkuje dziecko;
2. czas, jaki dziecko ma spędzać z każdym z rodziców;
3. sposoby wymiany informacji w kwestii zgody wymaganej przy podejmowaniu istotnych decyzji na temat dziecka i przy wymianie istotnych informacji dotyczących dziecka;
4. wysokość świadczenia alimentacyjnego, do wypłacania którego zobowiązane jest to z rodziców, z którym dziecko nie zamieszkuje; oraz
5. tryb rozstrzygania przyszłych kwestii spornych. Rodzice mają obowiązek sporządzić plan wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej samodzielnie lub w ramach obowiązkowych konsultacji rodzinnych bądź mediacji rodzinnej.
Jeżeli rodzice nie osiągnęli porozumienia w kwestii planu wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej lub jeżeli sąd nie zatwierdził tego planu, każde z rodziców lub dziecko mogą wytoczyć powództwo, wnosząc o rozstrzygnięcie wszelkich kwestii dotyczących tego, z którym z rodziców dziecko będzie zamieszkiwać, sposobów wykonywania władzy rodzicielskiej, kontaktów dziecka z drugim z rodziców lub kwestii związanych z łożeniem na utrzymanie dziecka. W postępowaniu przeprowadzanym w celu określenia, z którym z rodziców dziecko będzie zamieszkiwało, oraz ustalenia kwestii dotyczących wykonywania władzy rodzicielskiej lub kontaktów dziecka z drugim z rodziców sąd nie będzie związany żądaniami stron. Sąd może wydać orzeczenie rozstrzygające, z którym z rodziców dziecko będzie zamieszkiwało, określające sposoby utrzymywania przez dziecko kontaktów z drugim z rodziców i regulujące kwestie dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej na podstawie porozumienia między rodzicami, jeżeli uzna, że takie porozumienie służy dobru dziecka.
Sąd rozstrzygnie z urzędu, z którym z rodziców dziecko będzie zamieszkiwało, wskaże, w jaki sposób należy wykonywać władzę rodzicielską, określi tryb utrzymywania przez dziecko kontaktów z drugim z rodziców oraz ustali wysokość świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka, wydając orzeczenie stwierdzające trwały i zupełny rozkład pożycia małżeńskiego, orzeczenie unieważniające małżeństwo lub wyrok orzekający rozwód; sąd ustali wskazane powyżej kwestie z urzędu również w innych przypadkach, w których rodzice nie zamieszkują wspólnie, lub wydając orzeczenie w sprawie o zaprzeczenie macierzyństwa lub ojcostwa, jeżeli wydanie takiego orzeczenia jest możliwe i konieczne, biorąc pod uwagę rezultat postępowania sądowego i okoliczności faktyczne sprawy.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Aby plan wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej stał się wykonalny, należy go w postępowaniu nieprocesowym przekazać sądowi, dzięki czemu sąd będzie mógł zapoznać się z jego treścią i zatwierdzić lub odrzucić plan zgodnie z przepisami ustawy o rodzinie. Plan wspólnego wykonywania władzy

rodzicielskiej można zmienić w celu dostosowania go do wieku i stopnia dojrzałości dziecka lub wówczas gdy wprowadzenie poprawek jest uzasadnione z uwagi na istotną zmianę okoliczności sprawy. W razie zmiany planu należy go w postępowaniu nieprocesowym przekazać sądowi, aby umożliwić mu zapoznanie się z jego treścią oraz zatwierdzenie lub odrzucenie poprawek.
Sąd może wydać orzeczenie rozstrzygające, z którym z rodziców dziecko będzie zamieszkiwać, określające sposoby utrzymywania przez dziecko kontaktów z drugim z rodziców i regulujące kwestie dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej na podstawie porozumienia między rodzicami, jeżeli uzna, że takie porozumienie służy dobru dziecka. Jeżeli rodzice zdecydują się wspólnie wykonywać władzę rodzicielską, w porozumieniu tym należy uregulować wszystkie istotne kwestie poruszone w planie wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej. Jeżeli chodzi o możliwość orzeczenia sądu lub zmiany jego treści, orzeczenie sądu wydane na podstawie zawartego między rodzicami porozumienia dotyczącego wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej będzie wywoływało takie same skutki prawne jak plan wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej zatwierdzony przez sąd. Nie wymaga się, aby orzeczenie regulujące kwestie związane z wykonywaniem władzy rodzicielskiej lub kontaktami dziecka z drugim z rodziców zawierało uzasadnienie, jeżeli sąd wydał je na podstawie porozumienia, o którym mowa powyżej, dotyczącego wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej zawartego między rodzicami.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Jeżeli rodzice nie osiągną porozumienia w kwestii planu wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej, ośrodek pomocy społecznej zachęci ich do podjęcia wysiłków na rzecz wypracowania takiego porozumienia w ramach mediacji rodzinnej, chyba że sprawa nie podlega ustawowym wymogom w zakresie mediacji. Jeżeli rodzice zamierzający uzyskać rozwód nie osiągną porozumienia w kwestii planu wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej, ośrodek pomocy społecznej poinformuje ich, że w postępowaniu rozwodowym wszczętym z powództwa któregokolwiek z małżonków sąd z urzędu:
1. wyda orzeczenie określające, z którym z rodziców dziecko będzie zamieszkiwało, oraz regulujące kwestie związane z wykonywaniem władzy rodzicielskiej, kontaktami dziecka z drugim z rodziców i świadczeniami alimentacyjnymi na rzecz dziecka;
2. zapewni dziecku możliwość wyrażenia opinii zgodnie z przepisami ustawy o rodzinie; oraz
3. wyznaczy kuratora procesowego (*posebni skrbnik*) dla dziecka zgodnie z przepisami ustawy o rodzinie.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Zgodnie z art. 413 ustawy o rodzinie sąd rozstrzygnie z urzędu, z którym z rodziców dziecko będzie zamieszkiwało, wskaże, w jaki sposób należy wykonywać władzę rodzicielską, określi tryb utrzymywania przez dziecko kontaktów z drugim z rodziców oraz ustali wysokość świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka, wydając orzeczenie stwierdzające trwały i zupełny rozkład pożycia małżeńskiego, orzeczenie unieważniające małżeństwo lub wyrok orzekający rozwód; sąd ustali wskazane powyżej kwestie z urzędu również w innych przypadkach, w których rodzice nie zamieszkują wspólnie, lub orzekając w sprawie o zaprzeczenie macierzyństwa lub ojcostwa, jeżeli wydanie takiego orzeczenia jest możliwe i konieczne, biorąc pod uwagę rezultat postępowania sądowego i okoliczności faktyczne sprawy.
Sąd może:
1. ograniczyć prawo drugiego z rodziców do kontaktów z dzieckiem lub zakazać mu utrzymywania kontaktów z dzieckiem;
2. nakazać, aby kontakty drugiego z rodziców z dzieckiem odbywały się w obecności specjalisty;
3. zastosować środek zapewniający ochronę praw i dobra dziecka, który będzie odpowiedni, biorąc pod uwagę okoliczności sprawy; lub
4. rozstrzygnąć kwestie związane z ustaleniami dotyczącymi kontaktów dziecka z macochą lub ojczymem, jeżeli w chwili rozwiązania małżeństwa zamieszkiwali oni wspólnie z dzieckiem i sprawowali nad nim opiekę.
Zgodnie z art. 417 ustawy o rodzinie w postępowaniu służącym ustaleniu kontaktów dziecka z drugim z rodziców sąd ma obowiązek pouczyć rodziców, że utrzymywanie takich kontaktów ma szczególne znaczenie dla dobra dziecka, zachęcić ich do podjęcia próby wypracowania porozumienia w tej kwestii oraz do wzięcia udziału w procesie mediacji rodzinnej, o ile w tej rodzinie nie dochodziło do przemocy, a także – jeżeli rodzicom nie uda się osiągnąć porozumienia – zagwarantować, by miejsce, w którym dziecko ma utrzymywać kontakty z drugim z rodziców, było dostosowane do potrzeb dziecka, biorąc pod uwagę przeszkody natury geograficznej i czasowej dla drugiego z rodziców. Orzeczenie sądu powinno zawierać szczegółowe informacje o trybie, czasie i miejscu odbierania i zwracania dziecka przez drugie z rodziców oraz – w stosownych przypadkach – szczegółowe informacje o kosztach związanych z utrzymywaniem kontaktów z dzieckiem. Sąd zawrze w uzasadnieniu orzeczenia pisemne pouczenie określające skutki prawne niewywiązania się z obowiązku ułatwiania drugiemu z rodziców utrzymywania kontaktów z dzieckiem (są to m.in. kara grzywny lub pozbawienia wolności bądź możliwość zmiany treści orzeczenia określającego, z którym z rodziców dziecko będzie zamieszkiwało).
Zgodnie z art. 418 ustawy o rodzinie sąd może – w postępowaniu służącym ustaleniu kontaktów drugiego z rodziców z dzieckiem – ustanowić co najmniej jeden środek zabezpieczający wykonanie przyjętych ustaleń, jeżeli zachodzi podejrzenie, że to z rodziców, z którym dziecko zamieszkuje, najprawdopodobniej nie zastosuje się do treści orzeczenia w przedmiocie kontaktów z dzieckiem, w szczególności:
1. wyznaczyć osobę do udzielania wsparcia przy wykonywaniu orzeczenia lub przyjętych ustaleń, aby zapewnić dziecku możliwość utrzymywania kontaktów z drugim z rodziców; oraz
2. zobowiązać tego z rodziców, z którym dziecko zamieszkuje, do złożenia kaucji.
Orzekając takie środki, sąd weźmie pod uwagę w szczególności sposób, w jaki to z rodziców, z którym zamieszkuje dziecko, zachowywało się w przeszłości.
Zgodnie z art. 419 ustawy o rodzinie sąd może – w postępowaniu służącym ustaleniu kontaktów drugiego z rodziców z dzieckiem – orzec co najmniej jeden środek służący zapewnieniu powrotu dziecka do tego z rodziców lub środek uniemożliwiający temu z rodziców uprowadzenie dziecka (na przykład nakazanie jednemu z rodziców utrzymującemu kontakty z dzieckiem złożenie paszportu w sądzie, który orzekł dany środek, na czas kontaktu z dzieckiem, zobowiązanie drugiego z rodziców, które utrzymuje kontakty z dzieckiem, do złożenia kaucji, zakaz zbywania lub obciążania praw majątkowych drugiego z rodziców, które utrzymuje kontakty z dzieckiem – szczegółowe informacje na temat tego zakazu wprowadza się do rejestrów publicznych, zobowiązanie drugiego z rodziców, które utrzymuje kontakty z dzieckiem, do regularnego stawiennictwa przed uprawnionym organem – takim jak ośrodek pomocy społecznej – wspólnie z dzieckiem i w miejscu, w którym odbywają się kontakty, ustalenie miejsca, w którym mają odbywać się kontakty, zakazanie dziecku opuszczania terytorium państwa, w którym ma dojść od kontaktów, oraz wprowadzenie szczegółowych informacji o ustanowieniu takiego zakazu do krajowego lub transnarodowego systemu informacyjnego). Orzekając powyższe środki, sąd bierze pod uwagę w szczególności sposób, w jaki drugie z rodziców, które utrzymuje kontakty z dzieckiem, zachowywało się w przeszłości.
Zgodnie z art. 421 ustawy o rodzinie orzeczenie dotyczące władzy rodzicielskiej lub ustalające kontakty z dzieckiem nie wymaga uzasadnienia, jeżeli sąd wydał je na podstawie porozumienia między rodzicami zawartego zgodnie z przepisami ustawy o rodzinie lub jeżeli orzeczenie zostało ogłoszone ustnie w obecności wszystkich stron i wszystkie strony zobowiązały się do niewnoszenia środków zaskarżenia.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Zgodnie z art. 99 ustawy o rodzinie każde z rodziców ma obowiązek samodzielnie reprezentować dziecko w takim zakresie wykonywania władzy rodzicielskiej, w jakim władza rodzicielska drugiego z rodziców została ograniczona zgodnie z przepisami ustawy o rodzinie lub na mocy orzeczenia sądu.

Art. 105 ustawy o rodzinie stanowi, że każde z rodziców może wykonywać władzę rodzicielską samodzielnie w pełnym zakresie, częściowo lub w zakresie niezbędnym do rozstrzygnięcia określonej kwestii o istotnym znaczeniu dla dziecka. W powyższych sytuacjach prawo drugiego z rodziców do wykonywania władzy rodzicielskiej może zostać ograniczone wyłącznie na mocy orzeczenia sądu – wydając takie orzeczenie, sąd kieruje się dobrem dziecka. Jeżeli rodzice wspólnie wykonywali władzę rodzicielską przed śmiercią któregokolwiek z nich, jedno z rodziców pozostające przy życiu obowiązane jest wykonywać władzę rodzicielską samodzielnie, przy czym jeżeli drugie z rodziców zmarło lub zostało uznane za zmarłego, prawo do wykonywania władzy rodzicielskiej przez tego z rodziców pozostającego przy życiu, nie wymaga potwierdzenia na mocy orzeczenia sądu. Zgodnie z przepisami art. 100 ustawy o rodzinie, powierzając jednemu z rodziców wykonywanie wyłącznej władzy rodzicielskiej, sąd rozstrzygnie, czy jedno z rodziców, któremu powierzył wykonywanie władzy rodzicielskiej, powinno reprezentować dziecko w kwestiach dotyczących jego kluczowych praw osobistych samodzielnie, czy też za zgodą drugiego z rodziców (reprezentowanie dziecka w kwestiach dotyczących jego kluczowych praw osobistych oznacza reprezentowanie dziecka w przypadku zmiany jego imienia lub nazwiska, adresu jego stałego lub tymczasowego miejsca zamieszkania bądź przysługującej mu swobody wyboru lub zmiany wyznania).
Zgodnie z art. 110 ustawy o rodzinie rodzice są upoważnieni do samodzielnego podejmowania bieżących decyzji związanych z dzieckiem w okresie, w którym dziecko z nimi zamieszkuje, niezależnie od tego, czy wykonują władzę rodzicielską samodzielnie, czy też wspólnie. W wyjątkowych przypadkach, tj. w sytuacji wystąpienia bezpośredniego zagrożenia dla dziecka, każde z rodziców jest upoważnione do podejmowania wszelkich działań koniecznych do zapewnienia ochrony dobra dziecka bez konieczności uzyskania zgody drugiego z rodziców. W takim przypadku jedno z rodziców ma obowiązek niezwłocznie poinformować drugiego z rodziców o podjętych przez siebie działaniach.
Niezależnie od tego, czy jedno z rodziców wykonuje władzę rodzicielską samodzielnie, czy też wspólnie z drugim z rodziców, rodzice są zobowiązani do wymiany informacji na temat stanu zdrowia dziecka, kwestii związanych z jego wychowaniem, a także zajęć szkolnych i zajęć dodatkowych, w których dziecko bierze udział. Wymiana takich informacji zawsze powinna odbywać się sprawnie, być przejrzysta i dotyczyć wyłącznie dziecka.
Żadne z rodziców nie może wykorzystywać ciążącego na nim obowiązku współpracy do kontrolowania drugiego z rodziców.
Ponadto zgodnie z art. 112 ustawy o rodzinie to z rodziców, którego władza rodzicielska została w określonym zakresie ograniczona, jest uprawnione do utrzymywania kontaktów z dzieckiem, podejmowania bieżących decyzji dotyczących dziecka, podejmowania pilnych działań w przypadku wystąpienia bezpośredniego zagrożenia dla dziecka oraz otrzymywania informacji na temat istotnych okoliczności wywierających wpływ na prawa osobiste dziecka. Sąd może ograniczyć zakres tych uprawnień lub pozbawić jednego z rodziców tych uprawnień orzeczeniem wyłącznie wówczas, gdy ograniczenie uprawnień tego z rodziców lub pozbawienie go tych uprawnień jest konieczne do zapewnienia ochrony dobra dziecka. Jedno z rodziców, które nie wykonuje władzy rodzicielskiej wobec dziecka, może zwracać się do drugiego z rodziców o udzielenie mu informacji na temat okoliczności wywierających istotny wpływ na prawa osobiste dziecka, jeżeli ma w tym prawnie uzasadniony interes, a także w zakresie, w jakim takie działanie nie jest sprzeczne z dobrem dziecka.
W razie sporu sąd – w postępowaniu nieprocesowym oraz w odpowiedzi na wniosek złożony przez dziecko lub którekolwiek z rodziców – wyda postanowienie służące zapewnieniu ochrony dobra dziecka.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Zgodnie z art. 108 ustawy o rodzinie, jeżeli rodzice wspólnie wykonują władzę rodzicielską, są zobowiązani do podejmowania wszelkich istotnych decyzji dotyczących dziecka i wyrażania zgody na podjęcie działań wywierających wpływ na dziecko w drodze porozumienia. Podejmowanie istotnych decyzji dotyczących dziecka wiąże się z reprezentowaniem dziecka w sprawach dotyczących jego kluczowych praw osobistych oraz w sprawach dotyczących wartościowych składników majątku dziecka i przysługujących mu praw majątkowych. Decyzje mające istotne znaczenie dla dziecka mogą również przybierać formę innych decyzji, które mogłyby wywrzeć istotny wpływ na życie dziecka, takich jak decyzje dotyczące kontaktów dziecka z bliskimi mu osobami, decyzje dotyczące niestandardowych zabiegów medycznych lub niestandardowych metod leczenia oraz decyzje wywierające wpływ na swobodę wyboru szkoły przez dziecko. Wszystkie takie decyzje będą uznawane za ważne, o ile drugie z rodziców wyrazi zgodę na ich podjęcie. W wyjątkowych sytuacjach, np. gdy konieczne jest pilne wykonanie zabiegu medycznego, zastosowanie będą miały przepisy szczególne regulujące kwestie związane z ochroną praw pacjentów. Przepisy art. 100 ustawy o rodzinie regulują kwestie związane z reprezentowaniem dziecka w sprawach dotyczących jego kluczowych praw osobistych (w przypadku zmiany imienia lub nazwiska dziecka bądź adresu jego stałego lub tymczasowego miejsca zamieszkania, a także przysługującej mu swobody wyboru lub zmiany wyznania). Jedno z rodziców reprezentujące dziecko może skutecznie wykonywać prawo do reprezentowania dziecka w sprawach dotyczących jego kluczowych praw osobistych, jeżeli uzyskał pisemną zgodę na reprezentowanie dziecka od drugiego z rodziców uprawnionego do reprezentowania dziecka. W przypadkach przewidzianych w obowiązujących przepisach prawa uzyskanie takiej zgody nie jest konieczne, jeżeli jedno z rodziców, z którym dziecko zamieszkuje, uzyskało zgodę ośrodka pomocy społecznej. Jeżeli jedno z rodziców reprezentujące dziecko nie będzie w stanie uzyskać pisemnej zgody, sąd – w postępowaniu nieprocesowym oraz w odpowiedzi na wniosek złożony przez dziecko lub którekolwiek z rodziców – wyda postanowienie wskazujące tego z rodziców, które powinno reprezentować dziecko w danej kwestii, aby zapewnić możliwie najpełniejszą ochronę jego dobra.
W art. 101 ustawy o rodzinie ustanowiono przepisy regulujące reprezentację dziecka w kwestiach dotyczących wartościowych składników jego majątku lub przysługujących mu praw majątkowych.
Zgodnie z art. 109 ustawy o rodzinie jeżeli rodzice uprawnieni do reprezentowania dziecka nie będą w stanie osiągnąć porozumienia w zakresie podejmowania decyzji mających istotne znaczenie dla dziecka, sąd – w postępowaniu nieprocesowym i w odpowiedzi na wniosek złożony przez dziecko lub którekolwiek z rodziców – wyda postanowienie wskazujące tego z rodziców, które powinno reprezentować dziecko w danej kwestii. Jeżeli konieczne jest podjęcie istotnych decyzji wywierających wpływ na prawa osobiste dziecka, rodzice są zobowiązani do wzięcia udziału w obowiązkowych konsultacjach rodzinnych, zanim zwrócą się o wszczęcie postępowania nieprocesowego.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

Wnioski należy składać do właściwego miejscowo sądu rejonowego; przed ten sam sąd należy również wytaczać powództwa w tym zakresie.
Zgodnie z art. 34 kodeksu postępowania cywilnego (Zakon o parničnom postupku) sądy rejonowe orzekają w pierwszej instancji w następujących sprawach: o ustalenie, czy w danym przypadku doszło do trwałego i zupełnego rozkładu pożycia małżeńskiego, czy należy unieważnić małżeństwo lub czy małżonkom należy udzielić rozwodu; o ustalenie lub zaprzeczenie ojcostwa lub macierzyństwa; mających na celu wskazanie tego z rodziców, z którym dziecko będzie zamieszkiwało; dotyczących władzy rodzicielskiej, co do których równolegle toczy się postępowanie o ustalenie, czy doszło do trwałego i zupełnego rozkładu pożycia małżeńskiego, czy należy unieważnić małżeństwo lub czy małżonkom należy udzielić rozwodu.
Zgodnie z przepisami ustawy o rodzinie przed wytoczeniem powództwa o udzielenie rozwodu małżonkom wspólnie wykonującym władzę rodzicielską nad ich małoletnim dzieckiem lub przed wszczęciem innego postępowania sądowego dotyczącego władzy rodzicielskiej i prawa do kontaktów należy przeprowadzić obowiązkowe konsultacje rodzinne. Przepisy ustawy o rodzinie dotyczące przeprowadzenia obowiązkowych konsultacji rodzinnych przed wytoczeniem powództwa o udzielenie rozwodu małżonkom wspólnie wykonującym władzę rodzicielską nad ich małoletnim dzieckiem stosuje się odpowiednio do obowiązkowych konsultacji rodzinnych przeprowadzanych przed wytoczeniem powództwa o wskazanie tego z rodziców, które ma być uprawnione do wykonywania władzy rodzicielskiej oraz o ustalenie kontaktów dziecka z drugim z rodziców w sytuacji, w której związek małżeński/partnerski jego rodziców uległ trwałemu i zupełnemu rozkładowi. W ustawie wskazano przypadki, w których obowiązkowych konsultacji rodzinnych nie przeprowadza się. Obowiązkowe konsultacje rodzinne rozpoczynają się na wniosek strony. Taki wniosek należy skierować do ośrodka pomocy społecznej w formie

pisemnej lub ustnej (składając oświadczenie, które zostanie wpisane do rejestru). Usługi w zakresie obowiązkowych konsultacji rodzinnych świadczy zespół specjalistów ośrodka pomocy społecznej właściwego dla miejsca stałego lub tymczasowego zamieszkania dziecka lub dla miejsca, w którym małżonkowie lub partnerzy pozostający w związku partnerskim mieli swoje ostatnie stałe lub tymczasowe wspólne miejsce zamieszkania. Obowiązkowe konsultacje rodzinne są procesem wymagającym osobistego udziału członków rodziny (nie dopuszcza się możliwości wyznaczenia pełnomocnika). Po zakończeniu obowiązkowych konsultacji rodzinnych ośrodek pomocy społecznej sporządzi sprawozdanie z przebiegu tych konsultacji, które pozostanie ważne przez okres sześciu miesięcy od dnia ich zakończenia.
Przed wniesieniem pozwu o rozwód powód ma obowiązek stawić się na pierwszej sesji mediacji rodzinnej.
W zależności od rodzaju powództwa (spór małżeński; spór o ustalenie lub zaprzeczenie macierzyństwa lub ojcostwa; spór dotyczący władzy rodzicielskiej, spór o ustalenie kontaktów z dzieckiem, powództwo o orzeczenie rozwodu na zgodny wniosek małżonków lub wniosek o zatwierdzenie planu wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej) powód powinien złożyć – niezależnie od innych dokumentów – sprawozdanie z przebiegu obowiązkowych konsultacji rodzinnych / dowód potwierdzający udział w pierwszej sesji mediacji rodzinnej / plan wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej. Dokumenty, które powód będzie zobowiązany złożyć, będą się różniły w zależności od rodzaju powództwa.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

We wszystkich postępowaniach w sprawach dotyczących dziecka, które uregulowano w prawie rodzinnym, właściwe organy mają obowiązek działać niezwłocznie, chroniąc jednocześnie dobro dziecka.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Tak. W Chorwacji kwestie związane z nieodpłatną pomocą prawną regulują przepisy ustawy o nieodpłatnej pomocy prawnej (Zakon o besplatnoj pravnoj pomoći) (Dziennik Urzędowy Republiki Chorwacji [Narodne Novine, NN] nr 143/2013).

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Tak. Strony mogą zaskarżyć orzeczenie wydane w pierwszej instancji w terminie piętnastu dni od dnia doręczenia odpisu orzeczenia, chyba że w kodeksie postępowania cywilnego przewidziano inny termin. O ile obowiązujące przepisy prawa nie stanowią inaczej, strony mogą zaskarżyć również postanowienie wydane przez sąd pierwszej instancji w postępowaniu nieprocesowym uregulowanym w ustawie o rodzinie. Środek zaskarżenia należy wnieść w terminie piętnastu dni od dnia doręczenia orzeczenia.

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

W takim przypadku należy zwrócić się do właściwego miejscowo sądu rejonowego. Postępowanie egzekucyjne prowadzi się zgodnie z przepisami ustawy o egzekucji (Ovršni zakon), jednakże w ustawie o rodzinie ustanowiono szczególne przepisy egzekucyjne, służące zapewnieniu wydania dziecka rodzicowi oraz zagwarantowaniu rodzicowi możliwości utrzymywania kontaktów z dzieckiem (art. 509–525 ustawy o rodzinie).

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

W takim przypadku należy wystąpić o uznanie orzeczenia wydanego przez sąd zagraniczny zgodnie z przepisami ustawy o rozwiązywaniu konfliktów prawa z regulacjami innych państw w niektórych stosunkach (Zakon o rješavanju sukoba zakona s propisima drugih zemalja u određenim odnosima) (NN nr 53/91, 8/01).
Od dnia 1 lipca 2013 r. Chorwacja wdraża rozporządzenie Rady nr 2201/2003 dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylające rozporządzenie (WE) nr 1347/2000. Przepisy rozdziału III tego rozporządzenia stosuje się odpowiednio do uznawania i stwierdzania wykonalności orzeczeń dotyczących władzy rodzicielskiej.
Wniosek o uznanie albo nieuznanie, wniosek o stwierdzenie wykonalności oraz wniosek o wykonanie należy złożyć do właściwego miejscowo sądu rejonowego.
Wnioski należy składać do właściwego miejscowo sądu rejonowego; przed ten sam sąd należy również wytaczać powództwa w tym zakresie.
Przepisy rozporządzenia Rady nr 2201/2003 dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000, mają zastosowanie do postępowań dotyczących uznawania i wykonywania orzeczeń wydanych przez sądy zagraniczne.

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Środki zaskarżenia należy wnosić do sądu rejonowego. Zostaną one przekazane do rozpoznania sądowi okręgowemu.
Przebieg postępowania odwoławczego regulują przepisy rozporządzenia Rady nr 2201/2003 dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000, oraz przepisy kodeksu postępowania cywilnego.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Zgodnie z art. 40 ustawy o rozwiązywaniu konfliktów prawa z regulacjami innych państw w niektórych stosunkach prawem właściwym dla stosunków między rodzicami a dziećmi jest prawo państwa, którego obywatelami są rodzice i dzieci. Jeżeli rodzice i dzieci są obywatelami różnych państw, prawem właściwym jest prawo państwa, w którym znajduje się ich wspólne miejsce stałego zamieszkania. Jeżeli rodzice i dzieci są obywatelami różnych państw i nie mają miejsca zamieszkania w tym samym państwie, prawem właściwym jest prawo chorwackie, o ile dziecko lub którekolwiek z rodziców jest obywatelem chorwackim. Stosunki między rodzicami a dziećmi nieobjęte powyższymi przepisami reguluje prawo państwa, którego obywatelem jest dziecko.
Od dnia 1 stycznia 2010 r. Chorwacja wdraża konwencję haską z 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci.
Dodatkowe informacje można uzyskać, zapoznając się z następującymi dokumentami:
ustawą o rodzinie (NN nr 103/15 i 98/19),
ustawą o egzekucji (NN nr 112/12, 25/13, 93/14),
ustawą o rozwiązywaniu konfliktów prawa z regulacjami innych państw w niektórych stosunkach (NN nr 53/91, 88/01),
ustawą o nieodpłatnej pomocy prawnej (NN nr 143/2013),
aktem wykonawczym do rozporządzenia Rady nr 2201/2003 dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000 (NN nr 127/2013),
rozporządzeniem Rady nr 2201/2003 dotyczącym jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającym rozporządzenie (WE) nr 1347/2000.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.

Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 15/04/2022

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Uwaga: niedawno wprowadzono na tej stronie zmiany w oryginalnej wersji językowej it. Strona w wybranej przez Ciebie wersji językowej jest obecnie tłumaczona przez nasze służby tłumaczeniowe.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Włochy

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

W prawie włoskim, tj. w ustawie reformującej kwestię pochodzenia dziecka (ustawa nr 219/2012) oraz dekrecie z mocą ustawy nr 154/2013, którego przepisy weszły w życie dnia 7 lutego 2014 r. pojęcie „władzy rodzicielskiej" (*potestà genitoriale*) zastąpiono pojęciem „odpowiedzialności rodzicielskiej" (*responsabilità genitoriale*).

Odpowiedzialność rodzicielska obejmuje obowiązek utrzymania, wychowania i kształcenia dzieci oraz zapewnienia im moralnego wsparcia, z należytym uwzględnieniem ich zdolności, skłonności i aspiracji.

Dzieci mają również prawo do utrzymywania zrównoważonych i ciągłych relacji z obojgiem rodziców, do otrzymywania opieki, wychowania, kształcenia i moralnego wsparcia od każdego z nich, a także do utrzymywania znaczących relacji z wstępnymi i krewnymi każdego z rodziców.

Same dzieci również mają obowiązki: powinny one szanować rodziców i uczestniczyć w utrzymaniu rodziny tak długo, jak zamieszkują we wspólnym gospodarstwie rodzinnym.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Władza rodzicielska z mocy prawa przysługuje rodzicom, którzy pozostają ze sobą w związku małżeńskim. Wówczas władzę rodzicielską nad dziećmi wykonują oboje rodzice.

Jeśli rodzice nie pozostają w związku małżeńskim, władza rodzicielska przysługuje temu z rodziców, które uzna dziecko. Jeśli oboje rodzice uznają dziecko, obojgu przysługuje władza rodzicielska i oboje wykonują ją tak, jakby byli małżeństwem. Jeżeli rodzice nie pozostają w związku małżeńskim i jednocześnie nie uznali dziecka, drugie uznanie nie może nastąpić bez zgody tego z rodziców, które już uznało dziecko.

Władza rodzicielska powinna być wykonywana przez rodziców w porozumieniu, z uwzględnieniem możliwości, naturalnych skłonności i aspiracji dziecka. Rodzice w szczególności mają obowiązek wspólnie uzgodnić miejsce zwykłego pobytu dziecka.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Jeżeli dziecko tymczasowo jest pozbawione odpowiedniego środowiska rodzinnego, podejmuje się czynności w celu umieszczenia dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej.

Ponadto gdy rodzice nie wykazują wystarczającej zdolności do zadbania o wychowanie swoich dzieci, na przykład gdy są skrajnie skonfliktowani, sąd często przyznaje pieczę nad dzieckiem służbom socjalnym w miejscu zamieszkania rodziny. Wiąże się to zazwyczaj z ograniczeniem władzy rodzicielskiej: podejmowanie decyzji dotyczących zdrowia, kształcenia i wychowania dziecka przejmują zwykle służby socjalne w miejscu zamieszkania rodziny. W takich przypadkach dziecko często nadal mieszka z obojgiem rodziców lub jednym z nich. W najpoważniejszych przypadkach sąd nakazuje usunięcie dziecka z domu rodzinnego.

Jeżeli jedno z rodziców nie wywiązuje się ze swoich obowiązków, zaniedbuje je lub nadużywa związanych z nimi uprawnień, co powoduje poważną szkodę dla dziecka, sąd może orzec o pozbawieniu tego z rodziców władzy rodzicielskiej.

Jeśli oboje rodzice zmarli, zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej lub nie są w stanie jej wykonywać z jakiegokolwiek innego powodu, ustanawia się opiekuna. Opiekun sprawuje opiekę nad dzieckiem, reprezentuje je we wszystkich postępowaniach cywilnych i zarządza majątkiem dziecka.

Kodeks cywilny przewiduje również możliwość ustanowienia przez sąd opiekuna specjalnego (*curatore speciale*), w przypadku gdy rodzice wspólnie wykonujący władzę rodzicielską – bądź to z rodziców, które wykonuje wyłączną władzę rodzicielską – nie są w stanie lub odmówili dokonania jednej lub większej liczby czynności służących dobru dziecka, które wykraczają poza zakres zwykłego zarządu. W takich przypadkach opiekun specjalny jest upoważniony do podjęcia takich określonych czynności.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

Władza rodzicielska obojga rodziców nie ustaje w następstwie separacji, rozwiązania małżeństwa, ustania skutków cywilnych małżeństwa, unieważnienia i stwierdzenia nieważności małżeństwa.

Zwykłą formą opieki nad dzieckiem, którą zapewnia udział obojga rodziców, jest piecza wspólna, w ramach której oboje rodzice wykonują władzę rodzicielską.

Decyzje o największym znaczeniu dla dzieci, dotyczące kształcenia, wychowania, zdrowia i wyboru miejsca zwykłego pobytu dziecka, podejmowane są przez rodziców za obopólnym porozumieniem i dla dobra dziecka, z uwzględnieniem jego możliwości, naturalnych skłonności i aspiracji; z kolei we wszelkich sprawach życia codziennego rodzice mogą wykonywać swoją władzę rodzicielską osobno (art. 337 kodeksu cywilnego).

Wspólna piecza nad dzieckiem niekoniecznie oznacza, że czas dziecka jest podzielony równo pomiędzy oboje rodziców. Zazwyczaj w wyroku orzekającym separację lub rozwód sąd określa, z którym z rodziców dziecko zamieszka, oraz określa warunki, na jakich drugie z rodziców, z którym dziecko nie zamieszka, będzie mogło spędzać z nim czas. Możliwe jest również, aby czas, jaki dzieci spędzają z każdym z rodziców, był podzielony po równo, jeżeli rodzice mieszkają blisko siebie i prowadzą podobny styl życia, pod warunkiem że takie rozwiązanie nie będzie miało negatywnego wpływu na życie społeczne lub szkolne dzieci.

Jeżeli jednak wspólna piecza nie służy dobru dziecka, sąd może orzec przyznanie wyłącznego prawa pieczy jednemu z rodziców, co wymaga uzasadnienia (art. 337c kodeksu cywilnego).
Najczęstsze przypadki, w których przyznaje się wyłączne prawo pieczy nad dzieckiem, są następujące: 1. jeżeli jedno z rodziców stwarza zagrożenie dla fizycznego i psychicznego rozwoju dziecka (jedno z rodziców stosuje przemoc, jedno z rodziców zostało skazane za popełnienie poważnego przestępstwa, jedno z rodziców jest uzależnione od narkotyków lub alkoholu); 2. jeżeli jedno z rodziców nie jest w stanie moralnie i materialnie wspierać dziecka lub nie wykazuje zainteresowania dzieckiem; 3. jeżeli jedno z rodziców dyskredytuje drugiego z rodziców w oczach dziecka; 4.jeżeli wrogość między rodzicami jest tak poważna, że może zakłócić równowagę i rozwój psychofizyczny dziecka.
Jeżeli chodzi o wyłączną pieczę nad dzieckiem, władzę rodzicielską wykonuje wyłącznie to z rodziców, które ma prawo pieczy nad dzieckiem, ale wszelkie decyzje mające największe znaczenie dla dziecka powinny być podejmowane przez oboje rodziców, o ile ze względu na szczególnie poważne okoliczności, takie jak agresywne zachowanie czy zachowanie noszące znamiona nadużycia, nie postanowiono inaczej (art. 337c kodeksu cywilnego).
To z rodziców, które nie wykonuje władzy rodzicielskiej, ma prawo i obowiązek monitorowania kształcenia, wychowania i warunków bytowych dziecka (art. 316 akapit ostatni).

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Porozumienie między rodzicami w sprawie sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej po zaprzestaniu wspólnego pożycia wymaga przedłożenia sądowi właściwemu miejscowo, który oceni, czy porozumienie to zagwarantuje poszanowanie praw i dobra dzieci; jeżeli tak, sąd je zatwierdzi.
Jeżeli małżeństwo mające małoletnie dzieci pragnie się rozstać lub rozwieść oraz osiągnęło porozumienie w sprawie pieczy nad dziećmi i wykonywania władzy rodzicielskiej, małżonkowie mają do wyboru dwie możliwości:
a) mogą złożyć wspólny wniosek do sądu i uzyskać zatwierdzenie swojego porozumienia;
b) mogą skorzystać z „negocjacji z udziałem adwokata" (art. 6 dekretu z mocą ustawy nr 132/2014): ich celem jest zawarcie porozumienia, na mocy którego strony zgadzają się współpracować w dobrej wierze i w uczciwy sposób na rzecz polubownego rozstrzygnięcia sporu dotyczącego separacji i pieczy nad dziećmi.
Jeżeli małżonkowie mają małoletnie dzieci (ale także pełnoletnie dzieci, które są niepełnosprawne lub upośledzone w stopniu ciężkim lub które nie są w stanie się samodzielnie utrzymać), porozumienie osiągnięte w wyniku negocjacji z udziałem adwokata należy w ciągu dziesięciu dni przekazać prokuratorowi przy właściwym sądzie, który zatwierdzi porozumienie, jeżeli uzna, że służy ono dobru dzieci. Jeżeli jednak prokurator uzna, że porozumienie nie służy dobru dzieci, w ciągu pięciu dni przekaże to porozumienie prezesowi sądu, który w ciągu następnych trzydziestu dni wyznaczy stronom termin do stawiennictwa w sądzie i niezwłocznie podejmie odpowiednie czynności.
Zatwierdzone porozumienie ma moc równoważną orzeczeniom sądowym wydanym w odniesieniu do separacji lub rozwodu.
Jeżeli rodzice nie pozostają w związku małżeńskim, możliwe jest tylko pierwsze rozwiązanie (tj. porozumienie zatwierdzone przez sąd).

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Aby rozwiązać wszelkie problemy dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej, rodzice mogą zwrócić się do mediatora rodzinnego. Celem mediacji nie jest osiągnięcie pojednania, ale umożliwienie wzajemnego porozumienia się rodziców w sprawie warunków wykonywania władzy rodzicielskiej, a tym samym uniknięcie i złagodzenie każdej formy konfliktu. Każde wypracowane wspólne rozwiązanie wymaga jednak przedłożenia sądowi, który oceni, czy służy one dobru dziecka.
Jeżeli spór będzie trwał, zostanie on rozstrzygnięty przez sąd właściwy dla spraw o separację, rozwód i pieczę nad dzieckiem.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Możliwe są dwa scenariusze.
a) Jeżeli rodzice nie zgadzają się w szczególnie ważnych kwestiach, mogą wnieść sprawę do sądu. W takich przypadkach sąd proponuje przede wszystkim rozwiązania, które najlepiej służą dobru dziecka i rodziny. Jeżeli spór będzie się utrzymywał, sąd przyzna prawo do podjęcia decyzji w konkretnej sprawie temu z rodziców, które – w opinii sądu – najlepiej zadba o dobro dziecka.
b) Rodzice mogą wytoczyć powództwo przed sąd w celu uzyskania orzeczenia o pieczy nad dziećmi i miejscu ich zamieszkania (zazwyczaj gdy rodzice się rozstają). W takim przypadku sąd rozstrzyga o:
pieczy nad dziećmi, skłaniając się głównie ku wspólnej pieczy (tj. sprawowanej przez oboje rodziców),
czasie i warunkach zamieszkiwania z każdym z rodziców, wysokości alimentów na dzieci oraz, ogólnie, przyczynianiu się każdego z rodziców do pokrywania wydatków ponoszonych na opiekę nad dziećmi, ich kształcenie i wychowanie.
W związku z tym, że rodzice obowiązani są wspólnie podejmować najważniejsze decyzje, nawet w razie separacji lub rozwodu jeżeli nie zgadzają się w poszczególnych kwestiach, mogą wnieść sprawę do sądu, jak wyjaśniono w lit. a).

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

To z rodziców, któremu powierzono wyłączną pieczę nad dziećmi, wykonuje wyłączną władzę rodzicielską, chyba że sąd postanowi inaczej. To z rodziców może w szczególności również samodzielnie podejmować decyzje w nierutynowych sprawach dotyczących dziecka.
Niemniej nawet jeżeli sąd powierzył wyłączną pieczę jednemu z rodziców, decyzje służące dobru dziecka (dotyczące jego kształcenia, wychowania i zdrowia) wymagają podjęcia przez oboje rodziców, chyba że sąd postanowił inaczej w orzeczeniu dotyczącym pieczy.
Co do zasady sądy orzekają, że zgoda tego z rodziców, które nie sprawuje pieczy, nie jest potrzebna, w przypadku gdy to z rodziców jest nieobecne, obojętne, nieosiągalne lub w przeszłości stosowało przemoc lub zachowywało się w sposób stanowiący nadużycie.
To z rodziców, które nie sprawuje pieczy nad dziećmi, ma prawo i obowiązek monitorowania ich kształcenia, wychowania i warunków bytowych oraz może wystąpić do sądu, gdy uzna, że decyzje były podejmowane wbrew dobru dzieci.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

W razie przyznania wspólnej pieczy władzę rodzicielską wykonują oboje rodzice, którzy powinni wspólnie ukierunkowywać swoje dzieci w wyborze ścieżki życiowej i wspólnie podejmować decyzje dotyczące kształcenia, wychowania, zdrowia i wyboru miejsca zamieszkania dzieci, dbając przy tym o ich dobro.
Wyłącznie w odniesieniu do wszelkich decyzji w sprawach życia codziennego rodzice z reguły wykonują władzę rodzicielską osobno w poszczególnych okresach, w których dzieci z nimi zamieszkują.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

We wszystkich postępowaniach dotyczących pieczy nad dziećmi i wszelkich powiązanych kwestii dotyczących władzy rodzicielskiej właściwy jest sąd powszechny (*Tribunale ordinario*).
Jeżeli sprawa dotyczy pozbawienia, ograniczenia lub przywrócenia władzy rodzicielskiej, bez uwzględnienia jakichkolwiek czynników związanych z pieczą nad dziećmi, sądem właściwym jest sąd ds. nieletnich (*Tribunale per i minorenni*).

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

Jeżeli kwestia pieczy nad dziećmi urodzonymi w małżeństwie i wykonywania wobec nich władzy rodzicielskiej stanowi element sprawy o separację lub rozwód, stosuje się postępowanie określone w sekcji dotyczącej rozwodu.
Środki dotyczące pieczy i wykonywania władzy rodzicielskiej w odniesieniu do dzieci urodzonych poza małżeństwem ustanawia na posiedzeniu niejawnym sąd po zapoznaniu się ze sprawozdaniem dotyczącym sprawy oraz po wysłuchaniu prokuratora i rodziców; w sytuacjach nagłych sąd może zarządzić środki tymczasowe dla dobra dziecka.
W obu przypadkach sędzia może zarządzić pilne środki tymczasowe służące ochronie dzieci. Postępowania różnią się w zależności od tego, czy dotyczą dzieci par niepozostających w związku małżeńskim czy par małżeńskich, ale w obu postępowaniach orzeka powszechny.
Podobnie jak we wszystkich procedurach dotyczących dzieci, dziecko jest przesłuchiwane przez sędziego, jeżeli ukończyło co najmniej dwanaście lat lub w każdym przypadku, gdy dziecko jest zdolne do rozeznawania.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Pomoc prawną można uzyskać w celu pokrycia kosztów postępowania o separację, rozwód i prawo pieczy nad dzieckiem lub postępowania o ograniczenie lub pozbawienie władzy rodzicielskiej.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Orzeczenia dotyczące władzy rodzicielskiej można zaskarżyć do sądu apelacyjnego (*Corte d'Appello*, sąd drugiej instancji).

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Orzeczenia sądu w sprawie władzy rodzicielskiej są wykonalne.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Uznanie orzeczenia w sprawie władzy rodzicielskiej wydanego przez sąd innego państwa członkowskiego UE następuje automatycznie. Zgodnie z rozporządzeniem (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. każda ze stron może jednak wnieść wniosek o uznanie albo nieuznanie orzeczenia.
Aby orzeczenie mogło zostać wykonane, zainteresowana strona powinna złożyć wniosek o wykonanie do właściwego miejscowo sądu apelacyjnego. Po stwierdzeniu wykonalności orzeczenia jest ono wykonywane na takich samych warunkach, jakie miałyby zastosowanie, gdyby orzeczenie zostało wydane w tym państwie członkowskim.

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Właściwym organem sądowym jest sąd apelacyjny według miejsca wykonania orzeczenia, zgodnie z przepisami krajowymi. Postępowanie jest prowadzone w trybie procesowym i kończy się wydaniem deklaratywnego orzeczenia ustalającego, od którego przysługuje skarga kasacyjna (*ricorso per cassazione*).

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

W związku z tym, że Włochy ratyfikowały konwencję haską z 1996 r., zastosowanie mają postanowienia tej konwencji. Powierzenie i ustanie władzy rodzicielskiej, jej wykonywanie oraz pozbawienie lub ograniczenie podlegają zatem prawu państwa miejsca zwykłego pobytu dziecka.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 21/07/2022

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Cypr

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

Termin „władza rodzicielska" oznacza prawo do wybrania imienia i nazwiska dziecka, sprawowania nad nim pieczy, zarządu jego majątkiem oraz reprezentowania go we wszelkich kwestiach i czynnościach prawnych dotyczących jego osoby lub majątku. W praktyce termin ten obejmuje wszystkie kwestie mające istotne znaczenie dla dziecka (jako osoby) oraz dla jego majątku.
Władza rodzicielska stanowi obowiązek i prawo rodziców, którzy wykonują ją wspólnie. Przy wykonywaniu władzy rodzicielskiej należy kierować się dobrem dziecka (art. 6 ustawy nr 216/1990).

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Oboje rodzice wspólnie wykonują władzę rodzicielską wobec dziecka.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Tak, w takich przypadkach sąd może ustanowić opiekuna i powierzyć mu wykonywanie władzy rodzicielskiej (art. 18 ust. 2 ustawy nr 216/1990 o stosunkach między rodzicami a dziećmi).

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

W przypadku orzeczenia rozwodu, unieważnienia małżeństwa lub stwierdzenia jego nieważności kwestie związane z wykonywaniem władzy rodzicielskiej rozstrzyga sąd, który może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców, obojgu rodzicom łącznie lub osobie trzeciej (art. 14 i 15 ustawy nr 216/1990). Jeżeli sąd powierzy prawo do wykonywania władzy rodzicielskiej tylko jednemu z rodziców, może również uregulować kwestie związane z prawem drugiego z rodziców do kontaktów z dzieckiem, kierując się dobrem dziecka (art. 17 ustawy nr 216/1990).

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Sąd musi wydać postanowienie w przedmiocie porozumienia, aby stało się ono prawnie wiążące.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Obecnie nie przewiduje się żadnych alternatywnych sposobów rozstrzygania sporów poza postępowaniem sądowym.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Sędzia może rozstrzygać wszelkie kwestie dotyczące dziecka, w tym kwestie związane z wykonywaniem władzy rodzicielskiej, prawem do kontaktów z dzieckiem, jego kształceniem i stanem jego zdrowia, zarządem jego majątkiem, jego imieniem i nazwiskiem, świadczeniami alimentacyjnymi na jego rzecz, jego wyjazdami za granicę oraz uprowadzeniem.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Nie, ponieważ istnieją pewne kwestie – np. kwestie związane z zarządem majątkiem dziecka – które nie wchodzą w zakres pojęcia „pieczy” *sensu stricto*.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

W praktyce wspólna piecza oznacza, że rodzice wspólnie podejmują decyzje dotyczące dziecka. Zazwyczaj oznacza to, że dziecko zamieszkuje z każdym z rodziców przez taki sam czas.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

W tym przypadku właściwy jest sąd rodzinny, w którego okręgu małoletni ma swoje miejsce zwykłego pobytu. Postępowanie wszczyna się, składając wniosek wszczynający postępowanie bez oświadczenia od przysięgą. Na tym etapie nie jest wymagane złożenie dokumentacji uzupełniającej.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

Wniosek doręcza się stronie przeciwnej, zobowiązując ją do stawienia się przed sądem w dniu wyznaczonym we wniosku w celu przedstawienia stanowiska w sprawie. Poza przypadkami uprowadzenia dziecka w sprawach dotyczących dzieci nie przewidziano trybu pilnego. Niemniej jednak z uwagi na specyficzny charakter spraw dotyczących dzieci sądy zapewniają priorytetowe traktowanie takich spraw. Ponadto do wszystkich postępowań w tego rodzaju sprawach zastosowanie mają postanowienia art. 6 europejskiej konwencji praw człowieka oraz przepisy art. 30 konstytucji Republiki Cypryjskiej; zgodnie ze wspomnianymi postanowieniami i przepisami wszystkie postępowania toczące się przed sądem należy zakończyć w rozsądnym terminie.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Tak, o ile wnioskodawca spełnia kryteria przewidziane w przepisach i o ile sąd wydał w tej kwestii postanowienie na podstawie ustawy nr 165(I)/2002.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Tak. Orzeczenie dotyczące władzy rodzicielskiej można zaskarżyć do sądu odwoławczego właściwego do spraw rodzinnych.

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Sądem właściwym do wykonania orzeczenia dotyczącego władzy rodzicielskiej jest sąd, który wydał to orzeczenie. Postępowanie wszczyna się, składając wniosek dotyczący wezwania do stawienia się przed sądem bez oświadczenia pod przysięgą na formularzu typu I, o którym mowa w zbiorze przepisów procesowych nr 2/90.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

W tym celu należy wystąpić z wnioskiem o uznanie i wykonanie orzeczenia zgodnie z art. 21 ust. 3 rozporządzenia (WE) nr 2201/2003. Wniosek należy złożyć do sądu rodzinnego, w którego okręgu zamieszkuje dziecko, lub – jeżeli miejsce zamieszkania dziecka znajduje się w państwie trzecim – do sądu rodzinnego, w którego okręgu zamieszkuje strona przeciwna.

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

W takim przypadku sądem właściwym jest sąd rodzinny, w którego okręgu zamieszkuje dziecko, lub – jeżeli miejsce zamieszkania dziecka znajduje się w państwie trzecim – sąd rodzinny, w którego okręgu zamieszkuje strona przeciwna.
Zgodnie z przepisami ustawy nr 121(I)/2000 po otrzymaniu wniosku strona przeciwna ma prawo stawić się przed sądem i odnieść się do treści wniosku. Postępowanie takie jest objęte zakresem stosowania rozporządzenia (WE) nr 2201/2003.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

W takim przypadku zastosowanie ma prawo Republiki Cypryjskiej, a w szczególności przepisy ustawy nr 216/1990. Jeżeli żadna ze stron nie mieszka na Cyprze, zgodnie z ustawą nr 216/1990 sądy rodzinne Republiki Cypryjskiej nie są właściwe do rozpoznania sprawy.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 19/02/2024

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Uwaga: niedawno wprowadzono na tej stronie zmiany w oryginalnej wersji językowej lv. Strona w wybranej przez Ciebie wersji językowej jest obecnie tłumaczona przez nasze służby tłumaczeniowe.

Do tej pory przetłumaczono ją na następujące języki: en

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Łotwa

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

Dziecko podlega władzy rodzicielskiej do chwili osiągnięcia pełnoletności.

Władza rodzicielska oznacza prawa i obowiązki rodziców dotyczące sprawowania pieczy nad dzieckiem i zarządu jego majątkiem oraz reprezentowania dziecka w jego stosunkach osobistych i majątkowych.

Sprawowanie pieczy nad dzieckiem oznacza opiekowanie się nim, sprawowanie nad nim nadzoru oraz korzystanie z prawa do ustalenia jego miejsca zamieszkania.

Opieka nad dzieckiem oznacza utrzymanie dziecka, tj. zapewnienie mu wyżywienia, odzieży, zakwaterowania i dostępu do opieki zdrowotnej oraz dbanie o jego edukację i wychowanie (zapewnienie prawidłowego rozwoju psychicznego i fizycznego – w miarę możliwości stosownie do osobowości, umiejętności i zainteresowań dziecka – a także przygotowanie go do wykonywania pracy dla dobra społeczeństwa).

Sprawowanie nadzoru nad dzieckiem oznacza dbanie o bezpieczeństwo dziecka i jego ochronę przed wszelkimi zagrożeniami ze strony osób trzecich.

Prawo do ustalenia miejsca zamieszkania dziecka oznacza prawo do wyboru lokalizacji geograficznej, w której dziecko ma zamieszkiwać, oraz prawo do wyboru konkretnego miejsca zakwaterowania w tej lokalizacji.

Zarząd majątkiem dziecka oznacza dbanie o majątek dziecka i rozporządzanie tym majątkiem w taki sposób, by zachować i zwiększyć jego wartość.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Rodzice zamieszkujący razem wykonują władzę rodzicielską wspólnie. Rodzice pozostający w separacji kontynuują wspólne wykonywanie władzy rodzicielskiej. Opiekę i nadzór na dzieckiem sprawuje ten z rodziców, z którym dziecko zamieszkuje. Rodzice wspólnie podejmują decyzje w kwestiach, które mogą mieć istotny wpływ na rozwój dziecka.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Jeżeli zdrowie lub życie dziecka zostanie narażone na niebezpieczeństwo z winy rodzica (z powodu umyślnego działania rodzica lub z powodu zaniedbania) lub jeżeli rodzic nadużywa przysługujących mu praw bądź nie wywiązuje się ze spoczywającego na nim obowiązku sprawowania pieczy i nadzoru nad dzieckiem, co stanowi zagrożenie dla prawidłowego rozwoju fizycznego, psychicznego lub moralnego dziecka, sąd może pozbawić takiego rodzica prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej.

Pozbawiając jednego z rodziców prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej , sąd powierza wyłączne wykonywanie władzy rodzicielskiej drugiemu z rodziców. Jeżeli sposób wykonywania władzy rodzicielskiej przez drugiego z rodziców nie zapewnia dziecku należytej ochrony przed niebezpieczeństwem lub jeżeli oboje rodzice zostali pozbawieni władzy rodzicielskiej, sąd zwróci się do sądu rodzinnego (*bāriņtiesa*) o umieszczenie dziecka w pieczy poza jego domem rodzinnym.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

Rodzice pozostający w separacji kontynuują wspólne wykonywanie władzy rodzicielskiej. Opiekę i nadzór na dzieckiem sprawuje ten z rodziców, z którym dziecko zamieszkuje. Rodzice wspólnie podejmują decyzje w kwestiach, które mogą mieć istotny wpływ na rozwój dziecka. Spory między rodzicami rozstrzyga sąd rodzinny, chyba że przepisy stanowią inaczej. Wspólna władza rodzicielska ustaje w momencie przyznania jednemu z rodziców prawa do wyłącznego wykonywania władzy rodzicielskiej na podstawie porozumienia zawartego między rodzicami lub na mocy orzeczenia sądu.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Jeżeli rodzice zawarli porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i dobrowolnie je wykonują, porozumienie takie nie wymaga zatwierdzenia przez jakikolwiek urząd ani sąd.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

W przypadku wystąpienia sporu wszelkie nieporozumienia rozstrzyga sąd rodzinny. Jeżeli sąd rodzinny nie jest w stanie rozstrzygnąć sporu między rodzicami lub jeżeli orzeczenie sądu rodzinnego nie jest wykonywane, rodzice mogą wystąpić do sądu rejonowego/miejskiego *[rajona (pilsētas) tiesa*].

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Rodzice wnoszą sprawę do sądu, jeżeli chcą, aby sąd wydał orzeczenie w przedmiocie wspólnego lub wyłącznego wykonywania władzy rodzicielskiej. Ponadto – w stosownych przypadkach – sędzia rozstrzygnie kwestie związane ze świadczeniami alimentacyjnymi na rzecz dziecka, jego miejscem zamieszkania itp. Rodzic posiadający prawo do wyłącznego wykonywania władzy rodzicielskiej wykonuje tę władzę wobec dziecka, co obejmuje również prawo do działania w imieniu dziecka w ramach jego stosunków osobistych i majątkowych oraz prawo do ustalenia miejsca zamieszkania dziecka. Każde z rodziców ma prawo i obowiązek utrzymywania stosunków osobistych i bezpośredniego kontaktu z dzieckiem. Przepis ten ma zastosowanie również w przypadku, gdy dziecko zostało odebrane rodzicom lub gdy nie zamieszkuje z jednym z rodziców bądź z żadnym z rodziców. Rodzic, który nie zamieszkuje z dzieckiem, ma prawo do otrzymywania informacji na temat dziecka, w szczególności informacji dotyczących jego rozwoju, zdrowia, postępów w nauce, zainteresowań i warunków życia. Sąd powinien rozstrzygać spory między rodzicami dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej, kierując się dobrem dziecka i jego opinią, jeżeli dziecko jest w stanie ją wyrazić.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Osoba uprawniona do wyłącznego wykonywania władzy rodzicielskiej wobec dziecka posiada wszystkie prawa i obowiązki związane z wykonywaniem władzy rodzicielskiej. Rodzice są zobowiązani do utrzymywania swojego dziecka stosownie do swoich możliwości i sytuacji finansowej. Ojciec i matka dziecka są zobowiązani do łożenia na jego utrzymanie do chwili, w której dziecko będzie w stanie samodzielnie się utrzymać.

Obowiązek łożenia na utrzymanie dziecka nie ustaje w przypadku, gdy dziecko zostanie odebrane rodzicom, ani wówczas, gdy dziecko przestanie zamieszkiwać z jednym z rodziców.

Przyznając jednemu z rodziców prawo do wyłącznego wykonywania władzy rodzicielskiej, sądy biorą pod uwagę okoliczności sprawy, tj. sprawdzają, z którym z rodziców dziecko zamieszkiwało na chwilę wszczęcia postępowania i które z rodziców wykonuje władzę rodzicielską wobec dziecka na co dzień.

Dziecko ma prawo do utrzymywania stosunków osobistych i bezpośrednich kontaktów z każdym z rodziców (prawo do kontaktów). Każde z rodziców ma prawo i obowiązek utrzymywania stosunków osobistych i bezpośrednich kontaktów z dzieckiem. Rodzic, który nie zamieszkuje z dzieckiem, ma prawo do otrzymywania informacji na temat dziecka, w szczególności informacji dotyczących jego rozwoju, zdrowia, postępów w nauce, zainteresowań i warunków życia. Przyznanie jednemu z rodziców prawa do wyłącznego wykonywania władzy rodzicielskiej wobec dziecka nie oznacza pozbawienia drugiego z rodziców przysługującego mu prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Jeżeli oboje rodzice wspólnie wykonują władzę rodzicielską wobec dzieci, oboje mają prawo do występowania w imieniu dziecka w sprawach dotyczących jego stosunków osobistych i majątkowych. Rodzice podejmują wspólne decyzje we wszystkich kwestiach związanych z rozwojem dziecka.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

Właściwość w sprawach dotyczących prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej i prawa do kontaktów z dzieckiem posiada sąd właściwy dla miejsca zamieszkania dziecka. W sprawach dotyczących prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej i prawa do kontaktów z dzieckiem miejsce zameldowania rodziców dziecka uznaje się za miejsce zamieszkania dziecka. Jeżeli miejsca zameldowania rodziców dziecka znajdują się w różnych okręgach administracyjnych, uznaje się, że miejscem zamieszkania dziecka jest miejsce zameldowania rodzica, z którym zamieszkuje. Jeżeli rodzice dziecka lub dziecko nie mają miejsca zameldowania, uznaje się, że miejscem zamieszkania dziecka jest miejsce zamieszkania rodziców.

Pozew należy wnieść zgodnie z art. 128 kodeksu postępowania cywilnego. W art. 129 kodeksu postępowania cywilnego określono wymogi dotyczące dokumentów, które należy załączyć do pozwu.

Do pozwu można również załączyć opinię sądu rodzinnego w danej sprawie.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

Przebieg postępowania sądowego w sprawach cywilnych regulują przepisy łotewskiego kodeksu postępowania cywilnego. Sąd rozpoznaje sprawy dotyczące ochrony praw dziecka i dobra dziecka w pierwszej kolejności. Sąd występuje do sądu rodzinnego o wydanie opinii w kwestiach dotyczących przyznania prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej, sprawowania pieczy nad dzieckiem oraz sposobu korzystania z prawa do kontaktów z dzieckiem i wzywa przedstawiciela tego sądu do udziału w rozprawie, a także wysłuchuje opinii dziecka w danej kwestii, jeżeli dziecko jest w stanie wyrazić taką opinię, biorąc pod uwagę jego wiek i stopień dojrzałości.

Sąd rozpoznaje sprawy cywilne na posiedzeniu jawnym – nie odnosi się to jednak na przykład do spraw dotyczących prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej i prawa do kontaktów z dzieckiem. Podobnie sąd może – po otrzymaniu uzasadnionego wniosku uczestników postępowania lub z urzędu – wyłączyć jawność rozprawy lub jej części ze względu na dobro małoletnich dzieci.

Strony mają prawo do złożenia do sądu uzasadnionego wniosku o rozpoznanie sprawy w trybie pilnym. Sąd rozpatrzy następnie taki uzasadniony wniosek.

Na wniosek jednej ze stron sąd może nadać orzeczeniu zasądzającemu alimenty na rzecz dziecka oraz orzeczeniu dotyczącemu władzy rodzicielskiej i prawa do kontaktów z dzieckiem lub określonym częściom tych orzeczeń rygor natychmiastowej wykonalności.

Na wniosek jednej ze stron sąd wydaje postanowienie zasądzające tymczasowe alimenty na rzecz dziecka do czasu wydania orzeczenia.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Prawo do wystąpienia o wsparcie finansowe, tj. prawo pomocy, przysługuje osobom o niskich dochodach lub osobom pozostającym w niedostatku, którym przyznano taki status zgodnie z procedurą przewidzianą w przepisach, a także osobom, które niespodziewanie popadły w niedostatek i których sytuacja finansowa uniemożliwia im należytą ochronę ich praw (z powodu klęsk żywiołowych, działania siły wyższej lub wystąpienia innych okoliczności, na które osoby te nie mają wpływu), lub osobom, nad którymi pieczę sprawuje w całości państwo lub organ samorządu terytorialnego (osobom, które znajdują się w sytuacji określanej dalej mianem „sytuacji szczególnej").

Na uzasadniony wniosek osoby sąd lub sędzia zbada jej sytuację finansową i w całości lub w części zwolni ją od kosztów sądowych należnych na rzecz skarbu państwa oraz odroczy obowiązek zapłaty kosztów sądowych należnych na rzecz skarbu państwa lub rozłoży spłatę tych kosztów na raty.

Zgodnie z kodeksem postępowania cywilnego powodowie są zwolnieni z obowiązku pokrycia kosztów sądowych należnych na rzecz skarbu państwa w sprawach o egzekucję świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Wyrok można zaskarżyć na warunkach ogólnych, tj. wnosząc apelację (*apelācijas sūdzība*) do sądu okręgowego (*apgabaltiesa*) lub skargę kasacyjną do Sądu Najwyższego (Augstākā tiesa).

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Orzeczenia sądów wykonuje się w momencie ich uprawomocnienia się lub bezzwłocznie, jeżeli nadano im rygor natychmiastowej wykonalności.

Odpowiedzialność za wykonywanie orzeczeń sądów spoczywa na przysięgłym komorniku sądowym (*zvērināti tiesu izpildītāji*).

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Sądy łotewskie uznają i wykonują orzeczenia sądów zagranicznych.

Orzeczenia sądów zagranicznych uznaje się i wykonuje w trybie określonym w kodeksie postępowania cywilnego oraz zgodnie z rozporządzeniem Rady nr 2201/2003 dotyczącym jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającym rozporządzenie (WE) nr 1347/2000.

Wniosek o stwierdzenie wykonalności orzeczenia składa się do sądu rejonowego/miejskiego [*rajona (pilsētas) tiesa*] właściwego dla miejsca zamieszkania osoby, przeciwko której ma zostać przeprowadzona egzekucja, lub do sądu rejonowego/miejskiego właściwego dla miejsca zamieszkania dziecka, na rzecz którego ma zostać przeprowadzona egzekucja. Wydając postanowienie stwierdzające wykonalność orzeczenia lub postanowienie o odmowie stwierdzenia wykonalności orzeczenia, sędzia dokonuje swobodnej oceny złożonego wniosku i załączonych do niego dokumentów w terminie 10 dni od daty wpłynięcia wniosku; ocenę tę przeprowadza się bez udziału stron.

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

W sprawach dotyczących uznania orzeczenia sądu zagranicznego strona może wnieść zażalenie (*blakus sūdzība*) na postanowienie sądu pierwszej instancji do sądu okręgowego (*apgabaltiesa*), natomiast postanowienie sądu okręgowego rozstrzygające zażalenie można zaskarżyć do Senatu Sądu Najwyższego (Senāts).

Uczestnik postępowania, którego miejsce zameldowania lub zwykłego pobytu znajduje się na Łotwie, może wnieść zażalenie w terminie 30 dni od dnia wydania odpisu postanowienia, natomiast uczestnik postępowania, którego miejsce zameldowania lub zwykłego pobytu nie znajduje się na Łotwie, może wnieść zażalenie w terminie 60 dni od dnia wydania odpisu postanowienia.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Łotwa jest związana postanowieniami konwencji haskiej z dnia 19 października 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci oraz postanowieniami umów dwustronnych w sprawie pomocy prawnej zawartych między Republiką Łotewską a Federacją Rosyjską, Ukrainą, Republiką Białorusi, Republiką Uzbekistanu, Republiką Kirgiską i Republiką Mołdawii.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.

Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

Ostatnia aktualizacja: 07/04/2022
Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Litwa

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

Prawa i obowiązki dzieci i rodziców regulują przepisy księgi trzeciej część IV kodeksu cywilnego Republiki Litewskiej (Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas, zwanego dalej „kodeksem cywilnym"). Zgodnie z art. 3.155 kodeksu cywilnego rodzice opiekują się swoimi dziećmi do czasu osiągnięcia przez nie pełnoletności lub ich uwolnienia spod władzy rodzicielskiej. Rodzice mają prawo i obowiązek wychowywać swoje dzieci i uczyć je uczciwości, dbać o ich zdrowie oraz, uwzględniając ich stan fizyczny i psychiczny, tworzyć korzystne warunki dla ich pełnego i harmonijnego rozwoju, aby przygotować je do samodzielnego życia w społeczeństwie. W księdze trzeciej rozdział XI kodeksu cywilnego określono prawa i obowiązki rodziców względem swoich dzieci, a w rozdziale XII – prawa i obowiązki majątkowe między rodzicami a dziećmi.

Art. 3.227 ust. 2 kodeksu cywilnego stanowi, że rodzice adopcyjni są zgodnie z prawem traktowani jak rodzice dziecka od dnia wejścia w życie orzeczenia sądu o przysposobieniu, z zastrzeżeniem sytuacji wyjątkowych przewidzianych w art. 3.222 ust. 4 kodeksu cywilnego.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Art. 3.156 kodeksu cywilnego stanowi, że ojciec i matka mają równe prawa i obowiązki względem swoich dzieci. Rodzice mają równe prawa i obowiązki względem swoich dzieci niezależnie od tego, czy dziecko urodziło się w małżeństwie czy poza małżeństwem, po rozwodzie, unieważnieniu małżeństwa lub separacji.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą wykonywać władzy rodzicielskiej wobec swoich dzieci, można ustanowić inną osobę w ich miejsce. W tym celu w kodeksie cywilnym ustanowiono instytucję opieki i kurateli nad małoletnimi. Podstawowe zasady dotyczące umieszczania dziecka pod tymczasową i stałą opieką/kuratelą określono w art. 3.254 i 3.257.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

W razie rozwodu rodziców przyszłą władzę rodzicielską określa się w zależności od rodzaju rozwodu.

W razie rozwiązania małżeństwa za obopólną zgodą małżonków małżonkowie powinni przedstawić sądowi porozumienie w sprawie skutków rozwiązania małżeństwa (podział majątku, świadczenia alimentacyjne na rzecz dzieci itp.). Zgodnie z art. 3.53 ust. 3 kodeksu cywilnego, wydając wyrok orzekający rozwód, sąd zatwierdza porozumienie w sprawie skutków rozwiązania małżeństwa regulujące świadczenia alimentacyjne wypłacane przez małżonków na rzecz dzieci małoletnich i siebie nawzajem, miejsce zamieszkania małoletnich dzieci małżonków, udział małżonków w kształceniu dzieci oraz inne prawa i obowiązki majątkowe. Treść tego porozumienia włącza się do treści wyroku orzekającego rozwód. W przypadku istotnej zmiany okoliczności (choroba lub niezdolność do pracy jednego z byłych małżonków itp.) byli małżonkowie lub jedno z nich mogą wystąpić do sądu z wnioskiem o zmianę warunków ich porozumienia w sprawie skutków rozwiązania małżeństwa.

W razie rozwiązania małżeństwa na wniosek jednego z małżonków we wniosku złożonym do sądu należy również wskazać, w jaki sposób wnioskodawca będzie wykonywał swoje zobowiązania wobec drugiego małżonka i wspólnych małoletnich dzieci. Przy udzielaniu rozwodu sąd rozstrzyga o miejscu zamieszkania i o utrzymaniu małoletnich dzieci, świadczeniach alimentacyjnych na rzecz jednego z małżonków oraz o podziale wspólnego majątku małżonków, z wyjątkiem przypadków, w których majątek został podzielony zgodnie z porozumieniem zawartym między małżonkami i poświadczonym przez notariusza (art. 3.59 kodeksu cywilnego).

Rozwód z orzeczeniem o winie obojga małżonków wywołuje takie same skutki jak rozwiązanie małżeństwa za obopólną zgodą małżonków (art. 3.51–3.54 kodeksu cywilnego). Postępowanie w sprawie o rozwód z orzeczeniem o winie jednego z małżonków podlega odpowiednio art. 3.59 kodeksu cywilnego.

W razie separacji jedno z małżonków może wystąpić do sądu o ustanowienie odrębnego zamieszkania, jeżeli dalsze wspólne pożycie małżonków stało się nie do zniesienia / niemożliwe lub mogłoby w istotny sposób zaszkodzić interesom ich małoletnich dzieci ze względu na szczególne okoliczności, które mogą nie zależeć od drugiego małżonka, a także w przypadku, gdy małżonkowie nie zamierzają już prowadzić wspólnego pożycia. Orzekając separację, sąd wyznacza małżonka, z którym mają mieszkać dzieci, oraz rozstrzyga kwestie związane ze świadczeniami alimentacyjnymi na rzecz dzieci oraz udziałem ojca lub matki, którzy nie zamieszkują razem z dziećmi, w kształceniu dzieci. Oboje małżonkowie mogą wspólnie wystąpić do sądu o zatwierdzenie separacji, jeżeli osiągnęli porozumienie w sprawie skutków separacji pod względem miejsca zamieszkania małoletnich dzieci, środków utrzymania na rzecz tych dzieci oraz ich kształcenia, podziału wspólnego majątku i świadczeń alimentacyjnych między nimi. Jeżeli małżonkowie osiągnęli porozumienie w sprawie skutków separacji, sąd zatwierdzi to porozumienie, pod warunkiem że nie narusza ono porządku publicznego ani praw i prawnie uzasadnionych interesów ich małoletnich dzieci bądź jednego z małżonków. Po zatwierdzeniu porozumienia sąd włącza je do treści orzeczenia o separacji.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Jeżeli rodzice zamieszkują wspólnie, określają sposób i formę wypłaty świadczeń alimentacyjnych za obopólnym porozumieniem. Nie ma specjalnego wzoru takiego porozumienia ani procedury jego zawarcia. Zgodnie z art. 3.193 kodeksu cywilnego w razie rozwodu na zgodny wniosek (art. 3.51 kodeksu cywilnego) lub separacji (art. 3.73 kodeksu cywilnego) małżonkowie zawierają porozumienie określające ich wzajemne obowiązki w zakresie świadczeń alimentacyjnych na rzecz małoletnich dzieci, a także sposób wypłaty, wysokość i formę tych świadczeń. Porozumienie podlega zatwierdzeniu przez sąd (art. 3.53 kodeksu cywilnego). Rodzice małoletnich dzieci mogą również zawrzeć porozumienie w sprawie świadczeń alimentacyjnych na rzecz swoich dzieci, jeżeli ich rozwód wynika z innych przyczyn. Jeżeli jedno z rodziców nie przestrzega zatwierdzonego przez sąd porozumienia w sprawie świadczeń alimentacyjnych na rzecz małoletnich dzieci, drugie z rodziców nabywa uprawnienie do wystąpienia do sądu o wydanie tytułu egzekucyjnego.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Rodzice mogą skorzystać z mediacji jako alternatywnego środka rozwiązywania konfliktów bez występowania na drogę sądową. Mediacja sądowa jest dostępna we wszystkich sądach powszechnych. Mediacja sądowa jest bezpłatna. Jest to tańszy i szybszy sposób rozwiązywania sporów. Należy zauważyć, że mediacja sądowa gwarantuje poufność, a każda strona może wycofać się z mediacji sądowej bez podania przyczyn. Skierowanie sporu do mediacji sądowej może zainicjować sędzia (izba) rozpatrujący sprawę cywilną lub każda ze stron postępowania. Więcej informacji na temat mediacji oraz wykaz mediatorów można znaleźć na stronie internetowej litewskich sądów.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Jeżeli rodzice zwrócą się do sądu, sędzia może rozstrzygnąć wszystkie sprawy dotyczące ich dzieci, w tym kwestie dotyczące miejsca zamieszkania, prawa rodziców do odwiedzin i utrzymywania kontaktów z dziećmi, świadczeń alimentacyjnych na rzecz małoletnich dzieci oraz wszelkie inne wskazane we wniosku złożonym do sądu.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Art. 3.156 kodeksu cywilnego stanowi, że ojciec i matka mają równe prawa i obowiązki względem swoich dzieci, niezależnie od tego, czy dziecko urodziło się w małżeństwie czy poza małżeństwem, po rozwodzie, unieważnieniu małżeństwa lub separacji. Rodzice mają prawo i obowiązek wychowywać swoje dzieci, zapewnić im zdobycie wykształcenia, dbać o ich rozwój i zdrowie oraz udzielać im wskazówek duchowych i moralnych. Przy wykonywaniu tych obowiązków prawa rodziców mają pierwszeństwo przed prawami innych osób. Rodzice mają obowiązek stworzyć takie warunki, aby ich dzieci mogły uczęszczać do placówek oświatowych do chwili osiągnięcia przez nie wieku określonego prawem.

Wyłączna piecza jednego z rodziców może zostać ustalona tylko w przypadkach, gdy władza rodzicielska drugiego z rodziców jest ograniczona. Jeżeli rodzice (ojciec lub matka) nie wywiązują się z obowiązku wychowywania swoich dzieci, nadużywają władzy rodzicielskiej, traktują swoje dzieci okrutnie, mają na nie szkodliwy wpływ przez swoje niemoralne zachowanie lub nie opiekują się swoimi dziećmi, sąd może orzec ograniczenie władzy rodzicielskiej (ojca lub matki) na czas określony lub nieokreślony. Wydając takie orzeczenie, sąd weźmie pod uwagę szczególne okoliczności, leżące u podstaw wniosku o ograniczenie władzy rodzicielskiej. Rodzice zachowują jednak prawo do utrzymywania kontaktów ze swoim dzieckiem, chyba że jest to sprzeczne z jego dobrem. W razie ograniczenia władzy rodzicielskiej na czas nieokreślony dziecko może zostać przysposobione bez konieczności uzyskania szczególnej zgody rodziców.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Rodzice wspólnie decydują o wszystkich kwestiach związanych z kształceniem swoich dzieci i innych kwestiach dotyczących władzy rodzicielskiej. Jeżeli nie dojdą oni do porozumienia, wszelkie sporne kwestie rozstrzyga sąd.

Ojciec dziecka, jego matka lub rodzice (opiekunowie/kuratorzy) jego małoletnich rodziców nieposiadających zdolnych do czynności prawnych mogą wystąpić do sądu w sprawie kontaktów rodzicielskich z dzieckiem lub udziału w kształceniu dziecka. Sąd ustala warunki utrzymywania z dzieckiem kontaktów przez ojca lub matkę niezamieszkującego z dzieckiem, kierując się dobrem dziecka, aby umożliwić temu ojcu lub tej matce jak największy udział w kształceniu dziecka. Sąd może orzec o ustanowieniu minimalnego kontaktu z dzieckiem jedynie wówczas, gdy stały maksymalny kontakt jest ze szkodą dla dobra dziecka.

Rodzice wspólnie decydują o wszystkich kwestiach związanych z kształceniem swoich dzieci i innych kwestiach dotyczących władzy rodzicielskiej. Jeżeli nie dojdą oni do porozumienia, wszelkie sporne kwestie rozstrzyga sąd.

Ojciec dziecka, jego matka lub rodzice (opiekunowie/kuratorzy) jego małoletnich rodziców nieposiadających zdolnych do czynności prawnych mogą wystąpić do sądu w sprawie kontaktów rodzicielskich z dzieckiem lub udziału w kształceniu dziecka. Sąd ustala warunki utrzymywania z dzieckiem kontaktów przez ojca lub matkę niezamieszkującego z dzieckiem, kierując się dobrem dziecka, aby umożliwić temu ojcu lub tej matce jak największy udział w kształceniu dziecka. Sąd może orzec o ustanowieniu minimalnego kontaktu z dzieckiem jedynie wówczas, gdy stały maksymalny kontakt jest ze szkodą dla dobra dziecka.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

Z wnioskiem dotyczącym władzy rodzicielskiej należy zwrócić się do sądu rejonowego. Formalności, których należy dopełnić, oraz dokumenty, które należy dołączyć do wniosku, zależne są od wymagań określonych w tym wniosku, a także od tego, jakie prawa i obowiązki są kwestionowane lub jak zostaną rozstrzygnięte lub określone (co do zakresu władzy rodzicielskiej).

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

Główne kwestie sporne i inne dotyczące władzy rodzicielskiej są rozpoznawane w postępowaniu uproszczonym.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Dostępność pomocy prawnej regulują przepisy ustawy o pomocy prawnej gwarantowanej przez państwo (Valstybės garantuojamos teisinės pagalbos įstatymas). Możliwość uzyskania gwarantowanej przez państwo pomocy prawnej zależy od sytuacji finansowej wnioskodawcy.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Tak, jest możliwość odwołania się od takiego orzeczenia do sądu wyższej instancji zgodnie z przepisami ogólnymi postępowania cywilnego.

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Orzeczenie sądu wykonuje komornik sądowy.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczące jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej jest stosowane bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania. Następuje to przez uznanie na Litwie orzeczenia wydanego przez sąd innego państwa członkowskiego UE. Rozporządzenie to ma zastosowanie we wszystkich państwach członkowskich UE, z wyjątkiem Danii.

Orzeczenia dotyczące prawa do kontaktu z dzieckiem oraz orzeczenia nakazujące powrót dziecka wydane przez sądy państw członkowskich UE podlegają wykonaniu zgodnie z zasadami określonymi w części VI kodeksu postępowania cywilnego Republiki Litewskiej (Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas, zwany dalej „kodeksem postępowania cywilnego").

Wnioski o przejęcie jurysdykcji od sądu państwa trzeciego oraz wnioski o przekazanie jurysdykcji sądowi państwa trzeciego, o których mowa w art. 15 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 (oraz art. 8 i 9 konwencji haskiej z dnia 19 października 1996 r.), rozpoznaje Sąd Apelacyjny Litwy (Lietuvos apeliacinis teismas).

Wnioski te rozpoznaje się w postępowaniu określonym w rozdziale 39 kodeksu postępowania cywilnego, chyba że rozporządzenie Rady (WE) nr 2201/2003 stanowi inaczej. Wnioski takie nie podlegają opłatom sądowym.

Wnioski złożone do Sądu Apelacyjnego Litwy powinny spełniać ogólne wymogi dotyczące pism procesowych (art. 111 kodeksu postępowania cywilnego). Zgodnie z art. 15 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 wniosek oraz ewentualnie załączniki do niego należy złożyć w języku urzędowym lub należy załączyć tłumaczenia na język litewski. Jeżeli wnioskodawca zamieszkuje poza Republiką Litewską i nie ustanowił w sprawie pełnomocnika ani nie wyznaczył osoby upoważnionej do odbioru pism procesowych, która ma miejsce zamieszkania/siedziby w Republice Litewskiej (art. 805 kodeksu postępowania cywilnego), we wniosku należy wskazać adres w Republice Litewskiej lub adres telekomunikacyjnego urządzenia końcowego, na który pisma procesowe będą doręczane wnioskodawcy. Wymogi te nie mają jednak zastosowania do wniosków złożonych w Sądzie Apelacyjnym Litwy przez sąd państwa trzeciego.
W stosownych przypadkach Sąd Apelacyjny Litwy może powierzyć Państwowej Służbie ds. Ochrony Praw Dziecka i Adopcji przy Ministerstwie Zabezpieczenia Społecznego i Pracy (Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos) obowiązek przedstawienia opinii o zasadności przejęcia lub przekazania jurysdykcji. Sąd Apelacyjny Litwy wyznacza termin do przedstawienia takiej opinii.
Wniosek rozpoznaje Sąd Apelacyjny Litwy nie później niż w ciągu sześciu tygodni od daty wpływu wniosku do sądu.
Po rozpoznaniu wniosku o przejęcie jurysdykcji od sądu państwa trzeciego i wydaniu orzeczenia uwzględniającego wniosek Sąd Apelacyjny Litwy, biorąc pod uwagę okoliczności sprawy, wyznaczy sąd litewski właściwy do rozpoznania sprawy na Litwie. Postępowanie wszczęte w sądzie państwa trzeciego zostaje przekazane do rozpoznania właściwemu sądowi litewskiemu. W tym przypadku stosuje się odpowiednio przepisy art. 35 kodeksu postępowania cywilnego, a postępowanie toczy się nadal przed właściwym sądem litewskim. W stosownych przypadkach właściwy sąd litewski ustala stanowisko stron w postępowaniu i zarządza środki w celu usunięcia wszelkich braków dotyczących pism procesowych.

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Środek zaskarżenia należy wnieść do Sądu Najwyższego Litwy (Lietuvos Aukščiausiasis Teismas). Zostanie on rozpoznany jako skarga kasacyjna zgodnie z przepisami kodeksu postępowania cywilnego.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Prawo właściwe dla stosunków między rodzicami a dziećmi określa art. 1.32 kodeksu cywilnego. Stosunki osobiste i majątkowe między rodzicami a dziećmi podlegają prawu państwa, w którym dziecko ma miejsce zwykłego pobytu. Jeżeli żadne z rodziców nie ma miejsca zwykłego pobytu w państwie, w którym dziecko ma miejsce zwykłego pobytu, a dziecko i oboje rodzice są obywatelami tego samego państwa, właściwe jest prawo państwa, którego wszyscy oni są obywatelami.
W sprawach z zakresu władzy rodzicielskiej jurysdykcję sądową ustala się zgodnie z konwencją haską z dnia 19 października 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci.
Prawo właściwe dla ochrony małoletnich, opieki i kurateli nad nimi określa się zgodnie z konwencją haską z dnia 5 października 1961 r. o właściwości organów i prawie właściwym w zakresie ochrony małoletnich.
Zobowiązania alimentacyjne (alimenty) w rodzinie reguluje konwencja haska z dnia 2 października 1973 r. o prawie właściwym dla zobowiązań alimentacyjnych.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 15/12/2020
Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.
Uwaga: niedawno wprowadzono na tej stronie zmiany w oryginalnej wersji językowej fr. Strona w wybranej przez Ciebie wersji językowej jest obecnie tłumaczona przez nasze służby tłumaczeniowe.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Luksemburg

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska”? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

Jeżeli chodzi o terminologię, w Luksemburgu zamiast terminu „odpowiedzialność rodzicielska” stosuje się termin „władza rodzicielska”. Koncepcja ta obejmuje wszystkie prawa i obowiązki, które z mocy prawa przysługują rodzicom w odniesieniu do osoby i majątku ich małoletnich dzieci pozostających na ich utrzymaniu, aby mogli wypełniać swoje obowiązki w zakresie ochrony, wychowania i utrzymania dzieci.
Oboje rodzice wykonują władzę rodzicielską, aby chronić bezpieczeństwo swoich dzieci, ich zdrowie i moralność, zagwarantować im wychowanie i umożliwić rozwój, zapewniając przy tym należny im szacunek. Rodzice mają prawo i obowiązek nadzoru nad utrzymaniem i wychowaniem dziecka. Władza rodzicielska nie jest bezwzględnym i uznaniowym prawem rodziców – powinna być wykonywana dla dobra dziecka.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Jeżeli ustalono, że dziecko pochodzi od obojga rodziców, co do zasady wykonują oni władzę rodzicielską wspólnie, bez względu na to, czy są małżeństwem, żyją w zarejestrowanym związku partnerskim, pozostają w separacji czy też są rozwiedzeni. Jeżeli nie ustalono pochodzenia dziecka od jednego z rodziców lub jeżeli jedno z rodziców zmarło, jest nieobecne lub nie jest w stanie wyrazić swojej woli, drugie z rodziców samodzielnie wykonuje władzę rodzicielską.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Jeśli rodzice nie żyją lub nie są w stanie zająć się swoimi dziećmi, należy ustanowić opiekuna (*tuteur*). Opiekuna może wskazać ostatnie żyjące z rodziców. Jeżeli opiekun nie został wskazany, zostaje wyznaczony na formalnym spotkaniu rodziny (przez tzw. radę rodzinną – *conseil de famille*) lub, w przypadku braku takiej rady, przez sędziego ds. rodzinnych (*juge aux affaires familiales*).

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

Co do zasady separacja lub rozwód rodziców nie wpływają na ustalenia dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej, którą w dalszym ciągu wykonują oboje rodzice. Po separacji rodzice mają obowiązek w dalszym ciągu uzgadniać ze sobą wszelkie istotne decyzje dotyczące życia dziecka. W stosunku do osób trzecich działających w dobrej wierze uznaje się, że każde z rodziców działa w porozumieniu z drugim z rodziców, kiedy samodzielnie dokonuje zwykłych czynności w ramach przysługującej mu władzy rodzicielskiej względem dziecka.

Sąd może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej tylko jednemu z rodziców wyłącznie wówczas, gdy przemawia za tym dobro dziecka. Wówczas rodzic wyznaczony do wykonywania władzy rodzicielskiej samodzielnie podejmuje decyzje dotyczące dziecka. Drugi rodzic zachowuje jednak prawo do bycia informowanym i do monitorowania utrzymywania dziecka i jego wychowania. Ma również prawo do odwiedzania dziecka i do odwiedzin przez dziecko, chyba że przemawiają przeciw temu istotne powody.

W wyjątkowych sytuacjach sąd może postanowić o przyznaniu pieczy nad dzieckiem osobie trzeciej, która będzie wykonywała nad nim władzę rodzicielską. Jeżeli piecza nad dzieckiem została przyznana osobie trzeciej za zgodą rodziców, rodzice w dalszym ciągu wykonują władzę rodzicielską. Osoba sprawująca pieczę nad dzieckiem przeprowadza jednak wszystkie zwykłe czynności dotyczące nadzoru nad dzieckiem i jego wychowania. Sąd może postanowić o tymczasowym przyznaniu pieczy nad dzieckiem osobie trzeciej i wezwać tę osobę do złożenia wniosku o ustanowienie jej opiekunem.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Każde porozumienie między rodzicami w kwestii wykonywania władzy rodzicielskiej jest prawnie wiążące wyłącznie wówczas, gdy zostanie zatwierdzone przez właściwy sąd.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Rodzice mogą skorzystać z mediacji rodzinnej.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Sędzia ds. rodzinnych może rozstrzygać następujące kwestie:

wnioski dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej, z wyjątkiem wniosków o pozbawienie władzy rodzicielskiej: dotyczy to również porozumień w sprawie wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej przez rodziców, bez względu na to, czy są oni małżeństwem, pozostają w separacji czy też są rozwiedzeni. Sąd może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej tylko jednemu z rodziców wyłącznie wówczas, gdy przemawia za tym dobro dziecka;

wykonywanie prawa do odwiedzania dziecka i do odwiedzin przez dziecko przysługującego rodzicowi, którego pozbawiono władzy rodzicielskiej: sąd może odmówić tego prawa wyłącznie w uzasadnionych przypadkach;

prawo dziecka do kontaktu ze swoimi wstępnymi: sąd może ograniczyć to prawo wyłącznie wówczas, gdy przemawia za tym dobro dziecka. Wówczas sąd określa warunki kontaktu dziecka z krewnym;

prawa do odwiedzania dziecka i do odwiedzin przez dziecko przysługujące innym osobom, bez względu na to, czy są one spokrewnione z dzieckiem: sąd przyznaje te prawa wyłącznie w wyjątkowych okolicznościach;

obowiązek łożenia na utrzymanie i wychowanie dziecka w przypadku wspólnego zamieszkiwania obojga rodziców: w razie separacji rodziców obowiązek ten może przybrać formę świadczenia alimentacyjnego, którego wysokość jest ustalana w zależności od potrzeb dziecka i zdolności każdego z rodziców do łożenia na jego utrzymanie; obowiązek alimentacyjny może trwać po osiągnięciu przez dziecko pełnoletności, jeżeli dziecko nie jest w stanie samodzielnie się utrzymać.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Co do zasady separacja lub rozwód rodziców nie wpływają na ustalenia dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej, którą w dalszym ciągu wykonują oboje rodzice. Rodzice są nadal zobowiązani do uzgadniania ze sobą wszelkich istotnych decyzji dotyczących życia dziecka (jego utrzymania, wychowania, kształcenia itd.).

Sąd powierza wykonywanie władzy rodzicielskiej tylko jednemu z rodziców wyłącznie wówczas, gdy przemawia za tym dobro dziecka. Wówczas rodzic wyznaczony do wykonywania władzy rodzicielskiej samodzielnie podejmuje decyzje dotyczące dziecka. Drugi rodzic zachowuje jednak prawo do bycia informowanym i do monitorowania utrzymywania dziecka i jego wychowania. Ma również prawo do odwiedzania dziecka i do odwiedzin przez dziecko, chyba że przemawiają przeciw temu istotne powody. W razie separacji rodziców każde z nich ma obowiązek utrzymywać stosunki osobiste z dzieckiem i szanować jego stosunki z drugim rodzicem.

Jeżeli rodzic pozbawiony władzy rodzicielskiej uważa, że drugi rodzic nie wykonuje władzy rodzicielskiej dla dobra dziecka, może wytoczyć powództwo przed właściwy sąd w celu rozstrzygnięcia sporu. W tym przypadku sąd może – o ile zachodzi taka konieczność – nakazać przeniesienie władzy rodzicielskiej lub zmienić ustalenia dotyczące jej wykonywania.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Przyjmuje się, że gdy władzę rodzicielską wykonują wspólnie oboje rodzice będący w separacji, z założenia oznacza to istnienie obopólnej zgody i porozumienia w celu zapewnienia stałego i konstruktywnego współdziałania przy podejmowaniu przez rodziców decyzji dotyczących wykonywania władzy rodzicielskiej oraz utrzymania i wychowania dziecka. Sędzia ds. rodzinnych zawsze kieruje się dobrem dziecka.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

W celu wszczęcia postępowania przed sędzią ds. rodzinnych należy złożyć stosowny wniosek do sądu okręgowego (*tribunal d'arrondissement*). We wniosku należy podać datę i cel wniosku, imiona i nazwiska oraz adresy stron, a także daty i miejsca ich urodzenia. Jeżeli wnioskodawca nie ma miejsca zamieszkania w Luksemburgu, wskazuje we wniosku adres do doręczeń na terytorium Luksemburga. Stron nie obowiązuje przymus adwokacki. Sekretariat sądu (*greffe*) doręcza stronom wezwanie do stawienia się przed sądem w ciągu 15 dni, chyba że termin ten zostanie przedłużony ze względu na odległość zgodnie z nowym kodeksem postępowania cywilnego (Nouveau Code de procédure civile).

W ramach odstępstwa od ogólnej zasady sędzia ds. rodzinnych nie orzeka w przedmiocie wniosku o całkowite lub częściowe pozbawienie władzy rodzicielskiej – właściwy w takich sprawach jest sąd okręgowy rozpoznający sprawy cywilne. Powództwo takie wytacza prokurator przed sąd okręgowy właściwy dla miejsca zamieszkania (*domicile*) lub miejsca pobytu (*résidence*) jednego z rodziców. Jeżeli rodzice nie mają znanego miejsca zamieszkania lub pobytu w kraju, powództwo wytacza się przed sąd, w którego okręgu zamieszkują dzieci. Jeżeli nie wszystkie dzieci zamieszkują w tym samym okręgu, powództwo wytacza się przed sąd okręgowy dla okręgu Luksemburga. Prokurator zleca zbadanie sytuacji rodziny małoletniego i moralności jego rodziców. Rodzice zostają pouczeni o możliwości wniesienia do sądu wszelkich uwag i zastrzeżeń, jakie uznają za stosowne. We wniosku o pozbawienie władzy rodzicielskiej należy przedstawić okoliczności faktyczne i dołączyć do niego dokumenty potwierdzające. Sekretarz sądowy (*greffier*) powiadamia rodziców lub

wstępnych, przeciwko którym wytoczono powództwo, o wniosku oraz wzywa ich do stawienia się w sądzie. Nie obowiązuje ich przymus adwokacki. W każdym przypadku sąd może, z urzędu lub na wniosek strony, zastosować wszelkie środki tymczasowe, jakie uzna za stosowne z punktu widzenia wykonywania władzy rodzicielskiej nad dzieckiem. Ponadto sąd może uchylić lub zmienić te środki. Rodzice lub opiekunowie, którzy chcą odzyskać odebrane im prawa, składają wniosek do sądu właściwego dla miejsca zamieszkania lub pobytu osoby, której prawa te zostały powierzone.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

Postępowanie przed sędzią ds. rodzinnych wszczyna się przez złożenie wniosku do sądu okręgowego przez jedno z rodziców lub przez małoletniego zdolnego do samodzielnego osądu zgodnie z art. 1007-50 nowego kodeksu postępowania cywilnego. Stron nie obowiązuje przymus adwokacki, chyba że wniosek zostaje złożony w postępowaniu rozwodowym wszczętym z powodu trwałego i zupełnego rozkładu pożycia małżeńskiego lub w postępowaniu w przedmiocie separacji sądowej. Wówczas strony musi reprezentować adwokat uprawniony do występowania przed sądami wyższej instancji (*avocat à la Cour*).

Wniosek należy złożyć na zwykłym papierze do sekretarza właściwego miejscowo sądu okręgowego, tj.:

sądu właściwego dla miejsca zamieszkania rodziny;

jeżeli rodzice zamieszkują osobno, ale wspólnie wykonują władzę rodzicielską – sądu właściwego dla miejsca zamieszkania tego z rodziców, z którym małoletnie dziecko zazwyczaj zamieszkuje, lub – jeżeli władzę rodzicielską wykonuje jedno z rodziców – sądu właściwego dla jego miejsca zamieszkania;

w innych przypadkach – sądu właściwego dla miejsca zamieszkania osoby, która nie wytoczyła powództwa.

W przypadku wniosku wspólnego sądem właściwym jest wybrany przez rodziców sąd właściwy dla miejsca zamieszkania jednej ze stron. Więcej szczegółowych informacji znajduje się w art. 1007-2 nowego kodeksu postępowania cywilnego.

Jeżeli wniosek złożono w postępowaniu rozwodowym wszczętym z powodu trwałego i zupełnego rozkładu pożycia małżeńskiego lub w postępowaniu w przedmiocie separacji sądowej, sądem właściwym miejscowo jest sąd właściwy dla miejsca wspólnego zamieszkania małżonków, a w jego braku – miejsca zamieszkania małżonka będącego stroną pozwaną.

Posiedzenia dotyczące wniosków o ustalenie lub zmianę władzy rodzicielskiej oraz praw do odwiedzania dziecka i do odwiedzin przez dziecko odbywają się w ciągu jednego miesiąca od wezwania do stawienia się przed sądem.

Posiedzenia przed sędzia ds. rodzinnych nie są jawne, odbywają się przy drzwiach zamkniętych. Co do zasady sąd orzeka w składzie jednoosobowym, ale jeżeli sprawa jest szczególnie złożona, sędzia może skierować ją do rozpoznania przez skład kilku sędziów. Sędzia ds. rodzinnych rozpoznaje również wnioski o zastosowanie środków tymczasowych.

Sędzia ds. rodzinnych osobiście przesłuchuje każdą ze stron i podejmuje próbę polubownego rozstrzygnięcia sporu. Może zaproponować zastosowanie środka mediacyjnego. Sędzia może zarządzić przeprowadzenie badania sytuacji rodzinnej (*enquête sociale*) lub podjęcie innych czynności wyjaśniających. Orzekając w przedmiocie ustaleń dotyczących wykonywania władzy rodzicielskiej, sędzia ds. rodzinnych może uwzględnić m.in. praktyki stosowane wcześniej przez rodziców, wszelkie osiągnięte dotychczas porozumienia, odczucia wyrażone przez dziecko, zdolności każdego z rodziców do wykonywania swoich obowiązków i poszanowania drugiego rodzica, a także wyniki przeprowadzonych badań lub czynności wyjaśniających.

W przypadku pozwu o zasądzenie świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka lub pozwu o łożenie na utrzymanie i wychowanie dziecka sędzia ds. rodzinnych może wezwać strony, a nawet osoby trzecie, do przedstawienia informacji, rachunków lub dokumentów księgowych pozwalających ustalić wysokość dochodów, zadłużenia lub zarobków stron.

Od orzeczenia sędziego ds. rodzinnych można się odwołać w terminie 40 dni. W przypadku środków zaskarżenia obowiązuje wymóg ich podpisania przez adwokata uprawnionego do występowania przed sądami wyższej instancji.

Jeżeli sędzia ds. rodzinnych rozpoznaje już powództwo co do istoty sprawy i wystąpi absolutna konieczność zastosowania środków tymczasowych (*mesures provisoires*), można wystąpić do niego z należycie uzasadnionym wnioskiem o zastosowanie środków tymczasowych w trybie nadzwyczajnego postępowania uproszczonego (*en référé exceptionnel*). Wniosek o zastosowanie środków tymczasowych należy złożyć do sekretarza sądu okręgowego właściwego do rozpoznania istoty sprawy. Stron nie obowiązuje przymus adwokacki.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Osoby, których dochody w świetle prawa luksemburskiego uznaje się za niewystarczające, mogą uzyskać pomoc prawną (*assistance judiciaire*). W tym celu powinny one wypełnić kwestionariusz, który można otrzymać od Centralnej Służby Pomocy Społecznej (Service central d'assistance sociale), i przesłać go do właściwego miejscowo dziekana rady adwokackiej (*Bâtonnier de l'Ordre des avocats*), który podejmie decyzję.

Pomoc prawna obejmuje wszystkie koszty wynikające z wniosków, postępowań lub czynności, w odniesieniu do których została przyznana. W szczególności obejmuje opłaty skarbowe i rejestracyjne, opłaty kancelaryjne, honoraria adwokackie, opłaty i koszty czynności wykonywanych przez komornika sądowego, honoraria i koszty notariuszy, wynagrodzenie i koszty biegłych, wynagrodzenie świadków, wynagrodzenie tłumaczy pisemnych i ustnych, opłaty za wydanie zaświadczeń o prawie innego państwa (*certificats de coutume*), koszty podróży; opłaty za dokonanie wpisu do rejestrów, opłaty związane z hipoteką i zastawem, a także opłaty za publikację obwieszczeń w prasie, o ile zachodzi taka potrzeba.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Od orzeczenia w sprawie władzy rodzicielskiej można się odwołać do Sądu Apelacyjnego (Cour d'appel). Co do zasady termin na wniesienie środka zaskarżenia wynosi 40 dni. Termin ten wynosi jednak 15 dni w przypadku zażalenia na postanowienie sędziego ds. rodzinnych w przedmiocie zastosowania środków tymczasowych w postępowaniu rozwodowym wszczętym z powodu trwałego i zupełnego rozkładu pożycia małżeńskiego, w postępowaniu w przedmiocie separacji sądowej lub w nadzwyczajnym postępowaniu uproszczonym.

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Sędzia ds. rodzinnych, który wydał orzeczenie regulujące harmonogram zamieszkiwania dziecka z każdym z rodziców, lub sędzia ds. rodzinnych, który potwierdził prawo rodzica lub nawet osoby trzeciej do kontaktów z dzieckiem, może następnie przyjąć środki egzekucyjne służące wykonaniu tego orzeczenia. Sędzia określa charakter tych środków i przyjmuje ustalenia dotyczące ich wdrażania, biorąc pod uwagę dobro dziecka. Sędzia może nałożyć okresową karę pieniężną, aby zabezpieczyć wykonanie orzeczenia.

Prawo luksemburskie przewiduje kilka sposobów wykonania orzeczenia w sprawie władzy rodzicielskiej w razie systematycznej odmowy wykonania orzeczenia.

Po pierwsze, można zastosować sankcję cywilną, tj. okresową karę pieniężną (*astreinte*), nakładaną przez sędziego ds. rodzinnych w celu nakłonienia uchylającego się rodzica do wywiązania się z jego zobowiązania. Powództwo o nałożenie okresowej kary pieniężnej wytacza się przed sąd okręgowy właściwy dla miejsca zamieszkania dziecka.

Jeżeli jedno z rodziców wielokrotnie nie zastosuje się do postanowienia sądu w przedmiocie praw do odwiedzania dziecka i do odwiedzin przez dziecko lub naprzemiennego miejsca zamieszkania, sędzia ds. rodzinnych może zaproponować mediację rodzinną. Jeżeli taki rodzic w dalszym ciągu nie zastosuje się do postanowienia sądu, sędzia może – na wniosek drugiego z rodziców, pokrzywdzonego niezastosowaniem się do postanowienia, przenieść na drugie z rodziców władzę rodzicielską lub prawa do odwiedzania dziecka i do odwiedzin przez dziecko.

Po drugie, przewidziane są sankcje karne za niewydanie dziecka. Prokuratura może wszcząć postępowanie z urzędu lub na podstawie zawiadomienia o popełnieniu przestępstwa złożonego przez ofiarę. Sąd okręgowy orzekający w sprawach karnych nakłada sankcje karne oraz, w stosownych przypadkach, orzeka o wysokości odszkodowania, które ma zostać przyznane ofierze. Stron nie obowiązuje przymus adwokacki.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Zgodnie z *rozporządzeniem Rady (UE) 2019/1111 z dnia 25 czerwca 2019 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz w sprawie uprowadzenia dziecka za granicę (wersja przekształcona)* (*„rozporządzenie Bruksela II ter”*) co do zasady w Luksemburgu uznaje się z mocy prawa każde orzeczenie w przedmiocie władzy rodzicielskiej, które wydał sąd innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej (z wyjątkiem Danii). Innymi słowy, orzeczenia takie są uznawane bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania.

Orzeczenie w przedmiocie władzy rodzicielskiej wydane przez sąd innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej, które jest wykonalne w tym państwie, podlega wykonaniu w Luksemburgu bez konieczności uzyskania stwierdzenia wykonalności. W celu wykonania takiego orzeczenia strona występująca o wykonanie przedstawia organowi właściwemu w zakresie wykonania:

a) odpis orzeczenia, który spełnia warunki niezbędne do ustalenia jego autentyczności, oraz

b) odpowiednie zaświadczenie wydane na podstawie art. 36 rozporządzenia *Bruksela II ter*.

Organ właściwy w zakresie wykonania może również zwrócić się o przedstawienie tłumaczenia przetłumaczalnej treści pól tekstu dowolnego zaświadczenia i o przedstawienie tłumaczenia orzeczenia.

Należy podkreślić, że orzeczenia przyznające prawo do osobistej styczności z dzieckiem i orzeczenia zarządzające powrót dziecka są uznawane bez możliwości sprzeciwienia się ich uznaniu, chyba że nie da się ich pogodzić z późniejszym orzeczeniem, i podlegają wykonaniu bez konieczności uzyskania stwierdzenia wykonalności. W celu wykonania takiego orzeczenia strona występująca o wykonanie przedstawia organowi właściwemu w zakresie wykonania:

a) odpis orzeczenia, który spełnia warunki niezbędne do ustalenia jego autentyczności, oraz

b) odpowiednie zaświadczenie wydane na podstawie art. 47 rozporządzenia *Bruksela II ter*.

Organ właściwy w zakresie wykonania może również zwrócić się o przedstawienie tłumaczenia przetłumaczalnej treści pól tekstu dowolnego zaświadczenia i o przedstawienie tłumaczenia orzeczenia.

16 Do którego sądu w tym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby zaskarżyć postanowienie o uznaniu i wykonaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Zgodnie z *rozporządzeniem Bruksela II ter* każda zainteresowana strona może – w drodze wezwania do stawienia się przed sądem (*assignation*) – złożyć do sądu okręgowego rozpoznającego sprawy cywilne wniosek o odmowę uznania orzeczenia lub wniosek o odmowę wykonania dotyczący orzeczenia w sprawach rodzicielskich wydanego przez sąd innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej. W takim przypadku strona jest zobowiązana do skorzystania z usług zastępstwa procesowego świadczonych przez adwokata uprawnionego do występowania przed sądami wyższej instancji.

Przesłanki odmowy uznania i przesłanki odmowy wykonania orzeczeń wyszczególniono w art. 39 i 41 *rozporządzenia Bruksela II ter*.

Każda ze stron może odwołać się od orzeczenia sądu okręgowego rozpoznającego sprawy cywilne do Sądu Apelacyjnego rozpoznającego sprawy cywilne. Od orzeczenia Sądu Apelacyjnego rozpoznającego sprawy cywilne przysługuje skarga kasacyjna do Sądu Kasacyjnego (Cour de Cassation).

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Należy odróżnić kwestie związane z prawem właściwym i właściwością sądów. Sądami właściwymi w sprawach dotyczących władzy rodzicielskiej są sądy właściwe dla miejsca zwykłego pobytu dziecka (art. 8 rozporządzenia Bruksela II bis i art. 5 Konwencji haskiej z dnia 19 października 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci). Kwestia prawa właściwego również została określona w wymienionej konwencji haskiej. Obywatelstwo dziecka jest bez znaczenia. Organami właściwymi do podejmowania działań w celu ochrony osoby dziecka i jego majątku są organy umawiającego się państwa miejsca stałego pobytu dziecka – w Luksemburgu jest to sędzia ds. rodzinnych. Wykonywanie władzy rodzicielskiej podlega prawu państwa miejsca zwykłego pobytu dziecka lub, w przypadku zmiany miejsca zwykłego pobytu dziecka, prawu państwa nowego miejsca zwykłego pobytu.

Powiązane strony

Broszura dotycząca władzy rodzicielskiej

Legilux

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.

Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 05/04/2023

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Węgry

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska”? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

W praktyce odpowiedzialność rodzicielska (inaczej władza rodzicielska) obejmuje wybór imienia i nazwiska małoletniego dziecka, sprawowanie pieczy nad dzieckiem i jego wychowanie, ustalenie miejsca zamieszkania dziecka, zarząd jego majątkiem, wykonywanie praw i obowiązków związanych z jego reprezentacją prawną, a także prawo do wskazania opiekuna lub pozbawienia prawa pieczy nad dzieckiem.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

W braku porozumienia między rodzicami lub odmiennego postanowienia organu opiekuńczego lub sądu rodzice wspólnie wykonują władzę rodzicielską, niezależnie od tego, czy nadal mieszkają razem.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Na Węgrzech opieka jest instytucją prawną, której celem jest zapewnienie pieczy nad małoletnimi, ich reprezentacji oraz zarządu ich majątkiem przez opiekuna ustanowionego przez organ opiekuńczy w braku tego z rodziców, które wykonuje władzę rodzicielską. Każdy może zgłosić do organu opiekuńczego konieczność ustanowienia opiekuna. Bliski krewny małoletniego lub osoba, która opiekuje się dzieckiem, podobnie jak sąd lub inny organ, mają obowiązek powiadomić organ opiekuńczy o konieczności ustanowienia opiekuna.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

W braku porozumienia między rodzicami lub odmiennego postanowienia organu opiekuńczego lub sądu rodzice wspólnie wykonują władzę rodzicielską, nawet jeżeli nie mieszkają już razem. Rodzice pozostający w separacji mogą uzgodnić podział praw i obowiązków wynikających z władzy rodzicielskiej, ale powinni zapewnić dziecku zrównoważony styl życia (dziecko nie może na przykład zamieszkiwać u rodziców na zmianę, jeśli mieszkają oni zbyt daleko od siebie, co stanowiłoby zbyt duże obciążenie dla dziecka). Porozumienie zawarte przez rodziców zatwierdza sąd. Jeżeli rodzice nie są w stanie osiągnąć porozumienia co do praw i obowiązków wynikających z władzy rodzicielskiej, sąd orzeka, które z rodziców będzie sprawowało pieczę nad dzieckiem. Przy wydawaniu orzeczenia sąd ocenia, które z rodziców lepiej zadba o rozwój fizyczny, psychiczny i moralny dziecka.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

W przypadku ustania małżeństwa na podstawie wspólnego oświadczenia woli i zamiaru rozwiązania małżeństwa wniesionego przez małżonków do sądu na piśmie wniosek taki obejmuje porozumienie rodziców w sprawie władzy rodzicielskiej. Sąd zatwierdza porozumienie ostatecznym orzeczeniem wydanym w postępowaniu rozwodowym, ponieważ bez takiego porozumienia małżeństwo nie może zostać rozwiązane za obopólną zgodą.

W razie potrzeby sąd orzeka o władzy rodzicielskiej w przypadku ustania małżeństwa, nawet jeśli nie złożono stosownego wniosku. Jeżeli nie zostanie wniesiona apelacja, orzeczenie sądu pierwszej instancji staje się prawomocne dopiero po upływie piętnastego dnia od upływu terminu na wniesienie apelacji.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Małżonkowie mogą wziąć udział w mediacji przed wszczęciem postępowania rozwodowego lub w trakcie postępowania, dobrowolnie lub z inicjatywy sądu, w celu rozstrzygnięcia za obopólną zgodą wszelkich sporów dotyczących stosunku między nimi lub ustania małżeństwa, takich jak kwestia władzy rodzicielskiej. Porozumienie osiągnięte w wyniku mediacji może zostać zatwierdzone przez sąd i włączone do ugody sądowej. Aby zagwarantować, że władza rodzicielska jest wykonywana należycie i przy niezbędnej współpracy między rodzicami, sąd lub organ opiekuńczy w prowadzonym postępowaniu może (na wniosek lub z urzędu w sprawach leżących w zakresie jego właściwości) nakazać rodzicom udział w mediacji w celu wypracowania odpowiedniej współpracy pomiędzy tym z rodziców, które wykonuje władzę rodzicielską, a drugim z rodziców niezamieszkającym z dzieckiem oraz w celu zapewnienia poszanowania praw drugiego z rodziców, które zamieszkuje osobno.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

W razie sporu sąd rozstrzyga, które z rodziców ma wykonywać władzę rodzicielską, przesłuchując oboje rodziców oraz, w uzasadnionych przypadkach, dziecko. Sąd może postanowić o powierzeniu jednemu z rodziców pełnej władzy rodzicielskiej lub o powierzeniu jednemu z rodziców wykonywania niektórych praw i obowiązków związanych z władzą rodzicielską, a drugiemu z rodziców – innych takich praw i obowiązków. Sąd może upoważnić tego z rodziców, które nie zamieszkuje z dzieckiem, do wykonywania pewnych zadań związanych z opieką i wychowaniem dziecka lub, wyjątkowo, do pełnego lub częściowego zarządzania majątkiem dziecka oraz do występowania w charakterze przedstawiciela ustawowego w sprawach dotyczących majątku dziecka. Jeżeli służy to dobru dziecka, sąd może ograniczyć prawo do decydowania w podstawowej kwestii mającej wpływ na przyszłość dziecka lub pozbawić takiego prawa. Sąd nie może jednak orzec wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej, ponieważ może ona zostać ustanowiona jedynie na podstawie porozumienia rodziców, które sąd może następnie zatwierdzić.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Nie. Jeżeli sąd powierza władzą rodzicielską jednemu z rodziców, drugie z rodziców niezamieszkujące z dzieckiem może nadal wykonywać prawa związane z władzą rodzicielską w podstawowych kwestiach mających wpływ na przyszłość dziecka. Za takie podstawowe kwestie uważa się wybór i zmianę imienia i nazwiska małoletniego dziecka, określenie miejsca zamieszkania dziecka, jeżeli nie jest to miejsce zamieszkania jednego z rodziców, ustalenie miejsca zamieszkania dziecka za granicą z zamiarem długoterminowego pobytu lub osiedlenia się na stałe, zmianę obywatelstwa dziecka oraz wybór szkoły i kariery zawodowej dziecka.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Sąd nie może orzec wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej, a jedynie może zatwierdzić porozumienie rodziców w tym zakresie w postępowaniu w sprawie małżeńskiej, mając na względzie dobro dziecka. Warunkiem zatwierdzenia jest to, że wspólnie wykonując władzę rodzicielską, rodzice pozostający w separacji powinni zapewnić dziecku zrównoważony styl życia. Jeżeli sąd uzna, że jest to niewykonalne, może odmówić zatwierdzenia porozumienia. W sytuacjach wymagających natychmiastowego działania jedno z rodziców może jednak podjąć niezależną decyzję i ma obowiązek niezwłocznie powiadomić o tym drugie z rodziców (na przykład w przypadku pilnej interwencji medycznej).

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

W sprawach dotyczących władzy rodzicielskiej rodzice mogą się zwrócić albo do organu opiekuńczego, albo do sądu, w zależności od tego, czy spór między nimi dotyczy wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej bądź czy kwestia władzy rodzicielskiej ma zostać rozstrzygnięta przez sąd.

Powództwo należy wytoczyć przed sąd, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania pozwanego (lub, w braku takiego miejsca, miejsce pobytu pozwanego) lub znajdowało się ostatnie wspólne miejsce zamieszkania małżonków.

Pozew należy wnieść na piśmie do sądu, który jest właściwy. W sekcji „Tryb postępowania” można również znaleźć informacje na temat składania i treści pozwu. Oprócz ogólnie wymaganych informacji należy również podać szczegóły dotyczące zawarcia małżeństwa oraz narodzin dzieci urodzonych w małżeństwie i pozostających przy życiu, a w sprawach związanych z władzą rodzicielską należy dołączyć akty urodzenia dzieci.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

Postępowanie sądowe w sprawie o ustalenie władzy rodzicielskiej i oddanie dziecka w pieczę osobie trzeciej

Jeśli pozostający w separacji rodzice nie osiągnęli porozumienia, sąd orzeka, na wniosek lub z urzędu, które z rodziców będzie wykonywało władzę rodzicielską. Przy wydawaniu orzeczenia sąd bierze pod uwagę dobro dziecka i ocenia, które z rodziców lepiej zadba o rozwój fizyczny, psychiczny i moralny dziecka.

Postępowanie sądowe mające na celu uregulowanie tego, kto powinien wykonywać władzę rodzicielską, uregulowanie kwestii pieczy lub wprowadzenie zmian w indywidualnych prawach do pieczy bądź oddanie dziecka w pieczę osobie trzeciej lub zmianę takiego postanowienia może wszcząć jedno z rodziców albo organ opiekuńczy. Powództwo powinno wytoczyć jedno z rodziców przeciwko drugiemu lub przez organ opiekuńczy przeciwko obojgu rodzicom. Powództwo o zmianę postanowienia o oddaniu dziecka w pieczę osobie trzeciej powinno zostać wytoczone przeciwko osobie, której powierzono opiekę nad dzieckiem.
W postępowaniu sąd przesłuchuje oboje rodziców, a w uzasadnionych przypadkach – lub na wniosek samego dziecka – przesłuchuje również dziecko. Jeżeli dziecko ma co najmniej 14 lat, sąd może orzec o władzy rodzicielskiej i powierzeniu opieki nad dzieckiem wyłącznie za jego zgodą, chyba że wybór dokonany przez dziecko stwarza zagrożenie dla jego rozwoju.
Sąd może zobowiązać rodziców do udziału w mediacji, aby zagwarantować, że władza rodzicielska jest należycie wykonywana oraz że rodzice ze sobą współdziałają w tym zakresie.
Postępowanie prowadzone przez organ opiekuńczy w sporze dotyczącym wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej
Jeżeli rodzice nie są w stanie osiągnąć porozumienia w kwestiach związanych ze wspólnym wykonywaniem władzy rodzicielskiej (niezależnie od tego, czy mieszkają razem czy osobno), każde z nich może zwrócić się do organu opiekuńczego o rozstrzygnięcie, z wyjątkiem kwestii dotyczących wolności sumienia lub wolności religii.
Jeżeli rodzice pozostający w separacji uprawnieni do wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej uzgodnią podział powiązanych praw i obowiązków lub wykonywanie władzy rodzicielskiej w przyszłości przez jedno z nich, organ opiekuńczy – na ich wniosek – odnotowuje to porozumienie w protokole.
W protokole należy również odnotować porozumienie co do tego, które z rodziców będzie wychowywało dziecko, oraz to, że rodzice będą wspólnie wykonywać władzę rodzicielską w podstawowych kwestiach mających wpływ na przyszłość dziecka, chyba że sąd postanowi inaczej.
Rodziców należy pouczyć, że mogą zmienić swoje porozumienie i że porozumienie nie ma takiej samej mocy jak orzeczenie wydane przez sąd w postępowaniu w sprawie małżeńskiej lub w postępowaniu o ustalenie władzy rodzicielskiej.
W postępowaniu w sprawie małżeńskiej sąd z urzędu wydaje tymczasowe postanowienie o oddaniu małoletniego w pieczę jednemu z rodziców lub osobie trzeciej i określeniu miejsca pobytu dziecka u jednego z rodziców albo osoby trzeciej, a także o rozszerzeniu lub ograniczeniu zakresu prawa pieczy lub prawa do kontaktów z dzieckiem przysługującego któremukolwiek z rodziców.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Informacje na ten temat można również znaleźć w sekcji „Tryb postępowania".
W postępowaniu o pozbawienie lub przywrócenie władzy rodzicielskiej oraz w postępowaniu o oddanie dziecka w pieczę lub przeniesienie dziecka w pieczę innej osoby bądź o prawie do kontaktów z dzieckiem stronom przysługuje *prawo do odroczenia kosztów* bez względu na ich dochody i sytuację finansową. Prawo do odroczenia kosztów oznacza, że wszelkie opłaty i inne koszty poniesione w postępowaniu pokrywa państwo w miejsce stron, ale strona przegrywająca ma obowiązek je państwu zwrócić po zakończeniu postępowania.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Tak, w postępowaniu dotyczącym władzy rodzicielskiej można wnieść środek zaskarżenia na zasadach ogólnych. Środek zaskarżenia może wnieść jedno z rodziców lub dziecko. Termin do wniesienia środka zaskarżenia wynosi piętnaście dni od daty powiadomienia o orzeczeniu.

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

W celu wykonania orzeczenia w sprawie władzy rodzicielskiej tytuł wykonawczy wydaje sąd pierwszej instancji lub – w przypadku orzeczenia zagranicznego (ugody sądowej), dla którego uzyskano zaświadczenie zgodnie z art. 42 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347 /2000 (rozporządzenie (WE) nr 2201/2003) – sąd rejonowy działający przy siedzibie sądu okręgowego *(törvényszék székhelyén működő járásbíróság)*, właściwy dla miejsca zwykłego pobytu dziecka lub osoby, przeciwko której jest skierowane orzeczenie o wykonaniu, lub Centralny Sąd Rejonowy dla Budy (Budai Központi Kerületi Bíróság) w Budapeszcie.
Jeżeli wykonaniu podlega orzeczenie sądowe (porozumienie zatwierdzone przez sąd) o wydaniu dziecka i oddaniu w pieczę, sąd wzywa osobę, której dotyczy orzeczenie, do dobrowolnego wykonania takiego obowiązku, wyznaczając stosowny termin, po którego upływie sąd nakazuje odebranie dziecka w asyście policji.
Dziecko należy wydać osobie dochodzącej wykonania lub, w braku takiej osoby, jej pełnomocnikowi zatwierdzonemu przez organ opiekuńczy lub organowi opiekuńczemu. W chwili wydania dziecka osoba, która ma obowiązek je wydać, informuje osobę odbierającą dziecko o stanie zdrowia dziecka oraz o wszelkich innych okolicznościach, których nieświadomość może zagrozić życiu lub integralności cielesnej dziecka.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Orzeczenie wydane w państwie członkowskim w sprawie władzy rodzicielskiej jest uznawane przez sądy na Węgrzech bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania. Treść orzeczenia nie może być w żadnym wypadku przedmiotem kontroli merytorycznej.
Każda zainteresowana strona może jednak wystąpić z wnioskiem o uznanie lub nieuznanie orzeczenia przez właściwy sąd.
Wykonanie
Orzeczenie w sprawie wykonywania władzy rodzicielskiej, które zostało wydane w jednym państwie członkowskim i podlega wykonaniu w danym państwie oraz które zostało doręczone, zostanie wykonane na Węgrzech, jeżeli jego wykonalność na Węgrzech została stwierdzona na wniosek którejkolwiek zainteresowanej strony.
Sąd lub organ właściwy w państwie członkowskim, w którym wydano orzeczenie, wydaje zaświadczenie zgodnie z art. 42 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201 /2003 na wniosek którejkolwiek zainteresowanej strony.
Na podstawie orzeczenia sądu zagranicznego (ugody sądowej) opatrzonego takim zaświadczeniem sąd rejonowy działający przy siedzibie sądu okręgowego, właściwy dla miejsca zwykłego pobytu dziecka lub osoby zobowiązanej do wykonania orzeczenia, lub Centralny Sąd Rejonowy dla Budy w Budapeszcie wydaje tytuł wykonawczy.
Orzeczenie sądu zagranicznego jest wykonalne, jeżeli – w zależności od jego charakteru – spełnia ono następujące przesłanki: jest to orzeczenie sądu stwierdzające naruszenie w postępowaniu cywilnym; w postępowaniu karnym jest to część orzeczenia sądu stwierdzająca naruszenie w powiązanym powództwie cywilnym; lub jest to porozumienie zatwierdzone przez sąd.
Na podstawie tytułu wykonawczego postępowanie egzekucyjne odbywa się zgodnie z węgierskimi przepisami prawa egzekucyjnego.

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Orzeczenie wydane w państwie członkowskim jest uznawane przez sądy na Węgrzech bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania. Treść orzeczenia nie może być w żadnym wypadku przedmiotem kontroli merytorycznej.

Każda zainteresowana strona może jednak wystąpić z wnioskiem o uznanie lub nieuznawanie orzeczenia przez właściwy sąd.
Każda ze stron może wnieść środek zaskarżenia od orzeczenia rozstrzygającego o wniosku o stwierdzenie wykonalności.
Środek zaskarżenia podlega rozpoznaniu zgodnie z przepisami regulującymi postępowanie sądowe.
Środek zaskarżenia przeciwko stwierdzeniu wykonalności należy wnieść w terminie miesiąca od jego doręczenia. Jeżeli strona, przeciwko której wniesiono o wykonanie, ma miejsce zwykłego pobytu w innym państwie członkowskim (nie na Węgrzech), termin do wniesienia środka zaskarżenia wynosi dwa miesiące i biegnie od dnia doręczenia tej stronie stwierdzenia wykonalności osobiście lub w jej miejscu pobytu. Przedłużenie tego terminu z powodu dużej odległości jest niedopuszczalne.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Węgry są stroną Konwencji haskiej z dnia 19 października 1996 r. o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci, która zawiera postanowienia dotyczące prawa właściwego. Niektóre umowy dwustronne o pomocy prawnej również zawierają takie postanowienia.
Zgodnie z prawem węgierskim prawo ojczyste dziecka reguluje stosunki między rodzicem a dzieckiem na gruncie prawa rodzinnego, w szczególności wybór imienia i nazwiska, oddanie dziecka w pieczę, opiekę nad dzieckiem i reprezentację prawną dziecka oraz zarząd majątkiem dziecka, z wyjątkiem obowiązków alimentacyjnych. W odniesieniu do sytuacji rodzinnej dziecka i stosunków dziecka z rodzicami na gruncie prawa rodzinnego prawo węgierskie należy stosować w odniesieniu do dziecka, które jest obywatelem węgierskim lub mieszka na Węgrzech (z wyjątkiem obowiązków alimentacyjnych), jeżeli jest to korzystniejsze dla dziecka.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 15/01/2024
Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Malta

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska”? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

Pojęcie to obejmuje wszystkie uprawnienia i obowiązki rodzica względem małoletniego przewidziane w maltańskim kodeksie cywilnym (rozdział 16 Zbioru praw Malty). Termin „władza rodzicielska” obejmuje prawo do pieczy nad dzieckiem i prawo do kontaktów z dzieckiem, prawo do podejmowania decyzji w kwestiach takich jak ustalenie miejsca zamieszkania dziecka, planowanie wyjazdów dziecka, ustalanie obowiązków alimentacyjnych względem dziecka, kształcenie dziecka, a także istotnych decyzji wywierających wpływ na stan jego zdrowia oraz zarząd majątkiem należącym do dziecka.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Prawo do wykonywania władzy rodzicielskiej przysługuje rodzicowi biologicznemu dziecka lub – w przypadku przysposobienia – jego rodzicom adopcyjnym po zakończeniu postępowania w sprawie o przysposobienie. Ponadto samotna matka samodzielnie wykonuje władzę rodzicielską, chyba że ojciec zarejestruje narodziny dziecka wspólnie z matką.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Jeżeli sąd wydał orzeczenie o objęciu dziecka kuratelą Ministra ds. Opieki Społecznej, zgodnie z ustawą o dzieciach i młodzieży (postanowienia o objęciu kuratelą), rozdział 285 Zbioru praw Malty, prawo do sprawowania pieczy nad dzieckiem przysługuje ministrowi.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

W przypadku rozwodu lub separacji kwestie te rozstrzyga się w drodze orzeczenia sądu lub w drodze mediacji. Strony mogą również rozstrzygnąć te kwestie, sporządzając prawnie wiążący, wykonalny dokument i podpisując go w obecności notariusza.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Jeżeli takie porozumienie zawarto poza tokiem postępowania w sprawie o separację, aby stało się ono prawnie wiążące, musi zostać zatwierdzone przez sąd i wpisane do rejestru publicznego. Jeżeli natomiast porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej zostało zawarte w toku postępowania w sprawie o separację lub rozwód, przedstawia się je sądowi prowadzącemu postępowanie, który wydaje postanowienie o jego zatwierdzeniu lub odrzuceniu.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Rozwiązaniem alternatywnym, z którego można skorzystać w takim przypadku, jest mediacja. Jeżeli rodzicom nie uda się wypracować porozumienia w toku mediacji, Wydział Rodzinny Sądu Cywilnego (Civil Court – Family Section) postanowi o wszczęciu postępowania.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Sędzia może rozstrzygać kwestie związane ze wszystkimi kluczowymi decyzjami uznawanymi za istotne z punktu widzenia dobra dziecka, na przykład decyzjami dotyczącymi miejsca zamieszkania dziecka, decyzjami służącymi ustaleniu, które z rodziców ma wykonywać władzę rodzicielską, decyzjami dotyczącymi prawa do odwiedzin i prawa do kontaktów z dzieckiem oraz decyzjami dotyczącymi obowiązku alimentacyjnego wobec dziecka.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Sąd rzadko przyznaje prawo do sprawowania wyłącznej pieczy nad dzieckiem i wykonywania wyłącznej władzy rodzicielskiej wobec dziecka jednemu z rodziców, jednak taka decyzja zależy od okoliczności konkretnej sprawy. Jeżeli sąd zdecyduje się zastosować takie rozwiązanie i powierzy prawo do

sprawowania wyłącznej pieczy nad dzieckiem i wykonywania wyłącznej władzy rodzicielskiej wobec dziecka jednemu z rodziców, niektóre kwestie nadal będą wymagały omówienia z drugim z rodziców oraz uzyskania jego zgody – dotyczy to w szczególności kwestii związanych z utrzymywaniem kontaktów z dzieckiem lub wywiezieniem małoletniego do państwa trzeciego, które wywierałyby bezpośredni wpływ na prawo do kontaktów z dzieckiem przysługujące rodzicowi niewykonującemu władzy rodzicielskiej.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Oznacza to, że oboje rodzice wspólnie omawiają kwestie związane z dzieckiem i wspólnie podejmują decyzje dotyczące dziecka. Nie dotyczy to jednak bieżących decyzji podejmowanych na co dzień, ale wyłącznie poważnych decyzji dotyczących miejsca zamieszkania dziecka, jego kształcenia i stanu zdrowia. W art. 136 ust. 3 kodeksu cywilnego odniesiono się do czynności przekraczających zwykły zarząd, których dokonanie wymaga zgody obojga rodziców.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

Jeżeli mediacja zakończy się niepowodzeniem, należy zwrócić się do Wydziału Rodzinnego Sądu Cywilnego. Nie opracowano żadnego oficjalnego wykazu dokumentów, które należy załączyć do takiego wniosku, dlatego też można załączyć do niego wszelkie istotne dokumenty i zaświadczenia, w szczególności jeżeli potwierdzają one prawo do wykonywania władzy rodzicielskiej, w tym wszelkie porozumienia o sposobie sprawowania pieczy i wykonywania władzy rodzicielskiej i wszelkie wydane w tej sprawie orzeczenia.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

Wyznacza się konkretny termin posiedzenia w celu rozpoznania wniosku. Podczas posiedzenia sędzia wysłucha oświadczeń stron oraz zeznań innych świadków powołanych przez strony. Jeżeli sąd uzna to za konieczne, może również zwrócić się do pracowników opieki społecznej i psychologów o sporządzenie sprawozdania dotyczącego dziecka. Takie sprawozdanie sporządzają biegli powołani przez sąd po zasięgnięciu opinii stron, dziecka i innych specjalistów powiązanych w określony sposób ze sprawą. Tryb pilny stosuje się w przypadku, gdy strona występująca z wnioskiem przedstawi dostatecznie ważne powody uzasadniające konieczność bezzwłocznego podjęcia stosownych czynności. Jeżeli służy to dobru małoletniego, sąd wydaje postanowienie tymczasowe dotyczące kwestii niecierpiących zwłoki – np. kwestii związanych z uniemożliwianiem wyjazdu dziecka, sprawowaniem pieczy nad dzieckiem i wykonywaniem wobec niego władzy rodzicielskiej itp.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Tak, dopuszcza się możliwość wystąpienia z wnioskiem o pomoc prawną, ale aby otrzymać taką pomoc, wnioskodawca musi spełnić kryterium dochodowe zgodnie z przepisami tytułu X księgi trzeciej kodeksu organizacji i postępowania cywilnego (rozdział 12 Zbioru praw Malty). Szczegółowe informacje na temat pomocy prawnej można znaleźć w sekcji poświęconej pomocy prawnej.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Orzeczenie można zaskarżyć wyłącznie w przypadku, gdy przedmiotem środka zaskarżenia jest kwestia prawna – dotyczy to na przykład sytuacji, w której sąd odmówił jednej ze stron możliwości skorzystania z prawa do powołania świadka bez podania uzasadnionej przyczyny. W takiej sytuacji orzeczenie można zaskarżyć do Sądu Apelacyjnego (Court of Appeal).

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Orzeczenie Wydziału Rodzinnego Sądu Cywilnego jest wprawdzie automatycznie wykonalne, jednak w przypadkach, w których jedno z rodziców nie zastosuje się do takiego orzeczenia, rodzic, którego prawo do wykonywania władzy rodzicielskiej zostało ograniczone, może złożyć zawiadomienie o popełnieniu przestępstwa na policji, która zwróci się następnie o wszczęcie postępowania karnego przed Sądem Pokoju (Court of Magistrates) w celu doprowadzenia do wykonania orzeczenia oraz nałożenia grzywny (*multa*) lub skazania sprawcy na karę pozbawienia wolności. Ponadto do Wydziału Rodzinnego Sądu Cywilnego można wystąpić z wnioskiem o zmianę treści orzeczenia sądu.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

W takim przypadku należy postępować zgodnie z przepisami rozporządzenia (WE) nr 2201/2003 dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej (Bruksela II bis), które stanowią, że sędzia właściwy do rozpoznania sprawy musi wydać zaświadczenie, które – wraz z odpisem orzeczenia i wnioskiem o jego uznanie i wykonanie – należy złożyć do Wydziału Rodzinnego Sądu Cywilnego. We wniosku należy również podać adres do doręczeń. Wszystkie dokumenty muszą być przetłumaczone na języki maltański lub angielski.

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Strona może sprzeciwić się uznaniu orzeczenia, zwracając się do tego samego sądu, do którego skierowano wniosek o wykonanie i uznanie orzeczenia, przy czym złożone przez nią pismo zostanie włączone do tych samych akt, do których złożono wniosek. Strona powinna wskazać powody uzasadniające wstrzymanie procedury uznawania i wykonywania orzeczenia, przy czym jej sprzeciw powinien przyjąć formę odpowiedzi na wniosek.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

W takim przypadku należy zastosować przepisy rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącego jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej, uchylającego rozporządzenie (WE) nr 1347/2000.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 16/12/2020

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Niderlandy

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

Termin „władza rodzicielska" oznacza władzę nad małoletnim i odpowiedzialność za wychowywanie dziecka oraz za sprawowanie nad nim pieczy.
W art. 247 księgi 1 kodeksu cywilnego (Burgerlijk Wetboek) zawarto następujące przepisy dotyczące tej kwestii:
1. Władza rodzicielska obejmuje prawa i obowiązki rodziców dotyczące sprawowania opieki nad małoletnim dzieckiem oraz wychowywania go.
2. „Opieka i wychowywanie" oznacza opiekowanie się dzieckiem oraz odpowiedzialność za zapewnienie jego dobrego stanu psychicznego i fizycznego, zagwarantowanie bezpieczeństwa dziecka oraz wspieranie rozwoju osobowości dziecka. Opiekując się dzieckiem i wychowując je, rodzice nie mogą stosować wobec niego przemocy psychicznej ani fizycznej ani poddawać go jakiemukolwiek innemu poniżającemu traktowaniu.
3. Władza rodzicielska oznacza również zobowiązanie rodzica do dbania o podtrzymywanie więzi między dzieckiem a drugim z rodziców.
4. Jeżeli oboje rodzice sprawują wspólną pieczę nad dzieckiem, dziecko zachowuje prawo do tego, by opiekę nad nim sprawowało w równym stopniu każde z rodziców oraz by każde z rodziców w równym stopniu uczestniczyło w jego wychowaniu również po ustaniu małżeństwa z powodu innego niż śmierć współmałżonka, po orzeczeniu separacji sądowej lub po ustaniu zarejestrowanego związku partnerskiego z powodu innego niż śmieć partnera lub po ustaniu konkubinatu, jeżeli taki konkubinat został zarejestrowany zgodnie z przepisami art. 252 ust. 1.
5. Jeżeli chodzi o wdrażanie przepisów ust. 4, rodzice mogą wskazać w porozumieniu o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej lub w planie wykonywania władzy rodzicielskiej praktyczne przeszkody, jakie mogą wystąpić w związku z ustaniem małżeństwa z powodu innego niż śmierć współmałżonka, w związku z orzeczeniem separacji sądowej, w związku z ustaniem zarejestrowanego związku partnerskiego z powodu innego niż śmierć partnera lub w związku z ustaniem konkubinatu, jeżeli taki konkubinat został zarejestrowany zgodnie z przepisami art. 252 ust. 1, ale wyłącznie wówczas, gdy takie przeszkody faktycznie występują w danym przypadku, oraz wyłącznie na czas ich występowania.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Prawo do wykonywania władzy rodzicielskiej mają rodzice, którzy odpowiadają za opiekowanie się dzieckiem i jego wychowywanie. Są jednak wyjątki od tej zasady.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Jeżeli rodzice nie chcą lub nie są w stanie wykonywać władzy rodzicielskiej wobec dziecka ani ponosić za nie odpowiedzialności, sąd może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej innej osobie.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

Po rozwodzie oboje rodzice zachowują prawo do wykonywania władzy rodzicielskiej wobec swoich dzieci. Oboje rodzice pozostają odpowiedzialni za wychowywanie dzieci i sprawowanie nad nimi pieczy. Są jednak wyjątki od tej zasady. W niektórych przypadkach sąd może – na wniosek – powierzyć wyłączne prawo do wykonywania władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców. Kwestie związane z rodzicielstwem (które z definicji nie jest równoznaczne z władzą rodzicielską) i wynikającymi z niego prawami i obowiązkami mogą również zostać uregulowane w inny sposób w planie wykonywania władzy rodzicielskiej, który sporządza się w przypadku rozwodu.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

W przypadku rozwodu uzgodnione ustalenia uwzględnia się w planie wykonywania władzy rodzicielskiej, który podlega ocenie sądu. Sąd orzeka rozwód.
Zob. również: https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/scheiden/vraag-en-antwoord/checklist-bij-scheiden-of-uit-elkaar-gaan

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Spory między rodzicami można rozstrzygnąć w drodze mediacji.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Orzeczenie sądu odnosi się do wszystkich elementów planu wykonywania władzy rodzicielskiej, w tym do wykonywania władzy rodzicielskiej, podziału obowiązków w zakresie sprawowania pieczy nad dzieckiem i jego wychowywania oraz ustalenia głównego miejsca zamieszkania dziecka.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Nie. Osoba wykonująca władzę rodzicielską wobec dziecka jest zobowiązana do informowania drugiego z rodziców o istotnych kwestiach dotyczących osoby i majątku dziecka oraz do zasięgania opinii drugiego z rodziców przy podejmowaniu decyzji wywierających wpływ na dziecko. Prawo do podjęcia ostatecznej decyzji w sprawach dotyczących dziecka przysługuje jednak rodzicowi wykonującemu władzę rodzicielską.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Oznacza to, że o ile rodzice nie uzgodnili innego sposobu podziału obowiązków związanych ze sprawowaniem pieczy nad dzieckiem i wychowywaniem dziecka w planie wykonywania władzy rodzicielskiej, oboje mają takie same prawa i obowiązki jak rodzic wykonujący władzę rodzicielską (zob. pytanie 1).

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

Aby uzyskać prawo do wykonywania władzy rodzicielskiej wobec dziecka, należy wystąpić z wnioskiem do sądu właściwego dla miejsca zamieszkania dziecka. Rodzaj dokumentów, jakie należy załączyć do wniosku, zależy od sytuacji rodzica i dziecka. Informacje dotyczące wymaganych dokumentów opublikowano na sekcja „Przepisy prawa procesowego" (*procesreglement*), podsekcja „Władza rodzicielska i prawo do kontaktów z dzieckiem" (*Gezag en omgang*). Wnioskodawca może uzyskać w tym zakresie pomoc adwokata (*advocaat*).

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

Nie przewidziano żadnego szczególnego trybu rozpoznawania wspomnianych spraw. Tak, dopuszcza się możliwość wszczęcia postępowania w przedmiocie zastosowania środków zabezpieczających (*kort geding*).

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Tak, wnioskodawca może uzyskać pomoc prawną, o ile spełni określone warunki. Dodatkowe informacje na ten temat można uzyskać na stronie internetowej Rady Pomocy Prawnej (Raad von Rechtsbijstand).

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Tak, orzeczenie można zaskarżyć do sądu apelacyjnego (*gerechtshof*).

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

W takim przypadku przeprowadza się postępowanie w zwykłym trybie.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Co do zasady w takim przypadku nie trzeba podejmować żadnych dodatkowych czynności. Orzeczenie zostanie uznane i wykonane automatycznie, jeżeli państwo członkowskie, w którym je wydano, podlega przepisom rozporządzenia Bruksela II bis. Wspomniane rozporządzenie obowiązuje we wszystkich państwach członkowskich Unii Europejskiej z wyjątkiem Danii.

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Środek zaskarżenia należy wnieść do sądu w państwie, w którym wydano orzeczenie.

W postępowaniu odwoławczym w sprawach rodzinnych w Niderlandach obowiązuje przymus adwokacki. Adwokat może złożyć środek zaskarżenia w sekretariacie sądu apelacyjnego. Musi dokonać tej czynności w terminie trzech miesięcy od daty orzeczenia w sprawie rodzinnej. Sąd apelacyjny ściśle przestrzega tego terminu. Za oficjalną datę wniesienia środka zaskarżenia uznaje się datę wpłynięcia pisma do sekretariatu sądu.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Sądy niderlandzkie stosują wyłącznie prawo niderlandzkie.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 07/02/2024

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Uwaga: niedawno wprowadzono na tej stronie zmiany w oryginalnej wersji językowej de. Strona w wybranej przez Ciebie wersji językowej jest obecnie tłumaczona przez nasze służby tłumaczeniowe.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Austria

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

Odpowiedzialność rodzicielska (inaczej władza rodzicielska) stanowi obowiązek i prawo rodziców. Obejmuje ona sprawowanie pieczy nad dzieckiem i jego wychowanie, zarządzanie majątkiem dziecka i reprezentowanie dziecka, a także inne kwestie (§ 158 austriackiego kodeksu cywilnego – Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch).

Zgodnie z § 160 austriackiego kodeksu cywilnego piecza nad dzieckiem oznacza przede wszystkim dbałość o jego zdrowie fizyczne i psychiczne oraz bezpośredni nadzór nad dzieckiem, a wychowanie dziecka obejmuje w szczególności zapewnienie fizycznego, psychicznego, emocjonalnego i moralnego rozwoju dziecka, a także wspieranie talentów, uzdolnień, preferencji i potencjału rozwojowego dziecka oraz dbałość o jego wykształcenie / szkolenie zawodowe. Piecza obejmuje również opiekę medyczną nad dzieckiem, a wychowanie dziecka obejmuje także decydowanie o miejscu zamieszkania dziecka (§ 162 austriackiego kodeksu cywilnego) i w związku z tym na przykład podejmowanie decyzji o podróżach zagranicznych, wybór szkół oraz wybór lub zmianę religii dziecka. Prawo rodziców do wychowania dziecka oznacza również prawo do nadania dziecku imienia.

Zarządzanie majątkiem dziecka obejmuje na przykład świadczenia alimentacyjne na rzecz dziecka (ustalenie, zmianę wysokości, pobieranie, egzekwowanie i wykorzystanie tych świadczeń). § 164 austriackiego kodeksu cywilnego stanowi, że rodzice zarządzają majątkiem dziecka, „dokładając należytych starań". „Reprezentacja ustawowa" dziecka jest zdefiniowana jako prawo i obowiązek dokonywania czynności prawnych w imieniu dziecka. Obejmuje to reprezentowanie dziecka w sprawach, w których prawa lub obowiązki są przypisane bezpośrednio dziecku, lub udzielanie zgody w jego imieniu. Reprezentacja ustawowa może odnosić się do pieczy nad dzieckiem i jego wychowywania oraz zarządzania majątkiem dziecka w stosunkach

„zewnętrznych” (np. zawarcie umowy o świadczenie opieki medycznej z lekarzem, wyrażenie zgody na leczenie dziecka) w odróżnieniu od faktycznego wykonywania tych zadań w stosunkach „wewnętrznych” (np. podawanie leków, zmienianie dziecku pieluch, sprawdzanie, czy dziecko odrobiło pracę domową). Reprezentacja ustawowa ma również zastosowanie poza tymi obszarami (w podstawowym znaczeniu tego terminu), np. przy zmianie imienia i nazwiska lub obywatelstwa dziecka, przy wniosku o uznanie ojcostwa i przy wykonywaniu praw osobistych dziecka.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Co do zasady, jeżeli dziecko rodzi się w związku małżeńskim lub jeżeli rodzice zawierają związek małżeński po urodzeniu się dziecka, władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom (§ 177 ust. 1 austriackiego kodeksu cywilnego). Jeśli dziecko urodziło się poza związkiem małżeńskim, z mocy prawa władza rodzicielska przysługuje wyłącznie matce dziecka (§ 177 ust. 2 zdanie pierwsze austriackiego kodeksu cywilnego).

§ 177 ust. 2 zdanie drugie austriackiego kodeksu cywilnego stanowi, że po pouczeniu o skutkach prawnych oświadczenia rodzice niebędący małżonkami mogą oświadczyć osobiście przed urzędnikiem rejestrowym, że oboje są odpowiedzialni za wykonywanie władzy rodzicielskiej, o ile kwestia władzy rodzicielskiej nie została uprzednio uregulowana przez sąd. Jeśli rodzice nie prowadzą wspólnego gospodarstwa domowego, powinni dojść do porozumienia co do tego, które z nich będzie głównym opiekunem dziecka. Rodzice mogą również zawrzeć porozumienie przed sądem lub przedłożyć takie porozumienie do zatwierdzenia przez sąd (§ 177 ust. 3 austriackiego kodeksu cywilnego). Sąd może również powierzyć władzę rodzicielską obojgu rodzicom (§ 180 ust. 2 austriackiego kodeksu cywilnego).

Wspólne wykonywanie władzy rodzicielskiej może zostać zakończone jedynie na mocy orzeczenia sądu. Sąd powinien wówczas dążyć do polubownego rozwiązania sporu. Jeśli się to nie powiedzie, sąd powierzy wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców lub ponownie obojgu rodzicom (§ 180 austriackiego kodeksu cywilnego). Jeżeli sąd powierzył wspólne wykonywanie władzy rodzicielskiej, powinien również wskazać gospodarstwo domowe, w którym w głównej mierze będzie sprawowana piecza nad dzieckiem. Orzekając w takich sprawach, sąd zawsze kieruje się przede wszystkim dobrem dziecka.

Jeżeli sąd powierzył wykonywanie władzy rodzicielskiej tylko jednemu z rodziców, drugiemu z rodziców przysługuje prawo do osobistych kontaktów z dzieckiem oraz prawo do informacji, wyrażania opinii i reprezentacji, jak określono w § 189 austriackiego kodeksu cywilnego.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Jeżeli oboje rodzice nie mogą wykonywać władzy rodzicielskiej, sąd orzeka, którym dziadkom (lub, jeśli nie ma takiej możliwości, któremu z dziadków) lub którym rodzicom zastępczym (lub któremu z rodziców zastępczych) należy powierzyć opiekę nad dzieckiem. Jeśli sprawowanie opieki nad dzieckiem ma zostać powierzone dziadkom lub rodzicom zastępczym, para ma co do zasady pierwszeństwo przed jednym z dziadków lub jednym z rodziców zastępczych, chyba że nie służy to dobru dziecka. Będzie to miało zastosowanie odpowiednio, jeśli oboje rodzice zostali pozbawieni sprawowania pieczy w pewnym aspekcie. Dobro dziecka jest zawsze podstawowym kryterium przy ustanawianiu opieki nad dzieckiem.

W przypadku gdy to z rodziców, któremu przysługuje wyłączna władza rodzicielska, zostanie pozbawione władzy rodzicielskiej, sąd orzeka o powierzeniu pełnej lub częściowej opieki nad dzieckiem drugiemu z rodziców, dziadkom lub jednemu z dziadków bądź rodzicom zastępczym (lub jednemu z rodziców zastępczych). Drugie z rodziców będzie miało pierwszeństwo przed dziadkami i rodzicami zastępczymi, o ile można zagwarantować, że zadba o dobro dziecka.

W braku rodziców, dziadków i rodziców zastępczych, którym można powierzyć opiekę, opiekę nad dzieckiem można powierzyć innej odpowiedniej osobie (§ 204 austriackiego kodeksu cywilnego). Decydującym czynnikiem przy wyborze tej osoby jest dobro dziecka. Konieczne jest również uwzględnienie życzeń dziecka i rodziców (§ 205 ust. 1 austriackiego kodeksu cywilnego). W pierwszej kolejności należy rozważyć krewnych, następnie inne osoby bliskie dziecku, a na koniec inne odpowiednie osoby, takie jak organizacje zajmujące się opieką nad dziećmi i młodzieżą (§ 209 austriackiego kodeksu cywilnego).

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

Po rozwodzie lub unieważnieniu małżeństwa władza rodzicielska nadal przysługuje obojgu rodzicom. Jeżeli jednak rodzice chcą nadal wspólnie wykonywać władzę rodzicielską jak w trakcie małżeństwa, powinni w rozsądnym terminie przedłożyć sądowi porozumienie określające, z którym z rodziców dziecko będzie głównie zamieszkiwać. Sąd zatwierdza to porozumienie, jeżeli służy ono dobru dziecka. Rodzice nie mogą jednak podzielić wykonywania władzy rodzicielskiej w taki sposób, że na przykład jedno z rodziców jest odpowiedzialne wyłącznie za opiekę nad dzieckiem i jego wychowanie, podczas gdy drugie odpowiada jedynie za zarząd majątkiem i reprezentowanie dziecka; to z rodziców, z którym dziecko głównie zamieszkuje, powinno zawsze sprawować pełną pieczę nad dzieckiem. Jeżeli takie porozumienie nie zostanie przedłożone w rozsądnym terminie po ustaniu małżeństwa lub jeżeli nie służy ono dobru dziecka oraz jeżeli nie uda się osiągnąć polubownego porozumienia – w stosownych przypadkach po przeprowadzeniu mediacji – sąd orzeka, które z rodziców będzie w przyszłości sprawowało wyłączną pieczę nad dzieckiem.

Rodzice mogą również określić, że tylko jedno z rodziców powinno zachować prawo do pieczy nad dzieckiem po ustaniu małżeństwa. W takich przypadkach oczywiście nie jest wymagane porozumienie określające tego z rodziców, z którym dziecko będzie głównie zamieszkiwać. Dotyczy to nie tylko przypadków, w których małżeństwo ustaje, ale również przypadków, w których rodzice dziecka nadal pozostają w związku małżeńskim, ale na stałe mieszkają oddzielnie. W takich przypadkach sąd orzeka wyłącznie na wniosek jednego z rodziców.

Powyższe informacje na temat pieczy po ustaniu małżeństwa rodziców dotyczą również przypadków, w których rozstają się partnerzy życiowi. Rodzicom dziecka pozamałżeńskiego sąd może zatem przyznać wspólną pieczę, jeżeli przestali prowadzić wspólne gospodarstwo domowe lub nawet jeżeli takie gospodarstwo domowe nigdy nie istniało, pod warunkiem że istnieje porozumienie w sprawie miejsca zamieszkania służące dobru dziecka.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Zob. odpowiedź na pyt. 4.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Rodzice mogą kontaktować się z organizacjami zajmującymi się opieką nad dziećmi lub młodzieżą (poradnictwo rodzinne) lub organizacjami prywatnymi w celu uzyskania porady. Rodzice mogą również brać udział w sesjach mediacji, poradnictwa dla par lub poradnictwa dla rodziców bądź korzystać z innych usług doradczych.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Sąd opiekuńczy (*Pflegschaftsgericht*) może z urzędu wszczynać postępowania i orzekać jedynie w sprawach dotyczących władzy rodzicielskiej i praw do kontaktów. Jeżeli istnieje poważne zagrożenie dla dobra dziecka, należy powiadomić o tym służby opieki nad dziećmi i młodzieżą. Jeżeli dziecko znajduje się w bezpośrednim zagrożeniu, służby te mogą zastosować odpowiednie środki, włącznie z pozbawieniem władzy rodzicielskiej w najpoważniejszych przypadkach.

Sąd może orzekać o świadczeniach alimentacyjnych wyłącznie na wniosek przedstawiciela ustawowego dziecka lub osoby pełnoletniej uprawnionej do świadczeń alimentacyjnych; sąd nie może orzekać w tej kwestii z urzędu. Wnioski w sprawie świadczeń alimentacyjnych są rozpoznawane w postępowaniu nieprocesowym (*Außerstreitverfahren*). Dotyczy to również dzieci pełnoletnich. Rozpoznawanie takich wniosków należy do kompetencji referendarzy sądowych (*Rechtspfleger*).

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

To z rodziców, które nie sprawuje pieczy, ma prawo do terminowego otrzymywania informacji o ważnych sprawach dotyczących dziecka oraz czynnościach planowanych przez osobę sprawującą pieczę, które wymagają wspólnej reprezentacji w przypadku wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej (§ 167 ust. 2 i 3 austriackiego kodeksu cywilnego), oraz prawo do zgłaszania uwag do tych informacji (prawo do informacji i wyrażania opinii). Uwagi powinny być uwzględniane, jeżeli wyrażone życzenia lepiej służą dobru dziecka. Prawa te obejmują również kwestie mniej istotne (pod warunkiem że nie są to zwykłe sprawy codzienne), jeżeli pomimo swojej woli to z rodziców, które nie sprawuje pieczy, nie utrzymuje regularnych bezpośrednich kontaktów z dzieckiem, na przykład ponieważ okoliczności na to nie pozwalają lub ponieważ dziecko odmawia kontaktów (§ 189 ust. 3 austriackiego kodeksu cywilnego).
Jeżeli to z rodziców, które sprawuje pieczę, trwale nie wywiązuje się z tych obowiązków, sąd może wydać odpowiednie postanowienia na wniosek, a jeżeli dobro dziecka jest zagrożone – z urzędu (§ 189 ust. 4 austriackiego kodeksu cywilnego). Sąd może na przykład wydać specjalne nakazy przeciwko temu z rodziców, które nie wywiązuje się ze swoich obowiązków, lub może upoważnić tego z rodziców, które nie sprawuje pieczy, do samodzielnego uzyskania informacji od lekarza lub szkoły. Jeżeli zachowanie jednego z rodziców, które sprawuje pieczę, zagraża dobru dziecka, to z rodziców może zostać częściowo albo całkowicie pozbawione prawa pieczy zgodnie z § 181 austriackiego kodeksu cywilnego.
Sąd może ograniczyć prawo do informacji i wyrażania opinii lub pozbawić tego prawa, jeżeli jego wykonywanie poważnie zagraża dobru dziecka. To samo dotyczy sytuacji, w której jedno z rodziców nadużywa tych praw lub wykonuje je w sposób nieakceptowalny dla drugiego z rodziców. Prawa te ustają również wtedy, gdy jedno z rodziców samo odmawia kontaktów z dzieckiem bez uzasadnienia (§ 189 ust. 2 austriackiego kodeksu cywilnego).
Piecza powinna być zawsze sprawowana w sposób, który najlepiej służy dobru dziecka. Przy określaniu, co służy dobru dziecka, należy brać pod uwagę osobowość i potrzeby dziecka, w szczególności jego talenty, uzdolnienia, preferencje i potencjał rozwojowy, a także warunki bytowe rodziców.
Wszystkie osoby sprawujące pieczę (rodzice, dziadkowie, rodzice zastępczy, inne osoby) oraz osoby, którym przysługują inne prawa i obowiązki w odniesieniu do dziecka (np. prawa do kontaktów), powinny dla dobra dziecka powstrzymać się od wszelkich działań, które mogłyby pogarszać stosunki dziecka z innymi osobami, którym przysługują prawa i obowiązki w odniesieniu do dziecka, lub działań, które mogłyby utrudnić takim osobom wypełnianie ich obowiązków (wymóg dobrego postępowania [*Wohlverhaltensgebot*], § 159 austriackiego kodeksu cywilnego).

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Zasada samodzielnej reprezentacji ma zastosowanie do przedstawicielstwa ustawowego, tj. każde z rodziców ma prawo i obowiązek reprezentować dziecko samodzielnie. Czynność prawna dokonana przez jedno z rodziców jest zatem nadal ważna, nawet jeżeli drugie z rodziców się z nią nie zgadza (§ 167 ust. 1 austriackiego kodeksu cywilnego). Porozumienie obojga rodziców upoważnionych do reprezentowania dziecka jest wymagane tylko w przypadkach wymienionych w § 167 ust. 2 austriackiego kodeksu cywilnego (np. przy zmianie imienia lub nazwiska dziecka, wyborze lub zmianie religii dziecka, przekazaniu dziecka pod opiekę zewnętrzną itp.)
Zgoda drugiego z rodziców uprawnionego do reprezentowania dziecka oraz zgoda sądu są wymagane, gdy dziecko jest reprezentowane lub gdy zgoda jest udzielana w imieniu dziecka w sprawach majątkowych przekraczających zakres zwykłego zarządu (§ 167 ust. 3 austriackiego kodeksu cywilnego). Obejmują one na przykład zbycie lub obciążenie majątku, zrzeczenie się dziedziczenia, przyjęcie proste lub odrzucenie spadku oraz przyjęcie darowizny z obciążeniami.
W postępowaniu cywilnym każde z rodziców ma prawo do reprezentowania dziecka samodzielnie. Jeżeli rodzice nie mogą dojść do porozumienia lub sąd nie ustanowił żadnego z nich ani osoby trzeciej przedstawicielem dziecka, przedstawicielem będzie to z rodziców, które dokonało pierwszej czynności procesowej (*Verfahrenshandlung*) (§ 169 austriackiego kodeksu cywilnego). Rodzice powinni przestrzegać wymogów dobrego postępowania (zob. pyt. 9).

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

Zgodnie z § 109 ustawy o właściwości sądów (Jurisdiktionsnorm – JN) sądem właściwym jest sąd rejonowy (*Bezirksgericht*), w którego okręgu znajduje się miejsce zwykłego pobytu dziecka, lub, w braku takiego miejsca w Austrii, miejsce jego (faktycznego) pobytu. Jeżeli dziecko nie ma miejsca zwykłego pobytu w Austrii, właściwość ma sąd, w którego okręgu znajduje się miejsce zwykłego pobytu jego przedstawiciela ustawowego. W braku takiego miejsca w Austrii właściwy jest sąd, w którego okręgu znajduje się miejsce zwykłego pobytu jednego z rodziców, a w braku takiego miejsca – Sąd Rejonowy dla Wiednia-Śródmieście (Bezirksgericht Innere Stadt Wien). Zwykły pobyt różni się od (czasowego) pobytu tym, że zazwyczaj wiąże się z przebywaniem w określonym miejscu przez określony, nieprzerwany okres (około sześciu miesięcy).
Wnioski o przyznanie wyłącznej pieczy lub udziału w sprawowaniu pieczy można składać na piśmie drogą pocztową lub osobiście w sądzie rejonowym w tzw. dni urzędowania (*Amtstage*), które odbywają się co najmniej raz w tygodniu, zazwyczaj we wtorek rano. Nie wymaga się, aby strony były reprezentowane przez adwokata, ale jeżeli chcą być reprezentowane, może je reprezentować wyłącznie adwokat („względny przymus adwokacki" [*relative Anwaltspflicht*] na mocy § 101 ust. 1 ustawy o postępowaniu nieprocesowym).
Wniosek powinien zawierać opis sprawy, imię i nazwisko oraz adres wnioskodawcy i jego pełnomocnika oraz, w razie potrzeby, imiona i nazwiska oraz adresy innych stron znanych wnioskodawcy, a w sprawach dotyczących stanu cywilnego również datę i miejsce urodzenia oraz obywatelstwo stron (§ 10 ust. 3 ustawy o postępowaniu nieprocesowym).
Jeżeli forma lub treść wniosku jest nieprawidłowa lub niekompletna do tego stopnia, że utrudnia to dalsze czynności procesowe, sąd nie może bezzwłocznie odrzucić ani oddalić wniosku, lecz powinien najpierw wezwać składającego do usunięcia braków (§ 10 ust. 4 ustawy o postępowaniu nieprocesowym).

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

W takich przypadkach stosuje się postępowanie nieprocesowe zgodnie z ustawą o postępowaniu nieprocesowym.
Dla dobra dziecka sąd przyznaje prawo do pieczy i prawo do kontaktów osobistych lub pozbawia tych praw, w szczególności w celu podtrzymania wymiernych kontaktów i dbając o jasność prawa, a niekiedy sąd orzeka o tych kwestiach tymczasowo w trybie pilnym. Może to być konieczne w szczególności po ustaniu małżeństwa rodziców lub zaprzestaniu przez nich prowadzenia wspólnego gospodarstwa domowego (§ 180 ust. 1 pkt 1 austriackiego kodeksu cywilnego). Postanowienie takie jest tymczasowo wiążące i wykonalne, chyba że sąd postanowi inaczej.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Zgodnie z § 63–73 kodeksu postępowania cywilnego (Zivilprozessordnung, ZPO) pomoc prawna jest przyznawana w postępowaniu cywilnym na wniosek, jeżeli strona nie jest w stanie pokryć kosztów postępowania bez ryzyka, że znajdzie się poniżej niezbędnego minimum socjalnego. Zgodnie z § 7 ust. 1 ustawy o postępowaniu nieprocesowym przepisy te należy stosować odpowiednio w postępowaniu nieprocesowym (np. w postępowaniu dotyczącym świadczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci).
Niezbędne minimum socjalne – w kategoriach abstrakcyjnych – znajduje się pomiędzy statystycznym średnim dochodem osoby zatrudnionej a poziomem minimum socjalnego. Uznaje się, że jest ono zagrożone, jeżeli strona i członkowie jej rodziny uprawnieni do świadczeń alimentacyjnych nie byliby w stanie prowadzić nawet skromnego życia, biorąc pod uwagę wszelkie rozporządzalne aktywa lub możliwość gromadzenia oszczędności w przypadku dłuższego postępowania. Możliwe jest również przyznanie częściowej pomocy prawnej.
Pomoc prawna zostanie zatwierdzona tylko wtedy, gdy przewidywane wszczęcie powództwa lub wdanie się w spór nie wydają się bezzasadne i mają wystarczające szanse na powodzenie. Pomoc prawna może zostać przyznana zarówno osobom fizycznym, jak i prawnym. Obywatelstwo czy przynależność państwowa strony są bez znaczenia.

Pomoc prawna obejmuje w szczególności tymczasowe zwolnienie z opłat sądowych oraz wynagrodzenia dla świadków, biegłych, tłumaczy ustnych, jak również pokrycie kosztów podróży strony, jeśli konieczne jest stawiennictwo osobiste w sądzie. Jeżeli reprezentacja przez adwokata jest wymagana przez prawo (np. w sprawach, w których wartość przedmiotu sporu przekracza 5000 EUR, lub w postępowaniach przed sądami okręgowymi [*Landesgerichte*]) lub okaże się konieczna w świetle okoliczności sprawy, stronie zostanie tymczasowo i nieodpłatnie przyznany adwokat austriacki z urzędu. Adwokat udzieli stronie porady prawnej przed rozpoczęciem postępowania w celu pozasądowego rozstrzygnięcia sporu.
§ 71 kodeksu postępowania cywilnego stanowi, że strony otrzymujące pomoc prawną będą zobowiązane do zwrotu części lub całości kwot, z których zostały tymczasowo zwolnione i które nie zostały jeszcze zwrócone. Ponadto będą miały obowiązek zapłacić wyznaczonemu im adwokatowi honorarium według ustalonych stawek, gdy tylko będą w stanie ponieść te koszty bez szkody dla własnego niezbędnego minimum socjalnego. Po upływie trzech lat od zakończenia postępowania nie można już nałożyć obowiązku zwrotu tych kosztów. Aby określić, czy przesłanki zapłaty zostały spełnione, sąd może wezwać stronę do przedłożenia w wyznaczonym terminie nowego oświadczenia o stanie majątkowym (*Vermögensbekenntnis*) wraz z odpowiednimi dowodami.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Orzeczenia sądu pierwszej instancji w sprawie władzy rodzicielskiej podlegają zaskarżeniu (§ 45 ustawy o postępowaniu nieprocesowym). Termin do wniesienia środka zaskarżenia wynosi 14 dni od daty doręczenia odpisu orzeczenia na piśmie (§ 46 ust. 1 ustawy o postępowaniu nieprocesowym). Co do zasady środek zaskarżenia rozpoznaje sąd drugiej instancji.
W niektórych przypadkach od orzeczenia wydanego przez sąd apelacyjny (*Rekursgericht*) można w ramach postępowania odwoławczego wnieść skargę kasacyjną (*Revisionsrekurs*) do Sądu Najwyższego (Oberster Gerichtshof) (por. § 62 ustawy o postępowaniu nieprocesowym). Skarga kasacyjna jest dopuszczalna tylko wtedy, gdy dotyczy kwestii prawnej o istotnym znaczeniu dla utrzymania spójności i pewności prawa lub dla rozwoju prawa. W niektórych sprawach taki środek zaskarżenia jest jednak niedopuszczalny, np. w sprawach dotyczących pomocy prawnej, kosztów i opłat. Termin do wniesienia skargi kasacyjnej wynosi 14 dni od daty doręczenia orzeczenia sądu apelacyjnego (§ 65 ust. 1 ustawy o postępowaniu nieprocesowym). Skarga wymaga podpisania przez adwokata lub notariusza (§ 65 ust. 3 pkt 5 ustawy o postępowaniu nieprocesowym).

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Zgodnie z § 110 ust. 2 ustawy o postępowaniu nieprocesowym orzeczenia nie mogą być wykonywane zgodnie z kodeksem postępowania egzekucyjnego (Exekutionsordnung). Zgodnie z § 79 ust. 2 ustawy o postępowaniu nieprocesowym sąd zarządza odpowiednie środki egzekucyjne na wniosek lub z urzędu. Środki te obejmują grzywny, zatrzymanie na okres do jednego roku, obowiązkowe stawiennictwo, kontrolę dokumentów, informacji i innych rzeczy ruchomych oraz ustanowienie kuratorów, którzy mają obowiązek podjąć rozsądne czynności na koszt i ryzyko niewywiązującej się osoby. Orzeczenia dotyczące kontaktów osobistych podlegają wykonaniu również wbrew woli tego z rodziców, które nie mieszka we wspólnym gospodarstwie domowym z dzieckiem. Sąd może również wykonywać orzeczenia w sprawie władzy rodzicielskiej z użyciem odpowiedniego przymusu bezpośredniego.
Zgodnie z § 110 ust. 3 ustawy o postępowaniu nieprocesowym sąd może z urzędu zaniechać wykonania tylko i wyłącznie wtedy, gdy zagraża ona dobru dziecka. Ponadto, wykonując orzeczenia w sprawie władzy rodzicielskiej wydane lub zatwierdzone przez sąd, sąd może zwrócić się o pomoc do służb opieki nad dziećmi i młodzieżą lub do sądu rodzinnego, w szczególności w związku z tymczasową opieką nad dzieckiem, jeżeli jest to konieczne ze względu na dobro dziecka. Wyłącznie organy sądowe mogą jednak stosować przymus bezpośredni w celu wykonania orzeczeń sądowych. Mogą one zwrócić się o pomoc do policji.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Zgodnie z art. 21 rozporządzenia Bruksela II bis orzeczenia wydane w innych państwach członkowskich będą uznawane bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania.
Postępowanie w sprawie zatwierdzenia orzeczenia wydanego przez sąd zagraniczny (postępowanie w sprawie *exequatur*) jest wymagane do wykonywania orzeczeń w sprawie władzy wykonawczej (art. 28 i nast. rozporządzenia Bruksela II bis); szczegóły postępowania pozostawiono w gestii państw członkowskich, które je regulują na podstawie art. 30 rozporządzenia. W Austrii postępowanie to regulują przepisy § 112–116 ustawy o postępowaniu nieprocesowym.

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Wnioski o nieuznanie orzeczenia w sprawie władzy rodzicielskiej wydanego w innym państwie członkowskim (art. 21 ust. 3 rozporządzenia Bruksela II bis) podlegają – podobnie jak postępowanie w sprawie *exequatur* – właściwości sądu rejonowego, w którego okręgu dziecko ma miejsce zwykłego pobytu lub – w braku takiego miejsca – miejsce pobytu w Austrii. Jeżeli dziecko nie ma miejsca pobytu w Austrii, właściwy jest sąd, w którego okręgu znajduje się miejsce zwykłego pobytu jego przedstawiciela ustawowego, lub w przypadku braku takiego miejsca w Austrii i o ile dotyczy to dziecka – sąd, w którego okręgu znajduje się miejsce zwykłego pobytu jednego z rodziców. W braku takiego miejsca sądem właściwym jest Sąd Rejonowy dla Wiednia-Śródmieście (§ 109a ustawy o właściwości sądów w związku z § 109 tej ustawy).

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Jeżeli jurysdykcję będzie miał sąd austriacki na mocy rozporządzenia Bruksela II bis lub konwencji haskiej z 1996 r. o ochronie dzieci, będzie on stosować przede wszystkim prawo austriackie.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 16/12/2020

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Polska

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

Władza rodzicielska obejmuje w szczególności obowiązek i prawo rodziców do wykonywania pieczy nad osobą i majątkiem dziecka oraz do wychowania dziecka, z poszanowaniem jego godności i praw (art. 95 § 1 KRiO).

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom. Jeżeli jedno z rodziców nie żyje, albo nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych, władza rodzicielska przysługuje drugiemu z rodziców. To samo dotyczy wypadku, gdy jedno z rodziców zostało pozbawione władzy rodzicielskiej, albo gdy jego władza rodzicielska uległa zawieszeniu.

Ponadto, władza rodzicielska rodzica może zostać ograniczona poprzez orzeczenie sądu. Wówczas drugi rodzic jest uprawniony do samodzielnego wykonywania władzy rodzicielskiej nad dzieckiem w zakresie określonym w orzeczeniu sądu.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

W sytuacji, gdy rodzice nie są w stanie sprawować władzy rodzicielskiej mogą oni zwrócić się do sądu opiekuńczego lub innego organu władzy publicznej o zapewnienie dziecku pieczy zastępczej. W przypadku pilnej konieczności, na wniosek lub za zgodą rodziców dziecka, możliwe jest umieszczenie dziecka w rodzinnej pieczy zastępczej, na podstawie umowy zawartej między starostą a rodziną zastępczą lub prowadzącym rodzinny dom dziecka.

Jeżeli rodzice nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, to mogą wyrazić zgodę na jego przysposobienie. Polskie prawo przewiduje trzy rodzaje przysposobienia: pełne, pełne nierozwiązywalne (tzw. całkowite) i niepełne.

Jeżeli rodzice sprawując władzę rodzicielską zagrażają dobru dziecka, ich władza rodzicielska podlega ograniczeniu w drodze orzeczenia sądu opiekuńczego, w tym dziecko może być umieszczone w rodzinie zastępczej, w rodzinnym domu dziecka, w instytucjonalnej pieczy zastępczej, w zakładzie opiekuńczo-leczniczym, w zakładzie pielęgnacyjno-opiekuńczym lub w zakładzie rehabilitacji leczniczej.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

Sąd polski wydając orzeczenie o rozwodzie, separacji lub o unieważnieniu małżeństwa ma obowiązek rozstrzygnąć o władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, chyba że w odniesieniu do władzy rodzicielskiej w danym przypadku nie ma jurysdykcji. Rozstrzygając o władzy rodzicielskiej sąd polski może uwzględnić pisemne porozumienie małżonków o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej, jeżeli jest ono zgodne z dobrem dziecka.

W przypadku braku porozumienia rodziców, uwzględniając prawo dziecka do bycia wychowanym przez oboje rodziców sąd może:

1) rozstrzygnąć o wspólnym wykonywaniu władzy rodzicielskiej;

2) powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców, ograniczając władzę rodzicielską drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka.

Jeżeli wymaga tego dobro dziecka, sąd opiekuńczy może zmienić orzeczenie o władzy rodzicielskiej i sposobie jej wykonywania zawarte w wyroku orzekającym rozwód, separację, bądź unieważnienie małżeństwa (art. 106 KRiO).

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Ustawa nie precyzuje formy w jakiej ma być zawarte porozumienie rodzicielskie. Należy zaznaczyć, że porozumienie rodziców co do sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej nie wywołuje skutków prawnych ,a jedynie może stanowić podstawę orzeczenia sądowego w tym zakresie. Takie porozumienie może zostać również zawarte w drodze mediacji. Porozumienie przybiera wówczas formę pisemną, podpisują je oboje rodzice i mediator. By zyskać moc prawnie wiążącą ugoda musi zostać jednak zatwierdzona przez sąd.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Rodzice mogą skorzystać z pomocy mediatora. Mediację prowadzi się na podstawie umowy o mediację albo postanowienia sądu kierującego rodziców do mediacji. Umowa może być zawarta także przez wyrażenie przez rodzica zgody na mediację, gdy drugi rodzic złożył wniosek o jej przeprowadzenie. Ugoda zawarta przed mediatorem ma jednak moc prawną ugody sądowej dopiero po jej zatwierdzeniu przez sąd.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Rodzice mogą zwrócić się do sądu opiekuńczego w Polsce w różnych sprawach dotyczących ich władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, np.:

1) o określenie sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej oraz o ustalenie miejsca pobytu dziecka i ustalenie kontaktów z dzieckiem, gdy rodzice żyją w rozłączeniu;

2) o rozstrzygnięcie sporu dotyczącego istotnych spraw dziecka, gdy rodzice nie mogą dojść do porozumienia co do sposobu ich załatwienia, np. ustalenia miejsca zamieszkania dziecka, wyboru szkoły, wyboru imienia i nazwiska, decyzji o leczeniu, wyjazdu za granicę, itp.

3) przy czynnościach prawnych między dzieckiem a rodzicem, przy czynności prawnej przekraczającej zwykły zarząd majątkiem dziecka

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Tak w sytuacji, gdy sąd powierzy wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu tylko rodzicowi może on bez konsultacji i uzgodnienia z drugim rodzicem, samodzielnie decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka. Przy czym przy czynnościach prawnych przekraczających zakres zwykłego zarządu majątkiem dziecka konieczna jest zgoda sądu opiekuńczego.

Pozbawienie rodzica władzy rodzicielskiej przez sąd opiekuńczy może nastąpić w przypadku, gdy władza rodzicielska nie może być wykonywana z powodu trwałej przeszkody, jeżeli rodzic nadużywa władzy rodzicielskiej lub w sposób rażący zaniedbuje swoje obowiązki względem dziecka.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Powierzenie rodzicom wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej oznacza, że mogą i muszą oni wykonywać te same prawa i obowiązki względem dziecka. Oznacza to m.in., że o istotnych sprawach dotyczących dziecka rodzice będą musieli rozstrzygać wspólnie, a w braku porozumienia między nimi, rozstrzygnie sąd opiekuńczy.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

Sprawy z zakresu władzy rodzicielskiej należą do właściwości sądów rejonowych – wydziałów rodzinnych i nieletnich (sąd opiekuńczy), właściwych ze względu na miejsce zamieszkania dziecka. W przypadku braku tej podstawy- właściwy jest sąd rejonowy dla Miasta Stołecznego Warszawy.

Należy złożyć wniosek, do którego należy dołączyć akt urodzenia dziecka, akt małżeństwa rodziców (gdy są małżeństwem), inne dokumenty przemawiające za wnioskiem np. zaświadczenia lekarskie, zaświadczenia szkolne, opinie pedagogiczne oraz odpisy wcześniejszych orzeczeń innych sądów dotyczących władzy rodzicielskiej.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

Sprawy z zakresu władzy rodzicielskiej są rozpoznawane w tzw. trybie nieprocesowym, mniej formalnym niż tryb procesowy.

Ponadto, na żądanie uczestnika postępowania sąd opiekuńczy może udzielić zabezpieczenia w taki sposób, jaki stosownie do okoliczności uzna za odpowiedni. Decyzje w tym zakresie są skuteczne i wykonalne z chwilą ich wydania.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Uczestnicy postępowania w sprawie z zakresu władzy rodzicielskiej ponoszą opłaty i pokrywają wydatki, jakie wynikają z przepisów ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych. Jednak zgodnie z art. 102 ust.1 tejże ustawy uczestnik postępowania sądowego może domagać się zwolnienia przez sąd od kosztów sądowych, gdy złoży oświadczenie, że nie jest w stanie ich ponieść bez uszczerbku dla utrzymania koniecznego dla siebie i rodziny. Do wniosku o zwolnienie od obowiązku poniesienia kosztów sądowych powinno być dołączone oświadczenie obejmujące szczegółowe dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania osoby domagającej się zwolnienia od kosztów. Sąd może zwolnić uczestnika postępowania od kosztów sądowych w części, jeżeli uczestnik postępowania jest w stanie ponieść tylko część tych kosztów (art. 101 ust.1).

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Tak, każda decyzja może być przedmiotem odwołania do sądu wyższej instancji. W przypadku postanowień zabezpieczających zażalenie składa się do sądu tej samej instancji. Od orzeczeń kończących postępowanie w zakresie władzy rodzicielskiej, wydanych przez sąd rejonowy, apelacja przysługuje do sądu okręgowego. Od orzeczeń odnośnie władzy rodzicielskiej wydanych przez sąd okręgowy w sprawach o rozwód, separację lub unieważnienie małżeństwa, przysługuje apelacja do sądu apelacyjnego.

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Organem wykonawczym sądu w sprawie o wydanie dziecka jest kurator sądowy. Osoba uprawniona do odebrania dziecka w razie niewykonania orzeczenia sądu nakazującego powrót dziecka powinna złożyć w sądzie, który wydał orzeczenie wniosek o zlecenie kuratorowi sądowemu przymusowego odebrania dziecka. Jeżeli miejsce pobytu osoby podlegającej władzy rodzicielskiej nie jest znane, sąd przeprowadzi stosowne dochodzenie w celu ustalenia jej miejsca pobytu. Zlecenie wydaje kuratorowi sąd w formie postanowienia, które może być wydane na posiedzeniu niejawnym. Postanowienie to jest niezaskarżalne. Kurator wyznacza termin odebrania i zawiadamia o nim osobę uprawnioną. Kurator sądowy może odebrać dziecko od każdej osoby, u której się znajduje. Do przeprowadzenia tej czynności kurator może zwrócić się o pomoc do funkcjonariuszy Policji, psychologów, itp.

Inny sposób postępowania kodeks postępowania cywilnego przewiduje w odniesieniu do orzeczeń o kontaktach. W takim przypadku sąd opiekuńczy działając na wniosek osoby uprawnionej do kontaktu z dzieckiem zagrozi osobie pod której pieczą dziecko pozostaje, a która nie wykonuje obowiązków wynikających z orzeczenia lub ugody w przedmiocie kontaktów z dzieckiem, nakazaniem zapłaty na rzecz osoby uprawnionej oznaczonej sumy pieniężnej za każde naruszenie obowiązku. W przypadku, kiedy osoba uprawniona do kontaktu z dzieckiem albo osoba, której kontaktu zakazano, narusza obowiązki wynikające z orzeczenia, sąd opiekuńczy zagrozi tej osobie nakazaniem zapłaty oznaczonej sumy pieniężnej na rzecz osoby, pod której pieczą dziecko pozostaje. Jeżeli osoba, której sąd opiekuńczy zagroził nakazaniem zapłaty sumy pieniężnej nadal nie wypełnia swojego obowiązku, sąd opiekuńczy nakazuje jej zapłatę należnej sumy pieniężnej ustalając jej wysokość stosownie do liczby naruszeń.

Do wniosku, o którym mowa powyżej, należy dołączyć odpis wykonalnego orzeczenia lub ugody w przedmiocie kontaktów z dzieckiem.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Zastosowanie mają odpowiednie przepisy rozdziału III Rozporządzenia Rady (WE) 2019/1111 z dnia 25 czerwca 2019 roku w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz w sprawie uprowadzenia dziecka za granicę (wersja przekształcona). Co do zasady orzeczenia takie są uznawane i wykonywane bez potrzeby przeprowadzania dodatkowego postępowania. Można jednak złożyć wniosek o uznanie lub wykonanie orzeczenia do sądu okręgowego. Sąd okręgowy jest również właściwy do rozpoznania wniosku o stwierdzenie wykonalności orzeczenia. Wnioski w obu przypadkach powinny spełniać warunki pisma procesowego, tzn. dokładnie określać żądanie, wskazywać okoliczności faktyczne uzasadniające żądanie oraz informację, czy strony podjęły próbę mediacji.

16 Do którego sądu w tym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby zaskarżyć postanowienie o uznaniu i wykonaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaki rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Orzeczenia sądów państw obcych, dokumenty urzędowe i porozumienia wydane w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej podlegają uznaniu i wykonaniu z mocy prawa, chyba że istnieją przeszkody określone w kodeksie postępowania cywilnego.

Z wnioskiem o ustalenie, że orzeczenie sądu państwa obcego, dokument urzędowy i porozumienie pochodzące z państwa członkowskiego podlega albo nie podlega uznaniu i wykonaniu może wystąpić każdy, kto ma w tym interes prawny. Do wniosku o odmowę wykonania, odmowę uznania albo stwierdzenie braku podstaw do odmowy uznania, należy dołączyć:

- urzędowy odpis orzeczenia, dokumentu urzędowego lub porozumienia;
- dokument stwierdzający, że orzeczenie jest prawomocne, chyba że prawomocność orzeczenia wynika z jego treści;
- uwierzytelniony przekład na język polski odpisu orzeczenia, dokumentu urzędowego lub porozumienia.

Do wniosku o ustalenie, że orzeczenie sądu, dokument urzędowy lub porozumienie nie podlega uznaniu i wykonaniu należy dołączyć jego urzędowy odpis wraz z jego uwierzytelnionym przekładem na język polski.

Wniosek rozpoznaje sąd okręgowy, który byłby miejscowo właściwy do rozpoznania sprawy rozstrzygniętej orzeczeniem sądu państwa obcego lub w którego okręgu znajduje się miejscowo właściwy sąd rejonowy, a w braku tej podstawy – Sąd Okręgowy w Warszawie.

Na powyższe postanowienie sądu okręgowego przysługuje zażalenie, a od postanowienia sądu apelacyjnego - skarga kasacyjna; można także żądać wznowienia postępowania, które zostało zakończone prawomocnym postanowieniem w przedmiocie odmowy wykonania, odmowy uznania albo stwierdzenia braku podstaw do odmowy uznania oraz stwierdzenia niezgodności z prawem prawomocnego postanowienia wydanego w tym przedmiocie.

W zakresie wykonania orzeczeń sądu zagranicznego – wobec różnorodności procedury, w zależności od rodzaju postępowania, zalecany jest każdorazowo wcześniejszy kontakt z organem centralnym w celu zasięgnięcia informacji o sposobie postępowania.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Prawo właściwe dla spraw z zakresu władzy rodzicielskiej i kontaktów z dzieckiem określa Konwencja o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci, sporządzona w Hadze w dniu 19 października 1996 r. lub wiążące Polskę umowy dwustronne. Gdyby żaden z tych instrumentów nie znalazł zastosowania, stosuje się przepisy ustawy z dnia 4 lutego 2011 r. - Prawo prywatne międzynarodowe. W razie zmiany zwykłego pobytu dziecka na pobyt w państwie niebędącym stroną powyższej konwencji, prawo tego państwa określa od chwili tej zmiany warunki stosowania środków podjętych w państwie dawnego zwykłego pobytu dziecka.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.

Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 26/06/2023

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Uwaga: niedawno wprowadzono na tej stronie zmiany w oryginalnej wersji językowej pt. Strona w wybranej przez Ciebie wersji językowej jest obecnie tłumaczona przez nasze służby tłumaczeniowe.

Do tej pory przetłumaczono ją na następujące języki: en

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Portugalia

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

Odpowiedzialność rodzicielska (inaczej władza rodzicielska) oznacza prawa i obowiązki rodziców względem ich dzieci. Dzieci pozostają pod władzą rodzicielską do chwili osiągnięcia przez nie pełnoletniości lub do chwili uwolnienia spod władzy rodzicielskiej (art. 1877 kodeksu cywilnego). Pełnoletniość osiąga się w wieku 18 lat. Małoletni, którzy ukończyli 16. rok życia, mogą zostać uwolnieni spod władzy rodzicielskiej poprzez zawarcie małżeństwa (art. 132 kodeksu cywilnego).

W zakres władzy rodzicielskiej wchodzą następujące prawa i obowiązki rodziców względem ich dzieci (art. 1877–1920-C kodeksu cywilnego):

kształcenie dziecka poprzez zapewnienie mu dostępu do edukacji ogólnej i zawodowej, w szczególności dotyczy to dzieci z niepełnosprawnościami fizycznymi i psychicznymi;

wspieranie rozwoju fizycznego i psychicznego dziecka w ramach możliwości, które mają rodzice;

zaspokajanie potrzeb dziecka i pokrywanie wydatków związanych z jego bezpieczeństwem, zdrowiem i kształceniem;

reprezentowanie dziecka;

zarządzanie majątkiem dziecka z taką samą starannością jak zarządzanie własnym majątkiem;

sprawowanie pieczy nad dzieckiem i określenie miejsca zamieszkania dziecka;

zapewnienie powrotu dziecka do domu – w razie potrzeby przy wsparciu organu publicznego – jeżeli opuści ono dom rodzinny dobrowolnie albo zostanie z niego wydalone;

podejmowanie decyzji w zakresie nauczania religii dziecka poniżej 16. roku życia;

w zależności od stopnia dojrzałości dziecka – uwzględnianie opinii dziecka na temat istotnych spraw rodzinnych i uznawanie jego samodzielności w wyborze sposobu życia.

Z drugiej strony:

dzieci mają obowiązek posłuszeństwa wobec rodziców;

dzieci nie mogą opuścić domu rodzinnego lub domu, który wyznaczyli dla nich rodzice, ani nie mogą zostać z niego wydalone;

rodzice nie mają obowiązku zapewnienia dziecku wsparcia ani pokrywania kosztów związanych z jego bezpieczeństwem, zdrowiem i kształceniem w zakresie, w jakim dziecko może samodzielnie pokryć takie koszty z wynagrodzenia za pracę lub z innych dochodów;

rodzice mogą obracać dochodami z majątku dziecka, aby zapewnić mu wsparcie i pokryć wydatki związane z jego bezpieczeństwem, zdrowiem i kształceniem, a także zaspokoić – w uzasadnionym zakresie – inne potrzeby związane z życiem rodziny;

rodzice, jako osoby sprawujące zarząd majątkiem dziecka, nie mają obowiązku wniesienia zabezpieczenia, chyba że w majątku tym znajdują się papiery wartościowe, a sąd – uwzględniwszy wartość majątku – uzna to za konieczne.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Co do zasady prawo do wykonywania władzy rodzicielskiej względem dziecka przysługuje jego rodzicom (art. 1901 kodeksu cywilnego).

Rodzice wykonują władzę rodzicielską wspólnie. Jeżeli nie mogą oni osiągnąć porozumienia w sprawach szczególnej wagi, każde z nich może zwrócić się do sądu, który podejmie próbę polubownego rozwiązania problemu; jeżeli polubowne rozwiązanie problemu nie jest możliwe, sąd przesłuchuje dziecko przed wydaniem rozstrzygnięcia, chyba że istnieją przeciwko temu uzasadnione powody.

Jeżeli ustalono pochodzenie dziecka wyłącznie w odniesieniu do jednego z rodziców, sąd może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej małżonkowi lub zarejestrowanemu partnerowi rodzica, którzy od tej pory będą wspólnie wykonywali władzę rodzicielską; w takim przypadku sąd orzeka w przedmiocie wspólnej władzy rodzicielskiej na wniosek jednego z rodziców oraz jego małżonka lub zarejestrowanego partnera. W stosownych przypadkach sąd przesłuchuje dziecko (art. 1904-A kodeksu cywilnego).

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Tak, o ile spełnione są następujące warunki:

Brak możliwości wykonywania władzy rodzicielskiej przez jedno z rodziców lub przez oboje rodziców (art. 1903 kodeksu cywilnego):

Jeżeli jedno z rodziców nie jest w stanie wykonywać władzy rodzicielskiej z uwagi na nieobecność, niezdolność lub inną przeszkodę ustaloną przez sąd, władzę rodzicielską musi wykonywać drugie z rodziców. Jeżeli sąd pozbawi władzy rodzicielskiej drugiego z rodziców, władzę rodzicielską wykonują następujące osoby w poniższej kolejności (art. 1903 kodeksu cywilnego):

małżonek lub zarejestrowany partner któregokolwiek z rodziców;

członek rodziny któregokolwiek z rodziców.

Zasady te stosuje się również odpowiednio wówczas, gdy ustalono pochodzenie dziecka tylko w odniesieniu do jednego z rodziców.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

Kwestie związane z wykonywaniem władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu, separacji sądowej, stwierdzenia nieważności lub unieważnienia małżeństwa podlegają następującym zasadom (art. 1906 kodeksu cywilnego):
władzę rodzicielską w kwestiach szczególnie istotnych dla życia dziecka wykonują wspólnie oboje rodzice tak, jak gdyby w dalszym ciągu pozostawali w związku małżeńskim, chyba że sytuacja wyraźnie wymaga pilnego działania – wówczas każde z rodziców może samodzielnie podjąć czynności i możliwie najszybciej zawiadomić o nich drugiego z rodziców;
jeżeli wspólne wykonywanie władzy rodzicielskiej w kwestiach szczególnie istotnych dla życia dziecka zostanie uznane za sprzeczne z dobrem dziecka, sąd wydaje uzasadnione orzeczenie, w którym powierza wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców;
władzę rodzicielską w odniesieniu do codziennego życia dziecka wykonuje to z rodziców, z którym dziecko wspólnie zamieszkuje, lub to z rodziców, u którego dziecko tymczasowo przebywa; to z rodziców, u którego dziecko tymczasowo przebywa, nie powinno jednak podejmować czynności niezgodnych z określonymi przez tego z rodziców, z którym dziecko wspólnie zamieszkuje, najważniejszymi wytycznymi dotyczącymi jego kształcenia;
to z rodziców, które odpowiada za wykonywanie władzy rodzicielskiej w odniesieniu do codziennego życia dziecka, może wykonywać ją samodzielnie lub powierzyć jej wykonywanie innej osobie;
sąd określi miejsce zamieszkania dziecka i ustali zasady odwiedzin, mając na uwadze dobro dziecka oraz uwzględniając wszystkie istotne okoliczności, tj. porozumienia między rodzicami i dążenie każdego z rodziców do tego, by dziecko utrzymywało prawidłowe stosunki z drugim z rodziców;
to z rodziców, które nie wykonuje całkowicie lub częściowo władzy rodzicielskiej, ma prawo do otrzymywania informacji na temat sposobu, w jaki wykonywana jest ta władza, w szczególności w odniesieniu do kształcenia dziecka i jego warunków bytowych;
sąd orzeka zawsze z uwzględnieniem dobra małoletniego, w tym potrzeby utrzymania bliskich kontaktów z obojgiem rodziców, zachęcając rodziców do zawierania porozumień i zatwierdzając takie porozumienia lub podejmując decyzje zapewniające obojgu rodzicom możliwość utrzymywania częstych kontaktów z małoletnim i wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Aby porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej było prawnie wiążące, powinno zostać zawarte w jednej z form wskazanych w odpowiedziach na pytania 6 i 10 oraz zatwierdzone przez sąd lub urzędnika stanu cywilnego.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Strony mogą skorzystać z alternatywnych metod rozstrzygania sporów – przed wniesieniem sprawy do sądu albo w toku postępowania sądowego.

Mediacja przed wniesieniem sprawy do sądu

Przed wniesieniem sprawy do sądu rodzice mogą przystąpić do **publicznej lub prywatnej mediacji** rodzinnej, aby zawrzeć porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej.
Mediacja w Portugalii jest dobrowolna. Strony sporu rodzinnego związanego z dziećmi mogą zgodnie postanowić o przystąpieniu do publicznej lub prywatnej mediacji rodzinnej, zanim wniosą sprawę do sądu. Po wniesieniu powództwa sąd również może skierować strony do mediacji – nie jest to jednak możliwe, jeżeli strony nie wyrażą na to zgody lub wyrażą sprzeciw.

Obowiązkowe zatwierdzenie porozumienia

Jeżeli w wyniku mediacji strony osiągnęły porozumienie, takie porozumienie staje się wiążące i wykonalne, o ile strony złożą do sądu lub – w stosownych przypadkach – do urzędnika stanu cywilnego wniosek o jego zatwierdzenie.
Postępowania w sprawach rodzinnych, które podlegają właściwości urzędnika stanu cywilnego, wymagają wcześniejszego zawarcia porozumienia przez strony. W przeciwnym wypadku organami właściwymi do ich przeprowadzenia są sądy (art. 12 dekretu z mocą ustawy nr 272/2001 z dnia 13 października 2001 r. – Postępowania podlegające właściwości prokuratury i urzędów stanu cywilnego).
Urzędy stanu cywilnego mogą zatwierdzić porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej wyłącznie wówczas, gdy jest ono załączone do umowy w sprawie rozwodu lub separacji sądowej za porozumieniem stron (*acordo de divórcio ou separação judicial por mútuo consentimento*). Przed zatwierdzeniem porozumienia przez urzędnika prokuratura wydaje opinię na temat porozumienia w zakresie, w jakim dotyczy ono władzy rodzicielskiej wobec małoletnich dzieci.
Jeżeli mediacja rodzinna odbywa się przed wniesieniem sprawy do sądu i ma na celu jedynie ustalenie sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej wobec małoletnich dzieci (tzn. porozumienia nie załącza się do umowy w sprawie rozwodu lub separacji sądowej), strony muszą wnieść o zatwierdzenie porozumienia do właściwego sądu.

Mediacja prywatna

Jeżeli strony przystępują do mediacji prywatnej, powinny pokryć wynagrodzenie mediatora. Wysokość takiego wynagrodzenia oraz zasady i harmonogram mediacji określa się w umowie o mediację, którą podpisują strony i mediator w chwili rozpoczęcia mediacji. Ministerstwo Sprawiedliwości prowadzi wykaz mediatorów, z którego strony mogą wybrać mediatora prywatnego. Znajduje się on pod adresem:
https://dgpj.justica.gov.pt/Portals/31/GRAL_Media%C3%A7%C3%A3o/Lista_mediadores_SMF_22.06.2022.pdf?ver=pOryP-EUHyj3-8mw8cJ_Kw%3d%3d

Mediacja publiczna

Aby skorzystać z mediacji publicznej, strony powinny skontaktować się z Biurem ds. Pozasądowego Rozstrzygania Sporów w ramach Dyrekcji Generalnej ds. Polityki w dziedzinie Wymiaru Sprawiedliwości (Direcão Geral da Política de Justiça) i zwrócić się o wyznaczenie terminu sesji poprzedzającej mediację. Na sesję można umówić się przez telefon, za pomocą wiadomości e-mail lub formularza on-line dostępnego pod adresem http://smf.mj.pt/. Podczas sesji poprzedzającej mediację publiczną strony i mediator podpisują umowę o mediację. Ustala się czas trwania mediacji i terminy poszczególnych sesji. Stronom wyjaśnia się zasady postępowania. Koszt publicznej mediacji rodzinnej wynosi 50 euro dla każdej ze stron, niezależnie od liczby zaplanowanych sesji. Każda ze stron wnosi opłatę w wysokości 50 euro na początku mediacji publicznej. Strony nie pokrywają honorariów mediatorów świadczących usługi mediacji w ramach systemu publicznego. Honoraria te, których stawki określa się w przepisach, opłaca Dyrekcja Generalna ds. Polityki w dziedzinie Wymiaru Sprawiedliwości.
Sesje mediacji publicznej mogą odbywać się w pomieszczeniach Dyrekcji Generalnej ds. Polityki w dziedzinie Wymiaru Sprawiedliwości lub w pomieszczeniach udostępnionych przez gminę, w której zamieszkują strony.
W ramach mediacji publicznej strony mogą wybrać jednego z mediatorów figurujących w wykazie mediatorów publicznych. Wykaz mediatorów publicznych znajduje się na stronie internetowej wskazanej powyżej.

Wykaz mediatorów systemu mediacji rodzinnej

Jeżeli strony nie wybiorą mediatora, Biuro ds. Pozasądowego Rozstrzygania Sporów w ramach Dyrekcji Generalnej ds. Polityki w dziedzinie Wymiaru Sprawiedliwości wyznacza jednego z mediatorów figurujących w wykazie mediatorów publicznych zgodnie z ustaloną kolejnością, biorąc pod uwagę odległość dzielącą miejsce prowadzenia działalności przez tego mediatora i miejsce zamieszkania stron. Co do zasady mediatora wyznacza się drogą elektroniczną.
Uwaga: Funkcjonowanie systemu mediacji rodzinnej reguluje ministerialne rozporządzenie wykonawcze nr 13/2018 z dnia 22 października 2018 r.

Pomoc prawna (ustawa nr 34/2004 z dnia 29 lipca 2004 r. o dostępie do prawa i wymiaru sprawiedliwości)
Jeżeli stronom przysługuje pomoc prawna, można ją przeznaczyć na pokrycie kosztów mediacji.
Mediacja i przesłuchanie z udziałem biegłego w zakresie mediacji rodzinnej (*audição técnica especializada*) w postępowaniu sądowym
(ustawa nr 141/2015 z dnia 8 września 2015 r. o ramach prawnych postępowania w sprawie ustanowienia opiekuna cywilnoprawnego, zmieniona ustawą nr 24/2017 z dnia 24 maja 2017 r.).
Jeżeli strony kierują sprawę do sądu, sąd wszczyna postępowanie cywilne w celu ustalenia sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej, w którym w pierwszej kolejności sędzia wzywa rodziców na spotkanie. (art. 35 ustawy o ramach prawnych postępowania w sprawie ustanowienia opiekuna cywilnoprawnego)
Jeżeli rodzice nie osiągną porozumienia na spotkaniu, sędzia zawiesi postępowanie na okres nie dłuższy niż od dwóch do trzech miesięcy – w zależności od sprawy – i skieruje sprawę do mediacji (za zgodą rodziców) lub wyznaczy datę przesłuchania z udziałem biegłego w zakresie mediacji rodzinnej (wówczas sąd może nałożyć na rodziców obowiązek udziału w takim przesłuchaniu) (art. 38 ustawy o ramach prawnych postępowania w sprawie ustanowienia opiekuna cywilnoprawnego).
Po upływie tego okresu sędzia otrzymuje informacje na temat wyniku mediacji lub przesłuchania z udziałem biegłego w zakresie mediacji rodzinnej oraz wyznacza datę kolejnego posiedzenia w celu zapewnienia, by porozumienie zostało osiągnięte, lub zatwierdzenia takiego porozumienia. (Art. 39 ustawy o ramach prawnych postępowania w sprawie ustanowienia opiekuna cywilnoprawnego).
Jeżeli rodzice nie osiągną porozumienia na koniec tego etapu, wówczas rozpoczyna się etap procesowy postępowania – rodziców wzywa się do złożenia pism procesowych i przedstawienia dowodów, a następnie sąd przeprowadza czynności wyjaśniające i wydaje wyrok.
Informacje na temat mediacji są dostępne pod adresem https://dgpj.justica.gov.pt/Resolucao-de-Litigios/Mediacao

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Tytułem wstępu należy podkreślić, że w Portugalii w przypadku rozwodu, separacji lub unieważnienia małżeństwa oraz jeżeli rodzice nie zawarli związku małżeńskiego lub partnerskiego orzeczenia sądu w przedmiocie władzy rodzicielskiej zawsze wymagają uwzględnienia trzech podstawowych aspektów:
pieczy nad dzieckiem;
zasad odwiedzin oraz
świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka.
Innymi słowy, uznaje się, że obowiązek łożenia na utrzymanie małoletniego dziecka wchodzi w zakres władzy rodzicielskiej i jest zasadniczo regulowany łącznie z pozostałymi aspektami władzy rodzicielskiej, chociaż w niektórych przypadkach można wytoczyć powództwo jedynie o ustalenie lub zmianę wysokości świadczeń alimentacyjnych należnych dziecku.
Do uprawnień sądu należy (art. 6 i 7 ustawy o ramach prawnych postępowania w sprawie ustanowienia opiekuna cywilnoprawnego):
ustanowienie opieki nad dzieckiem i zarządu majątkiem dziecka;
wyznaczenie osoby, która będzie dokonywała określonych czynności prawnych w imieniu małoletniego, oraz wyznaczenie kuratora, który będzie reprezentował dziecko podlegające władzy rodzicielskiej w sprawach pozasądowych;
określenie sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej i rozpatrywanie spraw związanych z jej wykonywaniem;
zasądzenie świadczeń alimentacyjnych na rzecz małoletniego lub dziecka, które ukończyło 18 lat lub uwolniło się spod władzy rodzicielskiej i kontynuuje naukę na uczelni lub w placówce kształcenia zawodowego;
przygotowanie i przeprowadzenie postępowania egzekucyjnego w przedmiocie świadczeń alimentacyjnych;
nakazanie wydania dziecka;
upoważnienie przedstawiciela ustawowego małoletniego do dokonywania określonych czynności, zatwierdzanie czynności dokonanych bez upoważnienia oraz orzekanie w sprawie przyjmowania darowizn;
orzekanie w sprawie zabezpieczenia, które rodzice mają obowiązek wnieść na rzecz swoich małoletnich dzieci;
orzekanie o całkowitym lub częściowym pozbawieniu władzy rodzicielskiej lub o jej ograniczeniu;
ustalenie macierzyństwa lub ojcostwa z urzędu;
w razie braku porozumienia między rodzicami – orzekanie w sprawie imienia i nazwisk małoletniego dziecka;
ustanowienie pieczy zastępczej (*apadrinhamento civil*) i uchylenie postanowienia o ustanowieniu pieczy zastępczej;
ustalenie kontaktów dziecka z rodzeństwem i wstępnymi;
w przypadku ustanowienia opieki lub zarządu majątkiem – określenie wysokości wynagrodzenia opiekuna lub kuratora, zatwierdzenie zwolnienia z obowiązków, rezygnacji lub odwołania z funkcji opiekuna, kuratora lub członka rady rodzinnej, żądanie przedstawienia rachunków i ich opiniowanie, udzielanie zezwolenia na zastąpienie hipoteki ustawowej i podejmowanie decyzji w sprawie zwiększenia i zastąpienia wniesionego zabezpieczenia, a także ustanowienie kuratora reprezentującego małoletniego w sprawach pozasądowych;
wyznaczenie kuratora procesowego, który będzie reprezentował małoletniego we wszelkich postępowaniach w celu ustanowienia opiekuna / umieszczenia w pieczy;
orzekanie w przedmiocie zwiększenia lub zastąpienia zabezpieczenia wniesionego na rzecz małoletniego dziecka;
żądanie przedstawienia rachunków przez rodziców i ich opiniowanie.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Co do zasady nie. Nawet jeżeli sąd powierzy pieczę nad małoletnim dzieckiem tylko jednemu z rodziców, władzę rodzicielską w sprawach o szczególnym znaczeniu dla życia dziecka wykonują oboje rodzice, chyba że sąd powierzy wykonywanie władzy w tym zakresie wyłącznie jednemu z rodziców (art. 1906 kodeksu cywilnego).
Jeżeli chodzi pozostałe aspekty tego pytania, szczegółowe informacje na ten temat przedstawiono już w odpowiedzi na pytanie 4.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

W praktyce wspólna władza rodzicielska oznacza, że:
władzę rodzicielską wykonują wspólnie oboje rodzice, którzy podejmują decyzje w sprawach dotyczących życia dziecka na takich samych warunkach, jak gdyby byli małżeństwem;
dziecko może zamieszkiwać naprzemiennie z każdym z rodziców.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

Sposoby wszczęcia postępowania dotyczącego władzy rodzicielskiej
Postępowanie w przedmiocie pieczy i ochrony (processos de promoção e protecção)

W sytuacji, w której istnieje zagrożenie dla bezpieczeństwa, zdrowia, formacji moralnej lub kształcenia małoletniego, a sąd ograniczył wykonywanie władzy rodzicielskiej poprzez zastosowanie jednego ze środków w zakresie pieczy i ochrony, o których mowa w odpowiedzi na pytanie 3, sąd lub – w stosownych przypadkach – komisja ds. ochrony dzieci i młodzieży wszczyna postępowanie w przedmiocie pieczy i opieki.

Postępowania w sprawie ustanowienia opiekuna cywilnoprawnego (processos tutelares cíveis)

W pozostałych przypadkach, o których mowa w odpowiedzi na pytanie 7 i które dotyczą ustalenia sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej, sąd wszczyna postępowanie w celu ustanowienia opiekuna cywilnoprawnego.

Postępowania podlegające właściwości urzędów stanu cywilnego

Jeżeli rodzice zawarli porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej, sprawę wnosi się do urzędu stanu cywilnego – niezależnie od tego, czy porozumienie to załączono do umowy w sprawie separacji sądowej lub rozwodu. Podmiotem odpowiedzialnym za zatwierdzenie porozumienia o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej jest urzędnik stanu cywilnego, który zatwierdza porozumienie po zasięgnięciu opinii prokuratury.

Uwaga: *Jeżeli powód wnosi pozew rozwodowy bez zgody współmałżonka, organem właściwym do rozpatrzenia takiej sprawy jest sąd; wówczas postępowanie przybiera formę szczególnego postępowania rozwodowego prowadzonego bez zgody współmałżonka (divórcio sem consentimento do outro cônjuge). Jeżeli w toku postępowania strony osiągną porozumienie, sąd przekształca postępowanie w postępowanie rozwodowe za porozumieniem stron oraz zatwierdza zawarte porozumienia, w tym porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej, jeżeli strony mają małoletnie dzieci.*

Formalności, których należy dopełnić, i dokumenty, które należy załączyć (mogą się one różnić w zależności od rodzaju sprawy i właściwego organu):

Postępowanie w przedmiocie pieczy i ochrony wszczęte przez komisję ds. ochrony dzieci i młodzieży (art. 97 ustawy o ochronie dzieci i osób młodych, które znajdują się w sytuacji zagrożenia):

postępowanie wszczyna się w chwili wpływu pisemnego zawiadomienia lub odnotowania przez komisję ustnego zgłoszenia bądź powzięcia wiadomości o faktach;

sytuacje wysokiego ryzyka może zgłosić każda osoba, podmiot właściwy do spraw dzieci i młodzieży, sam małoletni, jego rodzice, przedstawiciel ustawowy lub osoba, która sprawuje faktyczną pieczę nad dzieckiem;

postępowanie prowadzone przez komisję ds. ochrony obejmuje: zgromadzenie informacji, zapytania i czynności wyjaśniające, które są niezbędne i odpowiednie w celu ustalenia okoliczności faktycznych, uzasadnienie decyzji, przyjęcie właściwego środka i jego wdrożenie;

postępowanie przeprowadza się w trybie uproszczonym, w ramach którego czynności i zapytania, które wykonuje lub zleca komisja ds. ochrony i które stanowią podstawę do podjęcia czynności wymienionych w poprzednim podpunkcie, rejestruje się zgodnie z kolejnością chronologiczną ich wykonania;

w każdym postępowaniu sporządza się podsumowanie procesu decyzyjnego wraz z uzasadnieniem.

Postępowanie w przedmiocie pieczy i ochrony wszczęte przez sądy (art. 100 ustawy o ochronie dzieci i osób młodych, które znajdują się w sytuacji zagrożenia):

sąd wszczyna postępowanie w chwili wpływu wniosku wstępnego, przy czym podmiotami uprawnionymi do jego złożenia są: prokuratura, rodzice, przedstawiciel ustawowy, osoby pełniące faktyczną pieczę nad dzieckiem oraz dziecko w wieku powyżej 12. roku życia;

postępowanie składa się z następujących etapów: czynności wyjaśniające (instrução), postępowanie sądowe, orzeczenie środka przez sąd oraz etap egzekucyjny;

żadna ze stron nie ma obowiązku wyznaczenia pełnomocnika procesowego w postępowaniu w pierwszej instancji, z wyjątkiem następujących sytuacji, w których sąd wyznacza pełnomocnika dla małoletniego: jeżeli zaistnieje konflikt interesów między małoletnim a jego rodzicami lub opiekunem; jeżeli wniesie o to małoletni; jeżeli sąd prowadzi postępowanie, w którym małoletni musi być reprezentowany przez adwokata lub wyznaczonego pełnomocnika.

Postępowanie w sprawie ustanowienia opiekuna cywilnoprawnego (art. 12–33 ustawy o ramach prawnych postępowania w sprawie ustanowienia opiekuna cywilnoprawnego):

sąd wszczyna postępowanie na wniosek prokuratury, dziecka w wieku powyżej 12 lat, jego wstępnych, rodzeństwa lub przedstawiciela ustawowego; małoletni jest reprezentowany w sądzie przez prokuraturę, która podejmuje w jego imieniu czynności, wnosi o ustalenie władzy rodzicielskiej i broni dobra dziecka;

jest to postępowanie nieprocesowe, które sąd wszczyna na wniosek i w którym uczestnikom przysługuje prawo wniesienia sprzeciwu (*oposição*). uczestnicy podają wykaz świadków i zgłaszają wszelkie wnioski dowodowe we wniosku o wszczęcie postępowania oraz w sprzeciwie, chyba że ustawa stanowi inaczej;

sąd zasięga opinii wielodyscyplinarnych zespołów biegłych;

dziecko ma prawo do bycia wysłuchanym. W tym celu sędzia ocenia – w drodze postanowienia – zdolność dziecka do pojmowania i może zasięgnąć opinii biegłego;

podczas przesłuchania sędzia przesłuchuje dziecko, uczestników, członków rodziny i inne osoby, których przesłuchanie jest jego zdaniem niezbędne;

sąd może wydawać postanowienia tymczasowe i postanowienia o zabezpieczeniu (*decisões provisórias e cautelares*) na każdym etapie postępowania;

sędzia może skierować uczestników do mediacji publicznej lub prywatnej na każdym etapie postępowania, o ile uczestnicy wyrazili zgodę na przystąpienie do mediacji;

w szczególności w postępowaniu w celu ustalenia władzy rodzicielskiej organizuje się spotkanie rodziców, a jeżeli rodzice nie osiągną porozumienia w jego trakcie, sąd kieruje ich do mediacji (jeżeli rodzice wyrażą zgodę na przystąpienie do mediacji) lub na przesłuchanie z udziałem biegłego z zakresu mediacji rodzinnej. Sąd ustala okoliczności faktyczne, przeprowadza czynności wyjaśniające, przeprowadza posiedzenie i wydaje postanowienie dopiero wtedy, gdy uczestnicy nie osiągną porozumienia w żaden ze wskazanych powyżej sposobów;

uczestnicy mają prawo do zapoznania się z informacjami zawartymi w opinii biegłego oraz z innymi dowodami przeprowadzonymi i opiniami wydanymi w postępowaniu; mogą zwrócić się o udzielenie wyjaśnień, przedstawić dodatkowe dowody lub zwrócić się do sądu o zażądanie informacji. Sędzia może oddalić takie wnioski w drodze postanowienia, na które nie przysługuje zażalenie, jeżeli uzna, że są one zbędne, niemożliwe do zrealizowania lub mają na celu opóźnienie postępowania;

jeżeli sąd postanowi o przeprowadzeniu posiedzenia, jest ono zawsze nagrywane;

postanowienie sądu zawiera uzasadnienie;

przymus adwokacki obowiązuje jedynie na etapie postępowania odwoławczego. W postępowaniu pierwszoinstancyjnym należy jednak wyznaczyć adwokata (*advogado*) dla dziecka w następujących sytuacjach: jeżeli zaistnieje konflikt interesów między małoletnim a jego rodzicami lub opiekunem; jeżeli dziecko, które osiągnęło odpowiedni stopień dojrzałości, wystąpi o to do sądu;

od postanowienia kończącego postępowanie w sprawie lub postanowień tymczasowych dotyczących zastosowania, zmiany lub uchylenia środków w zakresie opieki cywilnoprawnej przysługuje zażalenie, chyba że ustawa wyraźnie stanowi inaczej;

zażalenie mogą wnieść: prokuratura, uczestnicy, rodzice, przedstawiciel ustawowy oraz osoba sprawująca faktyczną pieczę nad dzieckiem;

sąd rozpatruje zażalenie na takich samych zasadach jak w sprawach cywilnych; termin do wniesienia takiego środka i udzielenia odpowiedzi wynosi 15 dni;

zażalenie ma charakter czysto dewolutywny, chyba że sąd postanowi inaczej.

Postępowania podlegające właściwości urzędów stanu cywilnego (art. 1775–1778-A kodeksu cywilnego; art. 12–14 dekretu z mocą ustawy nr 272/2001 z dnia 13 października 2001 r. – Postępowania podlegające właściwości prokuratury i urzędów stanu cywilnego):
jeżeli do umowy w sprawie rozwodu lub separacji sądowej załączone dostanie porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej, należy złożyć następujące dokumenty:
postępowanie w sprawie o separację sądową lub rozwód za porozumieniem stron wszczyna się na podstawie wniosku podpisanego przez małżonków lub ich pełnomocników, złożonego do urzędu stanu cywilnego;
do wniosku dołącza się spis inwentarza majątku wspólnego oraz umowę w sprawie rozwodu, zobowiązań alimentacyjnych między małżonkami i określenia miejsca zamieszkania małżonków, do której załącza się porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej, jeżeli małżonkowie posiadają małoletnie dzieci, a władza rodzicielska nie została uprzednio ustalona przez sąd;
po otrzymaniu wniosku urząd bezzwłocznie i z urzędu przeszukuje rejestr stanu cywilnego i wprowadza do niego niezbędne dokumenty, aby potwierdzić akt małżeństwa zainteresowanych stron i zawarcie wszelkich umów majątkowych małżeńskich przed urzędnikiem, z wyjątkiem przypadków, w których małżeński ustrój majątkowy został określony w akcie małżeństwa;
po otrzymaniu wniosku urzędnik poucza małżonków o możliwości skorzystania z usług mediacji rodzinnej;
jeżeli małżonkowie zawrą porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej wobec małoletnich dzieci, sprawa zostaje skierowana do prokuratury przy sądzie pierwszej instancji (*tribunal judicial de primeira instância*) właściwym do rozpatrzenia sprawy, w którego okręgu znajduje się siedziba urzędu stanu cywilnego, która to prokuratura wydaje postanowienie w sprawie porozumienia w terminie 30 dni;
jeżeli prokuratura uzna, że porozumienie nie chroni dobra małoletniego w odpowiedni sposób, wnioskodawcy mogą odpowiednio zmienić porozumienie lub sporządzić nowe – wówczas zostanie ono ponownie zbadane przez prokuraturę;
jeżeli prokuratura uzna, że porozumienie chroni dobro małoletniego w odpowiedni sposób, lub jeżeli małżonkowie zmienili porozumienie zgodnie z zaleceniami prokuratury, urzędnik stanu cywilnego sprawdza, czy spełnia ono przesłanki ustawowe – w tym celu może zażądać podjęcia określonych czynności i przedstawienia wszelkich niezbędnych dowodów – a następnie rozstrzyga wniosek co do istoty;
jeżeli wnioskodawcy nie wprowadzą zmian zaleconych przez prokuraturę, a w dalszym ciągu będą chcieli uzyskać rozwód, sprawa jest kierowana do rozpoznania przez sąd, w którego okręgu znajduje się siedziba urzędu stanu cywilnego.
Jeżeli rodzice – bez względu na to, czy pozostają ze sobą w związku małżeńskim – pragną ustalić sposób wykonywania władzy rodzicielskiej nad wspólnymi małoletnimi dziećmi lub zmienić zatwierdzone już porozumienie, mogą w każdej chwili złożyć stosowny wniosek do dowolnego urzędu stanu cywilnego.
W tym celu powinni złożyć następujące dokumenty:
wniosek o ustalenie sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej;
porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej nad małoletnimi dziećmi i o zobowiązaniach alimentacyjnych wobec tych dzieci, podpisane przez oboje rodziców lub ich pełnomocników;
urzędnik stanu cywilnego analizuje porozumienie i, jeżeli nie chroni ono dobra małoletnich, zwraca się do rodziców o jego zmianę;
następnie porozumienie zostaje skierowane do prokuratury przy sądzie pierwszej instancji właściwym do rozpoznania sprawy, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania małoletniego, która to prokuratura wydaje postanowienie w sprawie porozumienia w terminie 30 dni;
jeżeli prokuratura nie zgłosiła uwag co do porozumienia, sprawę kieruje się do rozpatrzenia przez urząd stanu cywilnego, a urzędnik stanu cywilnego zatwierdza porozumienie;
decyzja o zatwierdzeniu porozumienia ma takie same skutki jak orzeczenie sądu.
Informacje na temat właściwości urzędów stanu cywilnego można znaleźć na stronie: http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=581&tabela=leis

Podmioty, do których powinny się zwrócić zainteresowane strony (w zależności od sprawy: sądy, komisje ds. ochrony dzieci i młodzieży oraz urzędy stanu cywilnego):

Właściwość miejscowa i rzeczowa sądów
W sprawach dotyczących ustalenia sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej sądem właściwym jest sąd okręgowy, wydział rodzinny i nieletnich (art. 123 ust. 1 lit. d) ustawy o organizacji systemu sądownictwa). W obszarach nienależących do właściwości wydziału rodzinnego i nieletnich wydziałem właściwym jest lokalny wydział cywilny lub wydział ogólny sądu okręgowego.
Właściwość miejscowa podlega następującym zasadom (art. 9 ustawy o ramach prawnych postępowania w sprawie ustanowienia opiekuna cywilnoprawnego):
sądem właściwym miejscowo jest sąd miejsca zamieszkania dziecka w chwili wszczęcia postępowania;
jeżeli miejsce zamieszkania dziecka nie jest znane, sądem właściwym miejscowo jest sąd miejsca zamieszkania osób uprawnionych do wykonywania władzy rodzicielskiej;
jeżeli osoby uprawnione do wykonywania władzy rodzicielskiej zamieszkują w różnych miejscach, sądem właściwym miejscowo jest sąd miejsca zamieszkania osoby faktycznie wykonującej władzę rodzicielską;
jeżeli rodzice wspólnie wykonują władzę rodzicielską, sądem właściwym miejscowo jest sąd miejsca zamieszkania osoby, z którą dziecko zamieszkuje, lub – w przypadku wspólnej pieczy – sąd, do którego w pierwszej kolejności wniesiono sprawę;
jeżeli postępowanie dotyczy dwojga dzieci, które są dziećmi tych samych rodziców i zamieszkują w różnych okręgach, sądem właściwym jest sąd, do którego w pierwszej kolejności wniesiono sprawę;
jeżeli postępowanie dotyczy więcej niż dwojga dzieci, które są dziećmi tych samych rodziców i zamieszkują w różnych okręgach, sprawę rozpoznaje sąd miejsca zamieszkania większości tych dzieci;
jeżeli w chwili wszczęcia postępowania dziecko zamieszkuje za granicą, a jurysdykcję ma sąd portugalski, sprawę rozpoznaje sąd miejsca zamieszkania powoda lub pozwanego;
jeżeli powód i pozwany zamieszkują za granicą, a jurysdykcję ma sąd portugalski, sprawę rozpoznaje wydział rodzinny i nieletnich w Lizbonie (Juízo de Família e Menores de Lisboa) w okręgu sądowym Lizbony;
bez uszczerbku dla przepisów prawa dotyczących łączenia spraw w celu ich łącznego rozpoznania i przepisów ustaw szczególnych wszelkie zmiany stanu faktycznego, które nastąpią po wszczęciu postępowania, nie mają znaczenia dla sprawy.
Właściwość rzeczowa i miejscowa komisji ds. ochrony dzieci i młodzieży (art. 79 ustawy o ochronie dzieci i osób młodych, które znajdują się w sytuacji zagrożenia)
Komisje ds. ochrony dzieci i młodzieży są właściwe do rozpoznawania spraw dotyczących środków w zakresie pieczy nad dziećmi i osobami młodymi oraz ochrony dzieci i osób młodych, które znajdują się w sytuacji zagrożenia, o ile rodzice wyrazili zgodę na zastosowanie takich środków, a małoletni nie zgłasza sprzeciwu.
Właściwość miejscowa podlega następującym zasadom:

organem właściwym do zastosowania środków w zakresie pieczy i ochrony jest komisja ds. ochrony dzieci i młodzieży lub sąd właściwy dla miejsca zamieszkania małoletniego z chwili otrzymania zgłoszenia o sytuacji lub wszczęcia postępowania sądowego;
jeżeli miejsce zamieszkania dziecka lub młodej osoby nie jest znane i nie można go ustalić, właściwa jest komisja ds. ochrony według miejsca pobytu dziecka;
komisja ds. ochrony właściwa według miejsca pobytu dziecka podejmuje czynności, które uważa za pilne, oraz wdraża środki niezbędne do zapewnienia dziecku natychmiastowej ochrony;
jeżeli po zastosowaniu środka innego niż środek w zakresie ochrony dziecko lub osoba młoda zmieni miejsce zamieszkania na okres dłuższy niż trzy miesiące, sprawę przekazuje się komisji ds. ochrony dzieci i młodzieży według nowego miejsca zamieszkania małoletniego;
zastosowanie środka w zakresie pieczy i ochrony nie wiąże się z koniecznością zmiany miejsca zamieszkania dziecka lub młodej osoby;
komisja ds. ochrony właściwa dla gminy (*município*) lub sołectwa (*freguesia*), w których sprawowana jest piecza nad dzieckiem lub młodą osobą, współpracuje z komisją, która zastosowała środek w zakresie pieczy i ochrony, w zakresie niezbędnym do wdrażania skutecznych działań następczych w związku z zastosowanym środkiem, jeżeli zostanie o to poproszona.

Właściwość rzeczowa i miejscowa urzędów stanu cywilnego (art. 6 i 12–14 dekretu z mocą ustawy nr 272/2001 z dnia 13 października 2001 r. – Postępowania podlegające właściwości prokuratury i urzędów stanu cywilnego):

W zależności od sprawy urzędy stanu cywilnego mogą zatwierdzić porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej bez względu na to, czy zostało ono złożone osobno, czy też w załączeniu do wniosków o wszczęcie postępowania w sprawie o rozwód lub separację sądową na zgodny wniosek małżonków.

W zależności od sprawy urzędy stanu cywilnego mogą prowadzić postępowania w sprawie o rozwód lub separację sądową za porozumieniem stron, w tym zatwierdzać porozumienia o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej załączone do wniosków o wszczęcie takiego postępowania.

Zasady dotyczące właściwości miejscowej nie mają zastosowania do urzędów stanu cywilnego. Innymi słowy, strony mogą się zwrócić do któregokolwiek urzędu stanu cywilnego.

Właściwość w sprawach powiązanych (art. 81 ustawy o ochronie dzieci i osób młodych, które znajdują się w sytuacji zagrożenia):

jeżeli w odniesieniu do tego samego dziecka oddzielnie wszczęto postępowanie w celu ustanowienia opiekuna cywilnoprawnego oraz postępowanie w przedmiocie pieczy i ochrony, w tym postępowanie przed komisją ds. ochrony dzieci i młodzieży lub postępowanie poprawcze (*processo tutelar educativo*), postępowania te należy połączyć w celu ich łącznego rozpoznania niezależnie od tego, na jakim etapie są prowadzone, przy czym sądem właściwym do prowadzenia tego postępowania będzie sąd, do którego wniesiono pierwszą sprawę;
zasady wskazane w powyższym podpunkcie nie mają zastosowania do środków w zakresie opieki cywilnoprawnej, które dotyczą ustalenia macierzyństwa lub ojcostwa z urzędu, oraz do tych środków, które należą do właściwości urzędów stanu cywilnego, ani do środków obejmujących więcej niż jedno dziecko;
sąd łączy do wspólnego rozpoznania sprawy o rozwód lub separację sądową ze sprawami dotyczącymi władzy rodzicielskiej, świadczeń alimentacyjnych i pozbawienia władzy rodzicielskiej.

Jeżeli zagrożenie dotyczy jednocześnie więcej niż jednego dziecka lub jednej osoby młodej, sąd może wszcząć odrębne postępowanie w tym przedmiocie lub – jeżeli sąd wszczął kilka różnych postępowań – sprawy te można połączyć w celu ich łącznego rozpoznania ze sprawą, w której postępowanie zostało wszczęte jako pierwsze, o ile uzasadniają to związki rodzinne (art. 80 ustawy o ochronie dzieci i osób młodych, które znajdują się w sytuacji zagrożenia).

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

Tryb ten omówiono już w odpowiedzi na pytanie 10.

Postępowanie w przedmiocie pieczy i ochrony oraz postępowanie w celu ustanowienia opiekuna cywilnoprawnego mogą być prowadzone w trybie pilnym, jeżeli przewlekłość postępowania mogłaby poważnie zagrozić dobru dziecka. Wówczas postępowania te prowadzi się również podczas wakacji sądowych. W sytuacjach niecierpiących zwłoki zawsze istnieje możliwość zastosowania środków tymczasowych.

W szczególności przewidziano następujące postępowania sądowe, które prowadzi się w trybie pilnym (art. 92 ustawy o ochronie dzieci i osób młodych, które znajdują się w sytuacji zagrożenia):

na wniosek prokuratury sąd, powziąwszy informację o sytuacji zagrażającej życiu lub zdrowiu fizycznemu bądź psychicznemu małoletniego, wydaje w ciągu 48 godzin postanowienie tymczasowe, w którym zatwierdza środki zastosowane w celu zapewnienia małoletniemu natychmiastowej ochrony, nakazuje zastosowanie dowolnych środków w zakresie pieczy i ochrony, które przewidziano w przepisach, lub określa, jakie działania będą właściwe, biorąc pod uwagę przyszłość dziecka;
w tym celu sąd przeprowadza konieczne czynności wyjaśniające i nakazuje zastosowanie środków niezbędnych do zabezpieczenia wykonania jego postanowień; może skorzystać z pomocy policji i zezwolić osobom, które odpowiadają za wykonywanie postanowień sądu, na wejście do dowolnego lokalu w ciągu dnia.

W szczególności przewidziano następujące postępowania sądowe, które prowadzi się w trybie pilnym (art. 91 ustawy o ochronie dzieci i osób młodych, które znajdują się w sytuacji zagrożenia):

jeżeli istnieje zagrożenie dla życia lub zdrowia fizycznego bądź psychicznego małoletniego, a osoby uprawnione do wykonywania władzy rodzicielskiej lub osoby sprawujące faktyczną pieczę nad małoletnim nie wyrażają zgody na zastosowanie środków, dowolny organ właściwy do spraw dzieci i młodzieży lub dowolna komisja ds. ochrony dzieci i młodzieży przyjmują właściwe środki, aby zapewnić małoletniemu natychmiastową ochronę, oraz zwracają się do sądu lub policji o interwencję;
organ przeprowadzający interwencję zawiadamia prokuraturę bezzwłocznie lub – jeżeli nie jest to możliwe – kiedy tylko stanie się to możliwe;
do czasu interwencji sądu policja eliminuje zagrożenie dla dziecka lub młodej osoby i zapewnia im doraźną ochronę, umieszczając w placówce opiekuńczo-wychowawczej (casa de acolhimento), placówkach prowadzonych przez organ właściwy do spraw dzieci i młodzieży lub w innym odpowiednim miejscu;
po otrzymaniu zawiadomienia od któregokolwiek ze wskazanych powyżej organów prokuratura bezzwłocznie zwraca się do właściwego sądu o niezwłoczne wszczęcie postępowania.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Tak, uzyskanie pomocy prawnej jest możliwe w postępowaniu sądowym i postępowaniu prowadzonym przez urząd stanu cywilnego.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Tak, w sposób opisany w odpowiedzi na pytanie 10.

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Niezastosowanie się do orzeczenia dotyczącego władzy rodzicielskiej (art. 41 ustawy o ramach prawnych postępowania w sprawie ustanowienia opiekuna cywilnoprawnego)

Jeżeli jedno z rodziców lub osoba trzecia, której powierzono pieczę nad dzieckiem, nie stosuje się do porozumienia lub orzeczenia w zakresie, w jakim dotyczy ono sytuacji dziecka, sąd może – z urzędu lub na wniosek prokuratury bądź drugiego z rodziców – podjąć następujące czynności:

nakazać podjęcie czynności niezbędnych do zapewnienia wykonania porozumienia lub orzeczenia;
nałożyć grzywnę w wysokości do 20 jednostek rozliczeniowych (w 2021 r. wartość jednostki rozliczeniowej wynosiła 102 euro)
po zbadaniu odpowiednich przesłanek – zasądzić od strony uchybiającej zobowiązaniom odszkodowanie lub zadośćuczynienie na rzecz dziecka, rodzica występującego z wnioskiem lub obydwu tych osób.
Jeżeli sąd zatwierdził porozumienie lub wydał orzeczenie, wniosek włącza się do zakresu postępowania, w toku którego sąd zatwierdził porozumienie lub wydał orzeczenie. Jeżeli zgodnie z przepisami dotyczącymi właściwości rzeczowej i miejscowej dany sąd jest sądem właściwym do zbadania uchybienia, zostanie do niego skierowany odpowiedni wniosek.
Po otrzymaniu wniosku lub włączeniu go do zakresu postępowania sędzia wzywa rodziców na spotkanie lub – w wyjątkowych przypadkach – powiadamia osobę, przeciwko której skierowano wniosek, o możliwości wniesienia odpowiedzi (*alegações*) w terminie pięciu dni.
Podczas spotkania rodzice mogą uzgodnić zmianę dotychczasowych ustaleń dotyczących sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej, mając na uwadze dobro dziecka.
Jeżeli w razie naruszenia zasad odwiedzin osoba, przeciwko której skierowano wniosek, nie stawi się na spotkaniu, nie wniesie odpowiedzi lub wniesie odpowiedź oczywiście bezzasadną, sąd może nakazać wydanie dziecka, aby zapewnić zgodność z zasadami odwiedzin; w takiej sytuacji sąd ustala miejsce, w którym wizyty powinny się odbywać, oraz umożliwia obecność biegłych sądowych.
Osoba, przeciwko której skierowano wniosek, zostaje zawiadomiona o nakazie wydania dziecka w określony sposób pod groźbą kary grzywny.
Jeżeli sąd nie wezwie rodziców na spotkanie lub rodzice nie osiągną porozumienia, sąd kieruje strony do mediacji (za zgodą rodziców) lub na przesłuchanie z udziałem biegłego z zakresu mediacji rodzinnej, a następnie wydaje postanowienie.
Jeżeli sąd nałożył grzywnę, a ukarany nie zapłaci jej w ciągu 10 dni, sąd wydaje nakaz egzekucji w toku danego postępowania.
Kwestia ta jest uregulowana w ustawie nr 141/2015 z dnia 8 września 2015 r. o ramach prawnych postępowania w sprawie ustanowienia opiekuna cywilnoprawnego (Regime Geral do Processo Tutelar Cível), którą można znaleźć na stronie http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?artigo_id=2428A0048&nid=2428&tabela=leis&pagina=1&ficha=1&so_miolo=&nversao=#artigo.

Egzekucja świadczeń alimentacyjnych

Wyróżnia się trzy sposoby egzekucji świadczeń alimentacyjnych: postępowanie w przedmiocie niezastosowania się do orzeczenia/porozumienia dotyczącego władzy rodzicielskiej, o którym mowa powyżej; postępowanie przedegzekucyjne dotyczące świadczeń alimentacyjnych, o którym mowa poniżej; lub specjalne postępowanie egzekucyjne dotyczące świadczeń alimentacyjnych, o którym mowa poniżej.

Postępowanie przedegzekucyjne w celu odzyskania należnych świadczeń alimentacyjnych (art. 48 ustawy o ramach prawnych postępowania w sprawie ustanowienia opiekuna cywilnoprawnego)

Jeżeli osoba, która zgodnie z prawem jest zobowiązana do zapłaty świadczeń alimentacyjnych, nie wywiąże się z tego zobowiązania w terminie 10 dni od dnia jego wymagalności, zastosowanie mają następujące zasady:
jeżeli osoba ta jest pracownikiem sektora publicznego, kiedy zobowiązanie stanie się wymagalne, właściwe kwoty potrąca się na wniosek skierowany przez sąd do pracodawcy z sektora publicznego;
jeżeli osoba jest zatrudniona za wynagrodzeniem, właściwe kwoty należy potrącić z jej wynagrodzenia, o czym odpowiednio zawiadamia się pracodawcę, który dokonuje odnośnych potrąceń i pełni rolę depozytariusza;
jeżeli osoba ta otrzymuje rentę, emeryturę, zasiłek, prowizje, odsetki, uposażenie, gratyfikacje, składki lub podobny dochód, odpowiednie kwoty potrąca się z tych świadczeń w chwili, w której mają one zostać wypłacone lub zaksięgowane na rachunku, poprzez dokonanie niezbędnych zajęć lub zawiadomienie odpowiednich podmiotów, które przyjmują wówczas rolę depozytariuszy.
Potrącone kwoty obejmują również kwoty świadczeń alimentacyjnych, których termin wymagalności upłynął wcześniej, i przekazuje się je bezpośrednio uprawnionym.

Specjalne postępowanie egzekucyjne w przedmiocie świadczeń alimentacyjnych

Jeżeli świadczenie alimentacyjne jest należne na rzecz małoletnich, wierzyciel alimentacyjny może ewentualnie wszcząć specjalne postępowanie dotyczące świadczeń alimentacyjnych przewidziane w art. 933 kodeksu postępowania cywilnego. W tym samym postępowaniu wierzyciel może zatem odzyskać pełne kwoty wymagalne, zaległe lub które staną się wymagalne. W postępowaniu egzekucyjnym wierzyciel alimentacyjny może skorzystać z ogólnych środków egzekucyjnych, takich jak zajęcie dochodów i ustanowienie zastawu na dochodach.
W specjalnym postępowaniu egzekucyjnym dotyczącym świadczeń alimentacyjnych wnioskodawca może zwrócić się o: zasądzenie pewnej części kwot, wynagrodzenia lub rent/emerytur pobieranych przez stronę przeciwną lub ustanowienie zastawu na dochodach dłużnika alimentacyjnego. Zasądzenie lub ustanowienie zastawu odbywa się niezależnie od zajęcia i ma na celu pokrycie płatności zarówno zaległych kwot, jak i kwot, które staną się wymagalne.
W przypadku gdy wnioskodawca zwróci się o zasądzenie kwot, wynagrodzenia lub rent/emerytur, organ właściwy w zakresie dokonywania takich świadczeń lub ich przetwarzania zostanie powiadomiony o konieczności wypłacenia zasądzonej kwoty bezpośrednio wnioskodawcy. Zasądzoną kwotę należy co miesiąc deponować na rachunku bankowym wnioskodawcy, który powinien podać numer takiego rachunku we wniosku.
Jeżeli wnioskodawca zwróci się o ustanowienie zastawu na dochodach, powinien wskazać składnik majątku, którego to dotyczy, po czym komornik (*agente de execução*) nakaże ustanowienie zastawu na składniku majątku uznanym za wystarczający do zaspokojenia świadczenia alimentacyjnego, które jest zaległe i które stanie się wymagalne.
Wierzyciel alimentacyjny nadal może zwrócić się o zajęcie majątku dłużnika alimentacyjnego. Przedmiotem zajęcia mogą być rzeczy ruchome i nieruchomości, depozyty bankowe, wierzytelności kredytowe, lokale przedsiębiorstwa lub udziały/akcje w spółce.
W razie sprzedaży zajętego składnika majątku celem spłaty długu alimentacyjnego nadwyżka ze sprzedaży takiego składnika majątku nie powinna zostać zwrócona dłużnikowi alimentacyjnemu, o ile nie zagwarantowano spłaty świadczeń alimentacyjnych, które staną się wymagalne, w stopniu, który sędzia uznaje za odpowiedni, chyba że ustanowiono zabezpieczenie lub inną odpowiednią gwarancję.
Dłużnik alimentacyjny powinien zostać wezwany do stawiennictwa przed sądem dopiero po zajęciu dochodów/zasądzeniu potrącenia z dochodów /ustanowieniu zastawu na dochodach. Wniesienie przez dłużnika alimentacyjnego sprzeciwu wobec egzekucji lub zajęcia nie powoduje zawieszenia postępowania egzekucyjnego.
W przypadku złożenia wniosku o zmianę wysokości świadczenia alimentacyjnego lub uchylenie obowiązku alimentacyjnego, w sytuacji gdy toczy się specjalne postępowanie egzekucyjne dotyczące świadczeń alimentacyjnych, wniosek ten włącza się do zakresu postępowania egzekucyjnego.
Aktualna wersja kodeksu postępowania cywilnego jest dostępna pod adresem http://www.pgdlisboa.pt/leis/lei_mostra_articulado.php?nid=1959&tabela=leis

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Uznawanie

Orzeczenia dotyczące władzy rodzicielskiej wydane w innym państwie członkowskim, które jest związane rozporządzeniem Rady nr 2019/1111 z dnia 25 czerwca 2019 r. (zwanym dalej „przekształconym rozporządzeniem Bruksela II bis"), są uznawane automatycznie. Innymi słowy, orzeczenia te są uznawane bez potrzeby przeprowadzania postępowania szczególnego.
Aby wydane w innym państwie członkowskim orzeczenie w sprawie dotyczącej odpowiedzialności rodzicielskiej w rozumieniu przekształconego rozporządzenia Bruksela II bis zostało wykonane w Portugalii, zainteresowana strona musi zwrócić się do sądu o stwierdzenie wykonalności tego orzeczenia. W art. 42 przekształconego rozporządzenia Bruksela II bis określono jednak dwa przypadki, w których złożenie wniosku o stwierdzenie wykonalności nie jest konieczne, a do wykonania w Portugalii wyroku wydanego w innym państwie członkowskim wystarczy zaświadczenie wydane przez sąd pochodzenia. Sytuacja taka ma miejsce w odniesieniu do następujących orzeczeń: orzeczeń dotyczących prawa do odwiedzin oraz orzeczeń o powrocie dziecka wydanych przez właściwy sąd w następstwie orzeczenia odmawiającego zarządzenia powrotu dziecka wydanego na podstawie art. 13 konwencji haskiej dotyczącej cywilnych aspektów uprowadzenia dziecka za granicę z 1980 r.

Właściwość miejscowa do celów wniosków o stwierdzenie wykonalności

W przekształconym rozporządzeniu Bruksela II bis określono następujące zasady dotyczące właściwości miejscowej w zakresie składania wniosków o stwierdzenie wykonalności: wniosek należy złożyć do sądu właściwego dla miejsca zamieszkania dłużnika alimentacyjnego lub dla miejsca zamieszkania dziecka, wobec którego dłużnik ma zobowiązania alimentacyjne, a w braku tych łączników - do sądu właściwego dla miejsca egzekucji.

Wymogi, które należy spełnić, i dokumenty, które należy dołączyć do wniosku o stwierdzenie wykonalności

Wymogi, które należy spełnić, i dokumenty, które należy dołączyć do wniosku o stwierdzenie wykonalności, określono w przekształconym rozporządzeniu Bruksela II bis. Podsumowując, wnioskodawca powinien załączyć do wniosku o stwierdzenie wykonalności następujące dokumenty: poświadczony odpis orzeczenia; zaświadczenie dotyczące orzeczenia sporządzone w oparciu o załącznik III do przekształconego rozporządzenia Bruksela II bis; jeżeli orzeczenie zostało wydane zaocznie lub strona przeciwna nie wniosła środka zaskarżenia – dowody potwierdzające, że stronę przeciwną wezwano do stawiennictwa przed sądem lub że jednoznacznie zgadza się ona z orzeczeniem.

Postępowanie dotyczące wniosku o stwierdzenie wykonalności przewidziane w przekształconym rozporządzeniu Bruksela II bis

Właściwą procedurę regulują przepisy przekształconego rozporządzenia Bruksela II bis, a w przypadkach nieobjętych zakresem zastosowania tego rozporządzenia, portugalskie krajowe przepisy cywilnoprocesowe.
Z przekształconego rozporządzenia Bruksela II bis wynika zatem, że wydania orzeczenia rozstrzygającego wniosek o stwierdzenie wykonalności nie poprzedza postępowanie kontradyktoryjne i że sąd może oddalić taki wniosek wyłącznie w oparciu o przesłanki określone w tym rozporządzeniu. Od orzeczenia rozstrzygającego wniosek o stwierdzenie wykonalności może odwołać się każda strona, o ile dochowa wyznaczonych terminów. Sąd portugalski może postanowić, że orzeczenie sądu zagranicznego jest wykonalne częściowo, ale nie może przeprowadzić kontroli merytorycznej tego orzeczenia.

Portugalskie przepisy cywilnoprocesowe mające zastosowanie w tej dziedzinie

Wniosek o stwierdzenie wykonalności należy złożyć do wydziału rodzinnego i nieletnich sądu okręgowego. W przypadku braku wydziału rodzinnego i nieletnich wniosek należy złożyć w lokalnym wydziale cywilnym lub wydziale ogólnym sądu okręgowego.
Takie postępowanie przybiera formę postępowania o wydanie deklaratywnego orzeczenia ustalającego zgodnie z przepisami portugalskiego kodeksu postępowania cywilnego, z uwzględnieniem wymogów określonych w przekształconym rozporządzeniu Bruksela II bis.
Ponieważ bez względu na wartość przedmiotu sporu zawsze można wnieść środek zaskarżenia, obowiązuje przymus adwokacki.
Prokuratura może zwrócić się do sądu o zapewnienie ochrony dobra małoletniego.
We wstępnym wniosku wnioskodawca powinien (art. 552 kodeksu postępowania cywilnego):
oznaczyć sąd i sędziego, do którego skierowany jest wniosek, a także oznaczyć strony, podając ich imiona i nazwiska lub nazwy, adres miejsca zamieszkania lub siedziby głównej oraz, w miarę możliwości, numery identyfikacji osobistej i podatkowej, zawody i miejsca pracy;
wskazać adres siedziby pełnomocnika procesowego;
określić rodzaj powództwa;
przedstawić najistotniejsze okoliczności faktyczne, które doprowadziły do wytoczenia powództwa, oraz jego podstawę prawną;
sformułować żądanie wniosku;
określić wartość przedmiotu sporu;
wyznaczyć komornika lub pełnomocnika procesowego odpowiedzialnego za doręczenie wezwania do stawienia się przed sądem;
wnieść o przeprowadzenie dowodu, tj. w tym przypadku załączyć dokumenty, które zgodnie z przekształconym rozporządzeniem Bruksela II bis należy załączyć do wniosku;
załączyć dokument potwierdzający wniesienie należnej opłaty sądowej lub – w przypadku zwolnienia z takiej opłaty – potwierdzający uzyskanie pomocy prawnej, w tym w przypadkach, gdy zwolnienie przyznano w państwie członkowskim pochodzenia.
Pełnomocnicy procesowi składają wstępny wniosek i dokumenty drogą elektroniczną za pomocą systemu komputerowego wspierającego działalność sądów pod adresem https://citius.tribunaisnet.mj.pt/.
Taka sama procedura ma zastosowanie wówczas, gdy prokuratura wnosi zwraca się do sądu o zapewnienie ochrony dobra małoletniego. Jeżeli czynności prokuratury mają na celu ochronę dobra małoletniego, jest ona zwolniona od opłat.
Aby uzyskać dostęp do systemu komputerowego, adwokaci (*advogados*), aplikanci adwokaccy (*advogados estagiários*) oraz *solicitadores* powinni zarejestrować się w instytucji odpowiedzialnej za zarządzanie dostępem do systemu.
Jeżeli w postępowaniu nie obowiązuje przymus adwokacki, a strona nie korzysta z usług pełnomocnika lub korzysta z takich usług, ale istnieją uzasadnione przyczyny, dla których pełnomocnik nie może dokonywać czynności procesowych drogą elektroniczną, wstępny wniosek i dokumenty można złożyć w jeden z podanych poniżej sposobów:
doręczając je do sekretariatu sądu – w takim przypadku pismo uznaje się za złożone w dniu jego doręczenia;
wysyłając je listem poleconym za potwierdzeniem odbioru – w takim przypadku pismo uznaje się za złożone w dniu jego nadania listem poleconym;
nadać faksem – wówczas za datę dokonania czynności procesowej uznaje się datę wysłania faksu.
Po wpłynięciu do sądu wstępnego wniosku i załączonych pism rejestruje się je oficjalnie i przekazuje dalej. Sędzia bada kompletność niezbędnych informacji i sprawdza, czy nie zachodzą przesłanki oddalenia wniosku zgodnie z przekształconym rozporządzeniem Bruksela II bis, po czym stwierdza wykonalność orzeczenia. Następnie strony zawiadamia się o wydaniu orzeczenia stwierdzającego wykonalność.

16 Do którego sądu w tym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby zaskarżyć postanowienie o uznaniu i wykonaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Zgodnie z art. 30 przekształconego rozporządzenia Bruksela II bis zainteresowana strona może wystąpić w państwie członkowskim z wnioskiem o ustalenie, że orzeczenie w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej wydane w innym państwie członkowskim nie podlega uznaniu.
Jeżeli chodzi o sąd, do którego powinna zwrócić się strona w Portugalii, oraz obowiązujące przepisy procesowe, wskazano je w odpowiedzi na pytanie 15, należy jednak zaznaczyć, że w tym przypadku jest to postępowanie o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa (*acção comum declarativa de*

simples apreciação negativa). Ma to wpływ na zasady dotyczące ciężaru dowodu, ponieważ zgodnie z prawem portugalskim w postępowaniu o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego lub prawa to pozwany ma obowiązek udowodnić okoliczności faktyczne, które doprowadziły do powstania prawa będącego przedmiotem roszczenia (art. 343 ust. 1 kodeksu cywilnego).

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Stosunki między rodzicami a dziećmi podlegają (art. 57 kodeksu cywilnego):
wspólnemu prawu ojczystemu rodziców;
a w jego braku:
prawu wspólnego miejsca zwykłego pobytu rodziców;
lub, jeżeli rodzice mają miejsce zwykłego pobytu w różnych państwach:
prawu ojczystemu dziecka.
Prawem ojczystym jest prawo obywatelstwa osoby fizycznej (art. 31 kodeksu cywilnego).
W przypadku bezpaństwowców prawem ojczystym bezpaństwowca jest prawo miejsca, w którym osoba taka zamieszkuje. Jeżeli jednak bezpaństwowiec jest osobą małoletnią lub pełnoletnią objętą opieką lub kuratelą, prawem ojczystym jest prawo miejsca jego zamieszkania (art. 32 ust. 1 i 2 kodeksu cywilnego).

Gdzie znaleźć obowiązujące przepisy

- kodeks cywilny
- kodeks postępowania cywilnego
- ogólne zasady mediacji
- system mediacji rodzinnej (ministerialne rozporządzenie wykonawcze nr 13/2018 z dnia 22 października 2018 r.)
- ramy prawne postępowania w sprawie ustanowienia opiekuna cywilnoprawnego
- ustawa o ochronie dzieci i osób młodych, które znajdują się w sytuacji zagrożenia
- ustawa o organizacji systemu sądownictwa
- dostęp do prawa i wymiaru sprawiedliwości
- postępowania podlegające właściwości prokuratury i urzędów stanu cywilnego
- rozporządzenie Rady (UE) 2019/1111 z dnia 25 czerwca 2019 r. w sprawie jurysdykcji, uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich i w sprawach dotyczących odpowiedzialności rodzicielskiej oraz w sprawie uprowadzenia dziecka za granicę (wersja przekształcona)

Uwaga:

Informacje przedstawione powyżej nie są wiążące dla punktu kontaktowego europejskiej sieci sądowej, sądów ani innych podmiotów i organów. Należy również zapoznać się z treścią obowiązujących aktów prawnych, które podlegają regularnym aktualizacjom i zmianom wykładni na podstawie orzecznictwa.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 05/04/2023

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Rumunia

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

W rumuńskim kodeksie cywilnym (Codul Civil) stosuje się pojęcie **władzy rodzicielskiej**. **Władza rodzicielska oznacza** całokształt praw i obowiązków względem dziecka oraz jego majątku. Prawa i obowiązki spoczywają w równym stopniu na obojgu rodzicach i są wykonywane dla dobra dziecka. Władza rodzicielska jest wykonywana do osiągnięcia przez dziecko pełnej zdolności do czynności prawnych.
Do praw i obowiązków rodzicielskich (przewidzianych w art. 487–499 kodeksu cywilnego i ustawie nr 272/2004 (Legea nr. 272/2004) o ochronie i propagowaniu praw dziecka) w stosunku do dziecka należą:
prawo i obowiązek ustalenia i zachowania tożsamości dziecka. Dziecko jest rejestrowane niezwłocznie po urodzeniu i ma prawo do imienia i nazwiska oraz obywatelstwa. Rodzice wybierają dziecku imię i nazwisko;
prawo i obowiązek wychowania dziecka. Rodzice mają prawo i obowiązek wychowywać dziecko, dbać o jego zdrowie oraz rozwój fizyczny, psychiczny i intelektualny, o jego wykształcenie, studia i szkolenie zawodowe zgodnie z własnymi przekonaniami oraz cechami i potrzebami dziecka;
prawo i obowiązek sprawowania nadzoru nad dzieckiem;
prawo i obowiązek łożenia na utrzymanie dziecka. Rodzice są zobowiązani solidarnie zapewniać środki utrzymania na rzecz małoletniego dziecka. Rodzice są zobowiązani utrzymywać dorosłe dziecko do momentu ukończenia przez nie nauki, jeżeli dziecko studiuje, ale nie później niż do ukończenia przez nie 26 roku życia;
prawo do zastosowania określonych środków dyscyplinarnych wobec dziecka. Zabrania się stosowania niektórych środków, takich jak kary cielesne, które niekorzystnie wpłynęłyby na stan fizyczny, psychiczny lub emocjonalny dziecka;
prawo do domagania się wydania dziecka od osoby, która przetrzymuje je bezprawnie;

prawo rodziców do połączenia się z dzieckiem. Prawo to jest powiązane z prawem dziecka do nieodseparowywania go od rodziców z wyjątkiem szczególnych i tymczasowych okoliczności (np. środki dotyczące umieszczenia dziecka w placówce);
prawo rodziców do utrzymywania osobistych stosunków z dzieckiem. Utrzymywanie osobistych stosunków z dzieckiem obejmuje *na przykład* odwiedzanie dziecka w jego domu, odwiedzanie dziecka w szkole, spędzanie przez dziecko wakacji szkolnych z każdym z rodziców;
prawo do ustalenia miejsca zamieszkania dziecka. Małoletnie dziecko mieszka ze swoimi rodzicami. Jeżeli rodzice nie mieszkają razem, podejmują decyzję o miejscu zamieszkania dziecka w drodze wzajemnego porozumienia. W przypadku braku porozumienia między rodzicami decyzję w tej sprawie podejmuje sąd opiekuńczy (*Instanţa de tutelă*);
prawo do wyrażenia zgody na zaręczyny i zawarcie związku małżeńskiego przez małoletnich, którzy ukończyli 16 rok życia; prawo do wyrażenia zgody na przysposobienie dziecka;
prawo do zaskarżenia środków podjętych przez organy względem dziecka oraz prawo do składania wniosków i wytaczania powództwa we własnym imieniu oraz w imieniu dziecka.
Do praw i obowiązków rodzicielskich (przewidzianych w art. 500–502 kodeksu cywilnego), jeżeli chodzi o majątek dziecka, można zaliczyć:
zarządzanie majątkiem dziecka. Rodzicowi nie przysługują prawa do majątku dziecka, a dziecku nie przysługują prawa do majątku rodzica, z wyjątkiem prawa do dziedziczenia i świadczeń alimentacyjnych. Rodzice mają prawo i obowiązek zarządzać majątkiem małoletniego dziecka oraz reprezentować je w czynnościach cywilnoprawnych lub wyrażać zgodę na ich dokonanie. Po ukończeniu 14 roku życia małoletni wykonuje swoje prawa i obowiązki samodzielnie, jednak w stosownych przypadkach za zgodą rodziców i sądu opiekuńczego;
prawo i obowiązek reprezentowania małoletniego w czynnościach cywilnoprawnych lub wyrażenia zgody na ich dokonanie. Do momentu ukończenia przez dziecko 14 roku życia jest ono reprezentowane w czynnościach cywilnoprawnych przez rodziców, ponieważ nie posiada zdolności do czynności prawnych. W wieku od 14 do 18 lat dziecko ma ograniczoną zdolność do czynności prawnych, zatem wykonuje swoje prawa i obowiązki samodzielnie za uprzednią zgodą rodziców.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Prawa i obowiązki spoczywają w równym stopniu na obojgu rodzicach (art. 503 ust. 1 kodeksu cywilnego): jeżeli rodzice są małżeństwem; są po rozwodzie (art. 397 kodeksu cywilnego); na rodzicu, którego ojcostwo lub macierzyństwo zostało ustalone w przypadku dziecka pozamałżeńskiego, oraz na obojgu rodzicach, jeżeli rodzice zamieszkują razem (art. 505 ust. 1 kodeksu cywilnego).
Władza rodzicielska jest wykonywana w nierównym stopniu przez rodziców (pozostających w separacji): w przypadku rozwiązania małżeństwa przez rozwód, jeżeli sąd uzna, że dla dobra dziecka władzę rodzicielską powinno wykonywać tylko jedno z rodziców (art. 398 kodeksu cywilnego); w przypadku unieważnienia małżeństwa (art. 305 ust. 2 kodeksu cywilnego); jeżeli dziecko urodziło się poza związkiem małżeńskim, w przypadku gdy rodzice nie mieszkają razem (art. 505 ust. 2 kodeksu cywilnego).
Władza rodzicielska jest wykonywana przez jedno z rodziców zgodnie z art. 507 kodeksu cywilnego, gdy drugie z rodziców nie żyje, zostało pozbawione praw rodzicielskich lub wydano wobec niego odpowiedni zakaz (itd.).
Władza rodzicielska jest wykonywana przez rodziców częściowo, gdy prawa i obowiązki spoczywają na osobie trzeciej lub placówce opiekuńczej (art. 399 kodeksu cywilnego).

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Na małoletnim rodzicu, który ukończył 14 rok życia, spoczywają prawa i obowiązki wyłącznie wobec dziecka. Prawa i obowiązki względem majątku dziecka spoczywają na opiekunie lub innej osobie.
Władza rodzicielska nad małoletnim jest ustanawiana, gdy oboje jego rodzice nie żyją, są nieznani, zostali pozbawieni praw rodzicielskich lub nałożono na nich sankcje karne w postaci pozbawienia ich praw rodzicielskich, wydano wobec nich zakaz sądowy, zaginęli lub zostali uznani za zmarłych oraz gdy sąd postanawia po zakończeniu przysposobienia, że dla dobra małoletniego należy wyznaczyć opiekuna.
Opieka jest ustanawiana, jeżeli oboje rodzice nie sprawują opieki nad dzieckiem, po tym jak zostali pozbawieni praw rodzicielskich.
W wyjątkowych przypadkach sąd opiekuńczy może postanowić o umieszczeniu dziecka u krewnego lub u innej rodziny lub osoby, za ich zgodą, lub w placówce opiekuńczej.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

Co do zasady po rozwodzie władzę rodzicielską sprawują wspólnie oboje rodzice bądź jedno z rodziców, gdy leży to w interesie dziecka. Drugi rodzic zachowuje prawo do czuwania nad tym, w jaki sposób jego dziecko jest wychowywane i kształcone, oraz prawo do wyrażenia zgody na jego przysposobienie.
W wyjątkowych przypadkach sąd opiekuńczy może postanowić o umieszczeniu dziecka u krewnego lub u innej rodziny lub osoby, za ich zgodą, lub w placówce opiekuńczej. Tego rodzaju osoby lub placówka wykonują prawa i obowiązki rodziców względem dziecka (art. 399 kodeksu cywilnego).
Jeżeli ustalono ojcostwo i macierzyństwo w odniesieniu do dziecka pozamałżeńskiego, władza rodzicielska jest wykonywana wspólnie i w równym stopniu przez oboje rodziców, jeżeli mieszkają oni razem. Jeżeli rodzice dziecka pozamałżeńskiego nie mieszkają razem, władzę rodzicielską wykonuje wyłącznie jedno z rodziców.
Notariusz może udzielić rozwodu na zgodny wniosek małżonków nawet w przypadku, gdy małżonkowie posiadają małoletnie dzieci zrodzone z małżeństwa bądź małoletnie dzieci pozamałżeńskie lub przysposobione, jeżeli małżonkowie osiągną porozumienie co do wszystkich kwestii związanych z nazwiskiem używanym po rozwodzie, wykonywaniem władzy rodzicielskiej przez oboje rodziców, miejscem zamieszkania dzieci po rozwodzie, warunkami osobistych kontaktów między rodzicem, który nie mieszka z dziećmi, a każdym z dzieci oraz podziałem kosztów ich wychowania, kształcenia, nauki i szkolenia zawodowego. Jeżeli ze sprawozdania z rodzinnego wywiadu środowiskowego wynika, że porozumienie między małżonkami w sprawie wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej lub miejsca zamieszkania nie leży w interesie dziecka, notariusz oddala pozew rozwodowy i kieruje małżonków do sądu.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Rodzice mogą zawrzeć ugodę co do wykonywania władzy rodzicielskiej lub środków podejmowanych w celu ochrony dziecka za zgodą sądu opiekuńczego, jeżeli leży to w interesie dziecka (art. 506 kodeksu cywilnego).
Strony mogą stawić się w sądzie w toku postępowania w każdym czasie, nawet bez wezwania ich przez sąd, z wnioskiem o zatwierdzenie ugody, którą zawarły. Orzeczenie zatwierdzające taką ugodę jest ostateczne i podlega wykonaniu.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Przed wniesieniem sprawy do sądu można skorzystać z mediacji. W toku postępowania organy wymiaru sprawiedliwości mają obowiązek pouczyć strony o możliwości skorzystania z mediacji i o zaletach tego rozwiązania. Jeżeli mediacja nie doprowadzi do ugody, kwestie sporne rozstrzygnie sąd.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Zobacz odpowiedź na pytanie 1.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Jeżeli sąd powierzy wykonywanie władzy rodzicielskiej tylko jednemu z rodziców, wówczas rodzic ten samodzielnie podejmuje decyzje dotyczące wszystkich kwestii związanych z dzieckiem. Drugi rodzic zachowuje prawo do czuwania nad tym, w jaki sposób jego dziecko jest wychowywane i kształcone, oraz prawo do wyrażenia zgody na jego przysposobienie.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Rodzice wykonują władzę rodzicielską wspólnie i w równym stopniu. Jeżeli jedno z rodziców dokonuje samodzielnie – wobec osób trzecich działających w dobrej wierze – zwykłej czynności prawnej wynikającej z władzy rodzicielskiej i obowiązków rodzicielskich, domniemywa się, że dokonuje tej czynności za zgodą drugiego rodzica.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

Wnioski o ochronę osób fizycznych podlegające właściwości sądu opiekuńczego i rodzinnego (*sąd rejonowy lub, w stosownych przypadkach, sąd okręgowy specjalizujący się w sprawach dotyczących małoletnich i rodziny*) rozpatruje sąd właściwy miejscowo dla miejsca zamieszkania lub pobytu osoby objętej ochroną (art. 94 kodeksu postępowania cywilnego, Codul de Procedură Civilă).

Wnioski o ustalenie ojcostwa lub macierzyństwa rozpatruje sąd właściwy dla miejsca zamieszkania wnioskodawcy, natomiast wnioski dotyczące obowiązków alimentacyjnych (w tym świadczeń państwowych na rzecz dzieci) rozpatruje sąd właściwy dla miejsca zamieszkania wnioskodawcy będącego uprawnionym.

Dokumenty, które należy załączyć do wniosku to: kopia aktu urodzenia małoletniego dziecka, kopia dokumentu tożsamości, kopia wyroku orzekającego rozwód, ugoda mediacyjna (w stosownych przypadkach) oraz wszelkie inne dokumenty uznane za pomocne w rozstrzygnięciu sprawy. Wniosek jest zwolniony z opłaty skarbowej.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

Sąd może zastosować w każdym czasie środki tymczasowe w postaci nakazu sądowego (specjalne postępowanie z krótszymi terminami) dotyczące ustalenia miejsca zamieszkania małoletnich dzieci, obowiązku alimentacyjnego, pobierania świadczeń państwowych na rzecz dzieci i korzystania z domu rodzinnego (art. 919 kodeksu postępowania cywilnego).

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Pomoc prawną można otrzymać na mocy nadzwyczajnego dekretu rządowego nr 51/2008 (Ordonanța de Urgență nr. 51/2008) w sprawie publicznej pomocy prawnej w sprawach cywilnych, zatwierdzonego ze zmianami ustawą nr 193/2008 (Legea nr. 193/2008), z późniejszymi zmianami.

Pomoc prawna może zostać przyznana, odrębnie lub łącznie, w postaci porady udzielonej przez adwokata; pokrycia honorarium biegłego, tłumacza pisemnego lub ustnego; pokrycia wynagrodzenia komornika sądowego; a także w formie zwolnienia z opłat sądowych, obniżenia ich wysokości, rozłożenia płatności na raty lub odroczenia płatności opłat sądowych.

Do otrzymania pomocy prawnej w pełnym zakresie kwalifikują się osoby, których średni miesięczny dochód netto na członka rodziny wynosił mniej niż 300 RON w ciągu ostatnich dwóch miesięcy przed złożeniem wniosku. Jeżeli średni miesięczny dochód netto wnioskodawcy nie przekracza 600 RON, pomoc prawna jest przyznawana w wymiarze 50%. Ustalone warunki nie uniemożliwiają jednak wnioskodawcom, których zasoby przekraczają określoną kwotę, skorzystania z pomocy prawnej, jeżeli udowodnią, że nie są w stanie pokryć kosztów sądowych ze względu na różnicę między standardem życia w państwie, w którym znajduje się ich miejsce zamieszkania lub zwykłego pobytu, a standardem życia w państwie sądu rozstrzygającego sprawę.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Od orzeczenia wydanego w sprawach z zakresu władzy rodzicielskiej (w toku postępowania rozwodowego lub w wyniku odrębnego postępowania) przysługuje wyłącznie środek odwoławczy, który należy wnieść w terminie 30 dni od wydania orzeczenia, a od orzeczenia zatwierdzającego ugodę zawartą między stronami wyłącznie środek zaskarżenia.

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Jeżeli zobowiązany nie wywiązuje się dobrowolnie ze swojego obowiązku, uprawniony musi powiadomić komornika. Komornik zwróci się do sądu wykonania o zgodę na wykonanie orzeczenia. Sąd rozstrzyga tę sprawę na posiedzeniu niejawnym, bez udziału stron.

Jeżeli sąd udzieli zgody na wykonanie orzeczenia, komornik wysyła do rodzica lub osoby, u której przebywa małoletni, postanowienie sądu i wezwanie do stawienia się przed sądem, tym samym powiadamiając daną osobę o terminie stawienia się wraz z małoletnim w celu przekazania go uprawnionemu, lub nakaże takiej osobie umożliwienie drugiemu rodzicowi wykonywanie prawa do kontaktów z małoletnim.

Jeżeli zobowiązany nie wywiąże się ze swojego obowiązku, komornik przystąpi do przymusowego wykonania orzeczenia w obecności przedstawiciela Dyrekcji Generalnej ds. Pomocy Społecznej i Ochrony Dziecka oraz, w razie konieczności, w obecności psychologa i funkcjonariuszy policji. Na potrzeby wykonania orzeczenia nie można zastraszać małoletniego ani wywierać na nim presji.

Jeżeli zobowiązany nie wywiąże się ze swojego obowiązku, podlega karze nałożonej przez sąd do momentu wykonania orzeczenia, przy czym komornik powiadamia prokuratora w celu wszczęcia postępowania.

W przypadku odmowy małoletniego komornik przekazuje urzędowy raport przedstawicielowi Dyrekcji Generalnej ds. Pomocy Społecznej i Ochrony Dziecka, a właściwy sąd kieruje małoletniego do udziału w programie pomocy psychologicznej, który zakończy się sporządzeniem raportu przez psychologa. W przypadku ponownej odmowy małoletniego po wznowieniu przymusowego wykonania orzeczenia uprawniony może wystąpić do sądu o zastosowanie kary.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Do uznania orzeczenia w sprawie władzy rodzicielskiej zastosowanie mają przepisy rozporządzenia (WE) nr 2201/2003. Wniosek składa się do sądu w miejscu zamieszkania lub stałego pobytu strony przeciwnej w Rumunii. Uznanie orzeczenia można zaskarżyć do właściwego miejscowo sądu apelacyjnego (*Curtea de Apel*) lub odpowiednio do Wysokiego Trybunału Kasacyjnego i Sprawiedliwości (Înalta Curte de Casație și Justiție).

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Aby wnieść sprzeciw od uznania orzeczenia w sprawie władzy rodzicielskiej, zainteresowana osoba może zwrócić się do sądu właściwego dla miejsca zamieszkania lub stałego pobytu strony przeciwnej w Rumunii.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Artykuł 2611 kodeksu cywilnego stanowi, że prawo właściwe w odniesieniu do władzy rodzicielskiej i ochrony dzieci określa się na podstawie Konwencji o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci przyjętej w Hadze w dniu 19 października 1996 r., ratyfikowanej ustawą nr 361/2007.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 16/12/2020

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Słowenia

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

Odpowiedzialność rodzicielska (inaczej władza rodzicielska) jest stosunkiem prawnym regulowanym przez **prawo rodzinne**. Stosunek ten powstaje wraz z narodzinami dziecka lub ustaleniem ojcostwa i macierzyństwa. W słoweńskim systemie prawnym dzieci urodzone w małżeństwie mają takie same prawa i obowiązki jak dzieci urodzone poza małżeństwem. W słoweńskim ustawodawstwie przyjęto system „pełnego przysposobienia", co oznacza, że dzieci przysposobione są traktowane tak samo jak dzieci biologiczne.

Podstawę prawną stanowi **art. 54 słoweńskiej konstytucji**, zgodnie z którym rodzice mają prawo i obowiązek utrzymywania, kształcenia i wychowywania swoich dzieci. Pozbawienie lub ograniczenie tego prawa i obowiązku jest możliwe wyłącznie z powodów określonych w prawie w celu ochrony dobra dziecka. Dzieci urodzone w małżeństwie mają takie same prawa jak dzieci urodzone poza małżeństwem.

Władza rodzicielska to ogół praw i obowiązków rodziców, które służą stworzeniu w miarę możliwości warunków zapewniających kompleksowy rozwój dziecka. Rodzice wykonują władzę rodzicielską wspólnie [art. 6 kodeksu rodzinnego (Družinski zakonik)].

Rodzice mają obowiązek chronić dobro swojego dziecka we wszystkich podejmowanych czynnościach dotyczących dziecka oraz wychowywać je z poszanowaniem jego osoby, indywidualności i godności. Rodzice mają pierwszeństwo względem wszystkich innych osób, jeżeli chodzi o sprawowanie opieki nad dzieckiem i dopełnianie obowiązku dbania o dobro dziecka. Uważa się, że rodzice dbają o dobro dziecka, jeśli zaspokajają materialne, emocjonalne i psychospołeczne potrzeby dziecka, uwzględniając w szczególności jego osobowość, wiek, poziom rozwoju i życzenia, podejmując działania, które pokazują ich dbałość o dziecko i odpowiedzialność za nie oraz kierując odpowiednio jego rozwojem i zachęcając do rozwoju (art. 7 kodeksu rodzinnego).

Na rodzicach spoczywa główna i równorzędna odpowiedzialność za opiekę nad dzieckiem, jego wychowanie i rozwój. Priorytetem rodziców powinno być dobro dziecka, a państwo powinno pomagać im w wywiązaniu się z obowiązków rodzicielskich.

Władza rodzicielska obejmuje prawa i obowiązki rodziców związane z życiem i zdrowiem ich dziecka, jego wychowaniem i ochroną, opieką i nadzorem nad nim oraz jego edukacją, a także ich prawa i obowiązki związane z reprezentowaniem i utrzymaniem dziecka oraz zarządzaniem majątkiem dziecka. Na warunkach przewidzianych w kodeksie rodzinnym właściwy organ może ograniczyć władzę rodzicielską jednego z rodziców lub obojga rodziców bądź pozbawić władzy rodzicielskiej jednego z rodziców lub oboje rodziców.

Rodzice mają obowiązek troszczyć się o życie i zdrowie swojego dziecka, chronić je, otaczać opieką, wychowywać i nadzorować. Rodzice mają obowiązek zapewnić dziecku warunki do zdrowego rozwoju fizycznego i zrównoważonego rozwoju osobistego, pomagać mu w rozwijaniu umiejętności samodzielnego życia i samodzielnej pracy, łożyć na utrzymanie dziecka zgodnie z przepisami kodeksu rodzinnego oraz w miarę swoich możliwości zapewniać mu dostęp do szkolnictwa i edukacji odpowiadających jego zdolnościom, talentom i pragnieniom (art. 135, 136 i 137 kodeksu rodzinnego).

Dziecko ma prawo do kontaktów z obojgiem rodziców i oboje rodzice mają prawo do kontaktów z dzieckiem (art. 141 kodeksu rodzinnego).

Odpowiedzialność prawna rodziców za ich dziecko jest określona w art. 142 kodeksu zobowiązań (Obligacijski zakonik). Rodzice odpowiadają za szkody wyrządzone osobie trzeciej przez dziecko, które nie ukończyło 7. roku życia, niezależnie od tego, czy ponoszą odpowiedzialność za wyrządzenie tych szkód. Rodzice odpowiadają za szkody wyrządzone osobie trzeciej przez małoletnie dziecko, które ukończyło 7. rok życia, chyba że są w stanie udowodnić, że nie ponoszą odpowiedzialności za wyrządzone szkody.

Art. 145 kodeksu rodzinnego reguluje **reprezentację** dziecka w kontaktach ze światem zewnętrznym. O ile przepisy prawa nie stanowią inaczej (na przykład jeżeli dziecko zostało umieszczone w pieczy zastępczej), dziecko jest reprezentowane przez swoich rodziców. Jeżeli zachodzi konieczność formalnego doręczenia korespondencji małoletniemu dziecku lub powiadomienia go o czymś, odbiorcą takiej korespondencji lub takich informacji może być każde z rodziców. Jeżeli rodzice nie mieszkają razem, odbioru dokonuje to z rodziców, z którym zamieszkuje dziecko, lub to z rodziców, które wskazano w ugodzie sądowej lub orzeczeniu o wspólnej pieczy zgodnie z art. 139 kodeksu rodzinnego (art. 145 kodeksu rodzinnego).

Zarząd majątkiem dziecka sprawują jego rodzice, kierując się dobrem dziecka. Rodzice mogą korzystać z przychodów z majątku dziecka w szczególności na potrzeby utrzymania, wychowania i kształcenia dziecka, a także w celu zaspokojenia pilnych potrzeb rodziny, jeżeli sami rodzice nie dysponują wystarczającymi środkami (art. 147 i 148 kodeksu rodzinnego).

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Na rodzicach spoczywa główna i równorzędna odpowiedzialność za opiekę nad dzieckiem, jego wychowanie i rozwój. Priorytetem rodziców powinno być dobro dziecka (art. 135 kodeksu rodzinnego).

Rodzice wykonują władzę rodzicielską w porozumieniu ze sobą i dla dobra dziecka. Jeżeli rodzice nie są w stanie samodzielnie dojść do porozumienia, pomaga im w tym ośrodek pracy społecznej (*center za socialno delo*). Mogą również, jeżeli sobie tego życzą, skorzystać z usług mediatora. Jeżeli rodzice nie mieszkają razem i nie sprawują wspólnej pieczy nad dzieckiem, podejmują decyzje w kwestiach wywierających istotny wpływ na rozwój dziecka w porozumieniu i dla dobra dziecka. Jeżeli rodzice nie są w stanie samodzielnie dojść do porozumienia, pomaga im w tym ośrodek pracy społecznej. Mogą również, jeżeli sobie tego życzą, skorzystać z usług mediatora.

W sprawach życia codziennego dziecka oraz w sprawach dotyczących stałego miejsca zamieszkania dziecka decyzje podejmuje to z rodziców, które sprawuje pieczę nad dzieckiem, o ile nie ma to negatywnego wpływu na kwestie oddziałujące w istotny sposób na rozwój dziecka.

Sąd orzeka w sprawach, w których rodzice nie zdołają dojść do porozumienia w kwestiach wywierających istotny wpływ na rozwój dziecka.

Jeżeli jedno z rodziców nie może wykonywać władzy rodzicielskiej, drugie z rodziców wykonuje ją samodzielnie.

Jeżeli jedno z rodziców nie żyje lub jest nieznane bądź jeżeli zostało pozbawione władzy rodzicielskiej, władzę rodzicielską wykonuje drugie z rodziców (art. 151 kodeksu rodzinnego).

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Rodzice mają pierwszeństwo względem innych osób, jeżeli chodzi o prawo i obowiązek ochrony praw i dobra ich dziecka. Jeżeli rodzice nie korzystają ze swoich praw lub nie dopełniają swoich obowiązków bądź nie kierują się przy tym dobrem dziecka, państwo stosuje środki mające na celu ochronę praw i dobra dziecka (dalej zwane „środkami mającymi na celu ochronę dobra dziecka"). Środki mające na celu ochronę dobra dziecka można stosować do czasu, aż dziecko osiągnie pełną zdolność do czynności prawnych, chyba że w kodeksie rodzinnym przewidziano inaczej (art. 154 kodeksu rodzinnego).

Sąd może odebrać dziecko rodzicom i umieścić je w pieczy innej osoby, w pieczy zastępczej lub w placówce, jeżeli dobro dziecka może ucierpieć, a odebranie dziecka jest jedynym sposobem pozwalającym na zapewnienie wystarczającej ochrony jego dobra, oraz jeżeli okoliczności sprawy wskazują, że po pewnym czasie rodzice będą w stanie ponownie przejąć odpowiedzialność za opiekę nad dzieckiem i jego wychowanie (art. 174 kodeksu rodzinnego).

Sąd może również orzec o umieszczeniu dziecka w placówce, jeżeli ma ono problemy natury psychospołecznej w postaci trudności z zachowaniem, emocjami, uczeniem się lub innych trudności w rozwoju, jeżeli dobro dziecka lub innych dzieci w rodzinie może ucierpieć, a ochronę dobra dziecka lub dobra pozostałych dzieci w rodzinie można zapewnić wyłącznie poprzez umieszczenie dziecka w placówce (art. 175 kodeksu rodzinnego).

Opiekę nad dzieckiem może sprawować rodzic adopcyjny. Przysposobienie dziecka jest możliwe wyłącznie wówczas, gdy po jego narodzinach rodzice wyrazili na to zgodę w ośrodku pomocy społecznej lub przed sądem. W przypadku dziecka, które nie ukończyło ośmiu tygodni, zgodę należy potwierdzić po osiągnięciu przez dziecko tego wieku. W przeciwnym razie zgoda nie wywołuje skutków prawnych. Zgoda nie jest wymagana od rodziców pozbawionych władzy rodzicielskiej lub trwale niezdolnych do składania oświadczeń woli. Dzieci można przysposobić również wówczas, gdy ich rodzice są nieznani lub gdy miejsce zamieszkania ich rodziców jest nieznane od roku (art. 218 kodeksu rodzinnego). Przysposobienie skutkuje ustaniem praw i obowiązków dziecka względem jego rodziców i innych osób bliskich i *vice versa*. Jeżeli małżonek lub partner jednego z rodziców dziecka przysposobi to dziecko, prawa i obowiązki dziecka względem tego z rodziców i jego bliskich – i *vice versa* – nie ustają (art. 220 kodeksu rodzinnego).

Przyznanie władzy rodzicielskiej osobie bliskiej jest nową instytucją wprowadzoną przepisami kodeksu rodzinnego w odniesieniu do opieki nad dzieckiem. Z instytucji tej można skorzystać wyłącznie w przypadku dziecka, które nie ma pozostających przy życiu rodziców. Jeżeli służy to dobru dziecka, sąd może przyznać władzę rodzicielską osobie bliskiej, która chce przyjąć na siebie odpowiedzialność za dziecko i spełnia przesłanki przysposobienia określone w kodeksie rodzinnym. W kodeksie rodzinnym przewidziano, kogo uznaje się w takich przypadkach za osobę bliską: krewnego dziecka do drugiego stopnia w linii prostej lub krewnego dziecka do czwartego stopnia w linii bocznej. Osoba, której przyznano władzę rodzicielską, wstępuje w takie same prawa i obowiązki, jakie mieliby rodzice dziecka, i staje się przedstawicielem ustawowym dziecka. Osoba, której przyznano władzę rodzicielską, ma obowiązek łożenia na utrzymanie dziecka. Jeżeli sąd przyznaje władzę rodzicielską dwóm osobom bliskim, które są małżeństwem lub tworzą wolny związek, lub osobie bliskiej i jej małżonkowi bądź partnerowi w wolnym związku, którzy spełniają określone przesłanki, przyznaje tę władzę obojgu partnerom i nie może przyznać jej wyłącznie jednemu z nich (art. 231 kodeksu rodzinnego).

Sąd wyznacza opiekuna dla dziecka, które nie ma rodziców lub którego rodzice nie sprawują nad nim pieczy, i umieszcza dziecko pod jego opieką (art. 257 kodeksu rodzinnego). Ośrodek pomocy społecznej lub sąd wyznacza dziecku specjalnego kuratora „kolizyjnego" (*kolizijski skrbnik*), gdy jego rodzice wykonują władzę rodzicielską, lecz zachodzi między nimi konflikt interesów, lub gdy – w przypadku opieki – zachodzi konflikt interesów między dzieckiem a opiekunem (art. 269 kodeksu rodzinnego).

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

Rodzice, którzy nie mieszkają razem lub którzy zamierzają się rozejść, powinni dojść do porozumienia w kwestii pieczy nad swoimi wspólnymi dziećmi, kierując się ich dobrem. Mogą oni uzgodnić wspólną pieczę nad dziećmi, powierzenie sprawowania pieczy jednemu z rodziców lub podzielenie się dziećmi. Jeżeli rodzice nie są w stanie samodzielnie dojść do porozumienia, pomaga im w tym ośrodek pracy społecznej. Mogą również, jeżeli sobie tego życzą, skorzystać z usług mediatora. Jeżeli rodzice dojdą do porozumienia w kwestii pieczy, mogą zaproponować zawarcie ugody sądowej. Jeżeli sąd uzna, że porozumienie nie służy dobru dzieci, oddala wniosek. Jeżeli rodzice nie zdołają dojść do porozumienia w kwestii pieczy, sprawę rozstrzyga sąd. Sąd może również – z urzędu i zgodnie z przepisami kodeksu rodzinnego – orzec o innych środkach mających na celu zabezpieczenie dobra dziecka. Rozpoznając sprawy dotyczące pieczy, sąd orzeka również każdorazowo w sprawie świadczeń alimentacyjnych na rzecz wspólnych dzieci małżonków oraz w sprawie kontaktów dzieci z każdym z rodziców, zgodnie z kodeksem rodzinnym. Sąd wydaje nowe orzeczenie w sprawie pieczy, gdy jest to konieczne ze względu na zmianę okoliczności lub dobro dziecka (art. 138 kodeksu rodzinnego).

W razie unieważnienia małżeństwa sąd orzeka również w sprawie pieczy i świadczeń alimentacyjnych na rzecz wspólnych dzieci małżonków oraz w sprawie kontaktów dzieci z każdym z rodziców, zgodnie z kodeksem rodzinnym. Sąd ustala przedtem, jak najlepiej zagwarantować dobro dziecka lub dzieci. (art. 98 kodeksu rodzinnego).

Jeżeli rodzice nie mieszkają razem i nie sprawują wspólnej pieczy nad dzieckiem, podejmują decyzje w kwestiach wywierających istotny wpływ na rozwój dziecka w porozumieniu i dla dobra dziecka. Jeżeli rodzice nie są w stanie samodzielnie dojść do porozumienia, pomaga im w tym ośrodek pracy społecznej. Mogą również, jeżeli sobie tego życzą, skorzystać z usług mediatora. W sprawach życia codziennego dziecka oraz w sprawach dotyczących stałego miejsca zamieszkania dziecka decyzje podejmuje to z rodziców, które sprawuje pieczę nad dzieckiem, o ile nie ma to negatywnego wpływu na kwestie oddziałujące w istotny sposób na rozwój dziecka (art. 151 kodeksu rodzinnego).

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Rodzice, którzy nie mieszkają razem lub którzy zamierzają się rozejść, powinni dojść do porozumienia w kwestii pieczy nad swoimi wspólnymi dziećmi, kierując się ich dobrem. Mogą oni uzgodnić wspólną pieczę nad dziećmi, powierzenie sprawowania pieczy jednemu z rodziców lub podzielenie się dziećmi. Jeżeli rodzice nie są w stanie samodzielnie dojść do porozumienia, pomaga im w tym ośrodek pracy społecznej. Mogą również, jeżeli sobie tego życzą, skorzystać z usług mediatora. Jeżeli rodzice dojdą do porozumienia w kwestii pieczy, mogą zaproponować podpisanie ugody sądowej. Jeżeli sąd uzna, że porozumienie nie służy dobru dzieci, oddala wniosek. Jeżeli rodzice nie zdołają dojść do porozumienia w kwestii pieczy, sprawę rozstrzyga sąd (art. 138 kodeksu rodzinnego). Ugoda sądowa lub orzeczenie sądu w sprawie wspólnej pieczy muszą zawierać: wskazanie stałego miejsca zamieszkania dziecka, wskazanie, które z rodziców ma odbierać wszelką korespondencję w imieniu dziecka, oraz warunki łożenia na utrzymanie dziecka (art. 139 kodeksu rodzinnego).

Rodzice, którzy nie mieszkają razem lub którzy zamierzają się rozejść, a także rodzice, którzy mieszkają razem, uzgadniają warunki łożenia na utrzymanie swoich wspólnych dzieci. Jeżeli rodzice nie są w stanie samodzielnie dojść do porozumienia, pomaga im w tym ośrodek pracy społecznej. Mogą również, jeżeli sobie tego życzą, skorzystać z usług mediatora. Jeżeli rodzice nie zdołają dojść do porozumienia w kwestii łożenia na utrzymanie swoich wspólnych dzieci, sprawę rozstrzyga sąd (art. 140 kodeksu rodzinnego).

Dziecko ma prawo do kontaktów z obojgiem rodziców i oboje rodzice mają prawo do kontaktów z dzieckiem Kontakty takie muszą przede wszystkim służyć dobru dziecka. Matka lub ojciec, z którymi dziecko zamieszkuje i którym powierzono pieczę nad dzieckiem, lub osoba trzecia, z którą dziecko zamieszkuje, muszą powstrzymać się od wszelkiego postępowania, które utrudnia lub uniemożliwia dziecku utrzymywanie kontaktów z którymkolwiek z rodziców, oraz muszą starać się zachęcać dziecko do pozytywnego nastawienia do kontaktów z drugim z rodziców lub z rodzicami. Matka lub ojciec, którzy utrzymują

kontakty z dzieckiem, powinni powstrzymać się od wszelkiego postępowania, które utrudnia sprawowanie opieki nad dzieckiem i jego wychowanie. Rodzice, którzy nie mieszkają razem lub którzy zamierzają się rozejść, powinni dojść do porozumienia w kwestii kontaktów. Jeżeli rodzice nie są w stanie samodzielnie dojść do porozumienia, pomaga im w tym ośrodek pracy społecznej. Mogą również, jeżeli sobie tego życzą, skorzystać z usług mediatora. Jeżeli rodzice dojdą do porozumienia w kwestii kontaktów, mogą zaproponować podpisanie ugody sądowej. Jeżeli sąd uzna, że porozumienie nie służy dobru dziecka, oddala wniosek. Jeżeli rodzice nie zdołają dojść do porozumienia w kwestii kontaktów z dzieckiem, sprawę rozstrzyga sąd (art. 141 kodeksu rodzinnego).

Dziecko ma również prawo do utrzymywania kontaktów z innymi osobami będącymi członkami jego rodziny, z którymi pozostaje w bliskich stosunkach osobistych, chyba że jest to sprzeczne z dobrem dziecka. Za takie osoby uważa się w szczególności dziadków, rodzeństwo, rodzeństwo przyrodnie, byłych rodziców zastępczych dziecka oraz byłego lub obecnego małżonka lub konkubenta któregokolwiek z rodziców. Porozumienie w sprawie takich kontaktów powinni osiągnąć rodzice dziecka, dziecko (jeśli jest w stanie zrozumieć znaczenie tego porozumienia) oraz osoby, o których mowa powyżej. Jeżeli rodzice nie są w stanie samodzielnie dojść do porozumienia, pomaga im w tym ośrodek pracy społecznej. Mogą również, jeżeli sobie tego życzą, skorzystać z usług mediatora. Zakres kontaktów i sposób ich utrzymywania powinien służyć dobru dziecka. Jeżeli rodzice dojdą do porozumienia w kwestii kontaktów, dziecko oraz osoby, o których mowa powyżej, mogą również zaproponować podpisanie ugody sądowej. Jeżeli sąd uzna, że porozumienie nie służy dobru dzieci, oddala wniosek. Jeżeli rodzice, dziecko i osoby, o których mowa powyżej, nie zdołają dojść do porozumienia w kwestii kontaktów, sprawę rozstrzyga sąd (art. 142 kodeksu rodzinnego).

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Przed złożeniem wniosku do sądu o wydanie orzeczenia w sprawie pieczy nad dzieckiem i świadczeń alimentacyjnych na jego rzecz, w sprawie kontaktów dziecka z rodzicami lub innymi osobami lub w sprawach związanych z wykonywaniem władzy rodzicielskiej o istotnym wpływie na rozwój dziecka rodzice biorą udział w procesie uprzedniego poradnictwa w ośrodku pomocy społecznej, chyba że jedno z rodziców jest niepełnosprawne intelektualnie lub jedno z małżonków mieszka za granicą bądź jego miejsce pobytu lub zamieszkania jest nieznane.

Jeżeli sprawa dotyczy kontaktów z inną osobą, osoba ta oraz dziecko (jeżeli to dziecko składa wniosek o ustalenie kontaktów) przed złożeniem wniosku mają obowiązek wzięcia udziału w uprzednim poradnictwie.

Celem uprzedniego poradnictwa jest zwrócenie uwagi rodziców lub innej osoby na obowiązek zabezpieczenia dobra dziecka przy ustalaniu kontaktów z dzieckiem, na pozytywny wpływ, jaki ma na dziecko polubowne uregulowanie kontaktów, oraz na cel mediacji.

Uczestnictwo w poradnictwie jest również przesłanką złożenia wniosku o wydanie nowego orzeczenia w którejkolwiek ze spraw wymienionych w pierwszym akapicie niniejszego punktu.

Rodzice lub osoby, o których mowa powyżej, biorą udział w uprzednim poradnictwie bez pełnomocników. Za zgodą rodziców lub osób, o których mowa powyżej, po zakończeniu etapu uprzedniego poradnictwa ośrodek pomocy społecznej może przeprowadzić postępowanie mediacyjne. Osoby te mogą również wziąć udział w postępowaniu mediacyjnym prowadzonym przez inne podmioty (art. 203 kodeksu rodzinnego).

Mediację można przeprowadzić przed postępowaniem sądowym, w jego toku lub po jego zakończeniu i może ona obejmować pomoc w uregulowaniu stosunków osobistych i majątkowych. Mediację przeprowadza się zazwyczaj przed rozpoczęciem postępowania sądowego w celu nadania kształtu wnioskowi o rozwiązanie małżeństwa na zgodny wniosek małżonków lub wnioskowi o ugodę sądową w sprawie pieczy nad dzieckiem, świadczeń alimentacyjnych i kontaktów z rodzicami lub innymi osobami bądź w sprawach dotyczących władzy rodzicielskiej wywierających istotny wpływ na rozwój dziecka. Mediację w toku postępowania sądowego prowadzi się zgodnie z przepisami dotyczącymi alternatywnych metod rozwiązywania sporów. Nawet jeżeli strony lub uczestnicy postępowania zgodzili się na przeprowadzenie mediacji, sąd może oddalić taki wniosek i może nie zawiesić postępowania sądowego, jeżeli w przypadku postępowania dotyczącego dziecka uzna, że takie zawieszenie nie służyłoby dobru dziecka (art. 205 kodeksu rodzinnego).

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Sąd może orzec, że jedno z rodziców ma sprawować pieczę nad wszystkimi dziećmi, że dzieci mają zostać rozdzielone pomiędzy rodziców lub że rodzice sprawują wspólną pieczę nad dziećmi. Sąd może również – z urzędu i zgodnie z przepisami kodeksu rodzinnego – orzec o innych środkach mających na celu zabezpieczenie dobra dziecka. Rozpoznając sprawy dotyczące pieczy, sąd orzeka również każdorazowo w sprawie świadczeń alimentacyjnych na rzecz wspólnych dzieci małżonków oraz w sprawie kontaktów dzieci z każdym z rodziców, zgodnie z kodeksem rodzinnym. Sąd wydaje nowe orzeczenie w sprawie pieczy, gdy jest to konieczne ze względu na zmianę okoliczności lub dobro dziecka (art. 138 i 139 kodeksu rodzinnego).

Sąd orzeka również w sprawie świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka i kontaktów z dzieckiem (art. 105a, 106 i 106a ustawy o małżeństwie i stosunkach rodzinnych [Zakon o zakonski zvezi in družinskih razmerjih]).

Orzekając o kontaktach z dzieckiem, sąd kieruje się przede wszystkim dobrem dziecka. Jeżeli ojciec lub matka, z którym lub którą mieszka dziecko, uniemożliwia kontakty między dzieckiem a drugim z rodziców, a kontaktów nie da się wyegzekwować nawet przy specjalistycznej pomocy ośrodka pomocy społecznej, sąd może – na wniosek drugiego z rodziców – orzec o odebraniu pieczy nad dzieckiem temu z rodziców, które uniemożliwia kontakty, i powierzyć dziecko drugiemu z rodziców, jeżeli sąd uzna, że drugie z rodziców będzie umożliwiało kontakty, i jeżeli jest to jedyny sposób pozwalający na zabezpieczenie dobra dziecka. Sąd wydaje nowe orzeczenie w sprawie prawa do kontaktów z dzieckiem, gdy jest to konieczne ze względu na zmianę okoliczności oraz dobro dziecka (art. 141 kodeksu rodzinnego). Sąd może pozbawić prawa do kontaktów lub je ograniczyć w ramach środków zabezpieczających dobro dziecka (art. 173 kodeksu rodzinnego).

Rozpoznając sprawy dotyczące pieczy nad dzieckiem i świadczeń alimentacyjnych na jego rzecz, kontaktów z dzieckiem, sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej oraz przyznania władzy rodzicielskiej osobie bliskiej, sąd bierze również pod uwagę opinię dziecka, jeżeli dziecko wyraziło ją samodzielnie lub jeżeli została ona przekazana przez osobę cieszącą się zaufaniem dziecka, którą dziecko samo wskazało, o ile dziecko zdaje sobie sprawę ze znaczenia i konsekwencji wyrażenia takiej opinii. Jeżeli chodzi o dobro dziecka, sąd bierze pod uwagę opinię ośrodka pomocy społecznej, pod warunkiem że opinię taką uzyskano zgodnie z ustawą o cywilnym postępowaniu nieprocesowym (art. 143 kodeksu rodzinnego).

Przy obliczaniu wysokości świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka sąd kieruje się dobrem dziecka i ustala poziom świadczeń odpowiedni do zapewnienia dziecku prawidłowego rozwoju fizycznego i psychicznego. Kwota alimentów na rzecz dziecka musi pozwalać na zaspokojenie jego potrzeb, w szczególności na pokrycie kosztów zakwaterowania, pożywienia, odzieży i obuwia, zapewnienia bezpieczeństwa, kształcenia i rozwoju, a także wypoczynku i rozrywki oraz zaspokojenia innych szczególnych potrzeb dziecka (art. 190 kodeksu rodzinnego).

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Jeżeli rodzice nie mieszkają razem i nie sprawują wspólnej pieczy nad dzieckiem, podejmują decyzje w kwestiach wywierających istotny wpływ na rozwój dziecka w porozumieniu i dla dobra dziecka. Jeżeli rodzice nie są w stanie samodzielnie dojść do porozumienia, pomaga im w tym ośrodek pracy społecznej. Mogą również, jeżeli sobie tego życzą, skorzystać z usług mediatora. W sprawach życia codziennego dziecka oraz w sprawach dotyczących stałego miejsca

zamieszkania dziecka decyzje podejmuje to z rodziców, które sprawuje pieczę nad dzieckiem, o ile nie ma to negatywnego wpływu na kwestie oddziałujące w istotny sposób na rozwój dziecka. Sąd orzeka w sprawach, w których rodzice nie zdołają dojść do porozumienia w kwestiach wywierających istotny wpływ na rozwój dziecka (art. 151 kodeksu rodzinnego).

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Oznacza to, że oboje rodzice są w równym stopniu odpowiedzialni za wychowanie i rozwój dziecka oraz że oboje powinni nadal opiekować się dzieckiem.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

Sądy okręgowe (*okrožna sodišča*) są w takich sprawach **właściwe rzeczowo** [art. 10 ustawy o cywilnym postępowaniu nieprocesowym (Zakon o pravdnem postopku)]

Właściwość miejscowa ogólna przysługuje temu sądowi, w którego okręgu znajduje się stałe miejsce zamieszkania lub siedziba osoby, przeciwko której złożono wniosek. Jeżeli sąd wszczyna postępowanie z urzędu, właściwość miejscowa ogólna przysługuje temu sądowi, w którego okręgu znajduje się stałe miejsce zamieszkania osoby, której dotyczy postępowanie. Jeżeli w postępowaniu bierze udział wyłącznie jeden uczestnik, właściwość miejscowa ogólna przysługuje temu sądowi, w którego okręgu znajduje się stałe miejsce zamieszkania lub siedziba uczestnika postępowania. Jeżeli uczestnik postępowania nie ma stałego miejsca zamieszkania w Słowenii, ogólną właściwość miejscową ustala się według jego miejsca pobytu czasowego. Jeżeli oprócz stałego miejsca zamieszkania uczestnik postępowania ma również miejsce pobytu czasowego w innym miejscu i jeżeli – z uwagi na okoliczności – można zakładać, że będzie w nim zamieszkiwał przez dłuższy czas, właściwość miejscową ogólną ma również sąd, w którego okręgu znajduje się miejsce pobytu czasowego tej osoby. Jeżeli właściwy do orzekania w danej sprawie jest sąd słoweński oraz jeżeli nie ma możliwości ustalenia, który sąd słoweński ma właściwość miejscową ogólną, sąd, któremu przysługuje właściwość miejscowa ogólna, ustala Sąd Najwyższy Republiki Słowenii (Vrhovno sodišče Republike Slovenije) (art. 11 ustawy o cywilnym postępowaniu nieprocesowym).

Jeżeli w sprawie dotyczącej świadczeń alimentacyjnych osobą dochodzącą świadczeń jest powód, oprócz sądu mającego właściwość miejscową ogólną właściwy jest również sąd, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania lub pobytu czasowego powoda. Jeżeli w sprawie dotyczącej świadczeń alimentacyjnych osobą dochodzącą świadczeń jest powód, oprócz sądu mającego właściwość miejscową ogólną właściwy jest również sąd, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania lub pobytu czasowego powoda [art. 50 ustawy o postępowaniu cywilnym (Zakon o pravdnem postopku)].

Z zastrzeżeniem odmiennych przepisów prawa przepisy ustawy o postępowaniu cywilnym stosuje się odpowiednio do cywilnego postępowania nieprocesowego.

Wniosek o wszczęcie cywilnego postępowania nieprocesowego musi zawierać opis stosunków lub sytuacji podlegających rozstrzygnięciu sądowemu, okoliczności faktyczne sprawy oraz dowody potwierdzające te okoliczności, pozostałe elementy wymagane w każdym wniosku oraz oznaczenie uczestników postępowania, jak przewidziano w ustawie o postępowaniu cywilnym w odniesieniu do pozwów (art. 23 ustawy o cywilnym postępowaniu nieprocesowym).

Strony i inni uczestnicy postępowania obowiązani są składać pozwy lub wnioski, apelacje i inne pisma procesowe w **języku słoweńskim lub w języku wspólnoty narodowej** będącym w oficjalnym użyciu w sądzie (art. 104 ustawy o postępowaniu cywilnym). Pozew powinien zawierać żądanie główne i żądania uboczne, fakty uzasadniające żądania powoda, dowody na poparcie tych faktów oraz inne informacje, które powinno zawierać każde pismo procesowe, oraz dane identyfikacyjne stron, jak określono w ustawie (art. 180 ustawy o postępowaniu cywilnym).

Z zastrzeżeniem odmiennych przepisów prawa opłaty sądowe powinny zostać wniesione w chwili złożenia pisma wszczynającego postępowanie (art. 39 ustawy o cywilnym postępowaniu nieprocesowym).

Zgodnie z kodeksem postępowania cywilnego pisma procesowe to: pozew, odpowiedź na pozew, apelacja lub zażalenie oraz inne oświadczenia, wnioski lub inne pisma składane poza postępowaniem. Pisma procesowe powinny być zrozumiałe oraz powinny zawierać wszystkie elementy niezbędne do przeprowadzenia rozprawy sądowej. Powinny one zawierać w szczególności: oznaczenie sądu, imiona i nazwiska stron oraz ich miejsca zamieszkania lub pobytu czasowego bądź siedziby, oznaczenie ewentualnych przedstawicieli ustawowych lub pełnomocników, przedmiot sporu i osnowę wniosku.

Składający powinien podpisać pismo procesowe, chyba że nie może tego uczynić ze względu na jego formę. Za oryginalny podpis wnioskodawcy uznaje się jego podpis własnoręczny lub elektroniczny (który jest równoważny z podpisem własnoręcznym). Jeżeli wnioskodawca jest niepiśmienny lub nie jest w stanie złożyć podpisu, swój wniosek opatruje odciskiem palca zastępującym podpis. Jeżeli sąd poweźmie wątpliwości co do autentyczności wniosku, może wezwać do złożenia wniosku opatrzonego podpisem kwalifikowanym. Od takiego postanowienia nie przysługuje środek zaskarżenia. Jeżeli w piśmie sformułowano żądanie, strona powinna wskazać okoliczności faktyczne, na których je opiera, oraz – w stosownych przypadkach – potwierdzające je dowody (art. 105 kodeksu postępowania cywilnego).

Pismo procesowe to pisemny wniosek w formie fizycznej lub elektronicznej. Jest to pismo sporządzone odręcznie lub wydrukowane i własnoręcznie podpisane przez składającego (pismo w formie fizycznej) bądź pismo w formie elektronicznej opatrzone bezpiecznym podpisem elektronicznym, który jest równoważny własnoręcznemu podpisowi (pismo w formie elektronicznej). Pismo w formie fizycznej należy przesłać pocztą lub przy użyciu technologii komunikacyjnej, doręczyć osobiście odpowiedniemu organowi lub zlecić doręczenie osobie świadczącej usługi w zakresie doręczania pism procesowych (*poslovni ponudnik*). Pisma w formie elektronicznej składa się w systemie informacyjnym sądów. System informacyjny automatycznie wygeneruje potwierdzenie otrzymania pisma i prześle je składającemu. Pisma procesowe można również składać na przeznaczonym do tego celu lub w inny sposób przygotowanym formularzu. Nie naruszając przepisów innych aktów prawnych, formularze złożone w formie elektronicznej muszą być identyczne pod względem treści z formularzami przewidzianymi w przypadku wniosków składanych w formie papierowej (art. 105b ustawy o postępowaniu cywilnym).

Jeżeli w piśmie sformułowano żądanie, strona powinna wskazać okoliczności faktyczne, na których je opiera, oraz – w stosownych przypadkach – potwierdzające je dowody.

Pisma, które wymagają doręczenia stronie przeciwnej, należy złożyć w sądzie w liczbie egzemplarzy wymaganej na potrzeby sądu i strony przeciwnej oraz w formie umożliwiającej sądowi ich doręczenie. Dotyczy to również załączników. Pisma procesowe i załączniki do nich, które są dostarczane drogą elektroniczną i wymagają wysłania stronie przeciwnej, są wysyłane w formie pojedynczej kopii. Sąd sporządza tyle kopii elektronicznych lub fotokopii, ilu potrzebuje strona przeciwna. Jeżeli po stronie przeciwnej występuje więcej niż jedna osoba i osoby te są reprezentowane przez wspólnego przedstawiciela ustawowego lub pełnomocnika, wnioski i załączniki doręcza się w jednym egzemplarzu i takie doręczenie jest skuteczne wobec wszystkich tych osób (art. 106 ustawy o cywilnym postępowaniu nieprocesowym).

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

Sprawy dotyczące stanu cywilnego i stosunków rodzinnych sąd rozpoznaje w trybie cywilnego postępowania nieprocesowego (rozdział X ustawy o cywilnym postępowaniu nieprocesowym).

Regulowane kodeksem rodzinnym sprawy dotyczące stosunków między rodzicami a dziećmi, przysposobienia, przekazania władzy rodzicielskiej osobom bliskim, pieczy zastępczej oraz opieki sąd rozpoznaje w trybie pilnym. Jeżeli w kodeksie rodzinnym przewidziano, że sąd jest właściwy do rozpoznawania spraw regulowanych tym kodeksem, właściwość rzeczową w pierwszej instancji mają sądy okręgowe, chyba że w innej ustawie przewidziano inaczej (art. 14 kodeksu rodzinnego).

Sąd okręgowy orzeka w sprawie cywilnej w procesie, chyba że prawo stanowi, że powinien orzekać w postępowaniu nieprocesowym. Sądy rozpoznają sprawy z ustawy o małżeństwie i stosunkach rodzinnych w pierwszej kolejności (art. 10a ustawy o małżeństwie i stosunkach rodzinnych).
W kodeksie rodzinnym przewidziano, że sąd wydaje tymczasowy nakaz sądowy w toku postępowania w sprawie o zabezpieczenie dobra dziecka, jeżeli wykazano prawdopodobieństwo, że dobro dziecka może ucierpieć (art. 161 kodeksu rodzinnego).
Zgodnie z ustawą o cywilnym postępowaniu nieprocesowym sąd wydaje tymczasowe nakazy sądowe mające na celu zabezpieczenie dobra dziecka na warunkach wskazanych w kodeksie rodzinnym, w trybie określonym w ustawie o zabezpieczeniu roszczeń.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Tak, można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania. O przyznaniu pomocy prawnej decyduje prezes sądu okręgowego [art. 2 ustawy o pomocy prawnej (Zakon o brezplačni pravni pomoči)].
Zgodnie z ustawą pomoc prawna może obejmować porady prawne, zastępstwo procesowe i inne usługi prawne określone w przepisach, wszystkie formy ochrony sądowej przed wszystkimi sądami powszechnymi i sądami szczególnymi w Słowenii, przed Sądem Konstytucyjnym Republiki Słowenii (Ustavno sodišče Republike Slovenije) i przed wszystkimi organami, instytucjami i osobami w Słowenii właściwymi w zakresie pozasądowego rozstrzygania sporów oraz zwolnienie od kosztów postępowania sądowego (art. 7 ustawy o pomocy prawnej).
Zgodnie z tą ustawą uprawnionymi do pomocy prawnej są: 1. obywatele Słowenii; 2. cudzoziemcy posiadający miejsce zamieszkania lub miejsce pobytu czasowego w Słowenii oraz osoby nieposiadające obywatelstwa (bezpaństwowcy) legalnie zamieszkujące w Słowenii; 3. inni cudzoziemcy na warunkach wzajemności lub na warunkach i w przypadkach określonych w umowach międzynarodowych, których Słowenia jest stroną; 4. organizacje pozarządowe i stowarzyszenia nienastawione na zysk i działające w interesie publicznym, zarejestrowane w odpowiednim rejestrze zgodnie z mającym zastosowanie ustawodawstwem, w sprawach związanych z prowadzeniem działalności w interesie publicznym lub w celem, dla którego zostały powołane; 5. inne osoby, w odniesieniu do których prawo lub umowa międzynarodowa, której Słowenia jest stroną, przewidują uprawnienie do pomocy prawnej (art. 10 ustawy o pomocy prawnej).
Osoba uprawniona do pomocy prawnej może wnieść o przyznanie pomocy prawnej na dowolnym etapie postępowania (np. na początku postępowania pozasądowego lub sądowego, lub na dowolnym etapie już toczącego postępowania) Przy podejmowaniu decyzji w sprawie przyznania pomocy prawnej uwzględnia się sytuację finansową wnioskodawcy, a także inne warunki określone w ustawie (zwykła pomoc prawna) (art. 11 ustawy o pomocy prawnej).

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Tak, sądem właściwym do rozpoznawania apelacji od orzeczenia sądu okręgowego dotyczącego władzy rodzicielskiej jest sąd apelacyjny (*višje sodišče*). (art. 36 ustawy o cywilnym postępowaniu nieprocesowym). Apelację można wnieść do sądu, który wydał orzeczenie w pierwszej instancji, w wystarczającej liczbie egzemplarzy dla sądu i strony przeciwnej (art. 342 kodeksu postępowania cywilnego).

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Postępowanie egzekucyjne reguluje ustawa o egzekwowaniu i zabezpieczeniu roszczeń (Zakon o izvršbi in zavarovanju). O ile prawo nie stanowi inaczej, właściwy rzeczowo do rozpoznania wniosku o wykonanie orzeczenia jest sąd rejonowy (*okrajno sodišče*) (art. 5 ustawy o egzekwowaniu i zabezpieczeniu roszczeń).
Sądem właściwym miejscowo do rozpoznania wniosku o wykonanie orzeczenia sądowego w sprawie pieczy nad dzieckiem oraz do wykonania takiego orzeczenia jest sąd, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania lub pobytu czasowego osoby, której przyznano prawo do pieczy, lub sąd, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania lub pobytu czasowego osoby, przeciwko której złożono wniosek o wykonanie. Sąd, w którego okręgu znajduje się miejsce zamieszkania dziecka, jest również właściwy miejscowo w sprawie bezpośredniego wykonania (art. 238e) (art. 238a ustawy o egzekwowaniu i zabezpieczeniu roszczeń).
Tytuł wykonawczy stwierdza obowiązek wydania dziecka przez osobę wskazaną w tytule egzekucyjnym, osobę, od której zależy wydanie dziecka, oraz osobę, u której przebywa dziecko w chwili wydania nakazu. W tytule wykonawczym sąd orzeka, że obowiązek wydania dziecka spoczywa również na każdej innej osobie, z którą dziecko przebywa podczas egzekucji (art. 238c ustawy o egzekwowaniu i zabezpieczeniu roszczeń).
Biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności sprawy, a także w celu ochrony dobra dziecka, sąd postanawia, czy wykonać orzeczenie w sprawie pieczy nad dzieckiem przez nałożenie grzywny na osobę wskazaną w tytule egzekucyjnym czy przez odebranie dziecka i przekazanie go osobie, której sąd powierzył sprawowanie pieczy nad dzieckiem (art. 238č ustawy o egzekwowaniu i zabezpieczeniu roszczeń).

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Orzeczenie sądu w sprawie władzy rodzicielskiej jest uznawane i wykonywane zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 2201/2003. Sąd stosuje postępowanie nieprocesowe zgodnie z kodeksem postępowania cywilnego.

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Wszystkie sądy okręgowe są właściwe do rozpoznawania wniosków o stwierdzenie wykonalności.
Sąd, który nadał orzeczeniu sądowemu klauzulę wykonalności, jest właściwy do rozpoznania zażaleń na postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności.
Sąd stosuje postępowanie nieprocesowe zgodnie z kodeksem postępowania cywilnego.

Wykaz sądów okręgowych (244 Kb) sl (244 Kb) sl

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Zgodnie z ustawą o prawie prywatnym międzynarodowym i o postępowaniu w tym zakresie (Zakon o mednarodnem zasebnem pravu in postopku) stosunki między rodzicami a dziećmi podlegają prawu państwa, którego są oni obywatelami. Jeżeli rodzice i dzieci są obywatelami różnych państw, zastosowanie ma prawo państwa, w którym mają oni wspólne miejsce zamieszkania. Jeżeli rodzice i dzieci są obywatelami różnych państw i nie mają miejsca zamieszkania w tym samym państwie, zastosowanie ma prawo państwa, którego dziecko jest obywatelem (art. 42).

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 11/08/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Uwaga: niedawno wprowadzono na tej stronie zmiany w oryginalnej wersji językowej sk. Strona w wybranej przez Ciebie wersji językowej jest obecnie tłumaczona przez nasze służby tłumaczeniowe.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Słowacja

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

Zgodnie ze słowacką ustawą o rodzinie (ustawa nr 36/2005 o rodzinie oraz zmieniająca niektóre ustawy – Zákon o rodines a o zmene a doplnení niektorých zákonov) i orzecznictwem władza rodzicielska (tj. prawa i obowiązki rodzicielskie – piecza) obejmuje w szczególności opiekę nad dzieckiem, obowiązek alimentacyjny, reprezentowanie dziecka i zarządzanie jego majątkiem.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Oboje rodzice wspólnie wykonują prawa i obowiązki rodzicielskie względem dziecka niezależnie od tego, czy dziecko jest dzieckiem zrodzonym z małżeństwa czy dzieckiem pozamałżeńskim, ani od tego, czy rodzice mieszkają razem czy osobno (czy są małżeństwem, w separacji czy też po rozwodzie).

Sąd może pozbawić rodziców ich praw i obowiązków rodzicielskich (lub może je ograniczyć) w poważnych okolicznościach wskazanych w § 38 ust. 4 ustawy o rodzinie.

Sąd może również przyznać prawa rodzicielskie małoletniemu rodzicowi, który ukończył 16. rok życia, oraz nałożyć na niego obowiązki rodzicielskie w zakresie opieki osobistej (*osobná starostlivost*') nad małoletnim dzieckiem w okolicznościach określonych w § 29 ustawy o rodzinie.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Tak. Jeżeli żadne z rodziców małoletniego dziecka nie ma pełnej zdolności do czynności prawnych, wykonywanie przez rodziców praw i obowiązków zawieszono albo rodzice zostali pozbawieni praw i obowiązków rodzicielskich lub nie żyją, sąd ustanawia opiekuna odpowiedzialnego za wychowanie małoletniego dziecka, reprezentowanie go i sprawowanie zarządu nad jego majątkiem.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

Sąd musi orzec o podziale i wykonywaniu praw i obowiązków rodzicielskich (nawet jeżeli oboje rodzice kontynuują ich wspólne wykonywanie) lub może zatwierdzić zawartą przez nich umowę.

Zgodnie z § 36 ust. 1 ustawy o rodzinie „[r]odzice małoletniego dziecka mieszkający osobno mogą w każdej chwili zawrzeć porozumienie dotyczące wykonywania praw i obowiązków rodzicielskich. Jeżeli rodzice nie zawrą porozumienia, sąd może z urzędu określić, w jaki sposób ich prawa i obowiązki mają być wykonywane; w szczególności sąd postanawia, któremu z rodziców przyznaje się prawo do opieki osobistej nad małoletnim dzieckiem. Przepisy § 24, 25 i 26 stosuje się odpowiednio".

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Porozumienia zawarte między rodzicami w sprawie praw i obowiązków rodzicielskich wymagają zatwierdzenia przez sąd.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Pozasądowe rozstrzyganie sporów jest możliwe na drodze pozasądowej (w postępowaniu mediacyjnym) zgodnie z ustawą nr 420/2004 o mediacji. Ustawa ta ma również zastosowanie do sporów na gruncie prawa rodzinnego. Mediacja jest postępowaniem pozasądowym, w toku którego zainteresowane strony korzystają z pomocy mediatora w celu rozstrzygnięcia sporu wynikającego z łączącego je stosunku umownego lub innego stosunku prawnego. Porozumienie zawarte w następstwie mediacji musi zostać sporządzone na piśmie i jest wiążące dla stron postępowania.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Sąd może co do zasady wydać dowolne orzeczenie z wyjątkiem przyznania prawa do wyłącznej opieki jednemu z rodziców. Jedno z rodziców może uzyskać prawo do wyłącznej opieki nad dzieckiem wyłącznie w przypadku, gdy drugie z rodziców pozbawiono praw i obowiązków rodzicielskich. W praktyce jednak sąd postanawia o tym, które z rodziców ma sprawować opiekę osobistą nad dzieckiem, kto ma reprezentować dziecko i kto ma sprawować zarząd nad jego majątkiem. Sąd określa również, w jaki sposób rodzic, któremu nie przyznano opieki osobistej nad dzieckiem, ma łożyć na utrzymanie dziecka, lub zatwierdza zawartą między rodzicami umowę w sprawie świadczeń alimentacyjnych.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

W słowackim prawie rodzinnym nie ma dokładnego odpowiednika terminu „władza rodzicielska". Stosuje się natomiast termin „prawa i obowiązki rodzicielskie". Te prawa i obowiązki są zawsze wykonywane wspólnie przez oboje rodziców, co oznacza, że nie przewidziano możliwości sprawowania „wyłącznej opieki", chyba że drugie z rodziców nie żyje, nie ma zdolności do czynności prawnych lub zostało pozbawione praw i obowiązków rodzicielskich. Należy dokonać rozróżnienia między terminem „prawa i obowiązki rodzicielskie" a terminem „opieka osobista". Jeżeli jedno z rodziców sprawuje opiekę osobistą nad dzieckiem, rodzic ten może podejmować decyzje dotyczące wszelkich zwykłych spraw życia codziennego dziecka bez zgody drugiego z rodziców; jednak wszystkie ważne kwestie związane z wykonywaniem praw i obowiązków rodzicielskich (sprawowanie zarządu nad majątkiem dziecka, przeprowadzka z dzieckiem za granicę, obywatelstwo, udzielenie zgody na zabieg medyczny, przygotowanie do przyszłego zawodu) wymagają zgody drugiego z rodziców. Jeżeli rodzice nie są w stanie uzgodnić decyzji, sąd rozstrzyga spór na wniosek jednego z rodziców.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Sąd może przyznać naprzemienną opiekę osobistą (tj. wspólną opiekę) rodzicom, jeżeli oboje są w stanie wychowywać dziecko i jeżeli są zainteresowani sprawowaniem osobistej opieki nad dzieckiem, a także jeżeli takiego ustalenia wymaga dobro dziecka i zapewni to lepsze zaspokojenie jego potrzeb. Jeżeli przynajmniej jedno z rodziców zgadza się na wspólną opiekę nad dzieckiem, sąd ma obowiązek sprawdzić, czy wspólna opieka nad dzieckiem służy dobru dziecka.
Zob. wszystkie poprzednie odpowiedzi, w szczególności odpowiedź na pytanie 8.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

Sąd rejonowy, w którego okręgu zamieszkuje małoletnie dziecko, jest właściwy do rozstrzygania spraw dotyczących praw i obowiązków rodzicielskich. Ponieważ postępowanie to sąd może wszcząć z urzędu, nie ma potrzeby dochowywania jakichkolwiek formalności i załączania do wniosku jakichkolwiek dokumentów. Rodzaj dokumentów, jakie należy przedłożyć, zależy od treści wniosku. Zazwyczaj wymaga się złożenia aktu urodzenia dziecka.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

Sprawy są rozpatrywane w procedurze uproszczonej, która toczy się szybciej i jest mniej sformalizowana. Istnieje możliwość zarządzenia środka tymczasowego w trybie nagłym.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Wszystkie postępowania dotyczące ustalenia trybu wykonywania praw i obowiązków rodzicielskich są bezpłatne. System pomocy prawnej w Słowacji obejmuje obecnie jedynie zwolnienie z opłat sądowych i nieodpłatne ustanowienie pełnomocnika. Bardzo niewiele osób decyduje się na reprezentację przez profesjonalnego pełnomocnika z uwagi na nieprocesowy charakter postępowania w sprawie praw i obowiązków rodzicielskich. Jeżeli spełniono jednak warunki prawne zwolnienia z opłat sądowych, sąd może wedle własnego uznania nieodpłatnie ustanowić pełnomocnika, w tym adwokata, gdy uważa, że reprezentacja procesowa jest niezbędna do celów ochrony interesów strony.
Sąd kieruje wszystkie strony wnioskujące o ustanowienie pełnomocnika i spełniające warunki zwolnienia z opłat sądowych do Ośrodka Pomocy Prawnej (Centrum právnej pomoci). Sąd poucza strony o takiej możliwości. Sąd może zwolnić stronę z zapłaty całości lub części opłat sądowych, jeżeli uzasadnia to sytuacja strony oraz jeżeli wniosek mający na celu wykonanie lub obronę prawa strony nie jest oczywiście bezzasadny lub skazany na niepowodzenie. Jeżeli sąd nie postanowi inaczej, zwolnienie dotyczy całości postępowania i działa z mocą wsteczną. Wszelkie opłaty uiszczone przed wydaniem postanowienia o zwolnieniu nie zostaną jednak zwrócone.
System pomocy prawnej oraz zakres takiej pomocy reguluje ustawa nr 327/2005 o pomocy prawnej na rzecz osób potrzebujących pomocy materialnej. W ustawie tej ustanowiono również Ośrodek Pomocy Prawnej zapewniający pomoc osobom fizycznym, które z powodu braku środków finansowych nie mogą skorzystać z usług prawnych w celu wykonywania i ochrony swoich praw.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Tak, można odwołać się od orzeczenia dotyczącego praw i obowiązków rodzicielskich.

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

W zakresie wykonywania orzeczeń w sprawach dotyczących małoletnich właściwość miejscową ma sąd właściwy dla miejsca zamieszkania małoletniego, jakie zostało ustalone w porozumieniu zawartym między rodzicami lub w inny sposób przewidziany w przepisach prawa. Tryb wykonania orzeczenia reguluje ustawa nr 161/2015 – kodeks postępowania cywilnego nieprocesowego. Szczegółowe zasady dotyczące wykonywania orzeczeń w sprawach dotyczących małoletnich zostały określone w dekrecie Ministerstwa Sprawiedliwości Republiki Słowackiej nr 207/2016, który ma również zastosowanie do orzeczeń sądów zagranicznych.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Orzeczenia sądowe dotyczące praw i obowiązków rodzicielskich wydane przez sąd w innym państwie członkowskim są uznawane i wykonywane w Republice Słowackiej bez przeprowadzania specjalnego postępowania zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 2201/2003 z dnia 27 listopada 2003 r. dotyczącym jurysdykcji oraz uznawania i wykonywania orzeczeń w sprawach małżeńskich oraz w sprawach dotyczących władzy rodzicielskiej (art. 21 ust. 1, tj. bez konieczności stwierdzenia wykonalności orzeczenia).
Zainteresowana strona może jednak wystąpić o stwierdzenie wykonalności orzeczenia dotyczącego praw i obowiązków rodzicielskich wydanego w innym państwie członkowskim i wtedy zastosowanie ma procedura przewidziana w rozdziale III sekcja 2 rozporządzenia.
Wnioski składa się do sądu rejonowego, w którego okręgu zamieszkuje dziecko lub – jeżeli dziecka tam nie ma – do sądu, w którego okręgu dziecko obecnie ma miejsce pobytu, a jeżeli nie ma takiego sądu, sądem właściwym jest Sąd Rejonowy Bratysława I.
Do wniosku o uznanie orzeczenia lub o stwierdzenie wykonalności orzeczenia należy dołączyć odpis orzeczenia dotyczącego praw i obowiązków rodzicielskich, który spełnia warunki niezbędne do ustalenia jego autentyczności, oraz dokument poświadczający wydanie orzeczenia, który na wniosek zainteresowanej strony wydaje odpowiedni sąd pochodzenia, tj. sąd, który wydał orzeczenie dotyczące praw i obowiązków rodzicielskich.

16 Do którego sądu w tym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby zaskarżyć postanowienie o uznaniu i wykonaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Sądem właściwym do rozpoznania wniosku o uznanie (a także wniosku o nieuznanie) orzeczenia dotyczącego praw i obowiązków rodzicielskich jest sąd rejonowy właściwy dla miejsca zamieszkania dziecka, a jeżeli dziecko nie zamieszkuje w Republice Słowackiej – Sąd Rejonowy Bratysława I (Okresný súd Bratislava I).
Sądem właściwym do rozpoznania wniosku o wykonanie (a także wniosku o odmowę wykonania) orzeczenia dotyczącego praw i obowiązków rodzicielskich jest sąd rejonowy właściwy dla miejsca zamieszkania małoletniego, a jeżeli sąd właściwy miejscowo nie jest znany lub nie może podjąć działań w odpowiednim czasie – sąd rejonowy, w którego okręgu przebywa małoletni.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Sądy słowackie orzekają w postępowaniu dotyczącym praw i obowiązków rodzicielskich wyłącznie wówczas, gdy dziecko ma miejsce zwykłego pobytu w Republice Słowackiej. Jeżeli dziecko nie zamieszkuje w Republice Słowackiej, ale ma tam miejsce zwykłego pobytu, lub jeżeli rodzice nie zamieszkują w Republice Słowackiej bądź są obywatelami innych państw, przepisy prawa słowackiego mają zastosowanie zgodnie z Konwencją o jurysdykcji, prawie właściwym, uznawaniu, wykonywaniu i współpracy w zakresie odpowiedzialności rodzicielskiej oraz środków ochrony dzieci (nr 344/2002) (rozdział III Konwencji).
Ustawa nr 97/1963 o prawie prywatnym międzynarodowym i międzynarodowym prawie procesowym stanowi, że stosunki między rodzicami a dziećmi, w tym powstanie lub ustanie praw i obowiązków rodzicielskich, podlegają prawu państwa, w którym dziecko ma miejsce zwykłego pobytu. W wyjątkowych przypadkach sąd może uwzględnić prawo innego państwa, z którym rozpoznawana sprawa ma istotny związek, o ile jest to niezbędne do ochrony dziecka lub jego majątku. Jeżeli miejsce zwykłego pobytu dziecka się zmieniło, rodzicom przysługują nadal prawa i obowiązki rodzicielskie powstałe w państwie, w którym znajdowało się pierwotne miejsce zwykłego pobytu dziecka. Jeżeli jednemu z rodziców nie przysługują prawa i obowiązki rodzicielskie przysługujące

rodzicom na mocy prawa słowackiego, rodzic ten uzyskuje te prawa i obowiązki, z chwilą gdy miejscem zwykłego pobytu dziecka staje się Republika Słowacka. Wykonywanie władzy rodzicielskiej podlega prawu państwa, w którym dziecko ma miejsce zwykłego pobytu.
Przepisy ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym i międzynarodowym prawie procesowym mają zastosowanie jedynie w braku umowy międzynarodowej lub jeżeli istniejąca umowa międzynarodowa nie zawiera normy kolizyjnej wskazującej prawo właściwe.
Oprócz konwencji haskiej z 1996 r. Republika Słowacka jest stroną wielu umów dwustronnych zawierających postanowienia dotyczące prawa właściwego, które są nadrzędne wobec przepisów ustawy o prawie prywatnym międzynarodowym i międzynarodowym prawie procesowym w sprawach dotyczących praw i obowiązków rodzicielskich. Do przedmiotowych umów zaliczają się:
w przypadku Bułgarii: Umowa między Czechosłowacką Republiką Socjalistyczną a Ludową Republiką Bułgarii o pomocy prawnej i stosunkach w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych (Sofia, dnia 25 listopada 1976 r., dekret nr 3/1978);
w przypadku Chorwacji, Słowenii: Umowa między Czechosłowacką Republiką Socjalistyczną a Socjalistyczną Federacyjną Republiką Jugosławii o stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych (Belgrad, dnia 20 stycznia 1964 r., dekret nr 207/1964);
w przypadku Węgier: Umowa między Czechosłowacką Republiką Socjalistyczną a Węgierską Republiką Ludową o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych (Bratysława, dnia 28 marca 1989 r., dekret nr 63/1990);
w przypadku Polski: Umowa między Czechosłowacką Republiką Socjalistyczną a Polską Rzeczącpospolitą Ludową o pomocy prawnej i stosunkach prawnych w sprawach cywilnych, rodzinnych, pracowniczych i karnych (Warszawa, dnia 21 grudnia 1987 r., dekret nr 42/1989);
w przypadku Rumunii: Umowa między Czechosłowacką Republiką Socjalistyczną a Rumuńską Republiką Ludową o pomocy prawnej w sprawach cywilnych, rodzinnych i karnych (Praga, dnia 25 października 1958 r., dekret nr 31/1959).

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 06/04/2023
Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Finlandia

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

Osoba wykonująca władzę rodzicielską ma obowiązek dbać o zrównoważony rozwój i dobro dziecka stosownie do jego indywidualnych potrzeb i życzeń. Dlatego też celem władzy rodzicielskiej jest zapewnienie bliskich i opartych na uczuciach relacji, w szczególności między dziećmi a ich rodzicami.
Dzieciom należy zapewnić odpowiednią opiekę i prawidłowe wychowanie, a także nadzór i ochronę odpowiednie do ich wieku i stopnia rozwoju. Dzieci powinny być wychowywane w bezpiecznym i stymulującym środowisku oraz powinny otrzymać wykształcenie odpowiadające ich zainteresowaniom i życzeniom.
Dzieci należy wychowywać w atmosferze zrozumienia, bezpieczeństwa i czułości. Nie można stosować wobec nich kar cielesnych ani w inny sposób niegodziwie traktować. Dzieci należy wspierać i zachęcać je, aby stały się niezależne, odpowiedzialne i dojrzałe (ustawa nr 361/1983 o prawie pieczy nad dzieckiem i o prawie do kontaktów z dzieckiem, § 1).
Osoba wykonująca władzę rodzicielską ma obowiązek dbać o dobro dziecka oraz jego prawidłowy rozwój, jak opisano powyżej. W związku z tym ma ona prawo do podejmowania decyzji w sprawie opieki nad dzieckiem, wychowywania dziecka, jego miejsca zamieszkania oraz innych spraw o charakterze osobistym. Przy podejmowaniu decyzji należy wziąć pod uwagę opinię dziecka.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Jeżeli w chwili narodzin dziecka jego rodzice pozostawali w związku małżeńskim, władza rodzicielska przysługuje obojgu z nich. Jeżeli rodzice dziecka nie pozostawali w związku małżeńskim w chwili jego narodzin, władza rodzicielska przysługuje matce dziecka. W związku z uznaniem ojcostwa rodzice mogą uzgodnić, które z nich wykonuje władzę rodzicielską. Jeżeli jedno z rodziców sprawuje wyłączną pieczę nad dzieckiem, a następnie rodzice dziecka wstąpią w związek małżeński, władza rodzicielska będzie przysługiwała obojgu rodziców.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Sąd może przyznać pieczę nad dzieckiem jednej osobie lub większej ich liczbie, za ich zgodą, które będą sprawować pieczę razem z rodzicami albo zamiast nich. Decyzja ta wymaga uwzględnienia dobra dziecka i sąd może ją podjąć wyłącznie w razie wystąpienia istotnych z punktu widzenia dziecka okoliczności przemawiających za powierzeniem pieczy nad nim osobie innej niż jego rodzice. Jeżeli rodzice dziecka nie żyją, rada ds. opieki społecznej (*sosiaalilautakunta*) ma obowiązek podjąć czynności w celu przyznania pieczy nad dzieckiem.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

O prawie pieczy nad dzieckiem i prawie do kontaktów z dzieckiem należy zawsze rozstrzygać, mając na względzie dobro dziecka, aby umożliwić ich wykonywanie w jak najlepszy sposób w przyszłości. Rodzice mogą zawrzeć porozumienie w sprawie wykonywania władzy rodzicielskiej. Jeżeli rodzice nie będą w stanie zawrzeć takiego porozumienia, należy wnieść sprawę do sądu.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Porozumienie regulujące kwestie prawa pieczy nad dzieckiem wymaga formy pisemnej, a rodzice mogą zwrócić się do lokalnego organu ds. opieki społecznej o zatwierdzenie go. Organ ds. opieki społecznej ma obowiązek dopilnować, aby porozumienie służyło dobru dziecka. Porozumienie zatwierdzone przez organ ds. opieki społecznej uznaje się za ważne i wykonalne tak jak prawomocne orzeczenie sądu.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Jeżeli małżonkowie nie są w stanie dojść porozumienia, mogą zwrócić się o pomoc do gminnego urzędnika ds. ochrony dziecka lub do mediatora rodzinnego. Urzędnicy ds. ochrony dziecka udzielają rodzicom porad i są uprawnieni do zatwierdzania porozumień zawartych między rodzicami. Zatwierdzone porozumienie uznaje się za równoważne orzeczeniu sądowemu. Mediatorzy rodzinni pomagają rodzicom rozstrzygać spory w drodze negocjacji, a także mogą udzielać im wsparcia przy sporządzaniu porozumień. Mediatorzy rodzinni obowiązani są dołożyć wszelkich starań, aby zadbać o dobro każdego małoletniego członka rodziny.

Sąd jest uprawniony do rozstrzygania kwestii związanych z prawem pieczy nad dzieckiem, ustaleniem jego miejsca zamieszkania, prawem do kontaktów z dzieckiem oraz płatnością świadczeń alimentacyjnych (ustawa nr 394/2011 o mediacji w sprawach cywilnych i zatwierdzaniu ugód przez sądy powszechne, § 10). Mediacja sądowa jest procedurą odrębną od postępowania sądowego. Mediacja może rozpocząć się w wyniku skierowania do mediacji sprawy, w której toczy się już postępowanie sądowe, albo na podstawie wniosku o mediację złożonego bezpośrednio przez strony postępowania. Mediatorem jest sędzia, którego wspiera specjalista, najczęściej psycholog lub pracownik socjalny. Zatwierdzone porozumienie uznaje się za równoważne orzeczeniu sądowemu. Jeżeli nie ma możliwości osiągnięcia porozumienia, postępowanie sądowe wznawia się albo sąd zamyka sprawę.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Sąd jest uprawniony do rozstrzygania kwestii związanych z wykonywaniem władzy rodzicielskiej wobec dziecka, określaniem jego miejsca zamieszkania i wykonywaniem prawa do kontaktów z dzieckiem. W stosownych przypadkach sąd może również orzec o prawach i obowiązkach opiekuna, a także o podziale obowiązków między opiekunami. Orzekając o prawach do kontaktów z dzieckiem, sąd powinien szczegółowo uregulować warunki odwiedzin oraz wskazać, z którym z rodziców dziecko będzie zamieszkiwało. Wraz z prawem pieczy sąd może również rozstrzygnąć kwestię świadczeń alimentacyjnych.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Jeżeli dziecko ma jednego opiekuna, opiekun ten może samodzielnie podejmować wszystkie decyzje związane z opieką nad dzieckiem. W orzeczeniu sąd może jednak określić również prawa i obowiązki jedynego opiekuna dziecka, w tym prawo do zmiany miejsca zamieszkania dziecka.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Osoby wspólnie wykonujące władzę rodzicielską ponoszą wspólną odpowiedzialność za wszystkie kwestie dotyczące dziecka. Jeżeli opiekunowie dziecka pozostają w separacji, osobą odpowiedzialną za podejmowanie bieżących decyzji dotyczących dziecka jest to z rodziców, z którym dziecko zamieszkuje. Podjęcie istotnych decyzji dotyczących dziecka wymaga zgody obojga opiekunów. Decyzje takie obejmują np. zmianę wyznania dziecka lub jego miejsca zamieszkania, kwestie dotyczące zagranicznego paszportu, decyzje dotyczące edukacji, a także decyzje dotyczące opieki zdrowotnej lub hospitalizacji dziecka.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

W takim przypadku do sądu rejonowego (*käräjäoikeus*) właściwego dla miejsca zamieszkania dziecka należy złożyć na piśmie wniosek w sprawie prawa pieczy nad dzieckiem lub praw do kontaktów z dzieckiem. Wniosek taki może złożyć jedno z rodziców lub oboje, opiekun lub rada ds. opieki społecznej. We wniosku należy wskazać roszczenie wraz z uzasadnieniem. Do wniosku należy załączyć wszelkie dokumenty, które mają zostać wykorzystane jako dowody w sprawie. Wniosek należy podpisać i złożyć go w sądzie rejonowym osobiście albo za pośrednictwem upoważnionego pełnomocnika. Wniosek można również przesłać pocztą tradycyjną lub faksem. Postępowanie wszczyna się, gdy wniosek wpłynął do sądu rejonowego.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

W sprawach dotyczących pieczy nad dzieckiem stosuje się przepisy ustawy o prawie pieczy nad dzieckiem i o prawie do kontaktów z dzieckiem. Zgodnie z przepisami tej ustawy sąd zapewnia rodzicom i opiekunowi dziecka możliwość wypowiedzenia się podczas rozprawy dotyczącej prawa pieczy nad dzieckiem lub prawa do kontaktów z dzieckiem. W uzasadnionych przypadkach dopuszcza się możliwość przesłuchania dziecka przed sądem, jeżeli jest to konieczne do wydania orzeczenia w sprawie. Sąd zleca również zwykle radzie ds. opieki społecznej sporządzenie sprawozdania na temat sytuacji dziecka. Na czas trwania postępowania sąd może wydać tymczasowe postanowienie regulujące, z którym z rodziców dziecko powinno zamieszkiwać, oraz regulujące prawo do kontaktów z dzieckiem i warunki wykonywania tego prawa. W szczególnych okolicznościach sąd może ustanowić opiekuna tymczasowego dla dziecka do czasu wydania prawomocnego orzeczenia w sprawie. Na tymczasowe postanowienie sądu nie przysługuje zażalenie. Postanowienie to pozostaje w mocy do czasu wydania prawomocnego orzeczenia w sprawie.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

W sprawach dotyczących pieczy nad dzieckiem strony mogą skorzystać z pomocy prawnej. Możliwość skorzystania z pomocy prawnej zależy od wysokości uzyskiwanego dochodu osobistego. Więcej o pomocy prawnej w Finlandii można się dowiedzieć pod adresem: https://oikeus.fi/oikeusapu/en/index.html..

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Orzeczenie sądu rejonowego można zaskarżyć do sądu apelacyjnego (*hovioikeus*).

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Orzeczenia w sprawie władzy rodzicielskiej wykonuje się zgodnie z przepisami ustawy o wykonywaniu orzeczeń dotyczących prawa pieczy nad dzieckiem i prawa do kontaktów z dzieckiem (619/1996). Strona powinna wystąpić o wykonanie orzeczenia, składając wniosek na piśmie w sądzie rejonowym właściwym dla miejsca zamieszkania dziecka lub strony przeciwnej. O wykonanie orzeczenia w sprawie władzy rodzicielskiej można jednak również wnieść do komornika, jeżeli od dnia wydania orzeczenia upłynęły mniej niż trzy miesiące. Do wniosku należy załączyć orzeczenie.

Po otrzymaniu wniosku i oświadczenia strony przeciwnej sąd zwykle wyznacza mediatora przy radzie ds. opieki społecznej do prowadzenia sprawy. Mediator kontaktuje się z rodzicami i omawia z nimi – a także, w miarę możliwości, z dzieckiem – kwestie sporne. Mediator podejmuje również próbę zorganizowania wspólnego spotkania z udziałem obojga rodziców. Mediator sporządza następnie sprawozdanie z przebiegu mediacji dla sądu, który wydaje orzeczenie w sprawie. Sąd może również nakazać zbadanie dziecka przez lekarza.

Jeżeli sąd zarządzi wykonanie orzeczenia w sprawie władzy rodzicielskiej, strona przeciwna ma obowiązek wydać dziecko. Niewykonanie orzeczenia może być zagrożone grzywną. W ostateczności można zastosować procedurę przymusowego odebrania dziecka stronie, która odmawia wykonania orzeczenia. Jeżeli sąd rejonowy nakazał przymusowe odebranie dziecka, mediację można kontynuować na wniosek komornika.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

W kwestiach uznawania orzeczeń w sprawie władzy rodzicielskiej wydanych w innym państwie członkowskim, które wchodzą w zakres stosowania rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003, stosuje się przepisy tego rozporządzenia. Rozporządzenia tego nie stosuje się do Danii.

Zgodnie z rozporządzeniem wyrok orzekający ustanie małżeństwa podlega uznaniu w innych państwach członkowskich bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania. Każda zainteresowana strona może jednak złożyć wniosek o uznanie lub o nieuznanie orzeczenia. W Finlandii wniosek o uznanie orzeczenia składa się w sądzie rejonowym właściwym dla miejsca zamieszkania dziecka.

Orzeczenia dotyczące władzy rodzicielskiej wydane w Danii oraz, w przypadku Szwecji, orzeczenia dotyczące władzy rodzicielskiej inne niż wydane na mocy powyższego rozporządzenia, wykonuje się na podstawie ustawy z 1977 r. o uznawaniu i wykonywaniu wyroków w sprawach cywilnych wydanych w krajach nordyckich (laki yksityisoikeudellista vaatimusta koskevien pohjoismaisten tuomioiden tunnustamisesta ja täytäntöönpanosta 588/1977). Nie wydaje się odrębnego potwierdzenia faktu uznania orzeczenia. Wnioski o wykonanie orzeczenia wnosi się do sądu rejonowego.
Wszystkie orzeczenia sądów zagranicznych dotyczące władzy rodzicielskiej są uznawane w Finlandii bez konieczności ich szczególnego potwierdzenia. Na wniosek Sąd Apelacyjny w Helsinkach (Helsingin hovioikeus) może jednak potwierdzić uznanie lub nieuznawanie orzeczenia w Finlandii.
Wniosek o wykonanie wykonalnego orzeczenia w sprawie władzy rodzicielskiej należy wnieść do sądu rejonowego właściwego dla miejsca zamieszkania lub pobytu dziecka lub strony przeciwnej. (Dodatkowe informacje na temat przebiegu postępowania w sprawie wykonania orzeczenia – zob. pkt 14).

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Takie samo postępowanie jak postępowanie opisane w pkt 15.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Do postępowań w sprawie władzy rodzicielskiej prowadzonych w Finlandii mają zastosowanie fińskie przepisy prawa.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 15/02/2024

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Szwecja

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

„Odpowiedzialność rodzicielska" (*föräldraansvar*) obejmuje m.in. prawa i obowiązki związane ze sprawowaniem pieczy nad osobą dziecka oraz zarządem jego majątkiem, a także kwestie dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka, prawa do kontaktów z dzieckiem i opiekowania się dzieckiem.
Władza rodzicielska (*vårdnad*) oznacza odpowiedzialność prawną za osobę dziecka. Osoba wykonująca władzę rodzicielską ma prawo i obowiązek podejmowania decyzji w kwestiach wywierających wpływ na osobę dziecka, takich jak decyzje dotyczące miejsca zamieszkania dziecka i decyzje dotyczące wyboru szkoły. Osoba wykonująca władzę rodzicielską jest odpowiedzialna za zaspokajanie potrzeb dziecka w zakresie opieki, bezpieczeństwa i prawidłowego wychowania. Osoba wykonująca władzę rodzicielską wobec dziecka jest również odpowiedzialna za sprawowanie koniecznego nadzoru nad dzieckiem stosownie do jego wieku, stopnia rozwoju i innych okoliczności oraz za monitorowanie, czy dziecko otrzymuje wystarczające wsparcie i wykształcenie. W miarę dorastania i rozwoju dziecka osoba wykonująca władzę rodzicielską musi w coraz większym stopniu brać pod uwagę jego poglądy i życzenia.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Opiekunami prawnymi dziecka są zazwyczaj oboje jego rodzice lub jedno z jego rodziców. Jeżeli w chwili narodzin dziecka jego rodzice pozostają w związku małżeńskim, automatycznie uzyskują prawo do wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej wobec dziecka. Jeżeli rodzice zawarli związek małżeński dopiero po narodzinach dziecka, z chwilą zawarcia związku małżeńskiego automatycznie uzyskują prawo do wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej. Jeżeli w chwili narodzin dziecka rodzice nie pozostają w związku małżeńskim, prawo do wykonywania władzy rodzicielskiej przysługuje matce. Rodzice mogą jednak łatwo uzyskać prawo do wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej w drodze rejestracji. Rodzic, który nie wykonuje władzy rodzicielskiej względem dziecka, może również wystąpić do sądu o przyznanie mu prawa do wspólnego lub wyłącznego wykonywania władzy rodzicielskiej.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

W niektórych przypadkach prawo do wykonywania władzy rodzicielskiej wobec dziecka można przenieść z obojga rodziców dziecka lub z jednego z nich na specjalnie wyznaczonego opiekuna. Dokonanie tego rodzaju przeniesienia może okazać się konieczne, jeżeli rodzic został uznany za winnego nadużycia lub zaniedbania bądź jeżeli w inny sposób nie wywiązał się ze spoczywającego na nim obowiązku sprawowania pieczy nad dzieckiem, doprowadzając do trwałego narażenia zdrowia lub rozwoju dziecka na niebezpieczeństwo. Przeniesienie prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej może również okazać się odpowiednim rozwiązaniem w przypadku, gdy jedno z rodziców lub oboje rodzice są trwale niezdolni do wykonywania władzy rodzicielskiej.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

W przypadku rozwodu rodzice zachowują prawo do wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej bez konieczności wydawania jakiegokolwiek postanowienia w tej kwestii przez sąd w postępowaniu rozwodowym. Jeżeli którekolwiek z rodziców pragnie zmienić obowiązujące dotychczas ustalenia dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej, występuje o uchylenie prawa do wspólnego wykonywania tej władzy.
Jeżeli którekolwiek z rodziców pragnie zmienić obowiązujące dotychczas ustalenia dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej, kwestie związane z wykonywaniem władzy rodzicielskiej może rozstrzygnąć sąd. Rodzice dziecka są zobowiązani do odbycia rozmowy informacyjnej z pracownikami rady ds. opieki społecznej (*socialnämnden*) przed wszczęciem jakiegokolwiek postępowania sądowego w przedmiocie władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka oraz prawa do kontaktów z dzieckiem (zob. również pytanie 6 poniżej).

Jeżeli rodzice uzgodnili zmianę ustaleń, mogą ją uregulować bez udziału sądu, w drodze porozumienia. Aby takie porozumienie było ważne, musi zostać zatwierdzone przez radę ds. opieki społecznej. Ta sama zasada ma zastosowanie do kwestii ustalenia, z którym z rodziców dziecko powinno zamieszkiwać i na jakich zasadach będzie utrzymywało kontakty z drugim z rodziców.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Porozumienie musi być sporządzone na piśmie i podpisane przez oboje rodziców. Ponadto musi zostać zatwierdzone przez radę ds. opieki społecznej właściwą dla gminy, w której dziecko jest zameldowane.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Gmina – działając za pośrednictwem rady ds. opieki społecznej – jest obowiązana zapewnić rodzicom dostęp do profesjonalnych usług mediacji w celu wypracowania porozumienia dotyczącego sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka i prawa do kontaktów z dzieckiem. Mediacja jest dobrowolna. Dlatego też, aby można było ją przeprowadzić, z wnioskiem o mediację muszą się zwrócić oboje rodzice. Jeżeli rodzicom uda się osiągnąć porozumienie dotyczące sposobu wykonywania władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka i prawa do kontaktów z dzieckiem, mogą zawrzeć porozumienie, które – po zatwierdzeniu przez radę ds. opieki społecznej – będzie wywoływało takie same skutki jak orzeczenie sądu.
Ogólnie rzecz biorąc, od 1 marca 2022 r. rodzice dziecka są zobowiązani do wzięcia udziału w organizowanych przez gminę spotkaniach informacyjnych, zanim będą mogli ewentualnie wszcząć postępowanie sądowe. Oznacza to, że rodzice powinni zwrócić się w pierwszej kolejności do władz gminy w celu podjęcia próby rozstrzygnięcia sporu przy wsparciu gminnej rady ds. opieki społecznej (w ramach której często funkcjonuje wydział określany mianem wydziału prawa rodzinnego). Odpowiedzialność za zorganizowanie tego rodzaju spotkań spoczywa na radzie ds. opieki społecznej w gminie, w której dziecko jest zameldowane. W trakcie spotkań informacyjnych rodzice otrzymują istotne informacje, których celem jest zapewnienie im możliwości znalezienia najlepszego rozwiązania, jeżeli chodzi o kwestie związane z wykonywaniem władzy rodzicielskiej względem dziecka, jego miejscem zamieszkania oraz prawem do kontaktów z dzieckiem. W pierwszej kolejności rodzicom oferuje się możliwość wzięcia udziału w mediacji, przy czym – w razie potrzeby – można zaproponować lub zasugerować im również skorzystanie z innych form wsparcia i pomocy. Po spotkaniu sporządza się protokół (*samtalsintyg*), który wykorzystuje się, jeżeli rodzice nadal nie będą w stanie dojść do porozumienia i zdecydują się wystąpić na drogę sądową. Jeżeli po zakończeniu spotkania informacyjnego rodzice zdecydują się wnieść sprawę do sądu, sąd może skierować ich do rady ds. opieki społecznej w celu przeprowadzenia mediacji, jeżeli nie została ona jeszcze przeprowadzona, a sąd uzna, że w danym przypadku polubowne rozstrzygnięcie sporu jest możliwe. Jeżeli rodzice wzięli udział w mediacji, ale nie udało im się osiągnąć porozumienia, sąd może powierzyć pełnienie funkcji mediatora w relacjach między rodzicami innej osobie. Co do zasady sąd ma obowiązek zachęcania stron do dążenia do polubownego rozstrzygnięcia sporów w sprawach dotyczących wykonywania władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka i prawa do kontaktów z dzieckiem.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Sąd może rozstrzygnąć kwestie związane z wykonywaniem władzy rodzicielskiej względem dziecka (powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców lub obojgu rodzicom), miejscem zamieszkania dziecka (ustalić, z którym z rodziców dziecko powinno zamieszkiwać, lub określić, czy dziecko powinno zamieszkiwać naprzemiennie z każdym z rodziców) oraz prawem do kontaktów (ustalić prawa dziecka do kontaktów z rodzicem, z którym dziecko nie zamieszkuje).

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Rodzic uprawniony do wyłącznego wykonywania władzy rodzicielskiej może samodzielnie podejmować decyzje w sprawach dotyczących osoby dziecka. Nie musi konsultować się z drugim z rodziców ani uzyskiwać jego zgody w takich kwestiach. Dziecku przysługuje jednak prawo do kontaktów z drugim z rodziców, a osoba wykonująca władzę rodzicielską jest zobowiązana do poszanowania tego prawa. Jest również zobowiązana do przekazywania drugiemu z rodziców istotnych informacji, aby ułatwić mu utrzymywanie kontaktów z dzieckiem.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Wspólne wykonywanie władzy rodzicielskiej oznacza, że rodzice wspólnie podejmują decyzje dotyczące osoby dziecka. Zasadniczo rodzice winni osiągać porozumienie we wszystkich kwestiach związanych z dzieckiem. Spór dotyczący prawa do kontaktów i miejsca zamieszkania dziecka może jednak rozstrzygnąć sąd (zob. powyżej).

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

W kwestiach dotyczących władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania lub prawa do kontaktów rodzic może zwrócić się do sądu rejonowego (*tingsrätt*) właściwego dla miejsca zamieszkania dziecka. W braku właściwego miejscowo sądu rejonowego sądem właściwym jest Sąd Rejonowy w Sztokholmie (Stockholms tingsrätt). Kwestie dotyczące władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka i prawa do kontaktów z dzieckiem można również rozstrzygnąć w postępowaniu rozwodowym.
Wniosek wszczynający postępowanie (*stämningsansökan*) sporządza się w formie pisemnej. Następnie wnioskodawca lub jego pełnomocnik opatruje go własnoręcznym podpisem. Pismo to musi zawierać informacje na temat stron, szczegółowy opis roszczenia (tj. kwestii, o rozstrzygnięcie której strona występuje do sądu), kontekst roszczenia, informacje na temat dowodów, które przedstawiono, oraz informacje na temat okoliczności faktycznych, jakie poszczególne dowody mają potwierdzić, a także informacje na temat okoliczności, na podstawie których uznano, że dany sąd jest właściwy do rozpoznania sprawy. Do wniosku wszczynającego postępowanie należy załączyć dowody z dokumentów, na które się powołano.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

W kwestiach dotyczących władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka i prawa do kontaktów z dzieckiem strony nie mogą zawrzeć ugody.
Ogólnie rzecz biorąc, kwestie dotyczące władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka i prawa do kontaktów z dzieckiem należy rozstrzygnąć niezwłocznie. Sąd może wydać postanowienie tymczasowe w przedmiocie władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka lub prawa do kontaktów z dzieckiem. Postanowienie tymczasowe może na przykład służyć ustaleniu miejsca, w którym dziecko ma zamieszkiwać w okresie, w którym toczy się postępowanie, do chwili rozstrzygnięcia sporu poprzez wydanie prawomocnego orzeczenia.
Mimo że nie przewidziano żadnej formalnej procedury zapewniającej możliwość rozstrzygania sporów dotyczących władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka i prawa do kontaktów z dzieckiem w trybie pilnym, w poszczególnych przypadkach przeprowadza się ocenę służącą ustaleniu stopnia pilności danej sprawy.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Co do zasady w sprawach dotyczących władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka i prawa do kontaktów z dzieckiem każda ze stron pokrywa własne koszty sądowe.
Stronie spełniającej wszystkie obowiązujące warunki przysługuje prawo pomocy.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Wyrok lub postanowienie sądu rejonowego dotyczące władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka lub prawa do kontaktów z dzieckiem można zaskarżyć do sądu apelacyjnego (*hovrätt*). Aby sąd apelacyjny mógł rozpoznać środek zaskarżenia, strona musi jednak najpierw uzyskać zgodę na wniesienie tego środka (*prövningstillstånd*).
Wyrok lub postanowienie sądu apelacyjnego można zaskarżyć do Sądu Najwyższego (Högsta Domstolen). Aby Sąd Najwyższy mógł rozpatrzyć środek zaskarżenia, strona musi najpierw uzyskać zgodę na wniesienie tego środka.

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Istnieje możliwość zwrócenia się o wykonanie orzeczenia lub porozumienia w przedmiocie władzy rodzicielskiej, miejsca zamieszkania dziecka lub prawa do kontaktów z dzieckiem. Wniosek o wykonanie orzeczenia lub porozumienia składa się do sądu rejonowego właściwego dla miejsca zamieszkania dziecka. W braku sądu właściwego miejscowo kwestie związane z wykonaniem wyroku, postanowienia lub porozumienia rozstrzyga Sąd Rejonowy w Sztokholmie.
Sąd rejonowy może rozstrzygnąć szereg różnych kwestii. W pierwszej kolejności sąd będzie zazwyczaj dążył do doprowadzenia do dobrowolnego wydania dziecka. Jeżeli okaże się to niemożliwe, sąd może w ostateczności ukarać stronę warunkową grzywną lub zarządzić przymusowe wydanie dziecka. Warunkowe nałożenie grzywny oznacza, że w przypadku, gdy osoba sprawująca pieczę nad dzieckiem odmówi jego wydania, będzie zobowiązana do zapłacenia znacznej sumy pieniężnej. Nakaz wydania dziecka to bardzo nietypowy środek, który sąd orzeka wyłącznie w przypadku braku możliwości rozwiązania problemu w inny sposób, aby uchronić dziecko przed doznaniem poważnej krzywdy. Na podstawie nakazu policja odbiera dziecko osobie sprawującej nad nim pieczę i przekazuje je osobie wykonującej władzę rodzicielską.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

W niektórych przypadkach zastosowanie mają przepisy rozporządzenia Bruksela II. Jeżeli chodzi o orzeczenia, do których zastosowanie mają przepisy tego rozporządzenia, orzeczenia te co do zasady są uznawane i – w stosownych przypadkach – podlegają wykonaniu bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania.
W innych przypadkach, tj. w odniesieniu do państw-sygnatariuszy europejskiej konwencji z 1980 r. oraz konwencji haskiej z 1996 r., zastosowanie mają postanowienia tych konwencji. Zgodnie z postanowieniami europejskiej konwencji z 1980 r. wnioski o wykonanie orzeczeń składa się do sądu rejonowego właściwego dla miejsca zamieszkania dziecka. Zgodnie z postanowieniami konwencji haskiej z 1996 r. wnioski o wykonanie orzeczeń składa się do sądu rejonowego.
W odniesieniu do orzeczeń, które są wykonalne lub zostały uznane za wykonalne w Szwecji, można wystąpić z wnioskiem o wykonanie (zob. pytanie 15).

16 Do którego sądu w tym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby zaskarżyć postanowienie o uznaniu i wykonaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

W niektórych przypadkach zastosowanie mają przepisy rozporządzenia Bruksela II. Jeżeli chodzi o orzeczenia, do których zastosowanie mają przepisy tego rozporządzenia, orzeczenia te co do zasady są uznawane i – w stosownych przypadkach – podlegają wykonaniu bez potrzeby przeprowadzania specjalnego postępowania. Przewidziano jednak również prawo do wystąpienia z wnioskiem o nieuznawanie lub niewykonywanie w Szwecji orzeczenia wydanego przez sąd zagraniczny. Dopuszcza się także możliwość zwrócenia się z wnioskiem o stwierdzenie braku przesłanek odmowy uznania orzeczenia sądu zagranicznego. Tego rodzaju wniosek składa się w sądzie rejonowym.
Postanowienie sądu rejonowego w przedmiocie odmowy uznania lub wykonania orzeczenia zgodnie z rozporządzeniem Bruksela II można zaskarżyć do sądu apelacyjnego, natomiast postanowienie sądu apelacyjnego w tej kwestii – do Sądu Najwyższego.
Strona może również – w stosownych przypadkach – zaskarżyć ważność orzeczenia lub jego wykonalność.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Co do zasady sąd zastosuje prawo państwa miejsca zamieszkania dziecka.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 03/04/2023
Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Anglia i Walia

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

Władza rodzicielska (*parental responsibility*) oznacza ogół praw, obowiązków, uprawnień, odpowiedzialności i władzy przysługujących każdemu z rodziców i spoczywających na każdym z rodziców dziecka wobec osoby dziecka i jego majątku. Pojęcie to obejmuje wszelkie zobowiązania rodziców wobec dziecka (np. obowiązek łożenia na jego utrzymanie) oraz wszelkie prawa rodziców do majątku dziecka w przypadku jego śmierci. Zgodnie z prawem Anglii i Walii władza rodzicielska nie obejmuje kwestii związanych z decyzjami dotyczącymi tego, z kim dziecko powinno zamieszkiwać i z kim powinno spędzać czas.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Jeżeli rodzice dziecka pozostają w związku małżeńskim lub w zarejestrowanym związku partnerskim, władza rodzicielska przysługuje zarówno matce, jak i ojcu dziecka (lub drugiemu z rodziców płci żeńskiej). Matki zawsze dysponują władzą rodzicielską, a ojcowie niepozostający w związku małżeńskim lub drugie z rodziców płci żeńskiej niepozostające w związku małżeńskim ani w zarejestrowanym związku partnerskim z matką dziecka może nabyć władzę

rodzicielską na podstawie porozumienia z matką, postanowienia sądu lub poprzez zarejestrowanie urodzenia dziecka wspólnie z jego matką. Ojczym lub macocha mogą uzyskać władzę rodzicielską w drodze porozumienia z jednym z rodziców dziecka lub z obojgiem rodziców dziecka, którzy wykonują nad nim władzę rodzicielską, lub na podstawie postanowienia sądu. Osoba, na rzecz której wydano postanowienie w sprawie miejsca zamieszkania dziecka i kontaktów z dzieckiem, wykonuje władzę rodzicielską wobec dziecka przez cały okres obowiązywania tego postanowienia, a niekiedy dłużej. Wydanie postanowienia o przysposobieniu skutkuje przyznaniem władzy rodzicielskiej wobec dziecka na czas nieokreślony, do chwili uchylenia tego postanowienia. W czasie obowiązywania postanowienia władzę rodzicielską nad dzieckiem wykonuje kurator (zob. odpowiedź na pytanie 3 poniżej). Jeżeli dziecko zostało objęte postanowieniem w przedmiocie pieczy, władzę rodzicielską wobec takiego dziecka wykonuje organ samorządu terytorialnego. Osoba wykonująca władzę rodzicielską zgodnie z art. 16 konwencji haskiej z 1996 r. o ochronie dzieci zachowuje władzę rodzicielską również po tym, gdy miejscem zwykłego pobytu dziecka stanie się Anglia lub Walia; w takim przypadku władzę rodzicielską wykonuje się zgodnie z prawem Anglii i Walii.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Sąd może wyznaczyć kuratora, który będzie odpowiedzialny za wykonywanie władzy rodzicielskiej wobec dziecka, w przypadku gdy rodzice nie będą w stanie zapewnić mu opieki. Osoba, która wykonuje władzę rodzicielską, może wyznaczyć konkretną osobę na opiekuna dziecka na wypadek własnej śmierci. Organ samorządu terytorialnego (organ pomocy społecznej) wykonuje władzę rodzicielską wobec dziecka, jeżeli dziecko zostało powierzone jego pieczy.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

Separacja rodziców – niezależnie od tego, czy pozostawali oni w związku małżeńskim – pozostaje bez wpływu na kwestie związane z władzą rodzicielską. Sąd może ograniczyć prawo do wykonywania władzy rodzicielskiej, jeżeli uzna to za uzasadnione. W niektórych przypadkach sąd może całkowicie pozbawić prawa do wykonywania władzy rodzicielskiej (przy czym władzy rodzicielskiej nie można odebrać rodzicom pozostającym w związku małżeńskim).

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Porozumienie należy sporządzić, korzystając z formularza porozumienia o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej.
Szczegółowe informacje na temat adresów sądów można znaleźć na stronie internetowej Służby Sądów i Trybunałów Jej Królewskiej Mości (Her Majesty's Courts and Tribunals Service). Do formularza załączono wytyczne. Ponieważ zawarcie takiego porozumienia wywrze poważny wpływ na sytuację prawną obojga rodziców, zaleca się, aby przed wypełnieniem formularza zasięgnęli porady prawnej. Imię i nazwisko oraz adres miejsca zamieszkania prawnika w odpowiednim okręgu w Anglii lub Walii można uzyskać za pośrednictwem usługi „Find a Solictor" oferowanej przez stowarzyszenie Law Society (00 44 (0)20 7242 1222) lub kontaktując się:
ze swoim lokalnym sądem rodzinnym;
z Biurem Porad Prawnych dla Obywateli;
z Centrum Porad Prawnych;
z lokalną biblioteką.
W określonych sytuacjach rodzice mogą być również uprawnieni do skorzystania z pomocy prawnej.
Rodzice mają obowiązek przedstawić dowody tożsamości i złożyć podpisy w obecności upoważnionego urzędnika sądu. Matka powinna mieć przy sobie dowód potwierdzający, że jest matką dziecka. W tym celu potrzebny będzie odpis zupełny aktu urodzenia dziecka. Matka będzie również musiała okazać dowód tożsamości opatrzony zdjęciem i podpisem, na przykład dokument ze zdjęciem, oficjalną kartę potwierdzającą wiek z hologramem PASS (*proof of age card*) lub paszport. Ojciec również będzie zobowiązany okazać dowód tożsamości opatrzony zdjęciem i podpisem, na przykład dokument ze zdjęciem, oficjalną kartę potwierdzającą wiek z hologramem PASS lub paszport.
Po opatrzeniu formularza podpisem w obecności świadków należy sporządzić dwa jego odpisy. Oryginał formularza porozumienia wraz z odpisami należy doręczyć lub przesłać na ten adres:
The Central Family Court,
First Avenue House,
42-49 High Holborn,
London WC1V 6NP.
Centralny Sąd Rodzinny (Central Family Court) zarejestruje porozumienie i zatrzyma oryginał. Odpisy porozumienia zostaną opatrzone pieczęciami i odesłane każdemu z rodziców na adres wskazany w porozumieniu. Porozumienie wejdzie w życie dopiero wówczas, gdy zostanie doręczone do Centralnego Sądu Rodzinnego i zarejestrowane przez ten sąd. Nie przewidziano żadnej opłaty z tytułu rejestracji porozumienia o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej. Jeżeli porozumienie dotyczy więcej niż jednego dziecka, dla każdego dziecka należy wypełnić odrębny formularz.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Rodzice mogą skorzystać z usług świadczonych przez służby ds. mediacji, które ułatwią im wypracowanie zadowalającego porozumienia w przedmiocie sprawowania opieki rodzicielskiej nad dzieckiem w przyszłości. Każde takie porozumienie należy zarejestrować w sądzie. Rejestracja jest niezbędna w celu zatwierdzenia porozumienia i dochodzenia jego wykonania.
Dodatkowe informacje na temat mediacji rodzinnej można znaleźć na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Sędzia może postanowić, z kim dziecko ma zamieszkiwać i kiedy. Sędzia może również wskazać, z którym z rodziców dziecko ma spędzać czas lub utrzymywać kontakt w inny sposób, a także kiedy może to robić. Rodziców zachęca się do osiągnięcia porozumienia w sprawie kontaktów z dzieckiem. Sądy nie wydają orzeczeń w przedmiocie świadczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci, ponieważ w przypadku gdy rodzice nie będą w stanie dojść w tej kwestii do porozumienia, organem właściwym do rozpoznania sporu jest Służba ds. Świadczeń Alimentacyjnych na rzecz Dzieci (Child Maintenance Service).
Rodzice z reguły wspólnie wybierają szkołę, do której będzie uczęszczać dziecko; w razie braku porozumienia sędzia może wydać postanowienie rozstrzygające tę kwestię. Dziecko zachowuje swoje nazwisko, chyba że sąd postanowi inaczej. Sąd może również uniemożliwić określonej osobie wykonywanie części przysługującej jej władzy rodzicielskiej, wydając postanowienie o zakazie dokonywania określonych czynności względem dziecka. Sąd może również wydać postanowienie o wywiezieniu dziecka poza granice Anglii i Walii na stałe oraz o zmianie jego nazwiska (zob. odpowiedź na pytanie 8 poniżej).

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Sąd oczekuje od rodziców wspólnego podejmowania decyzji w drodze porozumienia. Jeżeli oboje rodzice wykonują władzę rodzicielską, to z rodziców, na rzecz którego sąd wydał postanowienie w sprawie miejsca zamieszkania dziecka i kontaktów z dzieckiem, ma obowiązek uzyskać zgodę drugiego z rodziców, z którym dziecko nie zamieszkuje (oraz dowolnej innej osoby, której przysługuje władza rodzicielska), na wywiezienie dziecka poza granice

Zjednoczonego Królestwa na stałe lub uzyskać zgodę sądu w tym zakresie. Osoba, z którą dziecko zamieszkuje na mocy postanowienia sądu, może przenosić się w granicach Anglii i Walii. Zmiana nazwiska dziecka wymaga uzyskania zgody wszystkich osób, którym przysługuje władza rodzicielska, lub sądu.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Dziecko będzie zamieszkiwało i spędzało czas na zamianę z każdym z rodziców zgodnie z postanowieniem sądu. Powierzenie rodzicom wspólnej pieczy nad dzieckiem może wywierać praktyczny wpływ na kwotę należnych świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

Wniosek można wnieść do sądu rodzinnego zgodnie z art. 4 ustawy z 1989 r. o dzieciach (Children Act 1989). Szczegółowe informacje na temat danych kontaktowych sądu można znaleźć na stronie internetowej Służby Sądów i Trybunałów Jej Królewskiej Mości. Na powyższej stronie udostępniono również formularz wniosku. Odpis formularza wniosku należy przesłać każdej osobie, której przysługuje władza rodzicielska wobec dziecka. Dokumenty zostaną włączone do akt w późniejszym terminie, zgodnie z instrukcjami sądu.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

Stosowną procedurę opisano powyżej. Nie przewidziano żadnych procedur nadzwyczajnych stosowanych do celów uzyskania władzy rodzicielskiej.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Pomoc prawna jest dostępna wyłącznie w przypadku, gdy przedstawiono dowody świadczące o stosowaniu przemocy w rodzinie.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Tak. Postanowienia w przedmiocie władzy rodzicielskiej wydane przez sędziego rejonowego (*district judge*) można zaskarżyć do sędziego okręgowego (*circuit judge*). Postanowienia wydane przez sędziego rejonowego orzekającego w Wysokim Trybunale można zaskarżyć do sędziego Wysokiego Trybunału (*High Court judge*).

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Władza rodzicielska jest prawem, które jako takie nie podlega egzekucji. W przypadku niewykonywania władzy rodzicielskiej można złożyć wniosek do sądu rodzinnego o rozstrzygnięcie kwestii będącej przedmiotem sporu, np. wypełniania obowiązku alimentacyjnego wobec dziecka. Szczegółowe informacje na temat adresów sądów można znaleźć tutaj.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Osoba chcąca wykonać wydane w innym państwie członkowskim orzeczenie dotyczące prawa do kontaktów lub orzeczenie, o którym mowa w art. 11 ust. 8 rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 (Bruksela II bis), powinna uzyskać zaświadczenie wymagane zgodnie z przepisami tego rozporządzenia od sądu, który wydał orzeczenie, i skierować wniosek do Rejestru Głównego (Principal Registry) znajdującego się pod adresem Centralnego Sądu Rodzinnego o uznane lub wykonanie tego orzeczenia. Wnioski o zarejestrowanie, uznanie lub odmowę uznania innych orzeczeń należy kierować do Rejestru Głównego.

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Sprzeciw wobec wydania orzeczenia przez sąd zagraniczny pierwotnie rozpoznający sprawę należałoby wnieść **przed wydaniem tego orzeczenia**. Jeżeli w prawie państwa trzeciego przewidziano taki wymóg, wszystkie osoby mające interes w sprawie powinny zostać poinformowane o tym, że sąd rozpoznaje powództwo o wydanie takiego orzeczenia. W przepisach obowiązujących w takim państwie członkowskim opisane będą czynności, które można podjąć, aby sprzeciwić się wydaniu orzeczenia.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Postępowanie należy wszcząć przed sądem właściwym dla miejsca zwykłego pobytu dziecka.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 10/08/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Irlandia Północna

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

W zarządzeniu królewskim z 1995 r. w sprawie dzieci w Irlandii Północnej [Children (Northern Ireland) Order 1995] władzę rodzicielską (*parental responsibility*) zdefiniowano jako ogół praw, obowiązków, uprawnień i odpowiedzialności przysługujących każdemu z rodziców dziecka i spoczywających na każdym z jego rodziców wobec dziecka. Zarządzenie nie zawiera wykazu tych praw i obowiązków. Uznaje się jednak, że osoby wykonujące władzę rodzicielską:

mają obowiązek zapewnić dziecku ochrony, domu i opieki;
mają obowiązek wyboru miejsca zamieszkania dziecka;
mogą decydować o tym, kto powinien mieć możliwość utrzymywania kontaktów z dzieckiem;

mają obowiązek dbać o edukację dziecka;
mają prawo wyrazić zgodę na wydanie dziecku paszportu;
mają obowiązek zapewnić dziecku możliwości leczenia lub korzystania z opieki medycznej oraz są uprawnione do wyrażenia zgody na takie leczenie lub opiekę;
mają prawo nadać dziecku imię;
mają prawo zadbać o to, by dziecko uczęszczało na lekcje religii.
Władza rodzicielska powinna być każdorazowo wykonywana w sposób służący dobru dziecka, a przed podjęciem jakiejkolwiek ważnej decyzji wywierającej wpływ na dziecko należy zasięgnąć opinii wszystkich osób dysponujących władzą rodzicielską wobec dziecka. W przypadku braku możliwości osiągnięcia porozumienia w tej kwestii można jednak zwrócić się do sądu o rozstrzygnięcie sporu.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Jeżeli w chwili urodzenia dziecka jego rodzice pozostawali ze sobą w związku małżeńskim, władza rodzicielska przysługiwała będzie każdemu z nich.
Jeżeli w chwili urodzenia dziecka jego rodzice nie pozostawali ze sobą w związku małżeńskim, władza rodzicielska przysługiwała będzie matce dziecka automatycznie, a jego ojciec będzie mógł uzyskać władzę rodzicielską przez:
zawarcie związku małżeńskiego z matką dziecka;
zwrócenie się do sądu o wydanie postanowienia w sprawie władzy rodzicielskiej na jego rzecz;
zawarcie porozumienia o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej z matką dziecka (zob. odpowiedź na pytanie 5 poniżej) lub
zarejestrowanie się jako ojciec dziecka (dotyczy to wyłącznie urodzeń zarejestrowanych w Zjednoczonym Królestwie po dniu 15 kwietnia 2002 r.).
Jeżeli ojciec, który nie pozostaje w związku małżeńskim z matką dziecka, uzyskał władzę rodzicielską na podstawie postanowienia sądu, porozumienia lub faktu dokonania wpisu w rejestrze, może zostać pozbawiony tej władzy wyłącznie na podstawie orzeczenia sądu.
Jeżeli sąd wyda postanowienie w sprawie miejsca zamieszkania dziecka na korzyść ojca niepozostającego w związku małżeńskim z matką dziecka, jest zobowiązany wydać również orzeczenie o władzy rodzicielskiej na rzecz ojca dziecka, jeżeli w przeciwnym wypadku nie przysługiwałaby mu władza rodzicielska wobec dziecka.
Osoba niebędąca jednym z rodziców dziecka może uzyskać władzę rodzicielską wobec dziecka na podstawie orzeczenia sądu.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Osoba, pod której władzą rodzicielską pozostaje dziecko, nie może zrzec się wykonywania tej władzy ani jej przenieść. Może ona jednak podjąć kroki, aby powierzyć innej osobie odpowiedzialność za wykonywanie władzy rodzicielskiej w jej imieniu.
Osoba niebędąca jednym z rodziców dziecka może ponadto uzyskać władzę rodzicielską wobec dziecka na podstawie orzeczenia sądu (na przykład postanowienie w sprawie miejsca zamieszkania dziecka, postanowienia w przedmiocie nadzwyczajnych środków ochronny lub postanowienia w przedmiocie pieczy).
Ogólnie rzecz biorąc, żadne z rodziców nie zostanie pozbawione władzy rodzicielskiej wobec dziecka automatycznie wyłącznie z uwagi na fakt uzyskania takiej władzy przez inną osobę. Wydanie postanowienia o przysposobieniu skutkuje jednak przeniesieniem władzy rodzicielskiej z rodziców biologicznych dziecka na jego rodziców adopcyjnych.
Jeżeli dziecko pozostaje pod władzą rodzicielską jednego z rodziców, ojciec lub matka może ustanowić inną osobę opiekunem dziecka na wypadek własnej śmierci.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

Po rozwodzie rodzice dziecka nadal wykonują wobec niego władzę rodzicielską, przy czym władza ta może zostać ograniczona wyłącznie na podstawie dobrowolnego porozumienia lub orzeczenia sądowego regulującego stosunki między rodzicami lub między rodzicami a osobami trzecimi.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Jeżeli rodzice nie pozostają w związku małżeńskim, mogą zawrzeć porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej. Porozumienie to należy:
sporządzić na formularzu zawartym w rozporządzeniu z 1996 r. w sprawie dzieci (porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej) w Irlandii Północnej [Children (Parental Responsibility Agreement) Regulations (Northern Ireland) 1996];
zawrzeć w obecności świadków oraz
złożyć – wraz z dwoma odpisami – w Urzędzie ds. Opieki i Ochrony (Office of Care and Protection) znajdującym się w budynku sądów królewskich (Royal Courts of Justice), Chichester Street, Belfast, BT1 3JF.
Jeżeli rodzice pozostawali w związku małżeńskim, ale przebywają obecnie w separacji lub rozwiedli się, mogą zawrzeć porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i wystąpić o zatwierdzenie tego porozumienia na mocy orzeczenia sądu, które może zostać zmienione na późniejszym etapie w celu uwzględnienia zmian, jakie zaszły w ich sytuacji.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

W Irlandii Północnej działa szereg agencji świadczących usługi w zakresie mediacji, które mogą udzielić wsparcia stronom dążącym do polubownego rozstrzygnięcia sporu. Stosowne informacje można znaleźć na stronach internetowych następujących agencji: UK College of Family Mediators (Kolegium Mediatorów Rodzinnych Zjednoczonego Królestwa), Family Mediation Northern Ireland (Agencja ds. Mediacji Rodzinnej w Irlandii Północnej), Barnado's Northern Ireland (Fundacja Barnado w Irlandii Północnej), Family Support Northern Ireland (Agencja Wspierania Rodziny w Irlandii Północnej), Dispute Resolution Service Northern Ireland (Służba ds. Rozstrzygania Sporów w Irlandii Północnej) oraz Mediation and Counselling Northern Ireland (Agencja ds. Mediacji i Doradztwa w Irlandii Północnej).

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Sądy w Irlandii Północnej dysponują szerokim zakresem uprawnień – są one upoważnione w szczególności do rozstrzygania sporów dotyczących:
wywiezienia dziecka z Irlandii Północnej;
miejsca zamieszkania dziecka (gdzie i z kim powinno zamieszkiwać dziecko);
prawa do kontaktów z dzieckiem (kiedy, gdzie i z kim dziecko powinno mieć kontakt);
świadczeń alimentacyjnych;
edukacji;
nauki religii;
leczenia;
zarządu majątkiem dziecka.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Sądy uznały potrzebę stosowania elastycznych i praktycznych rozwiązań w przypadkach, w których jest to możliwe. Jeżeli dziecko pozostaje zatem pod opieką jednego z rodziców, ojciec lub matka ma obowiązek podejmować wszelkie konieczne decyzje w okresie, w którym sprawuje opiekę nad dzieckiem.

Jednocześnie oczekuje się, że istotne decyzje wywierające wpływ na dziecko zostaną omówione z drugim z rodziców i uzgodnione w polubowny sposób. Jeżeli jednak rodzice nie będą w stanie dojść do porozumienia, sąd może wydać postanowienie rozstrzygające konkretną kwestię lub postanowienie o zakazie dokonywania określonych czynności względem dziecka (wskazujące decyzje, których nie można podjąć względem dziecka bez zezwolenia sądu). Jeżeli sąd wydał postanowienie w sprawie miejsca zamieszkania dziecka, nikt nie może zmienić nazwiska dziecka ani wywieźć go poza granice Zjednoczonego Królestwa na dłużej niż miesiąc bez pisemnej zgody każdej osoby, której przysługuje władza rodzicielska wobec dziecka, lub zezwolenia sądu.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Jeżeli dziecko przebywa z jednym z rodziców, odpowiedzialność za podejmowanie niezbędnych rutynowych decyzji spoczywa na tym z rodziców. Oczekuje się jednak, że wszystkie poważne decyzje będą konsultowane z drugim z rodziców.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

Co do zasady powództwo o przyznanie władzy rodzicielskiej należy wytoczyć przed sąd rodzinny (Family Proceedings Court). Jeżeli jednak przed innym sądem toczy się już inne postępowanie na gruncie prawa rodzinnego dotyczące dziecka, powództwo można wytoczyć przed ten sąd.
Postępowanie wszczęte przed sądem rodzinnym może zostać przekazane do rozpoznania przez Centrum Opieki nad Rodziną (Family Care Centre) lub przez Wysoki Trybunał (High Court) z szeregu powodów (np. jeżeli sprawa jest złożona lub dotyczy kwestii leżącej w ogólnym interesie publicznym).
Informacje na temat adresów i numerów telefonów sądów można znaleźć na stronie internetowej Służby Sądów i Trybunałów Irlandii Północnej (Northern Ireland Courts and Tribunals Service).
Przewidziano szereg formularzy, które należy wypełnić i złożyć w odpowiednim sekretariacie sądu. Większość z nich ma standardową formę. Pracownicy sekretariatu sądu udostępniają kopie formularzy i udzielają wyjaśnień dotyczących sposobu ich wypełniania. Nie są jednak uprawnieni do udzielania porad prawnych ani wskazówek dotyczących treści, które należy zamieścić w formularzu. Złożenie formularza wiąże się również z koniecznością uiszczenia opłaty.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

Po wniesieniu pozwu sekretariat sądu wyznaczy termin rozprawy i powiadomi o tym stronę przeciwną. Jeżeli kwestia sporna nie zostanie rozstrzygnięta przed wyznaczonym terminem rozprawy, sędzia pokoju lub sędzia zapozna się z dowodami w sprawie i wyda orzeczenie. Nie przewidziano żadnych procedur nadzwyczajnych stosowanych do celów uzyskania władzy rodzicielskiej.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Przewidziano możliwość wystąpienia z wnioskiem o pomoc prawną. Poziom ewentualnego wsparcia finansowego jest jednak uzależniony od wyników oceny sytuacji finansowej powoda. Powód może zostać zobowiązany do pokrycia części kosztów nawet w przypadku, gdy zostanie uznany za kwalifikującego się do otrzymania pomocy prawnej. Spłatę kosztów należnych z tego tytułu Biuru Usług Prawnych (Legal Services Agency) można rozłożyć na raty. Poza koniecznością spełnienia finansowych kryteriów kwalifikowalności powód musi również przejść pomyślnie ocenę zasadności powództwa, tj. muszą zostać spełnione przesłanki uzasadniające wszczęcie postępowania lub wdanie się w spór oraz wszczęcie postępowania musi być zasadne, biorąc pod uwagę wszystkie okoliczności sprawy.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Zażalenie na postanowienie o przyznaniu władzy rodzicielskiej lub o odmowie przyznania władzy rodzicielskiej przysługuje:
na postanowienie sądu rodzinnego – do Centrum Opieki nad Rodziną oraz
na postanowienie Centrum Opieki nad Rodziną – do Wysokiego Trybunału.
.
W toku postępowania apelacyjnego Wysoki Trybunał może – na wniosek strony – przekazać określoną kwestię prawną do zaopiniowania przez Sąd Apelacyjny (Court of Appeal). W przeciwnym wypadku orzeczenie Wysokiego Trybunału jest prawomocne.
Orzeczenie wydane przez Sąd Apelacyjny w kwestii wskazanej przez Wysoki Trybunał jest prawomocne.

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Pozew dotyczący konkretnej kwestii związanej z wykonywaniem władzy rodzicielskiej należy wnieść do sądu rodzinnego (który rozpoznaje większość spraw dotyczących dzieci). Dane kontaktowe tego sądu zamieszczono powyżej.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

W rozporządzeniu Rady (WE) nr 2201/2003 („Bruksela II bis”) przewidziano możliwość wykonywania orzeczeń dotyczących władzy rodzicielskiej wydanych w jednym państwie członkowskim w innym państwie członkowskim.
Wiąże się to z koniecznością stwierdzenia wykonalności orzeczenia w takim innym państwie. W Irlandii Północnej należy w tym celu wystąpić z wnioskiem o wpisanie orzeczenia do rejestru prowadzonego przez Wysoki Trybunał.

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Zażalenie na postanowienie o uznaniu orzeczenia o władzy rodzicielskiej należy wnieść do sądu w innym państwie członkowskim, który uznał to orzeczenie, zgodnie z procedurą obowiązującą w odniesieniu do tego sądu.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Postępowanie należy wszcząć przed sądem właściwym dla miejsca zwykłego pobytu dziecka.
Jeżeli sąd w Irlandii Północnej stwierdzi, że jest sądem właściwym do przeprowadzenia postępowania, postępowanie zostanie przeprowadzone zgodnie z prawem Irlandii Północnej.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 11/08/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Szkocja

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

W Szkocji prawa i obowiązki rodziców określa się mianem „władzy rodzicielskiej i praw rodzicielskich" (*parental responsibilities and parental rights*, PRR).
Osoba wykonująca władzę rodzicielską wobec dziecka powinna – w zakresie, w jakim jest to możliwe i służy to dobru dziecka:
• zapewnić ochronę zdrowia, rozwoju i dobra dziecka oraz dbać o jego zdrowie, rozwój i dobro;
• udzielać dziecku porad i wskazówek w sposób dostosowany do stopnia jego rozwoju;
• jeżeli dziecko nie zamieszkuje z jednym z rodziców, zapewnić mu możliwość regularnego utrzymywania z nim bezpośrednich kontaktów osobistych;
• występować w charakterze przedstawiciela ustawowego dziecka.
Osobie, na której spoczywają te obowiązki, przysługują określone prawa. Prawa rodzicielskie obejmują:
• prawo do zamieszkiwania wspólnie z dzieckiem lub do podejmowania decyzji dotyczących miejsca zamieszkania dziecka;
• prawo do sprawowania nadzoru nad dzieckiem i udzielania mu porad i wskazówek w sposób dostosowany do stopnia jego rozwoju, a także do wychowywania dziecka;
• jeżeli dziecko nie zamieszkuje z jednym z rodziców, prawo do regularnego utrzymywania z nim bezpośrednich kontaktów osobistych;
• prawo do występowania w charakterze przedstawiciela ustawowego dziecka.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

Władza rodzicielska i prawa rodzicielskie przysługują automatycznie matce dziecka. Ojciec dziecka będzie mógł wykonywać władzę rodzicielską i korzystać z praw rodzicielskich, jeżeli:
• był mężem matki dziecka w chwili poczęcia lub zawarł z nią związek małżeński w późniejszym okresie;
• zarejestrował urodzenie dziecka wspólnie z jego matką od dnia 4 maja 2006 r. włącznie;
• sporządził wspólnie z matką dziecka porozumienie na przewidzianym formularzu i je zarejestrował (zob. odpowiedź na pytanie 5 poniżej);
• sąd przyznał mu władzę rodzicielską i prawa rodzicielskie.
Każdy, komu zależy na dobru dziecka, może wystąpić do sądu o przyznanie mu władzy rodzicielskiej i praw rodzicielskich wobec dziecka.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

Tak. Sąd może przyznać władzę rodzicielską i prawa rodzicielskie osobie innej niż jedno z rodziców dziecka lub może ustanowić tę osobę opiekunem dziecka.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

Rozwód lub separacja rodziców dziecka nie wpływu na to, któremu z nich będą przysługiwały władza rodzicielska i prawa rodzicielskie. Jeżeli rodzice nie są w stanie dojść do porozumienia w kwestii tego, co służy dobru ich dziecka, jedno z nich lub oboje mogą zwrócić się do sądu o rozstrzygnięcie tej kwestii. Sąd ma na względzie przede wszystkim dobro dziecka. Sąd nie wydaje orzeczenia, chyba że wydanie takiego orzeczenia byłoby korzystniejsze dla dziecka niż jego brak. Sąd uwzględnia również poglądy i życzenia dziecka, biorąc pod uwagę jego wiek i stopień dojrzałości.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Jeżeli chodzi o porozumienie przyznające władzę rodzicielską i prawa rodzicielskie ojcu, należy sporządzić na przewidzianym formularzu i zarejestrować, aby mogło wywoływać skutki prawne. Formularz porozumienia jest dostępny na stronie internetowej szkockiego rządu.
Każde z rodziców musi podpisać porozumienie w obecności jednego świadka w wieku co najmniej 16 lat, który również składa podpis na porozumieniu. Ta sama osoba może pełnić funkcję świadka przy składaniu obydwu podpisów. Porozumienie należy wpisać do rejestru publicznego (Books of Council and Session), przy czym matka w dalszym ciągu dysponuje władzą rodzicielską i prawami rodzicielskimi, które przysługiwały jej w chwili podpisania porozumienia.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Przewidziano szereg alternatywnych metod rozwiązywania sporów. Obejmują one:
• mediację rodziną (w ramach której mediator zapewnia członkom rodziny możliwość przedstawienia swoich obaw, rozważenia dostępnych opcji i osiągnięcia porozumienia w kwestii dalszych działań);
• mediację z udziałem prawnika (w ramach której mediator jest prawnikiem dysponującym kwalifikacjami w dziedzinie mediacji);
• arbitraż (w ramach którego strony wyznaczają arbitra, któremu powierzają zadanie rozstrzygnięcia sportu, zobowiązując się jednocześnie do uznania orzeczenia wydanego przez arbitra za wiążące);
• praktyka prawnicza oparta na współpracy (*collaborative law*) (w ramach której obydwie strony korzystają z usług prawnika, a prawnicy wspólnie podejmują próbę pozasądowego rozstrzygnięcia sporu).

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Sędzia jest uprawniony do wydania orzeczenia w przedmiocie:
• władzy rodzicielskiej;
• praw rodzicielskich;
• opieki;
• zarządu majątkiem dziecka.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Każda osoba wykonująca władzę rodzicielską i prawa rodzicielskie wobec dziecka powinna uczestniczyć w podejmowaniu decyzji dotyczących dziecka. Jeżeli władza rodzicielska i prawa rodzicielskie przysługują wyłącznie jednemu z rodziców, to z rodziców może podejmować wszelkie decyzje bez konieczności konsultowania się z drugim z rodziców.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Jeżeli obojgu rodziców przysługują pełna władza rodzicielska i pełne prawa rodzicielskie wobec dziecka, oboje mają prawo do zamieszkiwania wspólnie z dzieckiem lub do podejmowania innych decyzji dotyczących miejsca zamieszkania dziecka. Jeżeli dziecko zamieszkuje z jednym z rodziców, drugie z rodziców jest uprawnione do regularnego utrzymywania bezpośrednich kontaktów osobistych z dzieckiem.

Zgodnie z ogólną zasadą oboje rodzice powinni w miarę możliwości wnosić wkład w wychowanie swoich dzieci, o ile jest to wykonalne w praktyce i o ile służy to dobru dziecka. Jeżeli rodzice nie będą w stanie dojść do porozumienia, sąd może wskazać, z którym z nich dziecko będzie zamieszkiwać i kiedy. Sąd może postanowić, że dziecko powinno zamieszkiwać z różnymi osobami w różnym czasie.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

(i) Powództwo dotyczące władzy rodzicielskiej można wytoczyć przed Court of Session albo przed *sheriff court*. Stosowny pozew można wnieść przy wytaczaniu zwykłego powództwa w przedmiocie rozwodu lub separacji.

(ii) Wybór sądu właściwego należy do powoda. Jeżeli nie wszczęto postępowania w przedmiocie rozwodu ani separacji, sądem właściwym do rozpoznania pozwu dotyczącego władzy rodzicielskiej jest Court of Session, w przypadku gdy dziecko ma miejsce zwykłego pobytu w Szkocji; natomiast *sheriff court* jest sądem właściwym do rozpoznania takiego pozwu, gdy dziecko ma miejsce zwykłego pobytu w okręgu takiego sądu. Na stronie internetowej Szkockiej Służby Sądów i Trybunałów zamieszczono mapę przedstawiającą położenie sądów wraz z wykazem adresów oraz danymi kontaktowymi.

(iii) Pozew dotyczący władzy rodzicielskiej i praw rodzicielskich należy wnieść do Court of Session w formie wezwania do stawienia się przed sądem (*summons*) lub do *sheriff court* w formie pozwu (*initial writ*). Podobnie jak w przypadku powództwa o rozwód, każdy sąd stosuje własny regulamin określający formę takiego pisma wszczynającego postępowanie. Zob. pkt 11 ppkt (vi) sekcji dotyczącej rozwodu.

Wymogi formalne i dokumenty

(iv) Złożenie pisma wszczynającego postępowanie w dowolnym z wymienionych powyżej sądów będzie wiązało się z koniecznością uiszczenia opłaty. Zob. pkt 11 ppkt (viii) poświęcony możliwym wyjątkom od wymogu uiszczenia opłat w sekcji dotyczącej rozwodu.

(v) Przy składaniu dowolnego z opisanych rodzajów pisma wszczynającego postępowanie powód jest zobowiązany okazać odpis zupełny aktu urodzenia dziecka. Sąd nie przyjmie kserokopii ani odpisu skróconego aktu urodzenia.

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

W przypadku tego rodzaju powództwa nie przewidziano możliwości przeprowadzenia postępowania uproszczonego. Dostępne procedury opisano w regulaminach, o których mowa w pkt 11 ppkt (vi) sekcji dotyczącej rozwodu. Powód może wystąpić o wydanie zarządzenia tymczasowego, jeżeli uzna to za konieczne.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Strona może uzyskać poradę i pomoc prawną w kwestiach dotyczących władzy rodzicielskiej, o ile spełni standardowe wymogi ustawowe dotyczące sytuacji majątkowej. W sprawach dotyczących władzy rodzicielskiej można również skorzystać z pomocy prawnej w sprawach cywilnych, o ile powód spełni trzy standardowe wymogi ustawowe dotyczące sytuacji majątkowej, zasadności wniosku i uprawdopodobnienia żądania.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Tak.

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Powód może wszcząć postępowanie w przedmiocie niewykonania orzeczenia sądu w toku tego samego postępowania. W przypadku niewykonania orzeczenia przez pozwanego dopuszcza się możliwość wszczęcia postępowania w związku z obrazą sądu.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Kwestie związane z wykonywaniem orzeczeń wydanych w innym państwie członkowskim regulują przepisy rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 (zwanego rozporządzeniem Bruksela II bis). Orzeczenie dotyczące wykonywania władzy rodzicielskiej wobec dziecka wydane przez sąd w innym państwie członkowskim uznaje się za podlegające wykonaniu w Szkocji, jeżeli 1) wystąpiono ze stosownym wnioskiem w tym zakresie oraz 2) po rozpoznaniu tego wniosku orzeczenie uznano za podlegające wykonaniu w Szkocji.

Procedura składania takiego wniosku została opisana w przepisach prawa szkockiego. Wniosek należy wnieść do Court of Session i załączyć do niego określone dokumenty (wskazane w rozporządzeniu Bruksela II bis). Zasięgnięcie porady prawnej w tej kwestii może okazać się pomocne.

Zgodnie z rozporządzeniem Bruksela II bis niektóre orzeczenia podlegają wykonaniu w innych państwach członkowskich bez potrzeby stwierdzenia wykonalności.

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Kwestie związane z zaskarżaniem postanowienia o uznaniu orzeczenia wydanego w innym państwie członkowskim regulują przepisy rozporządzenia Rady (WE) nr 2201/2003 (zwanego rozporządzeniem Bruksela II bis). W rozporządzeniu Bruksela II bis wskazano podstawy nieuznania orzeczenia.

Wniosek w tym zakresie należy złożyć zgodnie z procedurą przewidzianą w prawie szkockim. Wspomniany wniosek należy wnieść do Court of Session i załączyć do niego określone dokumenty (wskazane w rozporządzeniu Bruksela II bis). Zasięgnięcie porady prawnej w tej kwestii może okazać się pomocne.

Zgodnie z rozporządzeniem Bruksela II bis niektóre orzeczenia podlegają wykonaniu i są uznawane w innych państwach członkowskich bez potrzeby stwierdzenia wykonalności.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

Jeżeli sądem właściwym do rozpoznania powództwa jest sąd w Szkocji, postępowanie zostanie z reguły przeprowadzone zgodnie z prawem szkockim.

W przypadku wystąpienia podejrzeń, że w odniesieniu do określonej kwestii zastosowanie powinny mieć przepisy właściwego prawa obcego innego niż prawo szkockie, należy potwierdzić i wykazać, że takie prawo obce ma faktycznie zastosowanie. W wyjątkowych okolicznościach strony mogą powołać się na prawo obce – w takim przypadku sąd szkocki może wziąć to pod uwagę.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.

Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 09/08/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

Władza rodzicielska – opieka i prawo do kontaktów z dzieckiem - Gibraltar

1 Co w praktyce oznacza termin prawny „władza rodzicielska"? Jakie prawa i obowiązki ma osoba sprawująca władzę rodzicielską?

Do celów prawa gibraltarskiego władza rodzicielska (*parental responsibility*) oznacza pieczę, opiekę i nadzór nad dzieckiem, które wykonują zazwyczaj jedno z jego rodziców, oboje rodzice lub osoba ustanowiona opiekunem dziecka. Ogólnie rzecz biorąc, odpowiedzialność za sprawowanie pieczy nad dzieckiem i jego wychowanie oraz za zarządzanie wszelkim należącym do niego majątkiem lub za sprawowanie zarządu powierniczego nad tym majątkiem spoczywa na rodzicach lub opiekunach dziecka.

Pojęcie władzy rodzicielskiej obejmuje ojca dziecka, jego matkę lub jakąkolwiek osobę ustanowioną opiekunem dziecka, która wykonuje władzę rodzicielską wobec tego dziecka. Władza rodzicielska oznacza również sprawowanie bezpośredniego nadzoru nad dzieckiem albo sprawowanie nad nim nadzoru poprzez udzielanie mu porad w sposób dostosowany do stopnia jego rozwoju. Obejmuje ona także kwestie związane z wychowaniem dziecka, a w przypadku, gdy dziecko nie zamieszkuje z osobą uprawnioną do wykonywania wobec niego władzy rodzicielskiej – również prawo do regularnego utrzymywania z nim bezpośrednich kontaktów osobistych, a także – w razie konieczności – do występowania w charakterze przedstawiciela ustawowego dziecka.

2 Kto z reguły sprawuje władzę rodzicielską nad dzieckiem?

W kwestiach dotyczący pieczy nad dzieckiem lub wychowania dziecka i zarządzania jego majątkiem matce przysługują zasadniczo takie same prawa i kompetencje co jego ojcu. Status matki i ojca w kontekście wykonywania tych praw i kompetencji jest równy, a każde z rodziców może korzystać z przysługujących mu uprawnień bez konieczności konsultowania się w tej kwestii z drugim z rodziców. Te ogólne uprawnienia mogą zostać zmodyfikowane na mocy dowolnego orzeczenia wydanego przez sądy gibraltarskie.

Jeżeli w chwili urodzenia dziecka jego ojciec i matka pozostawali ze sobą w związku małżeńskim, zgodnie z prawem gibraltarskim władza rodzicielska wobec dziecka przysługiwała będzie każdemu z rodziców. W przeciwnym wypadku w chwili urodzenia dziecka władza rodzicielska będzie jednak przysługiwała wyłącznie matce dziecka. Zasada ta nie jest rygorystycznie egzekwowana ani nie ma bezwzględnie obowiązującego charakteru, ponieważ zgodnie z prawem Gibraltaru w przypadku gdy matka zarejestruje ojca dziecka, uzyska on władzę rodzicielską wobec dziecka. Ojciec może również uzyskać władzę rodzicielską na podstawie orzeczenia sądu.

Dziecko może jednak również pozostawać pod władzą rodzicielską jednej osoby, dwóch osób lub większej ich liczby. Osoby te nie mogą jednak wykonywać władzy rodzicielskiej wobec dziecka bez zgody drugiej osoby lub, w stosownych przypadkach, pozostałych osób, chyba że w orzeczeniu sądu, piśmie urzędowym lub porozumieniu stwierdzono inaczej.

3 Jeżeli rodzice nie są w stanie lub nie chcą sprawować władzy rodzicielskiej nad dzieckiem, czy można wyznaczyć inną osobę w ich zastępstwie?

W chwili śmierci jednego z rodziców to z rodziców, które pozostało przy życiu, staje się opiekunem dziecka i pełni tę funkcję samodzielnie albo wspólnie z dowolną osobą ustanowioną opiekunem dziecka przez tego z rodziców, które zmarło. Jeżeli to z rodziców, które zmarło, nie ustanowiło żadnej osoby opiekunem lub osoba ustanowiona przez niego opiekunem nie żyje albo odmawia pełnienia powierzonej jej funkcji, opiekuna ustanawia sąd, jeżeli uzna to za uzasadnione.

Na wniosek matki lub ojca dziecka sąd może wydać postanowienie w sprawie miejsca zamieszkania dziecka oraz postanowienie dotyczące prawa matki lub ojca do kontaktów z dzieckiem. Sąd jest również uprawniony do wskazania dowolnej osoby jako osoby, z którą dziecko powinno zamieszkiwać (niezależnie od tego, czy osoba ta jest jednym z rodziców dziecka). Postanowienie, na mocy którego sąd powierza jednemu z rodziców prawo do zamieszkiwania wspólnie z dzieckiem, będzie jednak niewykonalne, w przypadku gdy oboje rodzice zamieszkują wspólnie.

4 Jak rozwiązana jest kwestia przyszłej władzy rodzicielskiej w przypadku rozwodu lub separacji rodziców?

W przypadku rozwodu Sąd Najwyższy Gibraltaru jest uprawniony do wydania orzeczenia w przedmiocie pieczy, świadczeń alimentacyjnych i edukacji dziecka urodzonego w małżeństwie, a nawet do wszczęcia postępowania w przedmiocie umieszczenia dzieci w pieczy sądu – sąd może skorzystać z tego uprawnienia przed wydaniem prawomocnego orzeczenia o rozwodzie albo po wydaniu takiego orzeczenia. Sąd Najwyższy nie wyda prawomocnego orzeczenia o rozwodzie, dopóki nie upewni się, że w zadowalającym stopniu zadbano o dobro dzieci.

W przypadku orzeczenia o separacji rodziców mogą oni zawrzeć porozumienie, na mocy którego jedno z nich zrzeknie się całości lub części przysługujących mu praw rodzicielskich. Sąd nie zatwierdzi jednak takiego porozumienia, jeżeli uzna, że byłoby to niekorzystne dla dziecka.

5 Jeżeli rodzice zawrą porozumienie w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie formalności należy spełnić, aby było ono prawnie wiążące?

Jak wspomniano w odpowiedzi na pytanie 4 powyżej, jeżeli jedno z rodziców zawrze porozumienie dotyczące separacji, na mocy którego zrzeknie się całości lub części przysługujących mu praw rodzicielskich, sąd zatwierdzi takie porozumienie wyłącznie w przypadku, gdy uzna, że jest ono korzystne dla dziecka.

6 Jeśli rodzice nie mogą dojść do porozumienia w sprawie władzy rodzicielskiej, jakie są inne środki rozwiązania sporu bez konieczności oddawania sprawy do sądu?

Jeżeli kwestię związaną z wykonywaniem władzy rodzicielskiej poruszono w toku postępowania rozwodowego, organem właściwym do jej rozpoznania jest Sąd Najwyższy Gibraltaru. Pewną formę pomocy społecznej w tym zakresie można jednak uzyskać, korzystając z usług w zakresie doradztwa małżeńskiego. Usługi w zakresie doradztwa małżeńskiego świadczy Kościół rzymskokatolicki w Gibraltarze. Niektóre kwestie można rozstrzygnąć również w drodze mediacji.

7 Jeśli rodzice udadzą się do sądu, w jakich sprawach dotyczących dziecka może decydować sędzia?

Sędzia może rozstrzygnąć dowolną kwestię, która w jego opinii może wywrzeć wpływ na dobro dziecka.

8 Jeśli sąd powierzy wyłączną władzę rodzicielską jednemu z rodziców, czy oznacza to, że rodzic ten może decydować we wszystkich sprawach dotyczących dziecka bez wcześniejszego porozumienia z drugim rodzicem?

Po przyznaniu wyłącznego prawa pieczy nad dzieckiem jednemu z rodziców ojciec lub matka ma prawo do podejmowania decyzji we wszystkich kwestiach dotyczących dziecka bez konieczności uprzedniego zasięgnięcia opinii drugiego z rodziców, chyba że podjęcie takiej decyzji byłoby sprzeczne z orzeczeniem sądu, np. z postanowieniem dotyczącym prawa do kontaktów z dzieckiem.

9 Co w praktyce oznacza decyzja sądu o powierzeniu rodzicom wspólnej opieki nad dzieckiem?

Wspólna piecza nad dzieckiem oznacza, że obojgu rodzicom przysługują takie same prawa i spoczywają na nich takie same obowiązki względem dziecka. Rodzice mogą korzystać z tych praw wspólnie lub niezależnie od siebie.

10 Do jakiego sądu lub organu należy się zwrócić z wnioskiem w sprawie władzy rodzicielskiej? Jakie formalności należy spełnić i jakie dokumenty dołączyć do wniosku?

Jeżeli pozew dotyczący władzy rodzicielskiej składa się w związku z postępowaniem rozwodowym lub w następstwie takiego postępowania, należy wnieść go do Sądu Najwyższego Gibraltaru. Pozew ma postać wezwania do stawienia się przed sądem (*summons*) i należy załączyć do niego dowody w formie oświadczenia z mocą przysięgi. Po przedłożeniu stosownych pism pracownicy sekretariatu Sądu Najwyższego wyznaczają termin rozprawy, na której powództwo zostanie rozpoznane.

Pozwy dotyczące dziecka potrzebującego opieki, nad którym pieczę powinien objąć sąd, należy również wnosić do Sądu Najwyższego Gibraltaru.

Jeżeli kwestia władzy rodzicielskiej nie wynika z postępowania rozwodowego, pozew należy wnieść do sądu pokoju Gibraltaru. Pozew powinien mieć postać pisma (*complaint*), w którym wnioskodawca określi, o co występuje do sądu, i wskaże odpowiednie przesłanki uzasadniające jego roszczenie. Do pozwu należy załączyć odpis aktu urodzenia dziecka, a także, w stosownych przypadkach, odpis aktu małżeństwa. Po otrzymaniu pozwu sąd wprowadza sprawę na wokandę i powiadamia strony o terminie rozprawy (*return date*).

11 Jaką procedurę stosuje się w takim przypadku? Czy można zastosować procedurę nadzwyczajną?

We wszystkich przypadkach Sąd Najwyższy albo sąd pokoju wyznacza termin rozprawy, na której powództwo zostanie rozpoznane, i powiadamia strony o wyznaczeniu tego terminu. Sądy powinny stawić się przed sądem w wyznaczonym terminie, w stosownych przypadkach wspólnie ze swoimi pełnomocnikami procesowymi.

W sprawach dotyczących dzieci, co do których można przypuszczać, że potrzebują opieki, zastosowanie mają procedury nadzwyczajne.

12 Czy można uzyskać pomoc prawną na pokrycie kosztów postępowania?

Strona, która spełnia kryterium dochodowe, może być uprawniona do skorzystania z pomocy prawnej zarówno w postępowaniu przed sądem pokoju, jak i w postępowaniu przed Sądem Najwyższym. Wnioski o pomoc prawną w postępowaniu przed dowolnym z tych sądów należy wnosić do Sądu Najwyższego – formularz takiego wniosku można uzyskać w sekretariacie Sądu Najwyższego.

13 Czy od decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej przysługuje odwołanie?

Na postanowienie w sprawie władzy rodzicielskiej wydane przez sąd pokoju przysługuje zażalenie do Sądu Najwyższego. Jeżeli postanowienie wydał Sąd Najwyższy, można się odwołać do Sądu Apelacyjnego (Court of Appeal).

14 W niektórych przypadkach może zachodzić konieczność wystąpienia do sądu lub innego organu o wykonanie decyzji w sprawie władzy rodzicielskiej. Jaka procedura ma zastosowanie w takim przypadku?

Stosowny pozew należy wnieść do sądu, który wydał pierwotne postanowienie w sprawie władzy rodzicielskiej. Jeżeli sądem tym był sąd pokoju, pozew powinien mieć formę pisma (*complaint*) zawierającego opis przesłanek uzasadniających jej złożenie. Jeżeli sądem tym był Sąd Najwyższy, pozew powinien mieć formę wezwania do stawienia się przed sądem (*summons*), do którego należy w stosownych przypadkach załączyć dowody w formie oświadczenia z mocą przysięgi.

15 Co należy zrobić, aby orzeczenie dotyczące odpowiedzialności rodzicielskiej wydane przez sąd w jednym państwie członkowskim zostało uznane i wykonane w drugim państwie członkowskim?

Wyrok w sprawie władzy rodzicielskiej wydany w państwie członkowskim wskutek postępowania rozwodowego, postępowania w przedmiocie separacji sądowej lub postępowania w przedmiocie stwierdzenia nieważności małżeństwa może zostać uznany w Gibraltarze. W celu wykonania takiego wyroku należy złożyć wniosek o stwierdzenie jego wykonalności w sądzie pokoju.

16 Do którego sądu w danym państwie członkowskim należy się zwrócić, aby wnieść środek zaskarżenia od postanowienia o uznaniu orzeczenia dotyczącego odpowiedzialności rodzicielskiej wydanego przez sąd w innym państwie członkowskim? Jaka rodzaj postępowania ma zastosowanie w takich sytuacjach?

Każda ze stron może wnieść zażalenie na postanowienie w przedmiocie stwierdzenia wykonalności orzeczenia. Jeżeli postanowienie wydał sąd pokoju, zażalenie należy wnieść do Sądu Najwyższego.

17 Jakie prawo zastosuje sąd w postępowaniu w sprawie odpowiedzialności rodzicielskiej w sytuacji, gdy dziecko lub strony nie mieszkają w danym państwie członkowskim lub są obywatelami różnych państw?

W takim przypadku sądy Gibraltaru zastosują prawo gibraltarskie, które obejmuje prawo krajowe oraz wszelkie ustawy lub inne przepisy, których zakres obowiązywania rozszerzono na Gibraltar.

Ta strona jest częścią portalu Twoja Europa.
Państwa opinia na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

This webpage is part of an EU quality network

Ostatnia aktualizacja: 09/08/2021

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w

tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.